Cassel:

Giftermåls- och Ärfda Balken

1.

TABLÅ

af det väsendtligen skiljaktiga

emellan

LagCommiteens Förslag till Allmän Civillag

och

den nu gällande.

[1.]

GIFTERMÅLS OCH ÄRFDA-BALKARNE.

---

af

C. G. CASSEL.

STOCKHOLM, 1838.

Tryckt hos P. A. Norstedt & Söner, Kongl. Boktryckare.

FÖRORD.

För fullgörande af det, åt nuvarande LagCommité af Kongl. Maj:t nådigst anförtrodda uppdrag, att, i öfverensstämmelse med Rikets Ständers, vid senaste Riksmöte, aflåtna underdåniga skrifvelse, författa en Tablå af det väsendtligen skiljagtiga, emellan förra LagCommiteens Förslag till allmän Civil- och Criminallag, och den nu gällande, har Commiteen, till en början, fördelat inom sig de sex första Balkarna af Civillagen. Vid denna delning tillföllo mig Jorda- och Handels-Balkarna. Tablån öfver dessa Balkar var i början af nästlidet år fullbordad, men mitt bidrag blef derefter, af en särskild anledning, tillökt. Den Ledamot, som åtagit sig att bearbeta Giftermåls- och Ärfda-Balkarna, och redan från trycket utgifvit detta arbete, hade nemligen, på de skäl, som förordet dertill innefattar, vid öfverläggning inom Commiteen, angående methoden för Tablåns utarbetande, varit af den särskilda mening, att ordningen för ämnenas indelning borde i Tablån blifva densamma, som uti 1734 års Lag, hvaremot pluraliteten ansett Tablån, så vida den skulle uppfylla det af Rikets Ständer tillkännagifna ändamål, att vara en lätt tillgänglig ledning och rättelse för kommande Ständer, vid deras granskning af Lagförslagen, nödvändigt böra, för ämnenas redovisning, följa samma ordning, efter hvilken de, uti Förslagen, blifvit indelte och behandlade.

Då nu enheten och sammanhanget af det hela lika nödvändigt fordra, att de särskilda delarne skola, efter en och samma plan, vara utarbetade, återstod ej annan utväg, än att författa en ny Tablå öfver Giftermåls- och Ärfda-Balkarna, i öfverensstämmelse med pluralitetens åsigt.

Sedan Kongl. Maj:t behagat i Nåder förordna, att hvarje Ledamot skall efterhand låta trycka sina förslag och besörja om deras delgifvande åt Rikets Domare, i ändamål, att de anmärkningar, hvartill granskningen tilläfventyrs kunde föranleda, skulle till Commiteen insändas och vid collectiv pröfning af de särskilda Förslagen, komma under öfvervägande; så utgifves nu Tablån öfver Giftermåls- och Ärfda-Balkarna, i gemensamt, och äfven Jorda-Balken, i särskildt häfte; och skall en lika redovisning för Handels-Balken ofördröjligen offentliggöras.

Inkommande anmärkningar förväntar Commiteen till slutet af detta år, derefter den collectiva granskningen af det hela kommer att företagas.

En kort redovisning för arbetets form och innehåll torde mig tillåtas att meddela.

Rikets Ständer hafva föreskrifvit: att en sammandragen och lätt åskådlig framställning af Lagförslagens plan och allmänna grundsatser borde författas, med hänvisning till de i Förslagen uppgifna motiver; jemte uppgift af de väsendtligaste skiljaktigheter, mellan nu gällande Lagbud och de föreslagna stadganden.

Hvad nu först angår Civillagförslagets *plan;* så är Förslaget i så måtto lika med 1734 års Codex, att det bibehåller Lagens sju Balkar under enahanda benämning; men, i afseende å ämnenas indelning inom hvarje Balk, förekomma mångfaldiga skiljaktigheter. Man har trott, att en framställd öfversigt af dessa skulle närmast uppfylla den i detta fall gifna föreskrift.

För att göra jemnförelsen så mycket mera åskådlig, är den uppställd i tabellarisk form. I ena spalten är ämnet för hvarje Lagförslagets Capitel, genom öfverskriftens införande, antydt, och i den andra har man, så vidt möjligt varit, sammanfört alla i Lagen på särskilda ställen spridda, men till samma ämne hörande stadganden. De förändringar i öfrigt, som inom hvarje Capitel förekomma, äro sedermera i den speciella jemnförelsen redoviste. Der åter Förslaget upptager ett nytt ämne uti särskildt Capitel, eller något af Lagens Capitel blifvit i Förslaget uteslutet, eller till annan Balk flyttadt, är sådant å motsatta sidan anmärkt.

Dernäst förekommer Rikets Ständers föreskrift, om uppgift af Civillagförslagets *allmänna grundsatser*. Härvid lärer någon fråga icke kunna uppstå om sådana grundsatser, dem Förslaget har gemensamma med nu gällande Lag, enär desse, som måste antagas vara förut kände, ej synas fordra någon redovisning. Hvad åter angår de grundsatser, hvarå Förslagets nya eller från Lagen skiljagtige stadganden hvila, så har man trott, att då, efter jemnförelse emellan den föreslagna och nu gällande lagstiftning, icke endast skiljaktigheterne blifvit antydde, eller bestämdt uppgifne, utan äfven grunderne för hvarje väsendtlig lagförändring redoviste, genom införande af de motiver, der dessa grunder fullständigast äro att inhemta; detta allt vore nog, för att bereda en sammanhängande öfversigt af det hela. För att likväl ännu närmare utmärka de olika åsigterna, i sådana ämnen, som man ansett vara af *allmännare vigt och interesse*, har man sammandragit dem uti en särskild redovisning för hvarje Balk.

Både uti sistnämnda jemnförelse och i den mera speciella äro anmärkningar af de Hof-Rätter, som sådana afgifvit, och af Högsta Domstolen införde. Denna framställning af ämnet, äfven från en motsatt sida, ehuru ej bestämdt föreskrifven, har man likväl ansett göra Tablån mera fullständig och sålunda ledande till en oväldigare pröfning.

Förre LagCommiteens motiver äro nästan ordagrant införde. Då egenskapen af en rikare sakkännedom och en utmärktare stilistisk förmåga just innebär, att i hvarje ämne, med ordning, klarhet och sammanhang framställa hvarken mer eller mindre, än hvad, till utredande af de begrepp, ämnet innefattar, nödvändigt fordras; uppfyller man, tvifvelsutan, vid redovisning för ett arbete af denna förtjenst, säkrast sin pligt, då man återgifver författarens egna ord.

Slutligen hafva Rikets Ständer föreskrifvit, att Commiteen borde tydligt utmärka sådana uti 1734 års Lag befinteliga stadganden, dem förre LagCommiteen ansett vara af ekonomisk beskaffenhet och derföre utur Förslaget uteslutit, samt i dessa ämnen föreslå stadganden, tjenliga att, om så nödigt pröfvades, i Lagförslaget införas.

Commiteen har, äfven för sin del, ansett ifrågavarande ämnen hufvudsakligen tillhöra Rikets allmänna hushållning; och då, vid sådant förhållande, med visshet kunde antagas, att ett Lagförslag derutinnan skulle, vid en slutlig pröfning, anses otjenligt, att i Civillagen införas, såsom dit ej hörande, efter de bestämmelser om ekonomisk lagstiftning, som nu gällande Grundlag innefattar; har hos Kongl. Maj:t Commiteen i underdånighet hemställt, om icke Dess åtgärd måtte inskränkas till ett bestämdt uppgifvande af de lagbud, hvilka, såsom ansedde vara af ekonomisk egenskap, blifvit från Lagförslaget uteslutne, med hänvisning till de allmänna författningar, som i samma ämnen äro gällande, samt förslag till ny lagstiftning derutinnan, i händelse den anses nödig, blifva föremål för särskild handläggning, utan sammanhang med de, Commiteen anförtrodda åtgärder.

Denna hemställan har Kongl. Maj:t i nåder bifallit, och, i följd deraf, innefattar Tablån särskild redovisning för de i 1734 års Lag förekom-

mande, men i Lagförslaget uteslutna ekonomiska ämnen, med uppgift af den lag, som derutinnan nu är gällande.

Vid Tablåns författande har man sökt använda all uppmärksamhet och möda. Sådant oaktadt, skall, på detta rika och vidsträckta fält, någon efterskörd tilläfventyrs erbjuda sig åt den sakkunniga granskningen. Då härtill kommer ämnets stora vigt och interesse för allmänt och enskildt väl; bör visserligen den försäkran anses öfverflödig, att författaren med upprigtig tacksamhet emottager hvarje anmärkning, som leder till något bättre.

Stockholm den 2 Januari 1838.

Förtydligande.

Motiv	vill säga:		Lagförslagets tryckta motiver.
Sk. H.-R:ns anm.	—	—	Hof-Rättens öfver Skåne och Blekinge tryckta anmärkningar vid Lagförslaget.
G. H.-R:s anm.	—	—	Götha Hof-Rätts d:o d:o
H. D:ns Prot.	—	—	Högste Domstolens tryckta Protocoller öfver granskning af Lagförslaget.

GIFTERMÅLS-BALKEN.

Plan.

Lagförslaget.

1 CAP.

Om fästning till ägtenskap.

1734 Års Lag.

1 CAP.

Om laga giftermål, och hvar som giftoman vara skall.

Alla §§. utom den 6.

3 CAP.

Om fästning eller trolofning.

4 CAP.

Om skilnad i trolofningar.

Alla §§. utom den 6, 2 mom.

6 CAP.

2 §. om son, eller dotter som är enka, medan de vistas i föräldrars hus, gifta sig mot deras vilja.

4 §. om giftoman hindrar giftermål.

10 CAP.

7 §. om den qvinnas rätt, som af domaren är för ägta hustru förklarad.

12. CAP.

3 §. I hvad den angår förbud för fästehjon att, före vigseln, flytta tillsamman.

2 CAP.

Om hinder mot ägtenskap.

2 CAP.

Om dem, som ägtenskap med hvarannan ej bygga måge.

Alla §§ utom den 12.

5 CAP.

4 §. om någon träder i annat gifte och vet, att förre maken lefver.

12 CAP.

3 §. så vidt den stadgar inom hvad tid enkling eller enka må i annat gifte träda.

13 CAP.

2 §. huru den, som ägtenskap med hor brutit, må i annat gifte gå.

---

3 CAP.

Om lysning.

4 CAP.

Om vigsel.

7 CAP.

Huru lysning skall ske till laga giftermål; och om vigsel vägras, eller uppehålles.

---

5 CAP.

Om återgång af giftermål.

Ägtenskap återgår i följande fall:

2 CAP.

12 §. om prest viger dem, som ägtenskap ej bygga måge; så ock om vigsel förrättas af den, som ej är prest.

4 CAP.

6 §. 2 mom.. om okänd man bedrager qvinna till ägtenskap.

7 CAP.

2 §. 2 mom.. om vigsel sker, utan att lagligen lyst är.

13 CAP.

7 §. om endera maken, efter fästning, haft lägersmål med annan, eller qvinnan, före fästningen, af annan blifvit lägrad.

8 §. om man eller qvinna, med förtigande af oförmögenhet, eller obotlig smittosam sjukdom, bedrager annan till giftermål.

---

6 CAP.

Om skilnad i ägtenskap.

13 CAP.

Angående ägtenskapsskilnad i följande fall:

1 §. om ene maken begått hor.

4 §. om mannen öfvergifvit och förlöpt hustrun.

6 §. om mannen i loflige ärender bortrest och ej återkommit: om hustrun, under tiden, gått i nytt gifte och förre mannen, vid sin återkomst, viser laga förfall, och vill till sin hustru träda.

14 CAP.

Om kif och osämja mellan man och hustru; och om skilnad till säng och säte.

---

7 CAP.

Om makars bo, och om giftorätt.

10 CAP.

Om giftorätt i bo.

Alla §§ utom den 7.

---

8 CAP.

Huru ägtenskaps-förord upprättas och lagföljes.

8 CAP.

Huru förord ske måge mellan dem, som vilja hjonalag bygga.

---

9 CAP.

Om målsmansrätt, och om rättighet att öfver boet råda.

9 CAP.

1 §. angående mannens målsmansrätt för hustrun.

11 CAP.

1 §. huru mannen må hustruns fasta egendom bortskifta, förpanta, eller sälja.

6 §. huru hustrun, i mannens frånvaro, må köp sluta.

8 §. om hustruns rätt, då mannen, utan lof, sålt hennes jord.

15 CAP.

I hvad det angår boets förvaltning, då man och hustru lagligen skiljas till säng och säte.

Detta ämne är från Förslaget uteslutet.

9 CAP.

Om morgongåfva.
Alla §§ utom den 1:sta.

---

10 CAP.

Om ansvarighet för gäld i makars bo.

11 CAP.

Om betalning af gäld i följande fall:
2 §. gjord före ägtenskapet.
3 §. under ägtenskapet åsamkad.
4 §. tillkommen af ene makens särkilda förgörelse.

---

11 CAP.

Om boskilnad.

Detta ämne är ej afhandladt i 1734 års Lag.

---

12 CAP.

Om bodelning.

11 CAP.

5 §. angående ersättning, då endera maken guldit sin enskilda gäld med begges lott i boet.
7 §. huru ene makens jord, som den andra såldt till sin enskilda nytta, gäldas skall.

12 CAP.

1 §. om afvittring, innan man går i annat gifte.
2 §. då tvist om afvittring uppkommer.

17 CAP.

Om mannens och hustruns fördel af bo oskifto.

---

13 CAP.

Huru med boet förhålles, då giftermål återgår; så ock om de fall, då giftorätt förverkas.

5 CAP.

3 §. huru med boet förhållas skall, då hustru, under mannens bortresa, gått i annat gifte, och senare ägtenskapet, vid förre mannens återkomst, upplöses.

13 CAP.

Hvad den brottsliga maken förverkar, vid ägtenskapsskilnad i följande fall.
1 §. för horsbrott.
4, 5 §§. då mannen öfvergifvit hustrun.
7 §. då ene maken, efter fästning, haft lägersmål med annan, eller qvinnan, före fästningen, blifvit af annan lägrad.
8 §. då ene maken, med förtigande af oförmögenhet, eller obotlig smittosam sjukdom, svikiliga förledt den andra till giftermål.

6 CAP. Ärfda-Balken.

3 §. angående förverkande af giftorätt i de fall, då ene maken dräper den andra med vilja, eller af groft vållande.

---

14 CAP.

Huru barn vårdas skola, då fästning brytes med lägrad fästeqvinna, eller makar till säng och säte skilde äro, eller giftermål återgår, eller skilnad sker i ägtenskap.

13 CAP.

3 §. om barnens vård vid ägtenskapsskillnad.

15 CAP.

Så vidt det angår barnens uppehälle, då man och hustru lagliga skiljas till säng och säte.

Detta ämne är flyttadt till Ärfda-Balken.

16 CAP.

Om medgift och hemföljd.

Allmännare Grundsatser.

Om upphörande vid viss ålder af giftomannavård för ogift qvinna.

Efter nu gällande Lag är mö eller ogift qvinna, såsom omyndig vid hvad ålder som helst, ställd under giftomannavård; och då Kongl. Maj:t, i särskilda fall, meddelar ogift qvinna rätt att sin egendom sjelf förvalta, fästes vid detta myndighetstillstånd vanligen det villkor, att giftomannavården skall fortfara.

1 Cap. 2 § G. B.

Deremot är ogift qvinna, efter Lagförslaget, myndig vid fyllda tjugufem år; och då skyldigheten att taga giftomans bifall till ägtenskap är inskränkt inom omyndighetsåldern, följer ock, att, sedan qvinnan uppnått myndiga år, giftomannavården för henne upphör.

1 Cap. 2 § G. B. 13 Cap. 2 § Ärfda B.

Såsom motiv för denna Lagförändring är anfördt: att föreställningen om en beständig oförmåga hos qvinnan att, i möjlig strid mellan böjelser och förnuft, besegra de förra, och om ett, äfven i hennes mognare år fortfarande, behof af andras biträde syntes innefatta ett misskännande af hennes värde och af erfarenhetens verkningar till hennes upplysning. Mot. pag. 4.

Södra Hof-Rätterne, som ansett ogift qvinna, af hvad ålder hon vara må, böra stå under förmynderskap, der ej Konungen finner skäl att henne myndig förklara, hafva, i följd deraf, ogillat förslaget, att giftomannavården skulle för henne vid en viss ålder upphöra. Götha Hof-R. Anm. pag. 8, 33, 34. Hof-Rättens öfver Skåne och Blekinge, pag. 85, 86.

Högste Domstolen har, med afseende derå, att qvinna, som ej varit gift, vanligen ägde mindre verldskännedom, och då erfarenheten visat, att hon vid giftermåls aftal, ehuru för hennes timliga välfärd mest magtpåliggande, ofta saknat den stadga och urskilning, som hon eljest kunnat ådagalägga, funnit, att om än ogift qvinna vid viss ålder blefve myndig, eller annars i vissa fall kunde myndig förklaras, hon ändock alltid borde, för ingående af giftermål, inhämta giftomans yttrande. Högste Domst. Prot. pag. 16.

Om giftomannavårdens utsträckning till omyndig i allmänhet.

Kongl. Brefvet den 15 Februari 1745 och Kongl. Förordningen den 8 December 1756 tillåta, under vissa vilkor, allmogens söner att ingå ägtenskap, innan de uppnått den i Lag bestämde myndighetsålder; men föreskrifva ej, att de, ehuru omyndige, skola utverka sig giftomans tillstånd.

Lagen stadgar icke eller, att man, efter uppnådd myndig ålder, eller enka, hvilka blifvit under förmyndare ställde, äro tillika underkastade giftomannavård.

Lagförslaget åter innefattar, utan undantag, den grundsats, att den omyndig är, skall till ägtenskap taga giftomans bifall.

1 Cap. 2 §.

Något undantag från stadgandet, att giftomans samtycke fordras till aftal om ägtenskap med omyndig, hade man ej ansett sig kunna göra för dem af båda könen, hvilka, efter att hafva uppnått myndig ålder, ändock blifvit under förmyndares vård ställde, helst denna anstalt förutsatte hos dem en redan ådagalagd oskicklighet att sörja för eget bästa. Mot. pag. 4.

Om fästning till ägtenskap.

Såsom förberedande steg till ägtenskap stadgar nu gällande Lag trenne särskilda Actus, utan att bestämma någon viss tid emellan hvardera, nemligen: 1:o att man skall mö af hennes giftoman begära; 2:o att fästning eller trolofning skall ske antingen munteligen, i giftomannens och fyra vittnens närvaro, tvenne å mannens och tvenne å qvinnans sida, eller skrifteligen, äfven med giftomannens samtycke; 3:o att det tillämnade ägtenskapet skall genom lysning offentliggöras.

G. B. 1 Cap. 1 §, 3 Cap. 1 och 2 §§, 7 Cap. 2 §.

Lagförslaget åter, under tyst antagande, att contrahenternes frivilliga öfverenskommelse att med hvarannan ingå ägtenskap, föregått, och med uttryckligt stadgande, att den omyndige dertill skall utverka sig giftomans bifall, föreskrifver, såsom den första handling, hvarigenom ägtenskaps aftal får förbindande kraft inför Lagen och fästning sålunda sker, att mannens och qvinnans fria ja och samtycke, och, der någondera omyndig är, giftomans bifall, antingen muntligen i tvenne vittnens närvaro, eller skriftligen med tvenne vittnens underskrift, skall tillkännagifvas Kyrkoherden i den församling, der qvinnan sitt hemvist

hafver; så ock, att Kyrkoherden skall teckna fästningen i Kyrkans bok och genast derefter lysning utfärda.

1 Cap. 1, 7 §§, 3 Cap. 1 §.

Uti motiverna är anfördt, att ägtenskapsförbindelser ofta blifvit ingångne, innan man tillbörligen beräknat utvägarne till bergning och möjligheten att uppfylla det gifna löftet.

Långvarigheten af dessa förbindelser och sjelfva det tvång, hvaruti de conrahterande under dem befunnits, hade småningom alstrat kallsinnighet; och då trolofningsbandet likafullt af den enas nyck eller egennytta blifvit fasthållet, hade den andra nödgats antingen försaka de tillfällen, som erbjudit sig till ingående af en lyckligare förening, eller ock genom betydliga uppoffringar bereda sig rättighet dertill.

Man hade, med afseende härå, trott sig böra, i stället för det förra trolofningssättet, föreslå en handling, för hvars giltighet ovilkorligen fordrades, att den skulle gå för sig inför offentlig Embetsman, i vittnens närvaro, och på hvilken allmänt kungörande af den sålunda tillkännagifna förbindelsen genast följde. Det vore genom denna handling, som mannen och qvinnan först fästade sig till ägtenskap: alla föregångne löften eller aftal blefvo utan kraft inför Lagen; och af sådant skäl hade man i Lagförslaget låtit Giftermåls-Balken börjas med Capitlet om fästning, såsom sjelfva grundläggningen till ägtenskap. Då man härigenom till en enda förvandlat de tvenne förut åtskilde actus, nemligen: trolofning och begäran om lysning, samt i det Capitel, som handlar om den senare, ålagt Kyrkoherden, att genast från predikstolen i Församlingen förkunna behörigen skedd fästning, hade man, så vidt möjligt varit, sökt undanrödja de olägenheter, som hitintill uppkommit deraf, att trolofningar blifvit lättsinnigt slutne och, enär kännedomen derom stannat inom en inskränktare krets af anhörige och vänner, länge hållits hemlige, samt ännu längre tid saknat verkställighet. Man hade gjort sig till en grundsats, att genom antagande af förkortade, säkra och emot ändamålet svarande formaliteter, lätta och befordra ägtenskap. Detta långa mellanstånd emellan gift och ogift hade man ansett bereda ett gynnnande tillfälle för förledaren, en snara för oskulden och, genom tidens utdrägt, äfventyret af en kallnad eller försvunnen kärlek hos de contraherande. Mot. pag. 2 och 3.

Häremot har G. H.-R:t anfört: att om, såsom en följd af det föreslagna Lagbudet, angående sammanförande af trolofning och lysning till en enda act, man kunde antaga, att ägtenskaps aftal ej förr komme i fråga, än contrahenterne voro i tillfälle att begära lysning och vigsel, borde visserligen de i Förslaget åsyftade fördelar anses uppenbara, och sålunda mycket vunnit för reda och ordning i detta afseende. Men det vore förgäfves att, från lagstiftningens sida, söka verka någon förändring uti frieriärendernes vanliga och egna gång. Obekymrade om Lagens vilja och utan afseende på tillfälle att, förr eller senare, kunna sammanvigas, skulle den unga mannen och qvinnan, hädanefter som hitintill, inlåta sig med hvarannan i förtidiga ägtenskapsaftal. De skulle äfven, efter att hafva erhållit, till sin inbördes förbindelse, närmaste fränders bifall, med omsorg vakta sig, att deråt gifva den offentlighet Lagförslaget föreskrifver, åtminstone ej förr, än lysning och vigsel på en gång kunde begäras. Lika med fästehjonen skulle äfven deras anhörige finna, om ej olämpligt, dock motbjudande, att offentliggöra ett ägtenskapsaftal, som, under den förestående långa trolofningstiden, så lätt kunde brytas, och i

sådant

sådant fall, endast tillskyndade contrahenterne en skymf, lika allmänt känd, som den förut kungjorda fästningen. Men äfven om man kunde antaga, att hvarje ägtenskapsaftal genast tillkännagafs inför Kyrkoherden, för att sedan genom lysningen kungöras; hade man likväl ingen ting vunnit för det ändamål, som söktes, eller att förekomma den våda för sedlighet och dygd, hvartill man ansett den långa förlofningstiden föranleda, genom de tillfällen den lemnade till ett förtroligare umgänge fästehjonen emellan, enär det i alla fall icke kunde förekommas, att, sedan lysning skett, vigseln blefve på tiden anstående. Tvertom skulle den tillkomna lysningen ännu mera trygga och öka contrahenternas inbördes förtrolighet, och förförelsen, under en sådan ställning, tilläfventyrs bereda sig lika många, om ej flere, segrar, än under närvarande trolofningssätt. Vidare har H.-R:n anmärkt, att qvinnans och det allmännas rätt vore i Lagförslaget allt för litet vårdade, då, åtminstone bland massan af Nationen, ynglingen vanligtvis, vid tidig ålder, skyndade att utse den person, med hvilken han önskade dela sin framtids öden. Efter nu gällande Lag trodde sig mannen, sedan han tillsagt qvinnan ägtenskap, ovillkorligen förbunden att detsamma med vigsel fullborda, synnerligast om han, begagnande qvinnans lättrogenhet, frånröfvat henne heder och oskuld. Mannen hade af trolofningens band ej mindre varit hejdad i begäret att förleda, än äfven, då förförelse likväl skett, känt sig uppmanad, att med ägtenskap godtgöra sitt fel. Men om deremot mannen, efter Lagens bud, funne sina löften och förbindelser till qvinnan ej äga den ringaste betydelse, så länge han ännu ej anmält sig till lysning; borde man, på goda skäl, befara, att han i detta fall, skulle i allmänhet vara mindre noggrann, och att sålunda, för dygd och goda seder samt för lugn inom familj-kretsarne, man uträttade föga med ett Lagbud, som, då det betoge nu brukliga trolofningssätt all helgd, tillika utplånade de begrepp om ära, tro och redlighet, hvarunder mannen hitintill inlåtit sig i ägtenskaps aftal. Det vore väl icke orättvist att, såsom ett skyddsmedel i detta hänseende, hos qvinnan påräkna anständighet och sedlighet; men högst vådligt att ställa henne, likasom på egen hand, till deras vårdare, i en belägenhet, der hon, utom striden med egna passioner, någon gång möjligen hade att kämpa mot en hycklande förförare. H.-R:n har derföre ansett Lagen hufvudsakligast böra afse qvinnans svaghet, och med sorgfällighet vårda hennes rätt, derigenom att man strängt behandlade mannens lättsinne och ostadighet. Honom tillhörde det, att beräkna följderna af sina handlingar, samt tillse, att han derutinnan icke hänfördes af en otidig passion, eller ett förhastadt beslut. På dessa, med flera skäl, har H.-R:n tillstyrkt, att trolofning och lysning icke må sammanföras till en enda act, utan förblifva, hvad de hitintill varit, den förra en act för sig, och den senare, till tiden obegränsad, ett offentligt kungörande om snart förestående vigsel. H.-R:ns Anm. pag. 1—5.

Enligt H. D:ns åsigt, borde Lagen icke lemna utan skydd de ägtenskaps-aftal, som hitintill, under namn af fästning eller trolofning, föregått begäran om lysning eller det tillämnade ägtenskapets kungörande från predikstolen, och hvilka aftal äfven hädanefter, jemväl om Lag-förslaget i denna del antogs, sannolikt skulle fortfara att äga rum, helst de tillämnade makarne, för att förvissa sig om deras för hvarandra passande egenskaper, ofta kunde behöfva använda en lugnare pröfning, än den, hvaraf de varit mägtige, innan de genom trolofningen vunnit försäkran om hvarandras ägande, samt Lagstiftaren, särdeles i detta

afseende, borde lämpa sig efter folkets redan antagna begrepp och lofliga sedvanor, för att draga nytta af dem. De hitintill gällande stadganden, angående trolofning, ansåge H. D:n mera afpassade efter Svenska Nationens seder, och vigten af de aftal, som innefatta löften om ägtenskap, äfvensom mera skyddande för qvinnokönets heder och rättigheter samt för barns rättsenliga fördelar, än de föreslagna nya föreskrifterna, byggda på motiver, otillräckliga att grundlägga en så betydlig och, efter all anledning, icke af Nationens allmänna känsla eller tänkesätt föranledd Lag-förändring. H. D:n har sålunda tillstyrkt, att den nu gällande princip för stadgandena, angående trolofning, må bibehållas. H. D:ns Prot., pag. 13 och 14.

Om häfdad fästeqvinnas rätt, då fästning upplöses.

Nu gällande Lag stadgar, att om man häfdar qvinna, med hvilken han fäst är, eller under ägtenskapslöfte, som af Domaren varder för fast förklaradt, men han sedan undandrager sig att ägtenskapet med vigsel fullborda; då skall qvinnan anses såsom mannens ägta hustru och njuta full giftorätt i hans bo.

Rymmer fästeman från fästeqvinna, som af honom häfdad är; då njuter hon samma rätt, som Lagen, 13 Cap. G. B., tillägger hustru, i det fall, att mannen henne öfvergifvit.

G. B. 3 Cap. 9, 10, 11 §§., 10 Cap. 7 §. Kongl. Förordningen den 3 April 1810.

Med uteslutande af dessa Lagens serskilda bestämmelser, innefattar Lagförslaget i detta ämne följande grundsats: att om qvinnan är, efter fästningen, af mannen lägrad, och han, för eller utan laga skäl, bryter fästningen, der qvinnan, i förra fallet, varit i god tro; då skall han gifva henne skadestånd, efter hvad Domaren skäligt pröfvar, och qvinnan varda förklarad för ägta hustru, med det borgerliga anseende, och de förmoner i öfrigt, henne, i denna egenskap, tillkomma; men någon gifto-rätt i mannens bo äger icke rum.

1 Cap. 9 §.

Uti motiverna är anfördt, att bestämmande af en säker grund vid beräkning af skadestånd, icke vore mera möjligt i detta, än i andra fall, der lidandet, som skulle ersättas, kunde, i mån af serskilda omständigheter, vara betydligen olika. Att åt det öfvergifna fästehjonet fastställa en viss del i den andras egendom, skulle, någon gång, bereda större fördelar, än som emot lidandet svarade, stundom åter mindre, eller alls inga. Man hade således måst låta bero vid den allmänna föreskrift, att skadestånd skulle gifvas, efter som skäligt

pröfvades; i följd hvaraf, och så vida bestämda grunder för bedömandet saknades, det ankomme på serskild Nämnd, att mäta skadeståndet, efter hvad i Förslagets Rättegångs-Balk stadgades. Förhållandet vore väl af ömtåligare beskaffenhet, då en fästning brötes, efter hvars ingående qvinnan blifvit af mannen lägrad, än då fästningen, utan tillkommet lägersmål, upplöstes; men om mannen missbrukat qvinnans svaghet och det förtroende hon satt till honom, i följd af en efter påbudna former ingången fästning; skulle upprättelsen förgäfves sökas i ett tvunget ägtenskap, som endast ökade qvinnans olycka och gjorde hennes belägenhet för framtiden mera svår, än den, hvaruti hon genom ledighet från förbindelsen försattes. Man hade således ansett den enda upprättelse, som kunde sammanstå med qvinnans välfärd, vara, att hon, vid skilnaden från en motvillig man, förklarades för ägta hustru, med det borgerliga anseende och de förmåner, som henne i sådan egenskap tillkomme. Mot. pag. 6.

G. H.-R:t har föreslagit: att den häfdade qvinnan borde, i alla de fall, som Lagen upptager, förklaras, i skilnads-beslutet, vara ägta hustru och, såsom skadestånd, tilläggas hälften af den egendom, mannen då hade och hvaruti hon efter Lag ägt njuta giftorätt; att om hon deraf, och hvad hon sjelf ägde, icke kunde njuta tarflig bergning, Rätten borde utsätta, hvad mannen, till fyllnad i hennes underhåll, årligen skulle gifva, så länge hon ogift lefde och ärligen sig förhölle. H.-R:ns Anm., pag. 11 och 14.

H. D:n har anmärkt, att då fäste-qvinna vore, efter trolofningen, af mannen häfdad, borde, med afseende i synnerhet på barnets rätt, hvilken det ej finge bero af modren att egenmägtigt eftergifva, förbindelsens upplösning, änskönt begge contrahenterne voro ense att skiljas, ske vid Domstol, dit således Kyrkoherden, när ofvanberörde förhållande hos honom anmältes, borde dem hänvisa, på det Domstolen, jemte det den angående skilnaden sig utlät, tillika, efter det serskild, till bevakande af barnets talan, utaf Domstolen förordnad person fått tillfälle detsammas rätt iakttaga, måtte meddela formligt beslut om barnets egenskap af ägta, en omständighet, som ej mindre på barnets, än skyldemäns och arfvingars rätt, ägde så väsendtlig inflytelse, att någon högtidligare åtgärd till dess utredande erfordrades, än endast Kyrkoherdens antekning; och borde Domstolen jemväl, i sammanhang dermed, derest qvinnan det yrkade och laga skäl att fästningen bryta, grundade i hennes felaktiga förhållande, ej funnes, förklara henne för fästemannens ägta hustru, och att hon derigenom erhölle all den rätt, som ett verkligt giftermål med fästemannen skulle för henne, vid ägtenskapets upplösning, medföra, så vida hon ej hellre ville taga skadestånd.

Beträffande åter qvinna, som hos Rätten styrkte sig hafva blifvit häfdad under ägtenskaps-löfte, eller med hvilken Lågersmannen, efter häfdandet, sig trolofvat, borde hon, efter H. D:ns åsigt, njuta enahanda rätt, som häfdad fäste-qvinna, dock med villkor, att talan derom gjordes anhängig vid Domstolen, inom år och dag, sedan barnet blifvit framfödt. H. D. Prot. pag. 19, 20.

Om Förord.

Efter nu gällande Lag äro man och qvinna berättigade, att genom förord öfverenskomma om den gifto-rätt hvardera njuta skall, i all egendom, som de vid förordet äga, eller under ägtenskapet äga få, endast med undantag af ärfd fastighet på landet.

8 Cap. 1 §. G. B., sådan den lyder i Kongl. Förordningen den 13 Juli 1818.

Lika med Lagen tillåter Förslaget, att endera maken må, genom förord, dels till enskild ägo förbehålla sig sådan egendom, som maken före giftermålet äger, eller efteråt, genom bestämda fång af arf, gåfva eller testamente, erhåller, af den egenskap, att gifto-rätt efter Lag deri kunde äga rum, dels att, uti sin före ägtenskapet förvärfvade fasta egendom å landet, lemna andra maken gifto-rätt; men Förslaget skiljer sig från Lagen derutinnan, att det:

1:o upphäfver Lagens förbud, att, genom förord, förordna om gifto-rätt uti ärfd fastighet å landet.

2:o Anser contrahenterne icke berättigade, att, genom förord, förändra deras gifto-rätt uti det, som af dem gemensamt förvärfvas, ej heller uti den afkomst, som faller af deras till ett bo sammanförda egendom.

7 Cap. 5, 6, 9 §§.

Härvid anmärkes dock, att, i händelse nu gällande inskränkning i friheten att råda öfver ärfd fastighet å landet skulle bibehållas, är, på sätt den serskildt tryckta Lag-texten utvisar, föreslaget, att, från förordnande genom förord, sådan egendom äfven må undantagas.

Serskilda texten 7 Cap. 6 §.

G. H.-R:t har åberopat erfarenhetens vitsord, att förord, efter det begrepp allmänheten hitintill derom uppfattat, icke haft till föremål, att göra den egendom samfäld, som efter Lag vore enskild, utan hade man i förords-afhandlingar vanligen inskränkt sig dertill, att antingen upphäfva eller minska den blifvande makens gifto-rätt i sådan egendom, som, af samfäld egenskap, eljest skulle blifvit blottställd för ett, på gifto-rätt grundadt, anspråk från makens, dess arfvingars, eller borgenärers sida.

H.-R:n har sålunda ansett förordsläran närmast svarande mot sin ursprungliga syftning, om ägtenskaps-förord inskränkte sig inom den gräns, som Lag-förslagets 7 Cap. 5 §. bestämmer, eller att innefatta förbehåll till enskild ägo af lös egendom, som mannen eller qvinnan vid giftermålet ägde, eller under ägtenskapet genom arf, gåfva eller testamente erhölle, så ock af fast egendom, som kunde honom eller henne, genom gåfva eller testamente, un-

der ägtenskapet tillfalla. Efter att hafva framställt de för qvinnans rätt och välfärd olyckliga följder, om hon, på sätt Lag-förslaget innehåller, vid viss ålder blefve myndig, och dertill lemnades frihet, att genom ägtenskaps-förord, förordna om sin enskilda egendom, har Hof-Rätten tillstyrkt, att vid den beskrifning å hvad samfäld egendom är, som i Lag-förslagets 7 Cap. 2 §. förekommer, orden *efter Lag eller förord,* må utgå, så ock det i 6 §. föreslagne stadgande, angående mans eller qvinnas rätt, att genom förord förordna, det egendom, som efter Lag enskild är, skall samfäld vara, alldeles uteslutas, samt föreskriften uti 9 §. 1 mom. sålunda förändras, att ägtenskaps-förord ej må innefatta annat villkor eller beting, än om gifto-rätt, *på sätt i 5 §. tillåtes.*

H.-R:ns Anm. pag. 17 och 18.

H. D:ns pluralitet, som tillstyrkt, att nu varande inskränkning i friheten att råda öfver ärfd fastighet å landet må bibehållas, har, såsom en följd deraf, äfven ansett man eller qvinna icke berättigade, att genom förord om sådan egendom förordna.

H. D:ns Prot. pag. 41, 74, 75, 76.

Om Morgongåfva.

Den förmån, som hustru, efter 1734 års Lag, under namn af morgongåfva, åtnjuter, är i Lag-förslaget alldeles utesluten.

Uti motiverne är anmärkt, att sedan morgon-gåfva för senare tiders lagstiftning redan förlorat dess ursprungliga betydelse, torde den nu mera svårligen med så giltiga skäl kunna försvaras, att den längre borde bibehållas. Utom det att morgon-gåfvan icke gällde till fördel för mannen, hvilken, då han öfverlefde hustrun, ej njöte någon rätt i boet, i fall tillgången bestod af hennes arfve-jord, eller af egendom, hvari gifto-rätt ej ägde rum, voro stadgandena derom i öfrigt beledsagade med så mångfalldiga villkor, att de sällan i tillämpningen kunnat uppfylla det med dem påräknade ändamål, att gifva hustrun ersättning för den mindre gifto-rätt, som henne, i jemförelse med mannen, blifvit tillagd. Morgon-gåfvan hade ock merendels utgått i lösören och bland allmogen sällan blifvit bestämd genom serskild utfästelse, eller vid dess uttagande räknad annorlunda, än till dess minsta belopp efter Lag. När åter enka njutit morgon-gåfva i fast egendom, hade derigenom emellan henne och mannens arfvingar uppkommit en blandad förvaltning, som vållat oreda och misshälligheet och, i det den på obestämd tid inskränkt utöfningen af ägande rätten, hindrat båtnaden af egendomens fria användande och all deraf beroende industri. Mot. pag. 39.

H. D:n har tillstyrkt, att nu gällande Lag i detta ämne må bibehållas.

H. D:ns Prot. pag. 40.

Om Gifto-rätt.

1734 års Lag innefattar i detta ämne följande bestämmelser:

Efter *Lands-rätt* har Frälseman och Bonde gifto-rätt till två delar och hustrun till tredjedelen i all lös egendom, som de å landet och i staden äga, eller äga få, och i allt fast gods å landet, som de under ägtenskapet förvärfva. I jord, hus eller vattenverk, som någondera af makarne före ägtenskapet innehaft, eller derefter ärft, äger gifto-rätt ej rum. Makarne behålla dertill hvar sin äganderätt; men all årlig ränta och afrad deraf varder under lösören räknad.

Ofrälseman, som å landet bor, har gifto-rätt, lika med Frälseman och Bonde.

De, som till Preste-Ståndet höra, boende å landet eller i staden, hafva gifto-rätt till hälften i lösören, så ock hus och tomt i staden, och i den jord å landet, som de under ägtenskapet förvärfva, men de giftas ej till hvarandras arfve-jord å landet, eller till den jord, som de derstädes före ägtenskapet innehaft.

Efter Stads-rätt äger Borgare och Ofrälseman, som i staden bor, gifto-rätt till hälften i ärfd eller förvärfd fastighet i staden, så ock i alla lösören å landet och i staden. I fast egendom å landet, med boskap och åkerredskap, som de vid ägtenskapets början äga, eller sedan förvärfva, förhålles med gifto-rätten efter Lands-rätt. I fast egendom i stad, som frälseman eller bonde ärfver eller förvärfvar, är gifto-rätten enahanda, som för borgare efter Stads-rätt blifvit bestämd.

Förändras, under ägtenskapet, makarnes hemvist från land till stad, eller från stad till land, eller kommer ofrälseman i frälse-stånd; då förändras ock gifto-rätten, efter den olika delnings-grund, som i hvarje fall stadgad är *).

10 Cap. G. B.

Från dessa grunder för gifto-rätten skiljer sig Lag-förslaget i följande stadganden:

Lagens olikhet i gifto-rätt, efter Lands- och Stads-rätt, och emellan serskilda stånd i samhället, är upphäfven, så att makarne, utan afseende å orten, der de äro bosatte, eller hafva egendom, eller den samhälls-klass, dit de höra, njuta gifto-rätt *till hälften hvardera;*

1:o i all boets lösa egendom;

2:o i all fast egendom, som under ägtenskapet förvärfvas;

3:o i all inkomst och ränta, som för makes enskilda egendom löper, så ock i gröda, som å enskild egendom bergad är, intill dess maken dör, eller dom till skillnad i ägtenskapet vunnit laga kraft.

Denna egendom benämner Lag-förslaget: *Samfäld.*

---

*) Från dessa allmänna stadganden gäller blott ett undantag: den uråldriga rätt, som allmogen inom Albo, Kinnevalds, Norrvidinge, Konga och Uppvidinge Härader i Småland, eller det gamla Värends-landet, fått bekräftad genom Kongl. Förordningen den 26 Junii 1772; i följd hvaraf hustru giftes till hälften i bondes bo.

Från gifto-rätt är undantagen:

1:o hvardera makens vid giftermålets ingående ägda eller sedan ärfda fasta egendom;

2:o den lösa eller fasta egendom, som varder ena maken, genom gåfva eller testamente, under ägtenskapet gifven, med villkor, att den honom eller henne enskildt tillhöra skall.

Denna egendom kallas: *Enskild.*

Har, under ägtenskapet, den ena makens enskilda fasta egendom mot annan fast egendom blifvit bortbytt; då äger ock den maken enskild rätt till den tillbytta. Är mellangift, i annan egendom eller penningar, gifven; då hörer ej mera af den tillbytta egendomen samma make enskildt till, än som emot den bortbytta svarar.

7 Cap.

Såsom motiver för dessa Lag-förändringar är anfördt: att det låge i naturen af ägtenskapet, att makarnes förening borde vara så innerlig, att den, så vidt ske kunde, icke lemnade rum för den enskilda egennyttans beräkningar. Fullkomligt sammansmältande af makarnes egendom till ett, under mannens förvaltning stående, dem begge lika tillhörande helt, skulle således synas vara en naturlig följd af det band, som förenar deras personer, af begges gemensamma förhållande till tredje man, af gemensamma omsorger om deras barn, och af gemensamma bemödanden att bereda sig bergning och förkofran. Från äganderättens ursprungliga grunder hade ock de fleste lagstiftningar hämtat det stadgande, att makarne samfäldt ägde hvad de samfäldt förvärfvade. Men i afseende på den egendom, som de vid giftermålets ingående i boet medförde, eller den, endera af dem under ägtenskapet enskildt finge, voro serskilde folkslags lagar sig emellan skiljaktige, i det, att en del bestämdt påbjödo, en del blott medgåfvo, och en del mer eller mindre inskränkte samfälligheten.

De åsigter, som föranledt dessa stridiga stadganden, hade utan tvifvel blifvit hemtade, dels från begreppet om sjelfva ägtenskapets natur, dels från de olika yttre villkor, hvaraf denna förening hos serskilda folkslag af ålder varit beledsagad.

Efter Stads-lagen ägde makarne lika rätt uti boets egendom, och hustrun, om hon öfverlefde mannen och barn ej funnos, undfick dessutom en serskild tillökning, under namn af morgon-gåfva.

Efter Lands-lagen åtnjöt hustrun endast tredjedelen i boets samfällighet af lösören och förvärfvad jord under ägtenskapet, men erhöll deremot morgon-gåfva, ehvad barn funnos, eller icke.

Då begge desse lagar sammanfördes till den codex, som utgör vår nu varande lag, bibehölls detta delningssätt; äfvensom makarnes inbördes rättigheter i boet blefvo olika bestämde, efter olika stånds-förhållanden.

Vid anställd granskning, hade man trott sig finna dessa föreskrifter ledande både till orättvisa och till ett invickladt och förvillande lagskipningssätt.

Uti det genom ägtenskapet uppkomna bolag förenade begge makarne sina krafter, i ändamål att med gemensam omsorg arbeta för gemensamt väl. De delade med hvarannan

ljuft och ledt; och då förbindelserne voro lika och bördorne buros gemensamt, skulle en fördelning af inbördes rättigheter, som hvilade på en annan grund, icke stå att förena med ägtenskapets väsende och de villkor, som deruti innefattas. Det vore mannens pligt, att anskaffa hvad som fordrades för hustruns och barnens underhåll, och hustruns, att det med sparsamhet och klokhet använda. Hos den jordbrukande klassen af ett folk hade vanan och behofvet gifvit hennes skyldigheter en ännu större vidd. Det vore icke nog dermed, att hon ensam måste sörja för barnens skötsel och uppfostran i deras spädare år och ensam besörja den inre hushållningen: hon måste äfven deltaga i den yttre och med sitt arbete bidraga att förvärfva det nödvändiga. När uti samfunds-klasser, der denna senare pligt presumerades sällan eller aldrig inträffa, hustrun ägde lika gifto-rätt med mannen, borde man lätteligen finna, huru litet det öfverensstämde med den reciprocitet, som för ägtenskapet låge till grund, och med rättvisans kraf, att neka henne denna rätt uti ett stånd, der ännu större förbindelser henne ålåge. Det borde äfven anmärkas, att hustrun vid ägtenskapets ingående uppdroge åt mannen att förvalta all den egendom, hon hade, samt att afkomsten af hennes ärfda och förvärfda jord odelad inginge i boet. Äfven i detta hänseende syntes Lagen hafva afvikit från billighet, då den icke tillerkänt henne annan rätt vid boets upplösning, än den, att återfå en tredjedel af de penningar och lösören, hon i boet infört, och lika del af mannens lösa egendom, samt af den förkofran boet under makarnes gemensamma vård vunnit, men deremot tillagt mannen eller hans arfvingar dubbel lott; och då morgon-gåfvan sällan förmått gifva hustrun en tillräcklig ersättning för detta lidande, hade Lagen, medelst en så ojemn delning, ställt mannen i ett slags nödvändighet, att genom serskild gåfva, eller genom testamente, eller ock genom tidigt bemedlande öfverenskommelser med sina egna arfvingar, söka att det godtgöra. Desse förordnaden, dem han ofta icke förstått att inrätta efter Lagens fordringar, hade merendels föranledt missämja i slägten och obehagliga rättegångar.

Man hade påstått, att behofvet af medel för åkerbrukets upprätthållande och jordens häfd, samt nödvändigheten att, så vidt möjligt vore, bibehålla äganderätten af en viss fastighet inom en och samma slägt, skulle innebära giltiga skäl att tilldela hustrun en mindre lott i samfälligheten, än mannen.

Att man likväl, vid stiftandet af vår nu gällande Lag, icke gjort något egentligt afseende på arfvingars behof af medel för brukandet af deras ärfda jord, syntes deraf, att det efter lands-rätt blifvit tillåtet, att undan barn och bröst-arfvingar, genom testamente, till skylda eller oskylda bortgifva den jord, makarne före eller under ägtenskapet förvärfvat, jemte alla ärfda och förvärfda lösören, utan annan inskränkning, än att, efter Domarens pröfning, borde afsättas, hvad till omyndiga barns föda och uppfostran efter deras stånd och värde, kunde erfordras, intilldess de voro i tillfälle, att sig sjelfva försörja. Det instämde dock med naturlig billighet, att af den samfälda egendom, man ansåge fritt öfverlåtlig, först tilldela makarne lika lott, innan man gåfve hvardera rättighet, att upplåta den till främmande; och en till jemnlikhet förändrad gifto-rätt kunde således, utur denna synpunkt, ej anses förnärma deras arfvingar. I öfrigt borde man förmoda, att sedan makarnes ömsesidiga rättigheter blifvit återställde i sitt naturliga skick och deras behof af Lagen föresedde och uppfyllde, de mera sällan skola vidtaga serskilda förordnanden, hvarigenom arfvingarne råka i mistning af hvad Lagen velat dem förbehålla.

Såsom

Såsom skäl för bibehållande af gifto-rätt efter lands-rätt, hade man äfven åberopat, att det olika hushålls-sättet å landet skulle lemna enkan tillfälle, att i en mindre krets inskränka sina behof och finna lättare utväg att se dem uppfyllda. Men om man ock ville antaga, att en mindre dyrhet på oumbärliga födo-ämnen och säker tillgång till arbetsförtjenst vid jordbruket, kunde föranleda till ett sådant förhållande, så inträffade äfven detta i afseende på mannen, och något skäl kunde således deraf icke hämtas till förminskande af hustruns rätt att, oberoende af tillfälligheter och i jemnlikhet med mannen, för sin bergning tillgodonjuta hvad hon sjelf bidragit att förvärfva.

På dessa grunder, och då en hustrus pligter och omsorger, icke mindre i den ena samfunds-classen, än i den andra, stode i ett visst förhållande af jemnlikhet till mannens, hade man ansett all anledning saknas, att utstaka en skiljaktig gifto-rätt för olika stånd; och något antagligt skäl ansågs nu mera icke kunna uppgifvas, hvarföre, till exempel, en frälsemans eller en å landet bosatt bondes enka skulle af lös egendom, jemväl i staden, endast åtnjuta en tredjedel emot mannens arfvingar, men deremot hälften af den fasta. Desse serskilde i 10 Kap. Giftermåls-Balken gifne bestämmelser, och de i sammanhang dermed stående arfs-lagar, hade föranledt en mängd rättegångar, i synnerhet då efterlefvande make ändrat stånd eller hemvist, och afvittringar samt arf-skiften utan ändamål blifvit försvårade och invicklade, med afseende på qvarlåtenskapens olika natur och de serskilda ställen, der den vid dödsfallet varit befintlig.

Ehuru Lagen förordnat, att gifto-rätt icke skall äga rum i ärfd jord å landet, eller i den, som endera maken före giftermålet der förvärfvat, hade den likväl medgifvit gifto-rätt i all både ärfd och förvärfd fastighet i stad, utan åtskillnad om förvärfvandet skett före eller efter giftermålet. Lagstiftaren hade, utan tvifvel, utgått från den synpunkt, att hus och tomt i städerna icke i allmänhet utgjorde borgarens redbaraste förmögenhet, men att deremot å landet, der näringssättet egentligen bestode i jordbruk, fastigheten eller jorden vore brukarens förnämsta egendom, som således åt honom eller hans slägt borde förvaras. I fråga om gifto-rätt emellan makar hade dock Committeen, vid ämnets närmare granskning, icke kunnat godkänna denna skilnad. När bolaget emellan makarna uppkomme, vore det icke egentligen sjelfve de ömsesidige insatserne som borde sammanblandas, utan det vore förkofringen eller hvad under ägtenskapet förvärfvades, som skall utgöra det samfälda boet. Man skulle kunna lämpa detta förhållande äfven till penningar eller annan lös egendom, som hvardera sidan vid ägtenskapets början medförde, om det gåfves en möjlighet att med säkerhet urskilja beloppet deraf; men hvad anginge fast egendom, vare sig å landet eller i stad, så kunde för detta urskiljande ingen svårighet möta. Då man följaktligen måste låta ankomma på de bestämda formaliteter, under hvilka förord ägde rum, huruvida hvad af hvardera maken enskildt i lös egendom infördes, må kunna från samfälligheten afsöndras, vore man deremot oförhindrad att bibehålla det ursprungliga förhållandet makarna emellan, i afseende på fastighet. Genom det, att man undantog viss egendom från samfälligheten, afskar man alla anspråk af ene makens skyldemän på sådan egendom, tillhörig den andra. Utan att misskänna makarnas egen böjelse att med hvarannan dela sin förmögenhet eller att gemensamt bibehålla den åt sina barn, borde man likväl betänka, att de svårligen med likgiltighet

skulle kunna föreställa sig möjligheten, att deras egendom kunde omedelbarligen frångå dem sjelfva, för att öfverflyttas till personer i en annan slägt.

Då de nu anförde skäl gällde lika för fast egendom i stad och på landet, hade man, med afseende derå, stadgat ett lika förhållande, samt ansett tillräckligt utrymme vara lemnadt åt makarnas inbördes välvilja, när dem blifvit tillåtit, att, efter eget behag, medelst förord eller testamente, gifva hvarannan del i all deras egendom, och att för åtnjutandet deraf sjelfve utstaka villkoren.

Mot., pag. 20, 21, 22, 23.

Vid den föreslagne Lag-bestämmelsen, angående endera makens enskilda fasta egendom, som under ägtenskapet, mot annan fast egendom, blifvit bortbytt, har Sk. H.-R:n tillstyrkt, att hänvisning borde lemnas till Lag-förslagets 12 Capitel 6 §. i denna Balk, innefattande stadgande i det fall, då ena maken till sin enskilda nytta användt den andras enskilda egendom; men i öfrigt har H.-R:n gillat Lag-förslagets grundsatser och endast föreslagit några ändringar i afseende på ämnens ordnande och indelning.

H.-R:ns anm. pag. 4, 62, 63.

I fråga, dels om den i Lag-förslaget antagne grundsats af lika gifto-rätt för man och hustru, utan åtskilnad emellan Lands- och Stads-rätt, dels huruvida makarnes andel i boet borde ökas för den ena och minskas för den andra, genom mannens under ägtenskapet förändrade stånd eller hemvist, eller genom egendomens förvandling, har pluraliteten inom H. D:n tillstyrkt, att bestämmelserne i nu gällande Lag må bibehållas; dock med det serskilda tillägg af en Ledamot, att egendom i samma bo borde delas efter lika grunder, så att gifto-rätten i borgares och i stad bosatt ofrälsemans bo blefve till hälften i all gemensam egendom, och således äfven i fastighet å landet af denna natur, och att i frälsemans och bondes bo åter, icke allenast lösören och landfastighet, utan äfven fastighet i stad, som samfäld vore, delades till två tredjedelar för mannen och en tredjedel för hustrun.

Angående gifto-rätt till fast egendom i stad, som ene maken före giftermålet ägt eller sedan ärft, har H. D:n gillat Lag-förslagets förändring af nu gällande stadganden.

Slutligen, i afseende på Förslagets stadgande, att gröda, som å enskild egendom bergades, vore samfäld, intilldess make dör eller dom till skilnad i ägtenskap vunnit laga kraft, är af H. D:n anmärkt, att de hinder vid tillämpningen och de vidlöftiga tvister, som föranleddes af svårigheten, att åstadkomma en noggran bevisning om tiden, när hvarje del af grödan blifvit bergad, kunde undvikas, om all af enskild egendom, intill bruknings-årets slut fallande, gröda betraktades såsom samfäld, hvilket ock instämde, mera än hvad föreslaget vore, dels med stadgandet uti nu gällande Lag 10 Cap. 2 §. sista Momentet Giftermåls-Balken, hvarigenom gifto-rätt tillades uti all årlig ränta och afgäld af ifrågavarande slags egendom, dels med grunderne uti Kongl. Förordningarne den 3 April 1810, angående sterbhus-delägares rättighet att njuta fardag å Fideicommiss-egendom, samt den 22 Oct. 1766, angående sådan rättighet för boställs-innehafvares sterbhus-delägare.

H. D:n har sålunda tillstyrkt, att, ehvad makes enskilda fasta egendom vore i staden eller på landet belägen, uthyrd eller för makarnes egen räkning brukad, all nytta eller afkomst af egendomen skulle vara gemensam intill nästa fardag, räknad från de tidpunkter Förslaget omförmälte.

H. D:ns Prot. pag. 32, 33, 34, 35, 36, 39, 40 och 41.

Om makars ansvarighet för gäld, tillkommen före ägtenskapet.

Lagens bestämmelser äro: att man eller hustru skall gälda hvar sin före ägtenskapet åsamkade gäld, med den egendom, han eller hon förut ägde, och, der den ej räcker till, gäldenärens gifto-rätt i boet gå till gäldens betalning, dock med den inskränkning, i afseende å räntan och afkomsten af den andra makens odal-jord, att gifto-rätten utgår, en gång för alla, af det belopp, hvartill samma ränta eller afkomst i boet influtit eller inflyta bordt, då gäldenärens egendom afträddes.

11 Cap. 2 §. G.-B:n.

Lag-förslaget åter undantager ej från ansvarighet för ene makens före ägtenskapet gjorde gäld, annan egendom i boet, än den andra makens enskilda.

10 Cap. 1 och 2 §.§.

Uti motiverne är anfördt, att så rättvist Lagens stadgande i detta ämne till sin grund syntes vara, så svårt, om icke alldeles omöjligt, vore det att uppfylla, der verkställighet deraf komme i fråga. Om makarne skulle med hvar sin serskilda egendom, betala hvar sina serskilda skulder, vore det nödvändigt, att både egendomen och skulderne blefvo utredde. Dertill fordrades, om någon säkerket skulle ernås, att makarne, vid ägtenskapets ingående, icke allenast offentligen kallade sine borgenärer å båda sidor, i fall begge varit myndige, och eljest, å den myndigas sida, att uppgifva alla deras fordringar, utan äfven upprättade noggranna förteckningar öfver hvad de, hvar för sig, i boet införde. Ägtenskapet och den egendoms-samfällighet, som deraf borde följa, skulle således börja med ett slags skilnad i makarnas bo, och det behöfde ej närmare ådagaläggas, huru mycket deras inbördes förtroende derigenom skulle störas. Men, äfven med iakttagande af ofvannämnde säkerhetsmått, vore all fara för lidande å någondera sidan ändå icke undanröjd. Dels skulle endera makan kunna, genom öfverenskommelse med sina borgenärer, gifva ett senare datum åt skulde-brefven, och såmedelst bereda sig utväg att tillgripa boets samfällighet för betalningen; och dels skulle den, som vore rådande öfver boet och följaktligen i tillfälle att efter godtycke förvandla den andras lösören i penningar, kunna begagna denna rättighet, för att tillfredsställa sina borgenärer, oaktadt de sjelfve ej ägt att så långt sträcka sine anspråk.

Då vid all positiv föreskrift, afseende måste hafvas på dess möjliga verkställbarhet, och då makarne, i den rättighet, som dem blifvit lemnad att före ägtenskapet göra förord, hade ett både lämpligare och mera användbart medel att vårda sin säkerhet, hade man funnit betänkligt att bibehålla nu gällande stadgande i detta ämne.

Motiv. pag. 28.

G. H.-R:t har mot ifrågavarande Lag-förändring anmärkt, att qvinnan ofta införde i boet egendom, som, i sin natur, efter Lag vore samfälld; och då utvägen, att genom förord förbehålla sig egendom till enskild ägo, hitintill varit mera sällsynt, samt ej eller syntes böra

för framtiden blifva en nödvändighet, enär en i detta fall af ena Contrahenten åsidosatt granlagenhet kunde hos den andra väcka en viss ovilja och förtrytsamhet, hvars verkningar under ägtenskapet blefvo synbara; har H.-R:n destohellre tillstyrkt, att nu gällande Lag i detta ämne må bibehållas, som med rättvisa icke kunde förenas, om qvinnan, genast efter ägtenskapets ingående, skulle, för bristande förord, se hela sin införda egendom, af samfällighets-egenskap, medtagas till betalning af de mannens skulder, hvilka uppenbart och bevisligen före ägtenskapet tillkommit.

H.-R:ns Anm., pag. 20.

Äfven H. D:n har, på de skäl, som en af förre Lag-Commiteens ledamöter, Advocat-Fiscalen *Staafs* till Protocollet den 16 October 1814 yttrade serskilda mening i detta ämne innefattar, tillstyrkt, att, i öfverensstämmelse med nu gällande Lag, den ene makens före ägtenskapet gjorde gäld ej borde belasta andra makens gifto-rätt uti den egendom, samma make i boet infört, eller makarne gemensamt förvärfvat.

H. D:ns Prot., pag. 45.

Om ansvarighet för gäld, gjord under Ägtenskapet.

Lagen stadgar, att om båda makarne, eller endera, gjort gäld i ägtenskapet, eller till fästning och bröllops-kostnad, och deras samfälda egendom ej räcker till full betalning; då skall bristen fyllas af deras enskilda egendom, efter den andel hvardera i bolaget äger: att, der blott endera har enskild egendom, och det är mannen, hans egendom skall, så långt den räcker, till fyllnad i betalning gå; men är det hustrun, må hon ej svara för mer, än hennes andel i gälden.

Från denna allmänna regel gäller ett undantag: då gäld tillkommit af mannens eller hustruns serskilda vållande eller förgörelse, deraf den andra ingen nytta eller del haft. I detta fall går ej den saklöses fasta gods, eller rättighet i boet, till gäldens betalning; i följd af den i Lagen uttryckta grundsats, *att hvar äger sin sak ensam böta, och ej annans lott förverka.*

11 Cap. 3 och 4 §.§. G.-B:n.

Lag-förslaget innefattar i detta ämne följande, från Lagen skiljaktige grundsatser:

Om samfäld egendom.

Att den svarar för all gäld i makars bo, utom i det enda fall, att ene maken blifvit fälld till böter eller skadestånd i brottmål: derföre må ej den saklösas gifto-rätt i betalning gå.

10 Cap. 1 och 8 §.§.

Uti Motiverne anföres, att man ansett otvifvelaktigt, det mannen, såsom under äktenskapet rådande öfver boets samfällighet, kunde, utan inskränkning, belasta den med gäld. När han vore oförhindrad att alldeles förstöra hela samfälligheten, så länge hans målsmanskap icke blifvit honom fråntagit, måste han ock kunna med samfälligheten betala den skuld, han gjort under denna sin egenskap af boets representant. Om han till målsmanskapet bevisligen vore oskicklig, och af sådant skäl ställdes under förmynderskap, då först upphörde hans rätt att råda öfver samfälligheten; men dessförinnnan vore det för allmänna förtroendet af mycken våda, om en borgenärs betalningsrätt skulle bedömas, efter den större eller mindre fördel, ett bo kunde hafva haft af den försträckning, som han till målsmannen gifvit. Deremot vore klart, att om mannen enskildt begår brott, borde han ock derföre enskildt stå i ansvar; och att hustrun ej kunde genom brott göra samfäld egendom förverkad, vore en följd af hennes obehörighet i alla andra fall, att sådan egendom disponera. Lagförslaget hade således bibehållit grundsatsen i nu gällande Lag, att hvar bör sin sak ensam böta och ej annans lott förverka.

Motiv., pag. 28 och 29.

Sk. H.-R:n, som i öfrigt gillat den föreslagne Lagförändringen i detta ämne, har dock tillstyrkt det tillägg: att den saklöse makens giftorätt icke eller må för den andres ingångna borgens-förbindelse tillgripas.

H.-R:ns., Anm. pag. 5, 64, 65.

G. H.-R:t och H. D:n hafva gillat den serskilda mening, en af förre Lag-Committéens Ledamöter, Advocat-Fiscalen Staaf, till Committéens Protocoll den 9 November 1825 yttrat, åsyftande att, i öfverensstämmelse med hvad Lagen nu stadgar, sådan skuld, som ene maken, under ägtenskapet, genom serskild förgörelse, och utan all för boet åsyftad nytta, sig ådragit, och hvartill ej blott böter och skadestånd i brottmål borde räknas, utan jemväl andra skulder, när i sjelfva fordrings-handlingens beskaffenhet, låge full bevisning, att andra makan deraf icke kunnat hafva nytta, icke måtte belasta den senares giftorätt i boet.

H.-R:ns Anm. pag. 20, H. D:ns Prot. pag. 45.

Om Enskild Egendom.

Med sådan egendom ansvarar ej hustrun för gäld, utan i följande fall:

1:o Om hustrun, med mannen, till gälds betalning sig förbundit. Hon svarar då till hälften i gälden, der ej i förbindelsen utmärkt finnes, att betalnings-ansvaret emellan henne och mannen annorledes delas skall.

Uti motiverne anmärkes, att man väl föreslagit, det all gäld, som af mannen under ägtenskapet göres, skulle betalas af samfäld egendom, utan att någon utredning borde komma i fråga, huruvida boet deraf haft nytta eller icke. Men i samma mån mannens makt i allmänhet att råda öfver boet vore inskränkt, måste äfven rättigheten att använda boets egendom till skulds betalning vara det. Hvad som enskildt tillhörde hustrun, borde ej kunna, för de skulder mannen gjort, tagas i mät. Det syntes innebära en icke fullkomlig öfverensstämmelse i Lagen, att sedan 1 §. i 11 Cap. Giftermåls-Balken ovilkorligen förbudit mannen att, utan hustruns formeliga samtycke, sälja eller förpanta hennes jord, 3:dje §. i samma Cap. likväl stadgar, att

äfven denna jord skall häfta för en del af den gäld, mannen gjort. Han ägde icke att godvilligt bortlåta sådan egendom, ehvad det skedde till boets nytta eller icke; men han kunde, genom åsamkande af skulder, bringa den under en tvungen försäljning. Man hade trott sig böra med hvad Förslaget i 9 Cap. 3 §. innehåller, på det sätt sammanbinda det stadgande, som i förevarande Cap. skulle införas, att man utstakat, det hustruns enskilda egendom hvarken hel och hållen, eller till någon del, kunde för gäld tillgripas, der hon ej sjelf till ansvarighet sig bundit.

Motiv. pag. 28 och 29.

2:o Om för mannens gäld, ehvad hustrun dertill sig förbundit elltr icke, någon, henne tillhörig, lös egendom blifvit pantsatt, eller hennes fasta egendom inteknad, och intekningens verkan ej genom klander förfallit. I dessa fall går egendomen till betalning.

3:o Om hustrun gör gäld i handel eller annan rörelse, den hon med mannens bifall idkar, eller eljest med hans samtycke, eller, i hans frånvaro, med mannens närmaste fränders råd och Rättens tillstånd. I alla dessa fall ansvarar så hustrun, som mannen, med enskild egendom för fulla gälden.

10 Cap. 3, 4, 5 och 7 §.§.

Om verkan af Borgenärs uteblifvande i Boskilnads-mål.

Efter nu gällande Lag medförer, i allmänhet, borgenärs uteblifvande i Konkurs ovilkorlig förlust af hela fordrings-rätten, deraf ock följer, att borgenär, som uraktlåter inställelse i boskilnads-mål, förlorar all talan mot den make, som boskilnad vinner.

Konkurs-Lagen af den 12 Mars 1830, 74 och 79 §.§.

Lag-förslaget instämmer i denna Lagens grundsats, i så måtto, att Förslaget anser borgenär, som uteblifvit i boskilnads-mål, ej vara berättigad att sedan tala *å boskilnad som beviljad är;* men skiljer sig ifrån Lagen derutinnan, att det lemnar den uteblifne borgenären öppet, att söka betalning ur den undanskiftade egendomen, der han gitter visa, att den egendom, efter de i Lag-förslagets 10 Cap. antagne grunder, för hans fordran svara bör.

11 Cap. 10 §.

Uti motiverne är anmärkt, att då i Förslaget till Handels-Balk man antagit den grundsats, att borgenär, som försummar inställelse i Konkurs, endast går miste om rättigheten att *ur Konkurs-massan* njuta betalning för sin fordran, men för öfrigt har sin krafrätt emot gäldenären öppen, i händelse denne framdeles erhölle andra tillgångar, än den massa, som emellan tillstädeskomna borgenärerna utskiftades, hade man också bordt, i likstämmighet med samma grundsats, stadga påföljden för uteblifvande i boskillnads-mål. Emot denna princip skulle det

uppenbart strida, att tillerkänna make, som vunne bo-skillnad, *oinskränkt* befrielse från borgenärernes kraf. Den befrielse, som möiligen kunde äga rum, måste mätas efter makens ursprungliga ansvarighet: der Lagen ej medgåfve ansvars-frihet, borde den ej eller genom en boskilnads-ansökan kunna beredas. Ändamålet med boskilnad vore, efter Lag-förslaget, att den ene makens egendom, eller afkomsten deraf, ej skall tillgripas för andra makans skulder. Detta ändamål stode ej att ernå, utan att egendomen undanskiftades. Någonting mera än detta undanskiftande, borde alltså icke genom boskilnadens beviljande vara fastställdt: någonting mera hade den boskilnads-sökande hvarken kunnat begära eller vinna: icke eller någonting mera, än sin talan *deremot*, de uteblifne borgenärerne förlora. Vid sakens betraktande från denna synpunkt, hade man funnit sig endast böra förklara, att borgenär, som försummat bevaka sin rätt å inställelse-dagen, ej sedan må tala å boskilnaden, det vill säga: derå, att egendom, på sätt som skett, verkligen blifvit undanskiftad. Han kunde ej klandra, att den sökande maken, genom boskilnads-domen, fått bestämd egendom eller visst penninge-belopp åt sig afsatt: hvad denna make sålunda, under namn af enskild egendom eller gifto-rätt, sig tillvunnit, vore oåterkalleligen dess tillhörighet: om det ock skulle kunna visas, att det utgjorde annat eller mera, än som rätteligen varit enskildt eller bordt gå i gifto-rätt, ägde någon bevisning derom ej rum, emedan all talan å boskilnaden vore förlorad. Deremot och enär, såsom förut blifvit anmärkt, boskilnaden ej grundlade befrielse från kraf, kunde det ej förmenas borgenär, att i laga ordning bevisa, det hans fordran vore af *den natur* att den borde utgå ur den egendom eller gifto-rätt, som blifvit undanskiftad, efter de, rörande makarnes inbördes ansvarighet, uti 10 Cap. meddelade bestämmelser. Om, t. ex., hustrun erhållit boskilnad och fått sig tillagd en egendom, hvari borgenär visade sig hafva intekning: om han företedde förbindelse, hvarigenom hustrun gjort sig skyldig att för hans fordran med enskild egendom svara; eller om, sedan gifto-rätt för böter eller skadestånd blifvit undanskiftad, han styrkte sig äga fordran, som belastat hela samfälligheten; så kunde det ej betagas honom, att tillgodonjuta sin intekning-rätt, att göra hustruns uttryckliga förbindelse mot henne gällande, eller att utkräfva sin fordran ur gifto-rätten, såsom en del af den samfällighet, hvarå ansvarigheten derföre legat.

Motiv. pag. 33 och 34.

Mot senare momentet af ifrågavarande §. har G. H.-R:t anmärkt, att endast genom borgenärs bevakning af sin fordran och den i Konkurs-mål honom ålagde edgång vunnes tillförlitlig visshet om skuldens belopp, samt om och i hvad mon boskilnads-sökanden i sjelfva verket undginge att deltaga i boets gäld. Det vore klart, att boskilnads-förmånen, i annat fall, ej medförde någon egentlig nytta, enär den frånskiftade egendomen, såsom ej fredad från krafs-anspråk, genast derefter kunde afhändas boskilnads-sökanden, och denne sålunda se sig nödsakad att till borgenärerne afträda hvad nyss förut, genom den vunna boskilnaden, blifvit undanskiftadt.

På desse, med flere anförde skäl, har H.-R:n föreslagit följande förändring i paragrafens senare moment: "Uteblifver borgenär, eller sin fordran ej lagligen bevakar, gånge dermed, som i 19 Cap. 12 §. Handels-Balken stadgadt finnes."

H.-R:ns Anm., pag. 21 och 22.

Om Makars fördel af oskiftadt bo.

Nu gällande Lag tillägger efterlefvande make fördel i det han eller hon helst vill af boets oskiftade lösören, dock ej till högre belopp, än tjugondedelen deraf. Der boet är fattigt eller ringa, må den efterlefvande i fördel taga sin fästninga-ring, dagliga säng och nödiga gångkläder, ändå att det något öfver tjugondedelen kunde stiga.

17 Cap. G.-B:n.

Lag-förslaget åter bestämmer efterlefvande makes fördel af oskiftadt bo, utan afseende å boets tillstånd, endast till makens vigselring, en uppbäddad säng och gångkläder.

12 Cap. 2 §.

Uti motiverne är anmärkt, att då efterlefvande make, utan afseende på de anspråk, hvartill den aflidnes arfvingar af egennytta eller mindre granlagenhet skulle kunna ledas, fått rättighet att behålla, utan beräkning, hvad för dess minne kunde vara dyrbart eller för dess dagliga behof oumbärligt, hade begreppet om fördel, sådant det i Sveriges äldre Lagar förekomne, blifvit återställdt, och med detsamma den verkliga orättvisa undanröjd, som vid fördelningen af en betydlig, men endast i penningar eller annan lös egendom bestående förmögenhet, uppkomme deraf, att, enligt nu gällande Lag, efterlefvande make ägde för sig enskildt aftaga hela tjugondedelen af alla det oskiftade boets lösa tillgångar, hvarigenom, vid ett så beskaffadt tillfälle af betydligare förmögenhet, en förmån vunnes, som vida öfverstege hvad med föreskriften om fördel någonsin varit åsyftadt.

Motiv., pag. 36.

H. D:n har, med afseende å de olägenheter och förluster, som efterlefvande make ofta finge vidkännas genom upplösning och delning af ett bo, för hvars förkofran den användt sina krafter och omsorger, tillstyrkt, att nu gällande Lag i detta ämne må bibehållas.

H. D:ns Prot., pag. 48.

Om underhåll för Make, när Ägtenskap upplöses.

Lag-förslaget innefattar i detta ämne följande nya bestämmelser:

Går giftermål åter för olagligen tillkommen vigsel, eller sker återgång för laga hinder, eller för det endera maken varit vanför, och var den ene i god tro men den andra ej: har endera tvungit, eller genom falsk uppgift af namn eller stånd, eller med förtigande af vanfrejd eller sjukdom, bedragit den andra till giftermål, och det förty återgår: sker skillnad i ägtenskap, för det ene maken stämplat

lat mot den andras lif, eller för det endera begått hor, eller otukt, som mot naturen stridande är, eller för det mannen hustrun öfvergifvit, eller för ene makens våldsamma behandling, eller annat förolämpande mot den andra: i alla dessa fall äger den oskyldige maken, der dess lott i boet ej räcker till nödig utkomst, att, så länge den ogift är, ärligen lefver och annan utväg till försörjning saknar, njuta fyllnad i årligt underhåll, efter Rättens pröfning, af den andra makens enskilda egendom eller inkomster.

12 Cap. 8 §.

Kan efterlefvande make ej njuta tarflig bergning af sin gifto-rätt och enskilda egendom, och har ej eller tjenst eller näringsfång att lefva af; då äro den aflidnas arfvingar, der någon dess enskilda egendom dem tillfaller, skyldige att, i brist af godvillig öfverenskommelse, efter Rättens pröfning, dock ej med mera än halfva behållna räntan eller afkomsten af den egendom, som fallit arfvingarne till, bidraga till den efterlefvande makens årliga underhåll, så länge den i enklinge- eller enke-stånd förblifver, ärligen lefver och annan utväg till försörjning saknar. För det underhåll, hvarom talan, der den förvaras vill, vid bodelningen anmälas bör, äger den efterlefvande att njuta säkerhet, genom intekning eller borgen.

12 Cap. 10 §.

I anseende till omöjligheten att gifva ovillkorliga föreskrifter, lämpliga till alla de skiljaktiga omständigheter, som vid reglerandet af den således stadgade underhållsrättigheten borde komma i beräkning, hade någon mera bestämd grund icke kunnat utstakas, än att man utsatt ett visst belopp, såsom det högsta, hvartill underhållet finge sträckas. Den noggrannare pröfningen af hvad för hvarje särskildt fall kunde erfordras, tillhörde Domaren och måste öfverlemnas åt den urskilning och oväldighet, som hos honom vid utöfningen af hans kall alltid borde förutsättas.

Då genom bodelningen visade sig, huruvida det behof uppkomme för efterlefvande make, som må berättiga denna till förenämnda underhåll, hade man ansett frågan derom böra i sammanhang med berörda förrättning ovillkorligen väckas. Så vida sterbhusdelägarne ej åsämjades, kunde anspråket till dess grunder lämpligast utredas af skiftesmännen och sättet föreslås, huru underhållet skulle kunna utgå, med största säkerhet för den efterlefvande och minsta olägenhet för arfvingarna.

Se Motiv. pag. 39 och 40.

I fråga om tiden, då efterlefvande makes rätt till underhåll borde angifvas, har väl G. H.-R:t ansett denna anmälan böra ske vid bodelning, der talan förvaras vill, men tillika föreslagit det undantag från regeln, att, i händelse bodelningen klandras och makens lott derigenom minskad varder, dess talan om underhåll må vara öppen, ändå att den vid bodelningen ej anmäld är.

H.-R:ns anm. pag 22.

H. D:n har anmärkt, att då vid endera makens död, den i ägtenskapet grundade förbindelse till inbördes bistånd och uppoffringar måste inför Lagen anses hafva upphört, syntes den efterlefvande makens behof af understöd ej utgöra tillräckligt skäl att tillerkänna sådant på bekostnad af den andra makens arfvingar. På denna grund, och då ifrågavarande rätt till underhåll för efterlefvande make äfven kunde någon gång föranleda, att de utvägar till bergning, som egen verksamhet och omtanka eljest skulle uppsöka, försummades och afböjdes, har H. D:n ej ansett sig kunna tillstyrka det i detta ämne föreslagne stadgande.

H. D:ns Prot. pag. 48, 49.

Speciel Jemnförelse.

Lag-förslaget *).

1 CAP.

Om fästning till ägtenskap.

3 §.

Fader är sina barns giftoman, och moder må råd gifva. Är fader död; då är moder, med skyldaste fäderne fränders råd. Fosterfader och fostermoder hafva giftomannarätt för den, de till fostran upptagit. Lefva ej egne eller fosterföräldrar; vare giftoman den, som fader eller, då han död är, moder med skyldaste fäderne fränders råd, skriftligen eller muntligen, i vittnens närvaro, dertill nämnt. Finnes ej någon nämnd; då är sambroder: dernäst halfbroder af fäderne: sedan halfbroder af möderne. Lefver ej sambroder eller halfbroder; då är faderfader giftoman: dernäst moderfader: efter honom faderbroder: så moderbroder. Äro flere bröder, faderbröder eller moderbröder; vare den äldste giftoman. Är ej någon af dem till; äge förmyndare giftomannarätt.

Nu gällande Lag.

1 Cap. G. B.

2 §.

Fader är sine dotters giftoman, och moder må dertill råd gifva. Är fader död; då är moder med skyldaste fränders råd. Lefver ej fader, eller moder; vare då den, som fader munteliga, eller skrifteliga, eller moder med nästa fränders råd, till giftoman nämnt hafver.

3 §.

Äro ej de till; då är sambroder; dernäst halfbroder af fäderne; sedan halfbroder af möderne; och tagen de faderfaders, eller moderfaders råd dertill. Lefver ej sambroder, eller halfbroder; då är faderfader giftoman, och näst honom moderfader; dernäst faderbroder, sedan moderbroder. Är ej han till; då är den, som henne skyldast är å fäderne, eller möderne. Äro de både jemnskylde; vare då den närmast, som å fäderne är, man och ej qvinna, och tage han nästa skyldemans af mödernet och laga förmyndares råd. Lefva ej skyldemän, utan förmyndare allena; då skall han hennes giftoman vara.

---

*) Lag-förslagets stadganden uti 1, 2, 7 och 9 §§. äro bland allmänna grundsatser redoviste.

Skiljaktigheterne äro, att Lag-förslaget:

1:o tillägger fosterfader och fostermoder giftomannarätt för den, de till fostran upptagit.

2:o Utsträcker ej giftomannarätten till fjärmare skyldemän, än faderbroder och moderbroder.

3:o Bestämmer, dels att de fränder, af hvilka moder vid giftomannavården skall taga råd, böra vara å fäderne-sidan, dels att, då bröder, faderbröder eller moderbröder äro flere, den äldste skall vara giftoman.

Uti motiverne är anfördt, att den giftomannarätt, som blifvit fosterföräldrar tillagd, stode i sammanhang med hvad i Ärfda Balken om fosterbarns upptagande förekomme, och med förutsättning, att den välvilja, som förmått fosterföräldrarne, att sörja för barnens uppfostran, icke vid giftermål skulle med likgiltighet följa deras val, hade man ock bordt ålägga barnen, såsom en mot fosterföräldrarnes omsorger svarande förbindelse, att söka och iakttaga deras råd; att, då ett närmare deltagande i hvad som rörde den omyndiga, hos aflägsnare skyldemän, än faderbroder och moderbroder, i allmänhet icke kunde påräknas, man ansett betänkligt, att utsträcka giftomannarätten till aflägsnare skyldemän, utan i stället ansett förmyndare, hvars nämnande vore grundadt på Domarens förtroende till en känd skicklighet och redlighet samt välvilja för den omyndige, böra med sin öfriga vårdnad jemväl förena giftomannarättens utöfning.

Motiv. pag. 3 och 4.

G. H.-R:t, som ansett Lag-förslagets redaction af 3 §., då den jemnföres med 17 Cap. 6 §. Ä. B:n, föranleda till den mening, att äfven fosterföräldrar skulle äga att giftoman efter sig nämna, har tillstyrkt, att denna mening må, bestämdare än som skett, uttryckas.

H.-H:ns Anm. pag. 5 och 8.

Med afseende derå, att föräldrar äro sina barn närmast och borde anses, mera än någon annan, om deras väl angelägne, har H. D:n tillstyrkt, att fosterföräldrars giftomannarätt må utöfvas endast i det fall, att verkliga föräldrar äro döde, men att i sådan händelse, fosterföräldrarne skulle äga att i de verkliga föräldrarnes ställe inträda och således äfven hafva rätt att giftoman efter sig nämna.

I fråga om den skyldskaps-grad, dit giftomannavården borde sträckas, har, enär omyndig persons val af make utgjorde en angelägenhet, som rörde hela dess slägt, och således hos anförvandter, mera än hos någon annan, borde förutsättas uppmärksamhet och nit att förebygga ett icke passande ägtenskap, H. D:n ansett den omständighet, att närmaste skyldeman, i anseende till ålder, talrik egen omvårdnad, flere äldre förmynderskap, eller andra orsaker, icke vore förmyndare, ej böra utestänga honom från giftomannarättens utöfning, och derföre tillstyrkt, att nuvarande Lags utsträckning af giftomannarätten till skyldemän i allmänhet, må bibehållas; dock med iakttagande af den grundsats, hvilken med principerne så väl i Lagen, som i Lag-förslaget, instämmer, att ej någon skulle vara giftoman för den, från hvilken han härstammar, eller som i slägtskap på sidan är närmare den gemensamma stammen.

H. D:ns Prot. pag. 16, 17, 18.

---

1 Cap. G. B.

4 §.

Vill man göra jäf emot giftoman, förty att han ej skicklig är, eller af annat skäl; anmäle det hos Rätten. Gillas jäfvet; vare giftoman den, som närmast den jäfvade är, efter ty i 3 §. skils: samma lag vare, der rätter giftoman ej är i tillstånd att giftomannarätten utöfva. Finnes, i dessa fall, ej annan giftoman; då skall Rätten giftoman nämna.

4 §.

Nu varder tvist om giftomannarätt, eller synes rätte giftoman ej vara dertill fallen, eller välviljande; då förordne derom Domaren, som han, efter bästa förstånd och samvete, skäligt pröfvar.

Skilnaden är, att Lag-förslaget, inom bestämdare gränser än Lagen, inskränker Domarens pröfningsrätt.

G. H.-R:t har anmärkt, att i den händelse trolofning och lysning förblifva, såsom H.-R:n tillstyrkt, 2:ne särskilda actus, kunde tvist om giftomannarätt uppstå, utan att jäf mot lysning tillika framställdes. H.-R:n har derföre ansett denna tvist böra lämpligast under förevarande §. afhandlas och sålunda föreslagit, att paragrafen må börjas med följande moment:

"Uppstår tvist om giftomannarätt; pröfve Domaren hvilken af de tvistande dertill är närmast berättigad."

H.-R:ns Anm. pag. 5 och 9.

---

6 Cap. G. B.

5 §.

Vägrar giftoman samstycke till giftermål; pröfve ock Rätten, då anmälan göres, om skäl dertill är.

4 §.

Nu kan så hända, att fader, eller moder, eller, efter deras död, rätte giftoman hindrar det giftermål, som lagliga sökes; pröfve då Domaren, om skäl dertill är. Gör giftoman det för egen nytto, eller annan sådan orsak; böte femtio daler, och rätte upp allan skada och kostnad: men af föräldrar måge barn hvarken böter, eller skadestånd i ty mål söka

Det skiljaktiga är, att Lagens bestämmelse af böter och skadestånd för annan giftoman, än föräldrar, som utan laga skäl hindrar ägtenskap, blifvit från Förslaget utesluten.

---

6 Cap. G. B.

(1 §. lemnar fader, eller moder, våld, att göra mö, som gifter sig mot deras vilja, arflös.)

6 §.

Son eller dotter, som myndig är, men hemma hos fader eller moder vistas, vare pligtig att, före fästning till ägtenskap, söka deras råd.

2 §.

Gifter sig son, eller dotter som är enka, mot föräldrars vilja, medan han, eller hon, i deras hus vistas, och bröd deras äter: sker det af förakt och sidvördnad, eller med den, som ej hafver godt namn och rykte; vare lag samma.

Skilnaden är, att Lag-förslaget uttryckligt ålägger hemmavarande myndiga barn, att taga föräldrarnes råd till ägtenskap, men utesluter den i Lagen bestämda påföljd, om rådet ej följes.

Uti motiverne anmärkes, att man väl insett Lagens omsorg i detta ämne, att bevara huslig samdrägt och föräldramagtens helgd, men derjemte trott desse ändamål säkrare vinnas, genom ovillkorlig föreskrift för myndigt barn, som vistas hemma hos föräldrarne, att för ett tillämnadt ägtenskap söka deras råd, och att, vid anmälan om fästning, förete bevis, att sådant blifvit iakttagit. Man har trott, att, fastän, i detta fall, föräldrarnes samtycke icke, likasom för omyndiga, utgjorde ett oeftergifligt villkor för fästningens giltighet, den förmån dock härigenom ostridigt skulle vinnas, att föräldrarne icke lemnades i okunnighet om det tilltänkta ägtenskapet, utan kommo i tillfälle, att genom varningar och råd upplysa och rätta ett någon gång vilsefördt barn, och sålunda afböja den olycka, som ett förhastadt steg kunde medföra.

Motiv. pag. 5.

Med afseende derå, att Lag-förslagets stadgande icke leder till någon påföljd, om det öfverträdes, samt att barns skyldighet, att vid giftermåls ingående begära föräldrars råd, borde grunda sig i barnens moraliska känsla, men ej vara föremål för positiv Lag, hafva både G. H.-R:t och H. D:n tillstyrkt, att detta stadgande må uteslutas.

H.-R:ns Anm. pag. 5, och H. D:ns Prot. pag. 18 och 19.

---

4 Cap. G. B.

8 §.

Vilja fästehjon bryta fästning; gifven det Kyrkoherden tillkänna. Kyrkoherden skall då, i närvaro af fästehjonens föräldrar, eller närmaste fränder, som i orten äro, så ock några af församlingens ledamöter, dem till förlikning råda. Kunna de ej förlikas; gifve

4 §.

Vilja fästehjon skiljas åt, och hafva de hvarannan ej häfdat; gifve det Capitlet tillkänna, och gånge fästning åter.

5 §.

Kommer hat och bitterhet fästehjon emellan af andra besynnerliga or-

Kyrkoherden dem bevis, att de skilde äro. Vill den ene skiljas och den andre ej; döme då Rätten till skilnad.

saker, som ej kunnige voro, förr än fästning skedde, och vill den ene skiljas, och den andre ej; döme då Rätten till skilnad. — — — — — —

Skiljaktigheterne äro, att Förslaget:

1:o utesluter det i Lagen för fästningens återgång stadgade villkor, att fästehjonen hvarannan ej häfdat;

2:o innefattar föreskrift om Kyrkoherdens skyldighet, att fästehjonen till förlikning råda;

3:o tillåter Kyrkoherden, att gifva bevis om skilnaden, i stället att det, efter Lagen, bör af Dom-Capitlet meddelas.

G. H.-R:t har tillstyrkt, att vid tillåtelsen för Kyrkoherden att gifva fästehjonen skilnads-bevis, det nu gällande villkor, att fästehjonen hvarannan ej häfdat, må bibehållas.

H.-R:ns Anm. pag. 6.

Efter H. D:ns åsigt borde det, när fästehjonen vilja gemensamt bryta fästning och häfdande icke mellankommit, ej åligga Kyrkoherden att genom föreställningar söka förena dem, helst denna åtgärd kunde föranleda ett steg, som derefter ångrades, och grundlägga ett ägtenskap, som blefve olyckligt. En förbindelse af denna egenskap borde fullbordas af fri och otvungen vilja. H. D:n har sålunda ansett Kyrkoherdens åtgärd i detta fall böra inskränkas dertill, att genast meddela skilnads-bevis.

H. D:ns Prot. pag. 19.

---

4 Cap. G. B.

10 §.

För att förtydliga jemnförelsen emellan Lagen och de stadganden, denna §. innefattar, upptagas desse under följande punkter:

Laga skäl att bryta fästning äro:

1:o Om man till fästningen blifvit tvungen eller bedragen:

1 §.

Varder någon tvungen till fästning, och låter ej märka sitt samtycke dertill, sedan han, eller hon, utom tvång är; vare då den fästning ogild; utan fästehjon hvarannan häfdat hafva.

6 §.

Nu kommer okänd man, och gifver sig ut till namn eller stånd, för annan, än den han är: varder qvinna deraf bedragen till fästning med honom; böte då han åttatio daler, hälften till henne, och hälften till de fattiga; hafve ock till henne förbrutit gåfvorna, och fästningen vare ogild. — — — —

Det skiljaktiga är, att Lag-förslaget utesluter:

1:o då man blifvit tvungen till fästning, Lagens villkor för fästningens upplösning, att fästehjonen hvarannan ej häfdat;

2:o Lagens straffbestämmelse för bedrägeri vid fästning.

Sk. H.-R:n har anmärkt, att då Lag-förslagets afsigt med stadgandena i detta ämne syntes vara att uttrycka motsatsen af det fria ja och samtycke 1 §. innehåller och hvars tillkännagifvande, enligt motiverne, utgör fästningens egentliga form, men denna motsats kunde yttra sig på annat sätt, än genom tvång och bedrägeri; skulle, efter H.-R:ns åsigt, följande redaction bättre uttrycka Lagbudets anda: "Om fästningen icke skett af fri vilja och vid redigt förnuft."

H.-R:ns Anm. pag. 1 och 57.

H. D:n har ansett criminelt ansvar för bedrägeri vid fästning böra bestämmas antingen i detta Capitel eller i Brottmålslagen; men, i sistnämnde fall, på detta ställe, likasom vid alla Lagbestämmelser i Civillagen, för hvilkas öfverträdande ansvar komme att i Criminallagen utsättas, hänvisning dit meddelas.

H. D:ns Prot. pag. 22.

2:o om den, man öfvergifver, är behäftad med obotlig eller venerisk sjukdom, eller med annan sjukdom, som smittosam och långvarig är, eller med hemliga och vederstyggliga lyten:

Vid detta stadgande, öfverensstämmande med Lagens uti 4 Cap. 2 §. G.-B:n, har H. D:n ansett det villkor böra tilläggas, att derest sjukdomens beskaffenhet varit känd af det andra fästehjonet, när förbindelsen ingicks, sjukdomen icke borde gälla såsom skäl till brytande af fästning.

H. D:ns Prot. pag. 22.

---

4 Cap. G. B.

3 §.

Fästning gånge ock åter, der endera förr, eller efter fästning begått lägersmål, eller gjort sådan gerning, som rörer dess goda namn. Var det förut kunnigt; gånge då ej fästning åter.

3:o om den fäst sig med annan eller gjort gerning, som rörer dess goda namn och rykte, eller om qvinnan låtit sig af annan lägras och sådant före fästningen ej kunnigt var. Gör, efter fästningen, mannen lägersmål; vare ock det laga skäl för qvinnan att fästningen bryta.

Det

Det skiljaktiga är: 1:o att Lagen anser lägersmål af mannen eller qvinnan, före eller efter fästning, vara skäl till fästningens brytande; men Lag-förslaget inskränker sig till de fall, att qvinnan före, och mannen efter fästning, gjort lägersmål; 2:o att Förslaget, då någon af fästehjonen begått gerning, som rörer dess goda namn och rykte, utesluter det i Lagen stadgade villkor för fästningens upplösning, att gerningen ej är, före fästningen, af det andra fästehjonet känd.

Sk. H.-R:n har anmärkt, att om lägers-mål af qvinnan, före fästning, utgör för mannen, och lägers-mål af mannen, efter fästning, för qvinnan, laga skäl att fästning bryta, borde äfven lägers-mål af qvinnan, efter fästning, vara ett påtagligt skäl till fästningens återgång. H.-R:n har sålunda tillstyrkt, att detta sistnämnde fall må i förevarande §. bestämdt uttryckas, så ock att fästehjonens lägers-mål, efter fästning, icke må anses utgöra laga skäl till fästningens brytande, der de med hvarannan haft samlag, sedan den oskyldige det veta fick.

H.-R:ns Anm. pag. 1, 58.

Med omsorgen för allmän sedlighets-känsla och den grundsats, att ej någon må anses förbunden till ägtenskaps ingående med en person, som den misstror eller föraktar, har H. D:n funnit öfverensstämmande, att också för qvinnan det borde anses utgöra laga skäl att bryta fästning, då mannen förut försett sig genom lägers-mål med annan, och sådant vid fästningens ingående ej varit vetterligt. H. D:n har sålunda tillstyrkt, att Lagens stadgande i förenämnde fall må bibehållas.

H. D:ns Prot. pag. 22.

---

4 Cap. G. B.

7 §.

Hvilken som drucken sig fäster, eller på svikligt sätt dertill förledd är; vare ej skyldig det löfte hålla.

8 §.

Reser man egenvilligt bort ifrån sin fästeqvinna, och blifver, emot hennes samtycke, borta öfver år och dag: vill hon ifrån den fästning lös varda; då må Domaren det tillåta.

4:o Nu kunna andre skäl gifvas före; pröfve då Rätten, om de af den vigt äro, att de gälla må.

Den väsendtliga skilnaden är: att Lagen upptager tvenne nya skäl till upplösande af fästning, men Förslaget öfverlemnar i allmänhet åt Rätten, då andra skäl, än det innefattar, gifvas före, att pröfva, om de gälla må.

I fråga om uteslutande af Lagens stadgande angående dryckenskap, såsom laga skäl att bryta fästning, är uti motiverne anmärkt, att genom den uti 1 §. af detta Capitel uttryckte grundsats, att mannens och qvinnans fria ja och samtycke utgör en hufvudsaklig beståndsdel af fästning till ägtenskap, man ock tillräckligen antydt, att personer, som ej voro medvetande af sina gerningar, eller saknade förmåga att med gifven visshet meddela andra sina afsigter och betekna sitt samtycke, icke kunde i fästning till ägtenskap sig inlåta.

Motiv. pag. 3.

Oaktadt denna förklaring, har likväl H. D:n ansett det skäl till fästnings brytande: *om någon vid dess ingående varit drucken*, böra, på sätt nu gällande Lag innehåller, bestämdt upptagas.

H. D:ns Prot. pag. 22.

---

11 §.	*4 Cap. G. B.* 5 §.
Ej må den, som fästning brutit, giftermål med annan fullborda förr, än den öfvergifna förlikt, eller dess rätt till skadestånd pröfvad är. Sker det; hafve ändå den öfvergifne sin rätt till skadestånd öppen.	— — — —; då må den brottslige ej bygga ägtenskap med någon annan, så länge den öfvergifne ej förlikt är; fylle ock allan skada.

Skilnaden är: det förtydligande af Lagens mening, som senare momentet i Förslaget innefattar.

Sk. H.-R:n har ansett stadgandet i sistnämnde moment klart följa af det föregående, och således kunna utgå.

H.-R:ns Anm. pag. 1 och 58.

G. H.-R:t har anmärkt, att viss tid borde utsättas för utsökande af ifrågavarande skadestånd, och derföre föreslagit följande redaction: "Har den, som fästning brutit, ingått annat ägtenskap förr, än den öfvergifne förlikt eller dess rätt till skadestånd pröfvad är; vare ändå den sistnämndes rätt till skadestånd öppen, derest talan anställes, inom natt och år, från det ägtenskapet kunnigt blef."

H.-R:ns Anm. pag. 6 och 12.

Efter H. D:ns åsigt borde, när den ene af fästehjonen ville skiljas, men den andra ej, eller af någondera yrkades skadestånd, frågan förvisas till Domstol, som ägde döma till skilnad, samt dervid icke allenast, på sätt Lag-förslaget innehåller, ålägga den, hvilken fästning utan laga skäl brutit, att till den andra gifva skadestånd, utan ock fastställa sådant åt

den, som sjelf varit föranlåten, af laga skäl, grundade i den andras felaktiga förhållande, att skilnaden söka.

H. D:ns Prot. pag. 19.

Nytt Stadgande.

12 §.

Finnes emot ägtenskap laga hinder, som i 2 Cap. sägs; då må fästning ej ske. Yppas hinder, och kommer fråga upp, om det lagligt är; pröfve det Rätten, när anmälan derom göres.

Stadganden, från Förslaget uteslutne.

3 Cap. G. B.

3 §.

Fäster annan än rätte giftoman, som förr är sagdt; böte femton daler, och fästning vare ogild.

4 §.

Fäster giftoman mö åt tvenne; böte tretio daler, hälften till Konungen, och hälften till häradet, eller staden, och skadan åter.

5 §.

Fäster man sig den qvinna, som förr lagliga fäst är; böte då han femton daler, och hon tretio: äro både förr fäste; böte hvardera tretio daler. Sker lägersmål dem emellan; plikten som i Missgernings-Balken urskils; hafven ock förverkat till de fattiga allt hvad de hvarannan gifvit. Fäster man sig tvenne; böte tretio daler, och vare den första fästning gild, ändå att han den senare häfdat. Vill den förra ej bygga ägtenskap med honom; blifve då han med den senare vigd.

6 §.

Fäster man sig ovetandes den qvinna, eller qvinna den man, som förr fäst är; vare saklös, och den brottslige böte tretio daler, och skadan åter; hafve ock förbrutit till den saklösa de gåfvor, som densamme både fått och gifvit. Är någor annorlunda till skilnad i fästning vållande, eller fäster han sig den han för skyldskap, eller annat hinder ej ägta må; vare lag samma.

7 §.

Äro begge lika vållande till fästningaskilnad; hafven då förverkat till de fattiga allt, hvad de hvarannan gifvit; och böte hvardera tjugu daler. Våller an-

nardera mer och annardera mindre, böte den halft, som mindre våller; men gåfvorna vare förbrutna till de fattiga.

8 §.

Nu gifva fästehjon hvarannan gåfvor i reda penningar, eller lösören, för ägtenskaps skull; dör sedan fästeqvinna förr än vigsel åkommer; gifve då fästeman till den dödas föräldrar, eller arfvingar allt igen, hvad han fått, och tage åter hvad han gifvit hafver. Dör fästeman ifrån fästeqvinna; tage hon sina gåfvor åter, och behålle hvad henne gifvit var i lösören.

12 Cap. G. B.

3 §. senare mom.

— — —: fästehjon vare ock förbudet, att förr vigseln flytta i hus och bo samman. Göra de det; böte hvardera tio daler till de fattiga, och flytte emellertid ifrån hvarannan *).

I öfrigt anmärkes vid detta Cap., att G. H:t, i öfverensstämmelse med de af H.-R:n framställde, från Lag-förslaget skilde åsigter, som förut äro redoviste, föreslagit, att de ämnen, Lag-förslagets 1 Cap. innefattar, må, i likhet med 1734 års Lag, i 2:ne serskilda Cap. upptagas, under titel, det ena: *om aftal till ägtenskap och hvar som giftoman vara skall*, det andra: *om fästning eller trolofning.*

Se H.-R:ns förslag till ny redaction uti Anm. pag. 8, till och med 12.

---

2 CAP.

Om hinder mot ägtenskap.

5 §.

I svågerlag å sidan må ej någon, utan Konungens lof, gifta sig med sin broders enka, eller med sin systers efterlemnade man.

2 Cap. G. B.

Genom Kongl. Förordningen den 10 April 1810, hafva 5 och 6 §.§. erhållit följande lydelse:

5 §.

I svågerlag å sidone må man ej, utan Konungen gifver der lof till, gifta sig med sin broders enka, brodersons

---

*) De uteslutne stadganden uti 3 Cap., 9, 10 och 11 §.§. samt 10 Cap. 7 §. G.-B:n äro bland allmänna grundsatser redoviste.

eller systersons, broders eller systers sonasons eller dottersons enka; sin faderbroders eller moderbroders, faderfaders eller fadermoders, moderfaders eller modermoders broders enka, ej eller med sin aflidna hustrus syster, hustrus broders eller hustrus systerdotter eller dotterdotter och deras afkomma; hustrus fadersyster eller modersyster, hustrus faderfaders eller fadermoders syster, hustrus moderfaders eller modermoders syster.

6 §.

Ej eller må man i andra svågerlaget, utan att Konungen dertill gifver lof, ägtenskap bygga med sin hustrus stjufmoder eller sin stjuffaders enka, ej eller med sin döda dotters mans enka eller med sin stjufsons eller stjufsons sons enka.

Det skiljaktiga är, att Förslaget utesluter Lagens förbud mot ägtenskap emellan:
1:o de å sidan besvågrade, utom första ledet;
2:o de, i Lagen nämnde, i andra svågerlaget.

Uti motiverne är anfördt, att då, med stöd af Lagstiftningens allmänna grunder och ofvanåberopade Kongl. Förordning, giftermål i aflägsnare led af svågerlag alltid blifvit, på skedd ansökning, af Kongl. Maj:t bifallne, hade allmänheten redan derigenom vunnit öfvertygelse om deras tillåtlighet; men som deremot förhållandet emellan den ene maken och den andras syskon lemnade rum för ett mera förtroligt och fritt umgänge; samt omsorgen om sedlighetens bevarande således icke medgåfve ovillkorlig tillåtlighet af ägtenskapsförbindelser i detta svågerlag, hade man bibehållit det för sådana fall nu stadgade villkor.

Motiv. pag. 7.

G. H.-R:t har anmärkt, att Lagen ej borde upptaga andra fall än sådana, i hvilka ägtenskap ej är tillåtit, och någon dispensation derutöfver icke äga rum; och då den närmare förtrolighet, hvartill man ansett svågerlaget föranleda, lika lätt kunde inträffa emellan syskons barn, i grund af skyldskapen, men i senare fallet, efter hvad H.-R:n sig yttrat, Kongl. Maj:ts tillstånd ej vidare erfordrades *), hade H.-R:n ansett det, äfven i förra fallet, öfverflödigt, och förevarande §. sålunda böra utgå.

H.-R:ns Anm. pag. 6.

---

*) Lagens stadgande, att syskonbarn ej få med hvarannan ingå ägtenskap, utan Konungens lof, fortfar att vara gällande, ehuru målet bör anmälas, genom Consistorium, enligt K. Kung. den 8 Sept. 1829.

H. D:n har gillat det föreslagna stadgandet, men tillstyrkt, att förbudet borde gälla lika för frånskild, som för efterlefvande make.

H. D:ns Prot. pag. 23.

---

9 §.

För den, som till straff-arbete å lifstid dömd är, vare ägtenskap ej tillåtet.

Kongl. Brefvet den 24 Januari 1745 öfverlemnar till Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, huruvida lifstids-fånge må, uppå serskild anmälan, kunna tillåtas, att börjad ägtenskaps-handel fullborda.

Skilnaden är sålunda blott, att Förslaget utesluter, vid förbudet, Lagens villkor.

Man har trott, att Lagen icke borde medgifva ingående af ägtenskaps-förbindelse med en för grofva brott från samhället afskild person, hvars belägenhet gjorde honom alldeles oskicklig, att blifva uppfostrare för uppväxande Statsborgare.

Motiv. pag. 8.

---

10 §.

Gift man eller qvinna må ej ingå nytt ägtenskap, innan förra ägtenskapet genom makens död upphört, eller skilnad lagligen skett.

5 Cap. G. B.

4 §.

Träder någor i annat gifte, och vet, att förre maken lefver, straffes som i Missgernings-Balken skils.

Skilnaden är: att Förslaget innefattar bestämdt förbud mot månggifte.

Härvid anmärkes, att straff för öfverträdelse af detta förbud är utsatt i Förslaget till Criminal-Lag, 19 Cap. Straffbalken.

G. H.-R:t har tillstyrkt, att redactionen, till förekommande af misstydning, må innefatta, att skilnadsdomen borde hafva vunnit laga kraft.

H.-R:ns. Anm. pag. 7.

---

12 §.

Då giftermål återgår eller skilnad i ägtenskap sker, må ej qvinnan träda i nytt gifte förr, än ett år förflutit, ifrån det dom till återgång eller skilnad vun-

Kongl. Förklaringen den 23 Mars 1807 stadgar, att hustru ej må, efter det skilnad i hennes förra ägtenskap lagligen skedd är, gå uti annat gifte, in-

nit laga kraft. Har hustrun, under rättegången, med Rättens tillstånd, särskildt hemvist antagit; då varde tiden räknad från den dag, hon således upphört att med mannen sammanlefva.

nan så lång tid förflutit, ifrån det frågan om sådan skilnad först instämdes till Domstolen, att hon framfödt eller framföda bordt det foster, hvarmed hon kunnat vara hafvande förr än skilnaden söktes.

Det skiljaktiga är sålunda: att Förslaget, bestämdare än Lagen, uttrycker dennes mening.

Jemte framställande, såsom exempel, af den lätt tänkbara händelse, att mannen, under det rättegången i skilnads-frågan ännu fortgick, besökte sin bortflyttade hustru, och att samlag dervid dem emellan ägde rum, har G. H.-Rätt anmärkt, att om skilnads-domen utfölle ett par månader derefter, samt hustrun, på grund af den beräkning senare mom. af förevarande §. tillåter, efter två andra månaders förlopp ingick nytt ägtenskap; så kunde ock inträffa, att hon i senare ägtenskapet, framfödde ett barn, som verkligen vore af laggift säng med frånskilda mannen. För att förekomma sådan oordning, hvartill stadgandet i nyssnämnde mom. möjligen kunde föranleda, har H.-R:n tillstyrkt, att detta stadgande måtte alldeles utgå.

H.-R:ns Anm. pag. 7 och 10.

H. D:n har yttrat enahanda åsigt. H. D:ns Prot. pag. 23.

---

13 Cap. G. B.

13 §.

Har skilnad skett för hor; vare nytt gifte den brottsliga ej tillåtet förr, än tu år tilländagått, sedan dom till skilnad vunnit laga kraft.

2 §.

Den som ägtenskap med hor brutit, må ej förr gå i annat gifte, än den oskyldige död, eller gift är; eller dertill samtycker och Konungen gifver der lof till. Gör han det ändå; böte tjugu daler, och vare ägtenskapet ogildt. — —

Det skiljaktiga är: att Förslaget, med uteslutande af de i Lagen stadgade villkor vid tillåtelsen för den brottsliga maken att gå i nytt gifte, och af ansvarsbestämmelsen, blott föreskrifver bestämd tid, inom hvilken nytt gifte ej må ske.

Uti motiverne är anmärkt, att å ena sidan syntes Lagens förbud vara nog strängt, då första villkoret för dess häfvande varit lemnadt åt den oskyldiga makens godtycke, och den andras rättighet att ingå nytt ägtenskap, i brist af den förras medgifvande, blifvit beroende på tillfälligheten af dess inträde i nytt gifte eller dess död: å andra sidan åter hade förbudet ofta saknat verkan, när vid en lättsinnigt öfverenskommen och genom tillställningar beredd ägtenskapsskilnad, den som åtagit sig brottet, redan i förväg försäkrat sig om den

andras samtycke och såmedelst obehindradt ernått det ändamål, som merendels varit åsyftadt. Man hade derföre trott, att då den oskyldige maken vunnit en sökt skilnad och jemväl, genom den brottsligas förverkade lott i boet, njutit ersättning för sitt lidande, det icke mera, sedan alla förbindelser af förra ägtenskapet upphört, borde på dennas behag få ankomma, att än vidare öka straffet för den andra, genom dess afhållande från nytt ägtenskap.

Motiv. pag. 8.

För att hindra påräknad vinst af det brott, som vållat första ägtenskapets upplösning, har Sk. H.-R:n tillstyrkt ovillkorligt förbud för den till ägtenskapsskilnad skyldiga make, att träda i nytt gifte.

H.-R:ns Anm. pag. 2, 59.

Nya Stadganden.

14 §.

Den, som uppsåtligen dräpit sin maka, eller hvars ägtenskap blifvit upplöst för brott, som i 6 Cap. 1 §. sägs, må ej ingå nytt ägtenskap.

Förbudets motiv är, att den brottslige ej må genom knytandet af ett nytt föreningsband, utur sjelfva brottet bereda sig en belöning, som gemenligen är dess afsigt.

Motiv. pag. 9.

---

15 §.

Man och qvinna, som lagligen skilde äro, må ej ägtenskap med hvarannan å nyo ingå, der skilnaden skett för något af de skäl, som i 6 Cap. 2, 3, 9 och 10 §.§. sägas.

Uti motiverne är anmärkt, att en allmän tillåtelse för skilda makar, att, när dem godt syntes, återförena sig med hvarannan, skulle otvifvelaktigt befordra ett oordentligt lefnadssätt, förnärma sedligheten och förringa den helgd, hvari ägtenskapet, såsom en af Statens heligaste förbindelser, borde hållas. Den flygtiga eller sedeförderfvade make kunde gifvas, som efter någon pröfvotid bröte förbindelsen, under förbehåll eller föresats att framdeles förnya den, då egennyttan eller andra afsigter så fordrade. Genom det föreslagne förbudet, hade man åsyftat att göra sådane föraktliga uträkningar fruktlösa, lägga ett band på skilnadsbegäret och motverka det ostadiga lynnets inflytelser. Men man hade ej funnit anledning att utsträcka förbudet till de fall, då skilnad skett emellan makar, af hvilka den ene blifvit vansinnig, mistat sin frihet, måst gå i landsflykt, eller eljest rest ifrån den andra. Lagen borde visserligen icke i dessa fall sammanhålla ägtenskaps-bandet, när skilsmässa söktes; men om den vansinnige sedan återfinge sitt förstånd, den till fängelse dömde

sattes

sattes i frihet, den landsflyktige lemnades rättighet att i landet ånyo vistas, eller den bortreste hemkomme, företedde sig ej något giltigt hinder för det afbrutna ägtenskapets återupplifvande, så framt ej å dens sida, som skilnaden vunnit, nya band derföre lågo i vägen.

Motiv. pag. 9.

G. H.-R:t har anmärkt, att i de fall, som Lagförslagets 9 och 10 §.§. innefatta, förbudet för sådane skilde makar att ånyo förena sig, icke borde vara ovillkorligt, utan på Domarens pröfning af förekommande omständigheter bero, om senare ägtenskapet beviljas må, helst denna återförening, af ingen skada för det allmänna, ej sällan kunde vara af synnerlig nytta för de barn, som blifvit under det upplösta ägtenskapet sammanaflade.

H.-R:ns Anm. pag. 7, 10.

Deremot är af Sk. H.-R:n den åsigt framställd, att ett ägtenskap, som en gång blifvit upplöst, aldrig borde få återknytas, utom i det enda fall, att skilnad skett, för den ena makens vansinnighet, och denna fått sitt förstånd åter. Den make, som i öfriga fall, der undantag blifvit föreslagne, varit nog lättsinnig att söka skilnad, hade ock, efter H.-R:ns åsigt, gjort sig ovärdig, att få återknyta samma förbund. H.-R:n har sålunda föreslagit, att dessa undantag må utgå.

H.-R:ns Anm. pag. 2, 59.

Då försoning emellan frånskilda makar, ändring i deras lynne och tänkesätt samt förbättring hos den, som varit brottslig eller felaktig, voro icke allenast möjliga, utan kunde i vissa fall, just genom en längre skilsmässa, åstadkommas, och det följakteligen icke borde antagas, att ett nytt ägtenskap dem emellan ovillkorligen skulle blifva olyckligt, eller för någondera af contrahenterna vådligt; har H. D:n icke funnit skäl att å Förslaget i denna del tillstyrka bifall, men deremot hemställt, att, med ändring af hvad nu finnes stadgadt, lysning och vigsel, uti den i allmänhet föreskrifna ordning, alltid borde föregå ett förnyadt ägtenskap emellan frånskilda makar.

H. D:ns Prot. pag. 25.

Uteslutne Stadganden.

2 Cap. G. B.

3 §.

Syskonebarn måge ej taga hvarannan till ägta; utan Konungen gifver der lof till.

10 §.

Ej må den, som mö lägrat hafver, få henne till ägta; utan fader och moder gifva der ja och samtycke till, eller Domaren pröfvar, att goda skäl dertill styrka.

Vid Förslagets 2 Cap. äro i öfrigt följande tillstyrkanden gjorde:

af Sk. H.-R:n:

att, med tillämpning af Kongl. Brefven den 10 Januari 1755 och den 15 April 1796 ett Lagbud borde införas, derigenom åt Konungen öfverlemnades, att tillåta en döfstum ingå ägtenskap, då han kunde ådagalägga sin förmåga att försörja sig, hustru och barn;

att, i följd af H.-R:ns förslag till förändrad redaction af 13 §., hvarigenom stadgandene uti 14 och 16 §.§. af sig sjelft förfalla, desse tvenne sistnämnde måtte alldeles utgå.

H.-R:ns Anm. pag. 58 och 59;

af Högste Domstolen:

att en Lagbestämmelse borde tilläggas, hvarigenom allmän åklagare berättigades, att i de fall der fästning skett, men laga hinder mot ägtenskapet förekomme, väcka talan om fästningens ogillande; det fästehjon, som varit i god tro, dock obetaget, att af det andra, som icke så varit, skadestånd yrka.

H. D:ns Prot. pag. 26.

---

3 CAP.

Om lysning.

2 §.

Gitter ej fästehjon visa, att det till ägtenskap ledigt är; tekne ändå Kyrkoherden fästningen i kyrkans bok och kungöre sedan tre gånger, i allmänna Tidningarne, att klander emot det tilltänkta giftermål hos honom anmälas må; och varde ej lyst förr, än tre månader framflutit, sedan sista kungörelsen skedde: är fästehjonet utländing och har ej vistats inom Riket i fulla tu år; då må lysning ej ske förr, än sex månader tilländalupit, sedan sist kungjordt var.

Kongl. Brefven den 26 Oct. 1791 och 12 Dec. 1798 föreskrifva, att då hinderlöshet för ägtenskap icke annorlunda utrönas kan, må i allmänna tidningarne kungöras, att jäf mot det tillämnade ägtenskapet bör anmälas hos Kyrkoherden i den församling, der qvinnan bor, inom följande tider:

då sökanden är infödd och boende inom Riket, tre till sex månader:

då hinderlösheten för svensk man eller qvinna från utrikes ort skall styrkas, eller för utländing, som här i Riket i tvenne år sig uppehållit, ett år.

Skiljaktigheterne äro:

1:o att Förslaget föreskrifver bestämdt en tid af tre månader för jäfs anförande mot ägtenskap emellan Svensk man och qvinna, antingen de vistas inom eller utom Riket;

2:o att, i fråga om tiden för anmälan af jäf mot utländings giftermål, Lagen stadgar ett år, der han uppehållit sig tu år i Sverige, men Lagförslaget, i detta fall, blott trenne månader, och, då han ej vistats inom Riket fulla tu år, sex månader.

---

7 §.

Nu är lysning utfärdad för omyndigt fästehjon: viser någon, som ej till fästningen bifall gifvit, sig vara rätter giftoman, och gör emot lysningen jäf; då skall den inställas: uppstår tvist om giftomanna-rätten, och sätter han, som den rätt påstår, borgen för kostnad och skada; förvise Kyrkoherden honom att till Rätten stämma fästehjonen, så ock den, som för giftoman antagen varit, inom sex veckor; och varde imedlertid lysningen inställd. Kommer giftoman, som bifall gifvit, och säger sig dertill tvungen eller bedragen vara; då skall ock lysningen inställas och han förvisas att om jäfvet stämma, inom tid som sagd är, der han borgen för kostnad och skada sätter.

8 §.

Är ett af fästehjonen förut fäst med annan, och vill denne göra jäf mot giftermålet; anmäle det hos Kyrkoherden och ställe tillika borgen för kostnad och skada. Kykoherden gifve då den jäfvande anvisning att stämma och inställe lysning, efter ty i 7 §. sägs.

7 Cap. G. B.

3 §.

Vill man jäf göra mot ägtenskap, å sina eller annars vägnar; gifve det Kyrkoherden tillkänna i tvenne mäns närvaro; ställe ock straxt borgen hos Konungens Befallningshafvande för all skada och kostnad, och tage sedan stämning, till nästa rättegångstimma, å den, som jäf göres emot. Finner Domaren ej laga skäl dertill; böte då käranden tjugu daler och rätte upp allan skada.

9 §.

Är jäf gjordt, som i 7 eller 8 § skils, och försittes den tid att stämma, som der stadgad är; hafve den jäfvande sin talan förlorat; och ägen fästehjonen rätt till skadestånd, der de det fordra. Sker stämning, och pröfvas den jäfvande till sin talan obefogad vara; gifve ock då skadestånd.

Förslaget skiljer sig från Lagen i följande afseenden:

1:o att det bestämdt utsätter de fall, då jäf mot lysning till ägtenskap får göras, och stadgar i dessa fall olika iakttagelser;

2:o att det innefattar bestämd föreskrift dels om talans förlust, der den tid att stämma, som stadgad är, försittes, dels om fästehjons rätt, i sådant fall, att skadestånd njuta;

3:o att Lagens straffbestämmelse för den klagande, der Domaren ogillar jäfvet, är från Förslaget utesluten.

Sk. H.-R:n har anmärkt, att jäf mot lysning till ägtenskap borde ske i tvenne gode mäns närvaro: att, i stället för den föreslagna långa tid af sex veckor, något hinder ej mötte att om klander mot lysning kunde stämmas till nästa rättegångsdag: att äfven i det fall, då någon, som styrker sig vara giftoman, gör jäf mot lysningen, och stridighet om jäfvet uppstår, giftomannen borde vara skyldig att, inom förelagd tid, sitt klander efter stämning utföra; och att Lagförslaget icke innefattade föreskrift, huru förfaras borde i det fall, då laga hinder mot ägtenskap yppas, sedan lysning fulländad är.

I öfverensstämmelse med dessa anmärkningar, är ny redaction af 7, 8 och 9 §.§. af H.-R:n föreslagen.

Se H.-R:ns Anm. pag. 2 och 60.

Nytt Stadgande *).

10 §.

Ej skall lysning uppehållas i andra, än de fall, som i 6, 7 och 8 §.§. sagde äro; utan så är, att fästehjon sjelf fästningen bryter. Är skilnad i fästning skedd, som i 1 Cap. 8 §. sägs; tekne det Kyrkoherden i kyrkans bok.

G. H.-R:ts förslag till ny redaction af detta Cap., se H.-R:ns Anm. pag. 12 och 13.

---

*) Det nya stadgande, 1 §. innefattar, är bland allmänna grundsatser redovist.

4 CAP.

Om vigsel.

1 §.

Nu är lysning fulländad utan jäf, eller har jäf uppstått, men ej fullföljdt eller ock ogilladt blifvit; då skall Kyrkoherden, der han ej sjelf viger, gifva bevis, att hinder mot giftermålets fullbordan ej är; och äge sedan Prest, som anlites, att vigsel förrätta. Har allenast en lysning skett, i sådant fall, som i 3 Cap. 5 §. sägs; då må vigsel ej förrättas förr, än å andra dagen derefter.

2 §.

Vid vigsel skola vittnen närvara; och tekne Kyrkoherden i kyrkans bok vigseln, så ock namnen å minst tvenne vittnen. Viger annan Prest; underrätte han Kyrkoherden derom, så att vigseln i kyrkans bok må teknad varda. Har vigsel lagligen skett utom Riket; då skall ock den, sedan makarne till Riket kommit, teknas i kyrkans bok uti den församling, der makarne först hemvist taga.

Kongl. Brefvet den 15 Sept. 1773 stadgar: att den Prest, som, sedan i dess församling blifvit behörigen lyst, utan skäl vägrar meddela lysnings-attest, till vigselns förrättande i eller utom samma församling, skall för sådant olaga hinder böta femtio daler silfvermynt: att Prest, som, ehuru behörig lysning föregått, förrättar vigsel, utan att vara försedd med lysnings-attest af vederbörande Prestman i den församling, hvarest lysningen skett, skall vara förfallen till etthundrade daler silfvermynts böter: att då vigsel skett, skall Prest, som den förrättat, i Stockholm genast, och i landsorterne sist inom sex veckor derefter, hos Kyrkoherden i den församling, hvarest lyst blifvit, meddela bevis å lysnings-attesten om dagen då vigsel är förrättad, eller ock, inom samma tid, ingifva skriftlig berättelse derom till det Consistorium, hvarunder han lyder, som sedermera har att genom Consistorium, derunder lysningsorten hörer, gifva sådant vederbörande Pastor tillkänna; allt vid äfventyr för Prest, som uraktlåter någondera af dessa föreskrifter, att böta femtio daler silfvermynt.

Skiljaktigheterne äro, att Lagförslaget:

1:o föreskrifver, att namnen å minst tvenne vittnen vid vigseln skola i kyrkans bok anteknas;

2:o utesluter Lagens serskilde straffbestämmelser;

3:o innefattar stadgande, angående antekning i kyrkans bok af vigsel, som lagligen skett utom Riket.

Nytt Stadgande.

3 §.

Är fästehjon för vigsel motvilligt, och talar andra fästehjonet derå, äge Rätten förelägga tid till vigsel, efter omständigheterna. Undandrager fästehjonet sig ändå och viser ej förfall; varde fästningen ansedd, såsom utan laga skäl bruten.

Uteslutet Stadgande.

7 Cap. G. B.

11 §.

Nu hafver man qvinno lagliga fäst, och vill ägtenskap med vigsel fullkomna; då skall han säga giftomannen till, sex veckor förut. Vägras hon honom utan laga orsak; lite då Konungens Befallningshafvande till, att vigsel utan uppehåll ske må; och giftoman böte sedan, för olaga hinder, femtio daler, och skadan åter.

---

5 CAP.

Om återgång af giftermål.

1 §.

Är giftermål fullbordadt, ändå att hinder varit, som i 2 Cap. 2, 3, 4, 8, 9, 10, 14, 15 och 16 §§. sägs; gånge det åter.

2 Cap. G. B.

12 §.

Viger Prest dem, som ägtenskap ej bygga måge; vare vigsel ogild, och miste han sitt Prestaembete. I de fall, der lägersmål vid dödsstraff förbudit är, plikte ock Prest dertill med fjorton dagars häkte vid vatten och bröd. — —

Det skiljaktiga är, att Förslaget uteslutit:

1:o Lagens stadgande om giftermålets återgång, äfven i de fall, att son gift sig med modren, då hans fader lefver och är gift med dottren, eller dottren med fadren, då hennes moder lefver och är gift med sonen;

2:o Lagens straffbestämmelse för Prest, som viger dem, hvilka ägtenskap med hvarannan ej bygga må.

Härvid anmärkes dock, att uti Förslaget till Criminallag, 28 Cap. 8 §. Straffbalken, är straffbestämmelse utsatt för Prest, som viger dem, hvilkas ägtenskap, för laga hinder, måste återgå, då det hinder honom vetterligt var.

Såsom motiv för uteslutande af Lagbudet i första puncten är anmärkt, att om, genom förseelse af Prest, hvarföre han står i ansvar, giftermål i förenämnde fall kommit till fullbordan, dess återgång visserligen skulle medföra vida svårare följder, än den inflytelse, öfverträdelsen af förbudet kunde äga på allmän ordning.

Motiv. pag. 11.

I följd af anmärkningen vid 2 Cap. 13, 14, 15 och 16 §.§. har Sk. H.-R:n tillstyrkt, att vid uppräknande af de fall i förevarande §., då fullbordadt giftermål borde gå åter, 13 §. må upptagas, men 15 och 16 §.§. uteslutas; äfvensom H.-R:n anmärkt, att då Lag-förelaget uti 5 Cap. 2 §. stadgat villkorlig återgång för ett fall, der giftermålet i 2 Cap. 5 §. vore villkorligen tillåtet, lagbudens inbördes öfverensstämmelse fordrade, att ett giftermål, fullbordadt emot förbudet i 6 §. af sistnämnde Capitel, äfven borde återgå, så vida det i förbudet förutsatte förhållande fortfore.

H.-R:ns Anm. pag. 3, 60, 61.

---

2 §.

Gifter sig någon, utan Konungens lof, med sin broders enka eller systers efterlemnade man; gånge giftermålet åter, der ej Konungen finner, att det må fast stånda.

Kongl. Förordningen den 10 Apr. 1810 förbjuder äfven giftermål med broders enka och systers efterlemnade man, utan att Konungen dertill lof gifver.

Skilnaden är sålunda: Lagförslagets tillagde stadgande, hvarigenom till Konungen öfverlemnas, att pröfva, huruvida ofvannämnde giftermål, utan lof fullbordadt, må fast stånda.

Den rättighet, som genom föreslagna stadgande blifvit åt Konungen förvarad, har man ansett vara en följd af den makt, Lagen förut honom lemnat, att, uppå skeende ansökning före giftermålet, undanrödja ifrågavarande hinder.

Motiv. pag. 11.

Såsom en följd af anmärkningen vid 2 Cap. 5 §. har G. H.-R:t ansett ofvannämnde §. böra alldeles utgå.

H.-R:ns Anm. pag. 14.

---

2 Cap. G. B.

3 §.

Har vigsel skett utan lysning, eller är vigsel förrättad af den, som ej

12 §.

— — — Viger den, som ej är Prest, ehvad ägtenskapet är tillåtet, el-

Prest är; vare ogild. Är ej hinder mot giftermålet; då må ny vigsel lagligen ske.

ler ej; straffes med arbete vid Konungens slott eller fäste, i tre, eller flera år, som brottet är till; och i ty fall, der ägtenskap är tillåtet, bör laga vigning ske.

7 Cap. G. B.

2 §.

— — — Viger Prest förr än lagliga lyst är; miste embete sitt.

Kongl. Förordningen den 21 Nov. 1794 stadgar äfven embetets förlust för Prest, som till ägtenskap lyser i annan församling, än der bruden sitt hemvist hafver och boende är.

Det skiljaktiga är: att Lagens straffbestämmelser för Prest, i omförmälde fall, äro från Förslaget useslutne.

Härvid anmärkes dock, att i Förslaget till Criminallag, 24 Cap. 17 §. och 28 Cap. 8 §. Straffbalken, äro serskilde straffbestämmelser utsatte; 1:o för den, som bedrägligen, eller eljest obehörigen, utan sådan brottslig afsigt, utöfvar embete och tjenst, som honom ej betrodd är; 2:o för Prest, som viger, utan att laga lysning till ägtenskap föregått.

---

4 Cap. G. B.

5 §.

Varder man eller qvinna till giftermål tvungen, eller af någon, som gifvit sig ut till namn eller stånd för annan, än den han är, till giftermål bedragen; gånge det giftermål åter, der talan anställes inom tre månader, sedan tvånget upphörde eller bedrägeriet kunnigt blef. Har endera begått gerning, som efter Lag medförer vanfrejd, och har den andre ej, före vigseln, det vetat; vare lag samma.

6 §.

Nu kommer okänd man, och gifver sig ut till namn eller stånd, för annan, än den han är: varder qvinna deraf bedragen till fästning med honom — — — —. Kommer vigsel dertill af samma list, och kunna de ej förlikte varda; böte han då etthundrade sextio daler, och miste äran; gånge ock det giftermål åter.

Det

Det skiljaktiga är:

1:o att Förslaget dels omfattar flera fall för giftermåls återgång, än Lagen, dels bestämmer viss tid, inom hvilken talan derom anställas skall;

2:o att Lagens straffbestämmelser äro från Förslaget uteslutne.

Härvid anmärkes dock, att i Förslaget till Criminallag, 24 Cap. 20 §. Straffbalken, äro straff för ifrågavarande brott bestämde.

I motiverna är anfördt, att ett aftal, grundadt på tvång eller bedrägeri, kunde af Lagen icke erkännas för giltigt eller bindande. Den, som blifvit tvungen till giftermål eller bedragen att deruti inlåta sig med en person, hvilken falskeligen uppgifvit sitt namn eller stånd, ägde således otvifvelaktig rätt, att giftermålet bryta. Men man hade funnit allmänna ordningen och ett billigt afseende på barns väl fordra, att rättigheten att klaga, i sådana fall, inskränktes till viss tid. Försoning vore möjlig: ett ömt bemötande, befunnen öfvereusstämmelse i sinnelag eller andra omständigheter kunde någon gång utplåna minnet af det svekfulla sätt, hvarigenom giftermålet blifvit beredt. Man hade trott, att en tid af tre månader, sedan tvånget upphörde eller bedrägeriet upptäcktes, kunde vara tillräcklig till besinning, och föreställt sig en utöfver denna tid fortfarande sammanlefnad, såsom ett tyst medgifvande af begges bifall till föreningens bestånd.

Den händelse, då ene maken vid giftermålets ingående varit okunnig derom, att den andre förnedrat sig med vanfrejdande gerning, hade man ansett vara af enahanda beskaffenhet med de förut upptagna, och Lagen således för denna händelse böra blifva densamma, som för de förra.

Motiv. pag. 12.

Till förekommande af ett, vare sig till försoning eller till skilnad, möjligen förhastadt beslut å den förfördelade makens sida, har H. D:n tillstyrkt, att præscriptionstiden för talan borde förlängas till sex månader.

H. D:ns Prot. pag. 27.

---

13 Cap. G. B.

6 §.

Finnes man eller qvinna vanför till ägtenskap; gånge det åter. Är endera behäftad med venerisk sjukdom, eller med annan sjukdom, som obotlig och smittosam är, eller med vederstyggliga lyten, förtiger det och sålunda bedrager annan till giftermål; vare lag samma. För lyten må dock återgång

8 §.

Är man, eller qvinna af naturen vanför, och till ägtenskap alldeles obeqväm, eller drages han, eller hon med obotlig smittosam sjukdom, förtiger det, och svikeliga förleder annan till giftermål med sig; varder det fulltygadt, gånge då ägtenskapet åter; och den brottslige — — — — —; upp-

ej ske, der ej talan anställes inom tre månader efter vigseln.

rätte ock allan skada, och plikte, som för annat bedrägeri framdeles skils.

Väsendtlig skiljaklighet är: det i Förslaget, för ägtenskaps återgång, tillagda villkor, att talan angående lyten bör ske inom viss tid.

I öfrigt anmärkes härvid, att ehuru Lagen anvisar till straffbestämmelse, *såsom framdeles skils*, finnes likväl det brott, att, genom förtigande af oförmögenhet eller smittosam sjukdom, bedraga annan till giftermål, ej sedermera i Lagen upptaget.

Deremot är i Förslaget till Criminallag, 24 Cap. 20 §. Straffbalken, straff utsatt för bedrägeri vid giftermål, genom förtigande af smittosam sjukdom.

Uti motiverna anföres, att då ene maken vore vanför till ägtenskap eller behäftad med venerisk sjukdom, eller med annan sjukdom, som är smittosam och obotlig, och det vid giftermålets ingående förtegat, låge deruti ett giltigt skäl för den andra, att giftermålsförbindelsen bryta. Men man hade funnit betänkligt, att inskränka talan inom viss tid, emedan Lagen ej borde afhålla den bedragna maken ifrån den långmodighet, som kunde föranledas af hoppet om sjukdomens upphörande. Hvad anginge dolda kroppsliga lyten, som väckte afsky och följakteligen grundlade söndring makarna emellan, borde de ock betraktas såsom gällande orsaker till giftermålets återgång, utan att likväl till sina följder vara lika vigtige, som de nyssnämnde. Den vidriga känsla, de i början åstadkomma, kunde småningom och genom vanan försvinna; och då således en lycklig förening likafullt vore möjlig, hade man icke ansett Lagen böra, genom en oinskränkt rätt till klagan, för all tid bevara åt lättsinnigheten en utväg att få ägtenskapet upplöst.

Motiv. pag. 12.

Häremot har H. D:n ansett oförmögenhet till ägtenskap icke i annat fall böra gälla såsom skäl till giftermåls återgång, än då, vid dess ingående, detta tillstånd ägt rum, helst i annat fall kunde hända, att månget lyckligt ägtenskap blefve upplöst, i följd af derunder inträffad åkomma, sjukdom eller ålderdomssvaghet, och de mest anstötliga rättegångar kommo att väckas i sådana ämnen; och då i afseende å bevisningen, hurudant förhållandet var när ägtenskapet ingecks, mycken svårighet skulle yppas, derest tiden för talan vore obegränsad; är tillstyrkt, att talan borde göras gällande inom sex månader efter vigseln; äfvensom, under åberopande af anmärkningen vid 5 §. H. D:n föreslagit lika tid för talan om giftermåls återgång för lyten.

H. D:ns Prot. pag. 28.

---

13 Cap. G. B.

7 §.

Varder, efter vigseln, för mannen vetterligt, att qvinnan förut af annan

7 §.

Hafver man, eller hustru, sedan de fäste blifvit, haft lägersmål med någon

lägrad blifvit, och vill han ej förlåta henne, utan talar derå, inom sex månader, sedan vigseln skedde; gånge giftermålet åter. Lag samma vare, der mannen, efter fästningen, lägersmål begått.

annan, och det efter vigseln varder vetterligt; gånge då med skilnaden — — som i 1 §. sagdt är. Varder qvinna efter vigseln tillvunnen, att annar henne förr fästningen lägrat hafver, och vill ej mannen henne det förlåta; vare lag samma.

— — — — —

Skilnaden är: det i Lag-förslaget stadgade villkor för giftermålets återgång, att den oskyldige maken talar å lägersmålet inom bestämd tid.

Motiverne för detta tillägg hafva varit enahanda, som de vid 6 §. anförda.

Motiv. pag. 12.

G. H.-R:t har anmärkt, att om den händelse inträffade, att en hustru, åtta månader efter vigseln, framfödde ett fullgånget foster, och mannen deraf tog sig anledning misstänka ett, före giftermålet tillkommet, lägersmål, om hvars verklighet han ock blefve i tillfälle att laga bevisning förete; så vore mannen ändå, efter Förslaget, nödsakad att behålla den lättfärdiga qvinnan, då likväl hans rätt till skilnad borde, i sådant fall, vara af Lagen tryggad. H.-R:n har sålunda föreslagit, att tiden för åtals anställande borde, i de båda fall §. omförmäler, förlängas till ett år efter vigseln, och vid rättigheten till åtal det villkor fästas, att den oskyldige maken, efter erhållen kunskap om brottet, ej haft sängelag med den andra.

H.-R:ns Anm. pag. 14 och 15.

Nya Stadganden.

8 §.

I andra, än de fall, som i 1, 2, 3 och 4 §.§. sägas, må ej allmän åklagare talan föra.

Man har ansett, i de fall, då af den förrättade berodde, att, med eftergift af sin talan, låta giftermålet äga bestånd, offentliga åklagaremakten ej kunna mellankomma. Endast då så beskaffade hinder varit, att allmänna ordningen fordrade giftermålets ogillande, eller då ovillkorligt stadgade former blifvit åsidosatte, ägde offentlig åklagare i saken tala.

Motiv. pag. 12.

G. H.-R:t har i förevarande fall åberopat sin vid 2 §. gjorde anmärkning.

H.-R:ns Anm. pag. 15.

Sk. H.-R:n har vid denna §. föreslagit följande tillägg: "Ej må giftermål återgå af de skäl, som i 5, 6 och 7 §.§. nämnde äro, derest makarne med hvarannan haft sängelag efter den tid, från hvilken den oskyldiges rätt att söka återgång af giftermål anses börjad.

H.-R:ns Anm. pag. 3 och 61.

---

9 §.

Den, å hvars talan till återgång af giftermål dömdt är, vare pligtig gifva det Kyrkoherden i församlingen tillkänna; och tekne Kyrkoherden det i kyrkans bok.

H. D:n har anmärkt, att när vigsel skett af Prest och ett verkligt ägtenskap således ägde rum, borde, vid upplösningen deraf, Consistorium, såsom nu gällande Lag bjuder, skiljobref meddela.

H. D:ns Prot. pag. 31.

---

6 CAP.

Om skilnad i ägtenskap.

1 §.

Varder ene maken förvunnen att hafva anstiftat brott mot den andras lif, eller att till sådant brott hafva hulpit eller försök gjort, eller i stämpling deraf deltagit; då skall ägtenskapet upplösas, ehvad den oskyldige det yrkar, eller ej.

Kongl. Förordningen den 27 Apr. 1810 tillåter ock, att ägtenskapsskilnad i förevarande fall må beviljas; dock med det villkor, att makarna ej, efter den brottsligas bestraffning, ånyo sammanflyttat och haft samlag.

Skilnaden är: Förslagets ovillkorliga stadgande om ägtenskapes upplösning.

Man har ansett det uppsåt, som ene maken redan förrådt, att afdagataga den andra, gifva skälig anledning, att af en fortsatt sammanlefnad befara framtida våda för den senares lif, och lemna föga rum för hoppet om en någonsin återkommande ägtenskaplig samdrägt.

Motiv. pag. 13 och 14.

H. D:n har, i anledning af den ovillkorliga ägtenskapsskilnad, som blifvit föreslagen, anmärkt, att, derest icke för ifrågavarande brott komme att bestämmas något särdeles alvarsamt straff, kunde tilläfventyrs lagbudet föranleda skenbara stämplingars företagande, just i afsigt att få ägtenskapet upplöst, och, der åter endera maken hade verkligt uppsåt att afhända den andra lifvet, vore det föga troligt, att föreställningen om en ovillkorlig upplösning af ägtenskapet, i händelse stämplingen misslyckades, skulle, till afskräckande från brottet, uträtta mera, än kännedomen om andra makens rättighet att af sådan orsak erhålla skilnad. I alla fall borde det få bero af den maka, mot hvilken stämplingen skett, att sjelf bedöma om den hade orsak att anse sig i verklig fara för brottets förnyelse. Lagen syntes icke böra komma emellan med ett så långt sträckt förmynderskap, som någon gång med skäl skulle kunna af den oskyldiga makan anses medföra ett särskildt oförtjent lidande.

H. D:ns Prot. pag. 28 och 29.

---

4 §.

Dömes ene maken till straffarbete å lifstid, då må skilnad i ägtenskapet beviljas, der den andre det påstår.

Kongl. Förordningen den 27 Apr. 1810 stadgar, att då ene maken blifvit dömd på lifstid till fängelse eller landsflykt, må skilnad i ägtenskapet beviljas, der den andre ej bevisligen varit i mer eller mindre mon vållande till eller delaktig uti den dömdas brott.

Det skiljaktiga är sålunda, att Förslaget utesluter:

1:o Landsflykt på lifstid, såsom skäl till ägtenskapsskilnad.

(Orsaken härtill är, att detta straff ej finnes i Förslaget till Criminallag upptaget.)

2:o Lagens villkor för ägtenskapsskilnad, att den ene maken ej vållat eller deltagit i den andras brott.

Sk. H.-R:n, som anmärkt, att Lagen ej borde genom en brottslig handling grundlägga rättighet till en fördel, hvilken möjligen ingått i beräkning vid handlingens begående, har på denna grund tillstyrkt, att det af Lagen stadgade, men i Förslaget uteslutne, villkor för ägtenskapsskilnad i detta fall må bibehållas.

H.-R:ns Anm. pag. 3 och 62.

Denna H.-R:ns åsigt har äfven H. D:n giliat.

H. D:ns Prot. pag. 29.

---

5 §.

Är ene maken dömd till straffarbete å viss tid öfver tre år, eller är straffarbete å lifstid, genom Konungens nåd, till viss tid öfver tre år nedsatt, och vill den saklöse maken skiljas; förordne derom Konungen. Lag samma vare, der ene maken blifvit dömd för brott, som vanfrägd medförer.

Kongl. Förordningen den 27 April 1810 tillåter, att Konungen må förordna om ägtenskapsskilnad, när ene maken, genom lagakraftvunnen dom, blifvit skyldig känd till lifvets eller ärans förlust, om den ock genom Konungens nåd får förskoning från dödsstraffet eller äran återskänkt, så ock då den blifvit förvunnen till annat groft eller verkligt vanfrägdande brott, eller dömd till fästningsstraff på bestämda år.

Lag-förslaget skiljer sig från Lagen, derutinan, att det bestämmer viss tid för straffarbete, då ägtenskapsskilnad kan ske.

Sk. H.-R:n har föreslagit ny redaction af följande lydelse: "Är ene maken dömd till fängelse eller landsflykt i fem år, eller å viss tid derutöfver: eller äro, genom Konungens nåd,

antingen det i 4 §. nämnde straff till mindre straff förvandladt, eller ock den till dödsstraff dömde derifrån förskonad: och vill den saklöse maken skiljas; förordne derom Konungen. Lag samma vare, der någon blifvit fälld till vanfrägdande straff, ändå att Konungen, der till ärans förlust dömdt varit, af nåd gifvit den åter. Varde dock skilnad i sådane fall ej beviljad, der makarne sammanflyttat och sängelag haft, sedan den brottslige straffet undergått."

H.-R:ns Anm. pag. 3 och 62.

Af H. D:n är tillstyrkt, att Lagens redaction må bibehållas, blott med den förändring, att ägtenskapsskilnad i förevarande fall icke må hos Konungen sökas, utan talan derom vid Domstol göras anhängig.

H. D:ns Prot. pag. 29 och 30.

---

13 Cap. G. B.

6 §.

Nu vill hustru ägtenskapsskilnad söka, förty att mannen henne öfvergifvit; då må hon det hos Rätten anmäla: styrker hon med bevis af Kyrkoherden i församlingen, att mannen bortrest utan vetterligt ärende, och att han inom år och dag ej låtit af sig höra, och är det ej förut kunnigt eller varder vid Rätten upptäckt, då offentlig efterfrågan derom göres, att han å viss ort inom Riket sig uppehåller; låte Rätten efter honom lysas å predikstolarna i häradet, eller i staden, om han der boende varit, så ock i närmaste socknar derintill; kungöre ock lysningen tre gånger i allmänna tidningarna: har år och dag förflutit efter lysning och kungörande, som senast skett, och har ej eller under den tid kunnigt blifvit, att mannen å viss ort inom Riket vistas, eller finnes han utomlands, men viser ej giltigt skäl, hvarföre han sig der uppehåller; döme då Rätten till skilnad Samma lag vare, der hustrun öfvergifver mannen.

4 §.

Öfvergifver och förlöper mannen af ondsko och motvilja sin hustru, och far utrikes i det uppsåt, att ej mera blifva och bo med henne; hafve ingen rätt sin lott i boet, eller fasta gods sitt, att råda. Vill hustrun ifrån honom skiljas; tage då stämning hos Domaren. Vet man ej hvar mannen sig uppehåller; låte Domaren å predikstolarna lysa efter honom öfver hela häradet, eller i staden, om han der boende varit, så ock i de närmaste socknar der intill, och förelägge honom natt och år. Kommer han ej inom föresattan tid; döme då Domaren till skilnad, — — —. Samma Lag vare, der hustru förlöper mannen.

Angående rätta tillämpningen af detta Lagens rum, föreskrifver Kongl. Brefvet den 4 Febr. 1818, att lysning efter den bortresta maken ej må af Domaren beviljas, utan att han förut genom Presterskapets och andra vederbörandes hörande, som kunna nödiga upplysningar meddela, erhållit säkerhet, att den tilltalade verkligen förlupit sin ma-

ka, samt, så vidt möjligt är, undersökt om någon känner densammas vistelseort, orsakerna till hans frånvaro och begge makarnas förra sammanlefnad.

Skiljaktigheterne äro, att Förslaget:

1:o ej, såsom Lagen, förutsätter, att makens bortresa skall skett af ondska och motvilja, och till utrikes ort.

Uti motiverna är anmärkt, att bevisningen om orsakerna till en sådan utrikes resa skulle alltid blifva högst osäker. Stundom vore det till och med omöjligt för den öfvergifna att styrka verkligheten af sjelfva utrikes resan, emedan den bortreste kunde, hemligen eller under ombytt namn, vistas i en aflägsen landsort inom Riket.

Motiv. pag. 14.

2:o Bestämmer viss tid efter makens bortresa, då lysning får ske;

3:o utesluter Lagens stadgande, angående undersökning om makarnas sammanlefnad;

4:o föreskrifver, att lysningen ock skall ske, genom kungörelse trenne gånger i allmänna tidningarna;

5:o innefattar fullständigare bestämmelser, än Lagen, angående villkoren för skilnaden, sedan lysningen skett.

---

13 Cap. G. B.

6 §.

Reser mannen utom Riket för sin kallelses skull i krig, köpenskap, eller i annat nödigt ärende, blifver sedan länge borta, och låter ej hustrun veta hvar han vistas; kan hon få derom kunskap; gifve det Domaren tillkänna, och Domaren lägge honom dag före, att begifva sig hem igen. Hafver han laga förfall; förbide då hustrun hans hemkomst. Visar han ej laga förfall, och vill ändå ej komma; ransake Domaren om deras sammanlefnad. Hafver hon väl och ärliga sig förhållit; då må henne efterlåtas gå i annat gifte, sedan ett år är förflutit, efter den tid, honom i stäm-

7 §.

Har mannen rest utom Riket i vetterligt ärende, såsom för Konungens eller Rikets tjenst, handel eller annat lofligt företag, och kommer han ej åter, inom år och dag sedan ärendet slutades, eller vet man ej om ärendet slutadt är, och har mannen ej på fyra år låtit af sig höra; då må hustrun det hos Rätten anmäla; och låte Rätten tre gånger i allmänna tidningarna införas kallelse till mannen att sig inställa eller förfall visa: gör han ej någotdera, och vill hustrun från honom skiljas; döme då Rätten till skilnad, sedan år och dag förflutit, ifrån det kallelsen si-

sta gången kungjordes. Har, enär lysning ågått efter ty i 6 §. sägs, make, som den andra öfvergifvit, visat giltigt skäl att utrikes sig uppehålla, men kommer sedan ej åter; då må ock så förfaras, som nu sagdt är.

ningen föresatt varit, och gifve Capitlet henne skiljobref ifrån den förra. Gifver han henne skuld för lösaktighet, eller annat otillbörligt, och vill derföre ej komma åter, och hafver ej full skäl dertill; döme ändå Domaren till skilnad. Finnes laga bevis; gånge derom, som förr om hor är sagdt. Nu är ej våhn att få veta, om den bortreste lefver, eller hvar han sig uppehåller, och kommer han ej inom sex år igen; då må Domaren, sedan efter honom lyst är, annat ägtenskap tillstädja. Äge ock makt den tid förkorta, om goda skäl dertill äro. Kommer den förre sedan hem igen, och viser laga förfall med fulla skäl, och att han ej kunnat gifva kunskap om sig; träde då han till sin hustru, och den senare vike, der dem ej annorledes åsämjer; och den ledige hafve våld, att gifta sig med en annan.

Väsendtlige skiljaktigheter äro, att Förslaget:

1:o bestämmer viss tid, innan hustrun äger att hos Rätten göra anmälan om kallelse efter den bortreste mannen.

H. D:n har ansett den föreslagna tiden kunna förkortas till tvenne år, enär denna tid, sammanlagd med den, efter de offentliga lysningarna, ytterligare stadgade, syntes vara för ändamålet tillräcklig.

H. D:ns Prot. pag. 30.

2:o Föreskrifver huru kallelse bör ske;

3:o förändrar den i Lagen bestämda tid, efter hvilken, sedan lyst är, till skilnad dömas må;

4:o utsträcker föreskrifterna äfven till det fall, att make, som den andra öfvergifvit, viser giltigt skäl, att å utrikes ort sig uppehålla, men kommer sedan ej åter;

5:o utesluter Lagens bestämmelse, angående undersökning om makarnas sammanlefnad, och i det fall, att mannen gifver hustrun skuld för lösaktighet eller annat otilbörligt.

Man har funnit betänkligt, att bibehålla detta stadgande, emedan Lagstiftaren, då den lemnat förolämpad make rättighet, att i utstakad ordning klaga och söka upprättelse, icke tillika,

tillika, såsom försvar för sammanlefnadens obehöriga afbrytande, borde antaga den frånvarandes sjelfvilliga underlåtenhet att begagna de medel, som blifvit medgifne för beredandet af ägtenskapets lagliga upplösning.

Motiv. pag. 15.

6:o Upptager icke eller Lagens stadgande angående upplösning, vid mannens återkomst, af det nya ägtenskap, hustrun under tiden ingått, och hans rätt att till henne återträda.

Uti motiverna är anmärkt, att om detta stadgande bibehölles, kunde den sammanlefnad med senare mannen, som hustrun med Lagens tillåtelse och under dess skydd börjat, icke i sjelfva verket betraktas såsom ett fullkomligt ägtenskap, enär äfventyret af dess upplösning genom förra makens återkomst, redan vid dess ingående vore derifrån oskiljaktigt. På sådan grund och då flerfaldiga oredor, i synnerhet i afseende å barnens uppfostran samt egendomens fördelning makar emellan, deraf skulle blifva oundvikliga följder, hade man ansett skilnaden i detta fall böra till dess verkan vara oberoende af den bortrestas tillfälliga återkomst, samt hustrun oberättigad till valet emellan den förra och den senare mannen: ett val, som nästan alltid skulle komma att ledas af lättsinnighet eller egennytta.

Motiv. pag. 15.

---

9 §.

Angifver ene maken den andra för våldsam behandling eller annat förolämpande och söker förty skilnad i ägtenskapet; då skall Rätten, der dess egne föreställningar ej hjelpa, förvisa makarna till Kyrkoherden i församlingen, att varnas. Är varning skedd, och fullföljes ändå klagan hos Rätten; ransake Rätten, huru makarne sammanlefvat: finnes det, att hat och bitterhet dem emellan råder, och att den ene är skuld dertill, genom ofta upprepade utbrott af våldsamt sinnelag eller annat hårdt bemötande, så att våda vore för den oskyldigas lif eller välfärd, der deras sammanlefnad fortfore; då äge Rätten bevilja skilnad till säng och säte, på

Kongl. Förordningen den 27 April 1810, 1686 års Kyrko-Lag 16 Cap. 11 §., 14 Cap. 1 §. G. B.

Åberopade Lag stadgar i detta ämne: att om ene maken beträdes med slöseri, dryckenskap och våldsamt sinnelag, och en sådan stridighet i lynne och tänkesätt hos begge makarna sig yppar, som, under beständiga tillfällen till utbrott, slutligen öfvergår till afsky och hat; då skola makarne, efter erhållna föreställningar först inför Pastors-Embetet och sedan vid Dom-Capitlet, utan att rättelse följt, anmäla sig hos Rätten, som har att undersöka, om endera eller begge vålla osämjan; och skall den brottslige, vid första lagsökningen, af sin lott i boet böta 25 daler, och vid den andra dubbelt, eller, om endera af makarna vållar mer och den

viss tid, från ett till tu år. Hafva makarne under den tid ej förlikte blifvit, och yrkar den oskyldige ägtenskapsskilnad; anmäle sig åter hos Rätten: kunna de ej eller då förlikas; må skilnad i ägtenskapet ske. Hafva de sammanflyttat, sedan skilnaden till säng och säte beviljad blef, eller göres ej anmälan hos Rätten, inom år och dag sedan skilnadstiden tilländagick; äge ägtenskapsskilnad ej rum på de förhållanden och åtgerder, som då föregått.

andre mindre, straffet derefter lämpas; att, der rättelse ändå ej följer, Rätten äger att döma till skilnad, på någon tid, till säng och säte; att, sedan desse varningar föregått, och mannen, i det fall, att han med dryckenskap och slöseri beträdes, jemväl blifvit under förmyndare ställd, och undergått bestraffning för fylleri, men, detta allt oagtadt, någon förbättring i sammanlefnaden ej vunnits, makarne må, med bifogande af bevis om undergångne varningsgrader, hos Kongl. Maj:t söka nådigt tillstånd till ägtenskapets upplösning.

Skiljaktigheterne äro, att Lag-förslaget:

1:o utesluter slöseri och dryckenskap, såsom skäl till ägtenskapsskilnad;

2:o bestämmer, närmare än Lagen, tiden för skilnad till säng och säte;

3:o öfverlemnar åt Domaren att, utan Kongl. Maj:ts omedelbara pröfning, skilnad bevilja;

4:o innefattar stadganden äfven i de fall, att, sedan skilnad till säng och säte beviljad blef, makarne åter sammanflytta, eller ej, inom bestämd tid, skilnadsansökningen fullfölja;

5:o upptager ej Lagens straffbestämmelser.

Motiverne innefatta i detta ämne, att det ej vore möjligt att förutse eller beräkna alla de serskilda sätt att förolämpa, och alla de grader deraf, hvarpå samhällslifvet företedde så mångfaldiga vedermälen. Man kunde dock taga för afgjordt, att äfven den minsta förnärmelse vore ganska bitter, då den tillfogades af den, på hvars kärlek, aktning, välvilja eller öfverseende man trodde sig äga rättmätiga anspråk. Och då detta vore förhållandet med alla de förolämpanden, som blefvo en följd af ägta makars oenighet, borde man deruti, äfvensom i helgden af det band, de hotade att småningom upplösa, söka orsaken hvarföre lagstiftningen vid dem särskildt fästat en straffande uppmärksamhet. Sammanlefnaden emellan makar beredde på en gång tillfällen och retelser för det vilda och obändiga lynnet, att såra och förnärma. Allt hårdt bemötande, som icke öfverginge till verklig våldsam behandling, vore underkastadt den största svårighet att bevisa. Ett alltid ovänligt och frånstötande umgängessätt, smädelser, förakt, blottställande för åtlöje af främmande, af tjenstehjon eller af egna barn, grofva beskyllningar, plumpa och oförtjenta förebråelser, utbrott af osedlighet och lastbara passioner, m. m., kränkte imedlertid ofta det lättrörda och känsliga sinnet hos den, som njutit en vårdad uppfostran, mera än något kroppsligt våld.

Vid öfvervägande häraf, och då man fruktlöst skulle bemöda sig att bestämdt och fullständigt uppgifva alla så beskaffade fall, hade med det collectiva uttrycket af *våldsam be-*

handling eller annat förolämpande man sökt utmärka ifrågavarande arter af de oförrätter, som makar kunna tillfoga hvarannan.

Om Lagstiftaren måste anse dessa, då de voro af svårare beskaffenhet, såsom giltiga skäl till ägtenskapets upplösning, borde man likväl i möjligaste måtto söka förekomma, att förnärmelser af mindre betydenhet och som antingen härrörde af öfverilning, eller åtminstone icke uteslöto hoppet om försoning, må begagnas, för att, utan trängande nöd, bryta ett band, om hvars sammanhållande, så länge möjligt vore, staten borde vara högst angelägen.

Skulle således den ene maken angifva den andra för våldsamheter af så grof beskaffenhet, att ansvar enligt brottmålslagen borde följa, så vore Domaren, efter lagprojectet, oförhindrad att, i afseende derpå, företaga laglig undersökning och döma den brottsliga till straff. Men man hade derjemte trott, att, med undantag af den händelse, då ene maken blifvit anklagad för stämpling emot den andras lif, och hvilket brott blifvit ansedt som en omedelbar orsak till ägtenskapsskilnad, borde andre angifvelser om våldsamheter och förolämpanden, ehuru skiljaktige deras egenskaper kunde vara, icke föranleda, i sjelfva ägtenskapsskilnadsfrågan, till något olika behandlingssätt, emedan den mer eller mindre svåra verkan, som derigenom uppkommit, möjligtvis skulle kunna vara tillfällig och sådan, att man deraf icke med visshet hade att sluta till den brottsligas mer eller mindre stadgade uppsåt att förorätta.

Man hade härvid jemväl öfvervägat, att om Domaren i hvarje fall genast och ovillkorligen ägde företaga undersökning om makarnas sammanlefnad, till beredande af en formlig ägtenskapsskilnadsprocess, och deras stridigheter sålunda i hela sin vidd erhöllo offentlighet, skulle följden deraf blifva, att en lugnare besinning icke mera kunde återföras eller bibehållas, att förbittringen tilltoge, och att möjligheten till försoning aflägsnades i samma mån, som makarne sattes i tillfälle eller tvingades att uppträda med bevisning om beskaffenheten af deras husliga förhållanden.

Vanan eller nödvändigheten att betrakta hvarannan såsom vederdelomän skulle ock, om än angifvelsen funnes vara af mindre vigt, ofta hos dem kunna grundlägga ett verkligt hat, som framdeles röjde sig i vådligare utbrott.

Den pligt hade således blifvit Domaren ålagd, att först sjelf söka förmå oeniga makar till förening, och sedan, der dess egna föreställningar ej hjelpte, förvisa dem till Kyrkoherden att varnas.

När desse försoningsmedel icke medförde åsyftad verkan, utan den oskyldige maken såge sig föranlåten ånyo anropa Lagens beskydd; då hade man ansett skälig anledning förekomma till den förmodan, att klaganden till sin talan af verkligt nödtvång blifvit föranlåten, och tiden vara inne, att ransaka om makarnas sammanlefnad och orsakerna till deras misshälligheter.

Funnes, vid sådan undersökning, att skulden till den bitterhet, som makarna emellan rådde, låge uti den enas ofta upprepade utbrott af ett våldsamt sinnelag eller annat hårdt bemötande, så att, under fortsatt sammanlefnad, våda kunde uppstå för den oskyldigas lif eller välfärd; då visade sig nödvändigheten att sörja för dennas räddning.

För detta ändamål hade man trott det ej vara nog, att befordra den brottsliga till straff. Detta skulle bestå antingen uti böter, som under egendomens sammanblandning lika

känbart drabbade begge makarna, eller uti någon annan smärtsam påföljd, som hvarken förbättrade den brottsliga eller minskade den oskyldigas lidande.

Man hade derföre ansett nödigt, att i en sådan händelse på försök åtskilja dem, i hopp, att sjelfva aflägsnandet, sedan de återkommit till besinning, skulle möjligtvis kunna återväcka den tillgifvenhet, de under en lyckligare sammanlefnad för hvarannan hyst, och som af flygtighet eller andra öfvergående orsaker kunde hafva blifvit afbruten.

Med afseende på den olika beskaffenheten af de orsaker, som i serskilda fall vållat missämjan, på olikheten af oeniga makars sinnesförfattning, och på derigenom uppkommande större eller mindre hopp om deras försoning, hade man funnit nödigt åt Domaren öfverlemna, att efter omständigheterna bestämma skilnadstiden, från ett till tu år.

Enär för pröfning, huruvida skilnad må äga rum, eller icke, den grund blifvit fastställd, att den tilltalade skall vara förvunnen till sådana handlingar, hvilkas följder i framtiden kunde medföra våda för den oskyldigas lif eller välfärd, blefve den omständighet, att ene maken flera gånger pliktat för fylleri, i och för sig sjelf icke en laglig anledning att bevilja ägtenskapsskilnad. Endast en inrotad och ofta ådagalagd böjelse för denna last, beledsagad af ett våldsamt sinnelag, som gåfve anledning att befara vådliga utbrott, kunde, enligt Lagförslaget, göra den andra maken berättigad till erhållande af sådan skilnad. Icke eller kunde det antagas såsom ett lagligt skilnadsskäl, att mannen gjort sig känd för slöseri, enär sådant endast hade inflytande på boet, och icke blott den utväg till räddning för hustrun gåfves, att ställa honom under förmyndare, utan hon jemväl, i de af förslaget uppgifna fall, kunde genom boskilnad freda sin egendom ifrån förstöring.

Då den utsatta pröfningstiden gått till ända, och makarne derunder icke sammanflyttat eller blifvit förlikte, utan fortsatte sitt påstående om fullkomlig skilnad, hade man ansett den böra äga rum, samt stadgat, att den, utan Konungens omedelbara pröfning, må af Domaren beviljas.

Man hade härvid öfvervägat, att Domarens åtgärd kunde fordras, i fall tvist uppkomme, huruvida förlikning eller sammanflyttning under skilnadstiden skett, eller icke, och att den i alla händelser blefve nödig, för att bestämma grunderna för boets delning, att förordna om barnens vård och uppfostran, och att utstaka det bidrag, som den ene eller andre af föräldrarna dertill borde lemna.

Motiv. pag. 16—18.

H. D:n, som icke funnit skäl till förändring af grundsatsen uti nu gällande Lag, att varning af Presterskapet borde i förevarande fall föregå, innan klagan finge af Rätten upptagas, har i öfrigt ansett, dels att de härföre blifvande föreskrifter borde finna tillämpning, ehvad endera eller begge makarne oenigheten vållat, helst vådan af en fortsatt sammanlefnad dem emellan blefve större just derigenom, att förolämpningarne voro ömsesidiga, då eftergifvenhet å ena sidan och förbättring å den andra svårligen stode att förvänta, dels ock att, om oenigheten makarna emellan vore en följd af enderas begifvenhet på starka drycker, ett sådant förhållande äfven borde få såsom skäl till ägtenskapsskilnad begagnas, när den felande undergått varningsgrader, dymedelst att den blifvit flere resor för fylleri straffad.

H. D:ns Prot. pag. 30 och 31.

---

12 §.

Då till skilnad dömdt är, vare den, som skilnaden vunnit, pligtig, att gifva det Kyrkoherden i församlingen tillkänna; och tekne Kyrkoherden det i kyrkans bok.

16 Cap. 1 §. Kyrko-Lagen, jemnförd med Kongl. Brefvet den 24 Mars 1748 stadgar, att Domaren skall, sedan till ägtenskapsskilnad dömdt är, förvisa parterne till Consistorium, att der undfå skiljobref.

Skilnaden är åskådlig, utan att behöfva utmärkas.

Uti motiverna är anmärkt, att sedan vid verldslig Rätt alla de åtgerder föregått, som Lagen i serskilda skilnadsfall föreskrifver, och ägtenskapets upplösning blifvit stadgad genom lagakraftvunnen dom, vore skiljobrefvets meddelande en formalitet, som saknade egentligt ändamål; hvaremot antekningen om skilnaden i kyrkoboken hade för afsigt, att om förhållandet bereda nödig upplysning.

Motiv. pag. 19.

H. D:n har, under åberopande af sin anmärkning vid 5 Cap. 9 §., tillstyrkt att nu gällande Lag må, i förevarande fall, bibehållas.

H. D:ns Prot. pag. 31.

Nya Stadganden.

3 §.

Varder ene maken dömd till straff för otukt, som emot naturen stridande är; då äge den andre skilnad i ägtenskapet vinna, der han eller hon ej haft sängelag med den dömde, sedan gerningen honom eller henne kunnig blef.

Då erfarenheten olyckligtvis alltför ofta vittnade om tillvaron af detta brott, hade man, i anledning af inkomna anmärkningar mot uteslutande i förra Lagförslaget af det för sådan händelse nödiga stadgande, ansett det böra i nya Förslaget upptagas.

Motiv. pag. 14.

G. H.-R:t, som anmärkt, att allt för mycken våda skulle för sedligheten uppkomma, om den, i förevarande fall brottslige, maken finge åter inträda i utöfningen af sina ägtenskapliga rättigheter, har tillstyrkt, att ägtenskapet må upplösas, ehvad den oskyldige maken det yrkar eller ej.

H.-R:ns Anm. pag. 15 och 16.

Under föreställning, att ifrågavarande brott, om det ej i Lagen upptages, skulle komma att i allmänna begreppet utplånas, har Sk. H.-R:n tillstyrkt, att stadgandet må aldeles utgå.

H.-R:ns Anm. pag. 61.

Deremot är af H. D:n annan anmärkning mot ofvannämnde stadgande ej gjord, än att lika præscriptionstid, för talan om ägtenskapsskilnad, som uti 2 §., i fråga om horsbrott, blifvit stadgad, äfven här borde äga rum.

H. D:ns Prot. pag. 29.

---

10 §.

Vilja makar skiljas, för dem emellan uppkommen vedervilja, utan att någondera beskyller annan för vållande dertill; inställen sig hos Rätten personligen. Förklara de gemensam och allvarlig åstundan, att skiljas; gifve Rätten det Kyrkoherden i församlingen tillkänna. Kyrkoherdens omsorg vare, att tillse, huru de sammanlefva, och att genom föreställningar dem till sämja förmå. Framhärda de i sitt uppsåt och komma till Rätten åter, sedan sex månader förflutit, ifrån det de första gången sig inställde; varden förviste till Kyrkoherden, att varnas i närvaro af deras föräldrar eller fränder, som i orten vistas, så ock några af församlingens ledamöter. Rätta de sig ej eller deraf; då må de, när sex månader framflutit ifrån den dag varningen skedde, åter infinna sig hos Rätten; och skilje dem Rätten åt till säng och säte, på tu år. Hafva de, under den tid eller sedan, ej sammanflyttat, och yrka begge, inom ett år efter samma tid, ägtenskapsskilnad och kunna ej eller då vid Rätten förlikas; varde den skilnad beviljad.

Uti motiverna är anmärkt, att det låge stundom hos olika lynnen en oförenlighet, en dold vedervilja för hvarannan, som ej uppenbarade sig förr, än under en närmare sammanlefnad, men som, en gång yppad, genom inga medel stode att öfvervinna, utan sluteligen, om den ändå icke skulle leda till svåra utbrott, öfverginge och stadgade sig till en fullkomlig afsky eller ett oförsonligt hat: i ett ägtenskap kunde dessutom af andra orsaker, som af makarna inom deras husliga krets voro kände, men likväl icke läto offentligt bevisa sig, all förtrolighet och öfverensstämmelse dem emellan hafva upphört; och man har trott den händelse ej vara sällsynt, då ene maken, af en icke alltid klandervärd vekhet i sinnet, heldre uppoffrade hela sitt lifs sällhet, än framträdde såsom klagande öfver den andras bevisliga brottslighet. Äfven för sådana fall borde utvägen ej vara stängd, att, uppå ansökning af båda makarna, vinna upplösning af ett olyckligt ägtenskap. Man hade väl föresett de inkast, som häremot kunde göras: att förbindelser lättsinnigt skulle knytas, då man hade hopp att lika lättsinnigt kunna bryta dem: att all fördragsamhet emellan makar skulle upphöra, då nyckfulla stridigheter omsider kunde verka skilnad i ägtenskapet; och att sjelfva ägtenskapets helgd nedsattes genom lättade utvägar att det upplösa. Men då man tillika betänkt, å ena sidan, de sannolika följderna af ett djupt inrotadt hat makar emellan, och å den andra, omöjligheten, att utan brott få ägtenskapet upplöst, samt derjemte öfvervägat det menliga inflytande, föräldrarnes misshälligheter och deras afsky för hvarannan oundvikligen måste hafva på barnens bildning och uppfostran, hade man ej tvekat att antaga, det ägtenskapet mindre förlorade af sin aktning, om skilnad i sådane händelser tillätes, än om man bemödade sig att genom yttre tvång sammanhålla en förening, som till sitt egentliga väsende redan i sjelfva verket upphört.

Vid stadgandet att, sedan skilnad till säng och säte blifvit beviljad, anmälan borde, inom ett år efter den utsatta tidens förlopp, ske hos Domaren till erhållande af ägtenskapsskilnad, så framt den skulle kunna vinnas, hade man öfvervägat, icke allenast sannolikheten, att makarne, under den medgifna besinningstiden, kunde hafva blifvit försonade, utan ock äfventyret för det allmänna af ett, efter godtycke, på obestämd tid förlängdt tillstånd, hvarunder villkoren för ett verkligt ägtenskap till deras verkan hvilade, och som, i afseende på makarnas egendomsförhållanden och deras förbindelser till tredje man, kunde medföra osäkerhet och oreda.

Motiv. pag. 18 och 19.

G. H.-R:t har, oaktadt de skäl, som i motiverna blifvit anförde, ansett den föreslagne lättade utvägen att vinna ägtenskapsskilnad, blifva för samhället af en ganska menlig inflytelse. Då, för skilnad i ägtenskapet, endast erfordrades makarnas förklarade åstundan, att vilja skiljas, utan att någondera behöfde närmare utreda skilnadsorsakerna, än mindre blotta ömsesidiga fel och svagheter; har H.-R:n trott med säkerhet kunna antagas, att, der lättsinne och ostadighet inträdde inom hjonelaget, makarnes omtanka snart endast skulle sträcka sig derhän, att vinna skilnad i ett ägtenskap, till hvars fortsättning de hvarken af Lag eller plägsed kände sig synnerligen förbundna. Den hittills, likasom medfödda, känsla för det heliga och ansvarsfulla i ägtenskapet skulle så småningnm genom slägterna aftaga, och vanan med sin allkraft, sluteligen utan all inskränkning, gilla, att man bröt ett ägtenskap, deri, efter Lagens ord, *vedervilja uppkommit.* Det blef, under ett sådant förhållande, ej fråga, att söka återföra den störda samdrägten, eller, genom ett ömsesidigt bemödande, väcka sinnet till försonlighet och tålamod. Tvertom skulle man anse detta bemödande vara ändamålslöst: det vore åtminstone stridande mot bruket, och, såsom oftast motbjudande för det bortskämda hjertat, lemnades det heldre å sido, under det man deremot, i hopp om en annan, mera lycklig förening, med begärlighet skyndade att genomgå de af Lagen utsatta varnings- och skilnads-grader.

På dessa, med flera skäl, har H.-R:n föreslagit, att förevarande stadgande må alldeles utgå.

Motiv. pag. 15 och 16.

H. D:n, som i öfrigt icke haft något vid ofvannämnde §. att anmärka, har endast, i öfverensstämmelse med sin vid 9 §. yttrade åsigt, tillstyrkt, att de föreslagne varningarne af Presterskapet borde föregå inställelsen vid Rätten, samt att på dess pröfning af förekommande omständigheter borde bero, om skilnaden i säng och säte skulle ske på ett eller två år.

H. D:ns Prot. pag. 31.

---

11 §.

Skilnad, som i 10 §. sägs, må ej sökas, der ej mannen fyllt tjugufem och qvinnan tjuguett år; ej eller i ägtenskap, som ej minst tu år varat.

Motivet är, att makarne ej må sakna den stadga och mognad i ålder, eller den säkra erfarenhet af lynnenas oböjliga motvilja för hvarandra, som vid fattandet af ett så vigtigt beslut måste förutsättas.

Motiv. pag. 19.

G. H.-R:t har, i följd af sin anmärkning vid 10 §., tillstyrkt, att äfven förevarande §. må utgå.

H.-R:ns Anm. pag. 16.

Då de i 10 §. föreslagne varningsgrader syntes vara tillräckliga, att, äfven för de fall, hvarå 11 §. har afseende, trygga emot faran af makars lättsinnighet och förhastande, har H. D:n ansett bestämmelserna i denna senare §. öfverflödiga.

H. D:ns Prot. pag. 31.

Uteslutne Stadganden.

13 Cap. G. B.

1 §.

— — — — — Hafva de begge hor gjordt, och endera med den andra förut ej blifvit förlikt; då må deras ägtenskap ej skiljas.

Såsom motiv för Lagbudets uteslutande är anfördt, att den dubbla otroheten äfven fördubblade skälen till skilsmässan, emedan det innefattade ett från båda sidor framställdt och följakteligen ovedersägligt bevis, att den inbördes tillgifvenhet och den aktning för ömsesidiga pligter, som utgjorde villkoren för ett lyckligt ägtenskap, alldeles upphört. Att, under så bedröfliga omständigheter, sammanhålla makarnas föreningsband, skulle endast vara att förvandla ägtenskapet till en straffanstalt, under det man befordrade en uppenbart osedlig och all huslig ordning kränkande lefnad, ledande, på en gång, till enskildt elände och till allmän förargelse.

Motiv. pag. 14.

---

2 §.

— — — — — Ej må ock den oskyldige gå i annat gifte, förr än skilnad lagliga skedd är, vid tio dalers böter.

---

14 Cap. G. B.

2 §.

Skiljer mannen sig sjelf ifrån hustrun, eller hustrun ifrån mannen, till säng och säte, af hat eller illvilja, och håller sig i landet uppe, från hem och hustru,

hustru, eller drifver man hustrun, eller hustru mannen ur hus och bo, och nyttjar der begges gods och egendom; böte som i förra §. sagdt är, och fylle skadan.

---

3 §.

Nu kan så illa åtbäras, att man, eller hustru, af vrede och ondsko, slå hvarannan blå eller blodiga, lama eller lytta; plikte då som i Missgernings-Balken skils.

Föreskriften uti 22 punkten af Kongl. Förklaringen den 23 Mars 1807, att, då någon, som är gift, begår blodskam, hvarå dödsstraff är utsatt, men den brottslige får njuta förskoning till lifvet, ägtenskapet skall upplösas genom skiljobref, ehvad den oskyldige det yrkar eller ej, och den brottslige förvisas till sådan ort, der hvarken den oskyldige maken, eller den person, med hvilken blodskam är begången, sig uppehåller.

Motivet för uteslutande af sistnämnde stadgande är, att, om straffet efteråt medgifver sammanlefnad makarna emellan, försoning i detta, likasom i annat fall af horsbrott, syntes både kunna och böra af Lagen tillåtas.

Motiv. pag. 14.

G. H.-R:t har på anförde skäl tillstyrkt, att nu gällande Lag i detta ämne må bibehållas.

H.-R:ns Anm. pag. 15.

---

7 CAP.

Om makars bo och om giftorätt.

Innehållet af detta Capitel är bland allmännare grundsatser redovist.

8 CAP.

Huru ägtenskapsförord upprättas och lagföljes.

4 §.

Förord skall öppet ingifvas till Rätten i den ort, der lysning skett, i stad inom två månader, och å landet sist å andra allmänna rättegångsdagen, som infaller näst efter en månad, sedan vigsel skedde; och varde det i Rättens protokoll ordagrant infördt.

8 Cap. G. B.

1 §.

sådan den lyder i Kongl. Förordningen den 13 Juli 1818.

— — — Ägtenskapsförord skall öppet ingifvas till Rätten i den ort der makarne hafva sitt bo och hemvist, eller sätta sig neder att bo, i staden inom åttonde dagen, och på landet å nästa

Ting, sedan vigsel skett, och låte Rätten det i protokollet införas. Är vigsel å annan ort förrättad, och kan förty den lagföljd ej ske, som nu föreskrifven är, då skall förord inom sagde tid hos Rätten i vigningsorten företes, och varde det, då makarne till boningsorten kommit, sist inom en månad i stad, och å landet vid det Ting, som näst efter tre månader infaller, till rätter Domstol ingifvit, med bevis af Rätten i vigningsorten, att det der företedt varit. Är ej med förord så förfarit, som nu sagdt är, vare det kraftlöst. Hvar, som begär, äge hos Rätten undfå del af ägtenskapsförord.

Det skiljaktiga är, att Förslaget, för ägtenskapsförords ingifvande till Rätten, bestämmer: 1:o endast en ort, eller der lysning skett; 2:o annan tid än Lagen.

H. D:n har ansett tiden för lagföljd af förord i stad kunna förkortas till en månad efter vigseln.

H. D:ns Prot. pag. 43.

---

8 Cap. G. B.

6 §.

Göra man och qvinna förord utrikes och komma sedan hit i landet; då skola de, inom sex månader derefter, ingifva det till Rätten i den ort, der de hemvist först taga; och gälle sedan det förord här i landet uti allt, hvad mot denna lag ej strider, der det så upprättadt finnes, som brukligt är å den ort, der det gjordes.

3 §.

Göra de sådana förord utländes, och komma sedan sjelfve hit i landet; då skola de, som här födde äro, inom sex veckor, och utländske inom sex månader, sedan de sig här nedersatt, låta dem här intekna, som förr är sagdt. Sker det ej; hafven de förord ingen kraft.

Skiljaktigheterne äro, att Förslaget:

1:o bestämmer enahanda tid för ägtenskapsförordets ingifvande till Rätten, antingen makarne äro infödde eller utländingar;

2:o stadgar uttryckeligen, såsom villkor för förordets gällande kraft här i landet, att det dels mot svensk Lag ej strider, dels finnes så upprättadt, som brukligt är å den ort, der det gjordes.

Stadgandet i andra punkten hvilar på den klara grundsats, att hvar och en, som bosätter sig i ett land och följakteligen fordrar skydd af landets Lagar, också måste i sina egna förhållanden, taga samma Lagar till rättesnöre.

Motiv. pag. 25.

H. D:n har anmärkt, att då fråga om tillämpning af utländingars å utrikes ort upprättade förord, angående här i landet befintlig egendom, möjligen kunde komma att af svensk Domstol pröfvas, ett stadgande, i enlighet med nuvarande Lag, G. B. 8 Cap. 2 §. borde tilläggas, så att, om makarne icke sjelfve flyttade hit till landet, men här hade egendom och ville, att förordet derom skulle härstädes gälla, de borde ingifva det till Rätten i den ort, der egendomen funnes, inom ett år, sedan densamma dem tillföll eller förordet upprättadt blef.

H. D:ns Prot. pag. 44.

Nya Stadganden.

2 §.

För omyndig äge giftoman förord upprätta; tage dock den omyndigas samtycke och underskrift derå. Ej må giftoman det förord göra, att omyndigs egendom, som efter lag enskild är, skall för samfäld räknas, ändå att den omyndige det medgifver. Vilja man och qvinna, utan förord, ägtenskap ingå, och fordrar giftoman, att det upprättas skall, eller vill omyndig afstå giftorätt i egendom, som efter lag samfäld är, och vägrar giftoman sitt bifall; pröfve Rätten, då anmälan göres, om skäl dertill vara må.

Vid granskning, å ena sidan, af stadgandet i denna §., att Rätten ägde pröfva huruvida omyndig kunde afstå giftorätt i egendom, som, efter Lag samfäld är, och, å den andra, af de uti motiverna för 7 Cap. 5 §. anförda grunder, enligt hvilka makar icke ägde att genom förord förändra deras giftorätt uti det, som af dem gemensamt förvärfvades, eller uti afkomsten af boets egendom, har G. H.-R:t ansett det förra stadgandet kunna föranleda missförstånd och derföre tillstyrkt en sålunda förändrad redaction: "För omyndig äge giftoman förord upprätta; "tage dock den omyndigas samtycke och underskrift derå. Vilja man och qvinna, utan förord, "ägtenskap ingå, och fordrar giftoman att det upprättas skall, eller vägrar han sitt bifall, då "den omyndige samtycker, att andra fästehjonet må sig till enskild ägo förbehålla egendom, ef- "ter ty i 7 Cap. 5 §. sägs; pröfve Rätten, då anmälan göres, om skäl dertill vara må."

H.-R:ns Anm. pag. 19.

---

5 §.

Å giftomans vårdnad ligge, att förord, som till förmån för omyndig gjordt är, rätteligen lagföljdt varder.

Då ej lämpligt vore, att låta lagföljden bero af den omyndiga sjelf, och destomindre rådligt att öfverlemna omsorgen derom åt andra maken, som denne, hvars förmån blifvit genom förordet inskränkt, ägde båtnad af underlåtenheten, att det i rätt tid bevaka, har man ansett Lagen böra lägga förordets lagföljd på giftomannens omsorg och ansvar.

Motiv. pag. 25.

---

7 §.

Kan det visas, att ene maken ej infört all den egendom, som efter förord återfordras; vare förordet utan kraft, för den egendom, som oriktigt uppgifven är. Finnes å lösören högre värde satt, än de å den tid ägde; då gälle ej eller förord, för hvad som öfver rätta värdet stiger.

Sk. H.-R:n har vid detta Capitel, utom mindre redactionsförändringar, hufvudsakligen föreslagit, dels att Capitlet borde omfatta alla stadganden om ägtenskapsförord och sålunda, i ordningen den 2, 3 och 4 §.§. hitflyttas första perioden af 9 §. samt 5 och 6 §.§. uti nästföregående Capitel, dels att en ny §. i ordningen den 5 borde införas af följande lydelse: "Förbehåller sig endera maken till enskild ägo viss egendom, som efter Lag samfäld är; eller medgifver att enskild egendom må för samfäld anses, efter ty i 4 §. skils: då skall ock samma förbehåll gälla för andra makens egendom af enahanda beskaffenhet."

H.-R:ns anm. pag. 4, 63, 64.

Uteslutet Stadgande.

8 Cap. G. B.

2 §.

Nu göra man och qvinna sådana förord utländes, om den egendom de här hafva, och vilja, att de ock inrikes gälla skola, ändock de sjelfve ej hitkomma; då skola de förord förr ägtenskapet utrikes med vittnen upprättas, och inrikes inom natt och år hos Domaren angifvas och inteknas.

Motivet för detta uteslutande är, att inbördes förhållanden emellan de makar, som väl kunde hafva egendom här i landet, men sjelfva förblefvo boende å utrikes ort, borde mätas efter de Lagar eller förord, som gälde i det land, der de hade sitt hemvist; att lika litet som sjelfva de främmande Lagarne behöfde för ett sådant fall här inteknas eller göras kände, lika litet vore det ock nödigt att föreskrifva en slik formalitet för de förord, som, under skydd af samma Lagar och i enlighet med dem, blifvit upprättade.

Motiv. pag. 26.

---

9 CAP.

Om målsmans rätt, och om rättighet att öfver boet råda.

6 §.

Hustru vare ej tillåtet, att sluta något aftal om fast egendom, der ej mannen gifvit henne fullmakt dertill: ej eller må hon, utan hans samtycke, pantsätta, sälja eller bortgifva något af lösören i boet. Idkar hon, med hans bifall, handel eller annan näring; vare det gildt, som hon deruti gör och sluter.

7 §.

Är mannen frånvarande och har ej syssloman nämnt; då må hustrun för boet tala och svara, der angelägenhet sig yppar, som ej uppskjutas kan; äge ock boets inkomster uppbära och till underhåll för sig och barn använda: förslå de ej; då må hon lösören sälja eller pantsätta. Ej hafve hustrun våld, att annorledes boet med gäld belasta eller fast egendom boet afhända, ej eller sådan egendom bortlega, utan mannens närmaste fränders råd och Rättens tillstånd. Är fast egendom annorledes af hustrun med intekning belastad, boet afhänd eller bortlegd; vare det ogildt, om mannen derå talar, inom år och dag, sedan han det veta feck. Är legoaftal med närmaste fränders råd och Rättens tillstånd slutet; då må det gälla i fem år, räknade från nästa fardag, sedan mannen hemkommit och låtit uppsägning ske, der så lång tid af utsatta legostämman återstår.

11 Cap. G. B.

6 §.

Ej må hustrun köp sluta om fast gods, eller sälja något af lösören i boet, utan det sker med mannens samtycke och fullmakt; eller af de lösören, som till salu lemnade äro; eller att mannen är afvita, eller frånvarande, eller förlöper hustrun. Sitter hon då med barnen hemma, och tarfvar föda för sig och dem, eller är hon barnlös, och kan sig ej annorledes föda; eller tränger annor nöd: då må hon till nödtorft sälja; dock med nästa fränders råd och bifall, om det är fast gods, som säljes. Sker det annorledes; hafve mannen våld det köp, som med hustrun gjordt är, att rygga och återkalla, som i Handels-Balken sägs.

Förslaget innefattar följande, från Lagen skiljaktiga bestämmelser:

1:o att hustru ej har rätt, utan fullmakt af mannen, sluta *något aftal* om fast egendom;

2:o att, om hustru, med mannens bifall, idkar handel eller annan näring, det är gildt, som hon deruti gör och sluter;

Motivet är, att då hustrun vore stadd under mannens målsmanskap, kunde hon ej, utan hans samtycke, med laga verkan sluta något aftal, och således ej eller idka serskildt näringsfång. Om mannen tilläte det, borde han derigenom anses till hustrun öfverdraga en del af sin förvaltningsrätt, hvaraf den naturliga följd uppkomme, att de förbindelser, som hon i och för sitt yrke iklädde sig, voro gällande, samt att äfven mannen derföre borde ansvara.

Motiv. pag. 27.

3:o att hustru må, då mannen är frånvarande och ej syssloman nämnt, för boet tala och svara i angelägenhet, som ej uppskjutas kan;

4:o att hustru skall, så väl till fastighets *inteknande eller bortlegande*, som till dess försäljning i mannens frånvaro, icke endast taga råd af mannens närmaste fränder, utan ock *utverka sig Rättens tillstånd;*

Den rättighet, hustru efter nu gällande Lag ägde, att i nödfall sälja fast gods, vore väl i så måtto inskränkt, att hon dertill borde taga nästa fränders råd och äga deras bifall; men då detta villkor syntes å ena sidan icke medföra nog trygghet för mannen, emot de förledanden, för hvilka hustrun kunde blifva blottställd, och å andra sidan hafva lemnat för mycket åt frändernas godtycke och deras större eller mindre välvilja, hade man genom de föreslagne stadganden trott sig förekomma denna dubbla olägenhet.

Motiv. pag. 27.

5:o att viss tid är bestämd, dels för mannens klander af hustruns åtgärd, hvarigenom stadgandet i fjerde punkten blifvit öfverträdt, dels för beståndet af legoaftal, som hustrun lagligen slutit.

---

15 Cap. G. B.

8 §.

Har Rätten till skilnad i säng och säte dömt, och är mannen dertill vållande; förordne Rätten god man, att boet förvalta, om ej hustrun medgifver, att mannen deröfver, ej dess mindre, råda må. Förordnande för god man varde i tidningarne kungjordt, som i 13 Cap. 6 §. Ärfda Balken stadgas.

1 §.

Varda man och hustru lagliga skilde till säng och säte, och är mannen dertill vållande; sitte då hustrun med egendomen i boet qvar. — — — — Nu är hon ej fallen, att allena — — — boet förestå; nämne då Domaren dem henne råda och hjelpa måge, och pröfve hvad mannen skall njuta till födo

9 §.

Då boet under god mans förvaltning ställes, efter ty i 8 §. sägs, pröfve Rätten, hvad mannen deraf njuta skall till sina behof, der han ej af tjenst eller slöjd sig sjelf nära kan: finnes ej tillgång i boet till underhåll för hustru och barn, utan att mannen dertill bidrager med hvad han af tjenst eller slöjd erhåller; sätte ock Rätten ut, hvad han till hustrun ock barnen årligen gifva skall. Fortfar mannen att öfver boet råda; pröfve Rätten, hvad understöd hustrun njuta må: samma lag vare, der Rätten beviljat hustru serskildt hemvist, i det fall, som i 2 §. sagdt är. och tarf sitt, som boet tål, utan han med tjenst och slögder sig sjelf uppehålla kan. Finnes ej annat i boet, än ränta af mannens odalgods, eller det som af lön och arfvode hans faller; njute då hustrun med barnen deraf två delar, och mannen till födo och nödtorft tridiung. Är hustrun vållande till denna skilnad; då må hon ej boet förestå, utan pröfve Domaren, hvad mannen henne till uppehälle gifva skall, der hon sig sjelf ej ärliga nära kan.

Förslaget innefattar följande, från Lagen skiljaktiga bestämmelser:

1:o att hustrun, då mannen är vållande till skilnad, ej må boet förestå, ehvad hon dertill är fallen eller ej, utan skall Rätten till denna förvaltning förordna god man, der ej hustrun medgifver mannens fortfarande målsmanskap;

2:o att gode mannens förordnande skall trenne gånger i allmänna tidningarna kungöras;

3:o att, då tillgång till underhåll för hustru och barn ej finnes, utan att mannen dertill bidrager med hvad han af tjenst eller slöjd erhåller, Rätten skall bestämma beloppet af detta årliga underhåll.

Nya Stadganden.

2 §.

— — — — Är tvist om återgång af giftermål, eller sökes skilnad i ägtenskap, och vill ej hustrun, medan den tvist varar, bo tillsamman med mannen; pröfve Rätten, om annat hemvist henne tillstädjas må, ändå att ej till skilnad i säng och säte dömes: är till sådan skilnad dömdt; då vare den af makarna, som dertill vållande är, pligtig att utur deras gemensamma hemvist träda.

H. D:n har anmärkt, att för den i Förslaget icke upptagna händelse, att båda makarne vållade skilnad till säng och säte, eller att förhållandet vore sådant som 6 Cap. 10 §. af Lagförslaget omförmält, borde här göras det tillägg, att hustrun skall flytta undan och mannen vara berättigad i deras hemvist qvarblifva.

H. D:ns Prot. pag. 44.

---

5 §.

Har mannen, utan hustruns bifall, till lega upplåtit hennes enskilda fasta egendom; hafve, sedan han död är, eller då ägtenskapet eljest upplöses, hustrun rätt att brukare uppsäga: dör hustrun före mannen; ägen hennes arfvingar samma rätt. I de fall nu sagde äro, njute dock brukare laga fardag.

---

10 CAP.

Om ansvarighet för gäld i makars bo.

Det skiljaktiga emellan Lagen och Förslaget i detta ämne är bland allmännare grundsatser redovist.

---

11 CAP.

Om boskilnad.

Då alla i detta ämne nu gällande föreskrifter innefattas uti Konkurslagen af den 12 Mars 1830, kommer sålunda Lagförslaget att med denna Lag jemnföras.

1 §.

Är bo belastadt med så stor gäld, att den ej betalas kan af samfälda egendomen och den enskilda, som för samma gäld svarar: eller varder ene maken dömd till böter eller skadestånd i brottmål, och kunna ej böterne eller skadeståndet utgå, utan att den andras giftorätt tillgripes; då må boskilnad ske; och lägge den make, som enskild egendom eller giftorätt undanskifta vill, skriftlig ansökning derom till Rätten in.

106 §.

Vill endera maken undanskifta enskild egendom, eller sin giftorätt i boet för gäld, hvarföre den förmenar andra maken ensam böra i ansvar stå, efter ty i 11 Cap. Giftermåls-Balken skils; söke boskilnad skrifteligen hos den Rätt, derunder mannen lyder, eller, der han död är, vid dödsfallet lydt. — — —

De olika skäl till boskilnad, som Lagen och Förslaget innefattar, härleda sig från förut anmärkt skiljaktighet i bestämmelserna, angående makars ansvarighet för boets gäld.

---

2 §.

2 §.

Vill mannen boskilnad söka; afträde till konkurs samfälda egendomen, så ock den enskilda, som för gälden svarar, och göre boskilnadsansökningen då det egendomsafträde sker. Söker hustrun boskilnad, då mannen egendom till konkurs afträder; gifve sin ansökning in, sist å den inställelsedag, som i konkursen utsatt är.

4 §.

Då ansökning om boskilnad inkommit, förordne Rätten god man, att hustrun biträda.

107 §.

Har mannen sin egendom frivilligt afstått, eller är den genom tvång afträdd; förordne Rätten god man för hustrun, att henne biträda, der hon boskilnad söka vill. Hustruns ansökning om boskilnad skall ingifvas sist å den inställelsedag, som för bevakning af borgenärernas fordringar utsatt är.

Skilnaden är: att Förslaget tillika innefattar bestämmelse, hvad mannen har att iakttaga, då han boskilnad söka vill.

Vid 4 §. har Sk. H.-R:n anmärkt, att hustruns behof af biträde till sin rätts bevarande inträdde i den stund, mannen öfverlemnade egendomen till konkurs. Oftast vore hon icke sjelf i stånd att bedöma, huruvida hennes välfärd kräfde att söka boskilnad, än mindre att iakttaga hvad Lagen fordrade för bevarande af rättigheten dertill. Äfven om hon icke sökt boskilnad, kunde händelser inträffa, som för henne verkade behof af god mans biträde. H.-R:n har sålunda tillstyrkt, att stadgandet må erhålla följande redaktion: "Har mannen egendom till konkurs afträdt, eller endera maken boskilnad sökt; förordne Rätten god man att hustrun biträda."

H.-R:ns Anm. pag. 5 och 65.

---

3 §.

Nu söker hustrun boskilnad, utan att mannen egendom till konkurs afträdt; höre då Rätten dem båda: gitter hustrun visa skälig anledning till sin ansökan; förordne Rätten, att boets tillgångar och gäld å viss dag uppteknas skola: sedan varde upptekningen af båda makarna inför Rätten besvuren. Finnes deraf, att tillgångarne, om hustrun boskilnad vinner, ej förslå till gäldens be-

108 §.

Söker endera maken boskilnad, enär den andra makens egendom ej afträdd är, höre då Rätten så väl sökanden och den andra maken, som vetterlige och när vistande borgenärer, och förordne att boets tillgångar och gäld å viss dag uppteknas. Sedan skall bouppteknigen af mannen och hustrun, i borgenärernes närvaro, inför Rätten edeligen fästas. Finnes deraf, att tillgångarne,

talning; då skall offentlig stämning utfärdas å boets samtliga borgenärer, som i 18 Cap. Handels-Balken om konkurs stadgas: lag samma vare, der mannen undandrager sig att boet till upptekning angifva, eller att boupptekning, då den gjord blifvit, besvärja. När offentlig stämning utfärdas, som nu sagdt är, vare mannen för lagsökning ej fri, der han sin egendom ej afträder.

der sökanden boskilnad vinner, ej förslå till gäldens betalning, varde offentlig stämning till mannens, hustruns och samtlige borgenärers inställande utfärdad, som i 66 och 67 §.§. sägs. Är det hustru, som boskilnad söker, och undandrager sig mannen att boets tillgångar och gäld till upptekning angifva, eller att boupptekning, då den gjord blifvit, beediga, vare Lag samma. När offentlig stämning utfärdas, som nu sagdt är, vare mannen för lagsökning ej fri, der han ej sin egendom till borgenärerna afträder.

Skilnaderne äro, att Förslaget:

1:o i följd af stadgandet i näst föregående §., här inskränker sig endast till det fall, att hustru söker boskilnad, utan att mannen egendom till konkurs afträdt;

2:o bestämdt föreskrifver, att hustrun skall visa skälig anledning till sin ansökan, innan den till vidare åtgärd af Rätten upptages;

3:o tillåter ej Rätten, att höra borgenärerna förr, än af den besvurna boupptekningen finnes, att tillgångarne, der hustrun boskilnad vinner, ej förslå till gäldens betalning.

Såsom redovisning för grunderna till de stadganden, 1, 2 och 3 §§. innefatta, är anfördt: att dessa stadganden klart utgingo från grundsatser, dem man antagit vid reglerandet af sjelfva ansvarigheten makarna emellan, och med hvilka förevarande ämne således stode i omedelbart samband.

I öfverensstämmelse med dessa grundsatser, hade man ansett boskilnad kunna uppkomma:

1:o då mannen funne boet belastadt med hustruns enskilda gäld och ville värja sin egendom från betalning deraf;

2:o då mannen gjorde konkurs, och hustrun förmente sig hafva rätt att något af egendomen, för sin del, från gälden fritaga;

3:o då hustrun, ehuru mannen ej till konkurs afträdt boet, likväl hade anledning befara, det hennes egendom vore i äfventyr att tillgripas för gäld, den hon ej vore skyldig betala.

I *första* fallet måste mannen afträda boets samfälda och hustruns enskilda egendom. Af hustrun, såsom stående under hans målsmanskap, kunde något egendomsafträde ej ske; men innan boskilnad för mannen må komma i fråga, vore det likväl nödvändigt, att den egendom, som han ej lagligen kunde mot borgenärernas anspråk försvara, till dem afträddes. Med sådan egendom förstodes, enligt föregående Kapitel, hela samfälligheten, utom i den hän-

delse, att hustrun under ägtenskapet blifvit dömd till böter eller skadestånd i brottmål; och man hade antagit, att mannen, om han i denna händelse ej ville af gemensamma tillgångarna betala den hustrun åkomna skuld, med rättighet att, på sätt i nästa Kapitel stadgas, räkna en sådan utbetalning sig till godo vid boets upplösning, måste fränträda samfälda egendomens förvaltning, för att, sedan den hunnit realiseras, erhålla den giftorätt, hvars värjande hans boskilnadsansökan åsyftade. Då det berodde af mannen, att välja hvilkendera utvägen han för sig funne gagneligast, kunde hans rätt ej skäligen anses förnärmad. Vore han ej sjelf öfvertygad om boets tillräcklighet för en framtida ersättning, så låge ofelbart i egendomens afträde och försäljning det säkraste medlet att bevara, på en gång, hans egen rätt och den, som, i motsats deraf, uppkommit för hustruns fordringsägare.

I *andra* fallet, eller när mannen förklarat boet vara i konkurstillstånd, vore det hustrun, som uppträdde, för att få derifrån undantaga antingen enskild egendom, med hvilken hon ej svarade för gälden, eller ock giftorätt, den hon ej ville låta gå i betalning för mannen ådömda böter eller skadestånd i brottmål. Hela boet utgjorde en enda *outredd* massa, hvarå borgenärerne, genom egendomsafträdet, erhållit anvisning. På det hustrun, om hon ville hafva större eller mindre del af den sammanblandade egendomen, såsom sin tillhörighet frånskild, måtte kunna tillvägabringa en ordentlig utredning, derigenom att Domaren sattes i tillfälle att pröfva så väl hvad makarne hvar för sig i boet ägde, som deras förhållanden till borgenärerna, måste det stå henne fritt, att göra ansökan om boskilnad; och emedan den egentliga konkurstvisten finge sin fullständiga form först å inställelsedagen, hvarförinnan man i allmänhet ej kände, af hvilka parter talan deri komme att föras, borde det ock vara henne öppet, att ända ditintill dröja med en sådan ansökan; men uteblefve den äfven då, så kunde boet ej annorlunda betraktas, än såsom en ostyckad konkursmassa, om hvars fördelning borgenärerne, endast sig emellan, hade att tvista: genom underlåtenheten att sin boskilnadsrätt bevaka, hade hustrun satt sig i samma belägenhet, som om hon eljest frivilligt tillsläppte sin egendom till gälds betalning, eller försummade att i laga tid klandra en af mannen vidtagen åtgerd, hvarigenom samma egendom blifvit henne afhänd. Efter denna åsigt gjorde man det till en angelägenhet för hustrun, att sjelfmant och på en gång bestämma sina anspråk, så att de, i och med sjelfva konkursrättegången, blefvo afgjorde. Lemnade man deremot åt borgenärerna att, såsom kärande parter, vända sin talan mot hustrun, för att frånvinna henne hvad hon af boets egendom, gång efter annan, tilläfventyrs ville tillegna sig, så skulle anledning till särskild rättegång möjligtvis kunna yppas vid hvarje steg, borgenärerne togo till massans realisation, och knappast något slut vara att förese på de intrasslade förhållanden, som emellan hustrun och borgenärerna alltjemnt uppkommo, och för hvilka massans utredning skulle stå tillbaka, under det borgenärerne nödgades i oundvikliga tvisteomkostnader föröda en stor del af den egendom, som de bordt genast få använda till sina fordringars godtgörande.

I *tredje* fallet, eller då hustuun sökte boskilnad, utan att mannen ville göra konkurs, började striden emellan makarna inbördes, i det att den ene påstode och den andre förnekade boet vara i den ställning, att det ifrågakomna räddningsmedlet vore af nöden. Hustruns försök, att tvinga mannen till boskilnad, vore af alldeles samma art, som en borgenärs, att tvinga gäldenären till konkurs. Vid detta tillfälle syntes det således vara tillräckligt, att blott de tvistande tills vidare hördes. Det vore af vigt, att borgenärerne icke i förtid inblandades i boskilnadsstridigheten emellan mannen och hustrun, emedan den förras credit deraf ofelbart

skulle störas och han, kunde hända, sättas ur stånd att, äfven med betydligt öfverskott i tillgångar, betala skulder, dem han eljest småningom kunnat sig afbörda, men för hvilka han äfventyrade att på en gång blifva angripen, sedan misstroende uppstått till hans förmåga att göra rätt för sig. Af samma grund, och då makarnas oskiljaktiga välfärd berodde derpå, att boet icke utan verkligt behof rubbades, hade man ock förpligtat hustrun att visa skälig anledning till sin ansökan, innan den af Domaren till ytterligare behandling upptoges. Hon borde ådagalägga någon omständighet, hvaraf Domaren kunde inse, huruvida hon ägde fog till den misstanke, hon hyste, att boets egendom vore i fara att bortgå för gäld: ville hon undanskifta något, såsom enskild egendom, borde hon styrka, att det under sådan natur henne tillhörde, efter lag eller förord: sökte hon åter värja giftorätt för mannen ådömda böter eller skadestånd i brottmål, borde hon stödja sin ansökan på domen. Först när skälig anledning till boskilnadsansökningen sålunda blifvit visad, ägde Domaren förordna upptekning af boet, för att deraf med fullkomlig säkerhet utröna, om det fall verkligen vore inne, i hvilket Lagen föreskrifver borgenärernas kallande. Men emedan det möjligtvis kunde inträffa, att mannen undandroge sig att till upptekning angifva boet, eller att, sedan upptekning skett, deråt lemna den edliga bekräftelse, som fordrades för dess tillförlitlighet, hade man funnit sig böra tillägga, att i dessa händelser kallelse å borgenärerna utan vidare omgång skulle utfärdas. Motviljan hos mannen, att uppdaga boets verkliga belägenhet, syntes innebära giltig grund för hustrun, att vinna den åtgärd, som vore nödig för slutliga pröfningen af hennes ansökan.

Motiv. pag. 29—31.

I fråga om skälen till boskilnads vinnande samt följderna deraf, har så väl G. H.-R:t, som H. D:n gillat de grunder, en af förra Lag-Commiteens Ledamöter, Advocat-Fiskalen *Staafs* till Commiteens protokoll den 16 Oct. 1814 och 9 November 1825 afgifne, från pluraliteten skiljaklige yttranden innefatta.

f. d. Lag-Com. Prot. pag. 15 och 16. Bihang pag. 36—46. G. H.-R:ts Anm. pag. 21. H. D:ns Prot. pag. 46.

Sk. H.-R:n har vid 1 §. tillstyrkt, att äfven det fall må anses innefatta skäl till boskilnad, då ene maken ingått borgensförbindelser för andra personers skulder, och dessa förbindelser ej kunna uppfyllas, utan att den andra makens giftorätt tillgripes.

Vid 2 §. har sistnämde H.-R:t äfven anmärkt, att om hustru skall komma i tillfälle att, efter fullständig kännedom af de bevakade skuldernas belopp, pröfva huruvida boskilnadsansökning för henne vore nödig eller icke, borde henne lemnas anstånd, med ansökningens ingifvande, till den dag, som för första uppropet efter inställelsedagen, enligt 15 Cap. 2 §. Rättegångsbalken, utsatt är. H.-R:n har sålunda, på desse och flere anförde skäl, tillstyrkt berörde förändring.

H.-R:ns Anm. pag. 5, 65, 66.

---

5 §.

Påstår make, som boskilnad söker, sig äga rätt att viss egendom, såsom enskild, undanskifta; då skall den egen-

113 §.

I boskilnadsmål varde den egendom, som sökanden påstår sig tillhöra, från boet afskild och under förvar och

dom från boet afskiljas och under serskild vård sättas, till dess öfver ansökningen dömdt varder; dock må sökanden den egendom lyfta eller tillträda, der borgen för egendomen och för borgenärernes skada ställes: öfver den borgen skola vetterlige och närboende borgenärer höras, innan lyftningen beviljas. Finnes enskild egendom för gäld lagligen inteknad eller pantsatt; vare ej den egendom från utmätning och försäljning fri, förty att boskilnad sökt är; hafve likväl sökanden rätt att öfverskott af köpeskilling emot borgen lyfta.

qvarstad satt, till dess dömdt varder; dock må sökanden det afskilda lyfta eller tillträda, der borgen för egendomen och för borgenärernes skada ställes.

Det skiljaktiga är, att Lagförslaget tillägger stadganden, angående:

1:o vetterlige och närboende borgenärers hörande öfver borgen, innan lyftning beviljas;

2:o borgenärs rätt, då boskilnad sökt är, att låta utmäta och försälja inteknad eller pantsatt egendom, dock med rättighet för den boskilnadssökande, att öfverskottet af köpeskilling mot borgen lyfta.

Motivet är: att intekning eller pant grundlade sakrätt i sjelfva egendomen, och denna rätt måste blifva oförändrad, ehvad boskilnad söktes eller ej. Ansökningen derom kunde följakteligen ej på så beskaffadt rättsförhållande äga verkan.

Motiv. pag. 32.

---

6 §.

Samfäld egendom, som till konkurs afträdd är, gånge till försäljning, ändå att ene maken vill giftorätt för böter eller skadestånd undanskifta. Den, som boskilnad sökt, äge dock att så mycket af köpeskillingen emot borgen lyfta, som utgör den giftorätt, han eller hon undanskifta vill. Söker hustru att få skifta giftorätt undan, utan att mannen egendom till konkurs afträdt; vare lag, som i 5 §. sägs.

114 §.

Är endera makens egendom till borgenärerna afträdd; då skall andra makens giftorätt till borgenärernas förvaltning genast öfverlemnas, ändå att boskilnad sökt är; äge dock sökanden, att, när samfäld egendom såld varder, sin lott i köpeskillingen emot borgen lyfta.

Skilnaden är endast: Förslagets tillagde stadgande, angående hustrus rätt, att få skifta giftorätt undan, utan att mannen egendom till konkurs afträdt.

---

8 §.

Har hustrun boskilnad sökt, och äro, utan hennes bifall, penningar eller lösören förvandlade, de der henne, efter förord eller annorledes, enskildt tillhört, eller finnas sådana lösören utan hennes bifall pantsatte; då hafve hon, i konkurs med mannens borgenärer, fordringsrätt derföre, som i 22 Cap. 19 §. Handels-Balken skils, der hon den fordran i konkursen bevakar.

115 §.

Äger hustrun fordran för penningar eller lösören, som honom enskildt tillhört, men förvandlade äro; bevake och fäste den fordran edeligen i konkurs, såsom annan borgenär, men hafve ej för sådan fordran förmånsrätt.

Väsendtliga skiljaktigheten är det tillägg, som Förslaget, i början af §. innefattar: "Har hustrun boskilnad sökt."

Sk. H.-R:n har anmärkt, att annan slutsats af Lagförslagets redaktion icke kunde uppfattas, än att hustrun, endast i det fall hon sökt boskilnad, ägde rätt att i mannens konkurs njuta fordringsrätt för pantsatta eller förvandlade lösören; men då boskilnadsrätt och fordringsrätt voro vida åtskilda, och den senare icke rimligen kunde hustrun betagas, derföre att hon ej sökt den förra, har H.-R.n tillstyrkt, att Lagförslagets anmärkte tillägg må utgå.

H.-R:ns Anm. pag. 5, 66, 67.

---

12 §.

Har, sedan boskilnaden söktes, någon egendom, som efter lag eller förord samfäld är, genom arf, testamente, gåfva eller annorledes, fallit den till, som boskilnad vunnit; då vare ej den make pligtig, att med sin giftorätt deri betala gäld, hvarföre dess enskilda egendom ej svarar; och ty stånde hustruns giftorätt i sådan egendom, som å hennes sida fallit, jemväl under goda mannens förvaltning, der boskilnad henne beviljad är.

118 §.

Har, sedan boskilnaden söktes, någon egendom, genom arf, testamente, gåfva eller annorledes, fallit hustrun till, vare hon ej skyldig, att med den del af samma egendom, hvari mannen ej äger giftorätt, eller med sin giftorätt i den öfriga, ansvara för den gäld, som under ägtenskapet, innan boskilnadsansökningen till Rätten ingafs, gjord är, ändå att hon för den gäld i borgen gått, eller, lika med mannen, till betalning sig förbundit, utan så är, att hon sjelf gälden gjort hafver i och för köpenskap eller annan näring, som hon, efter serskildt tillstånd, idkat. Om förvaltning af den egendom, som hustrun så tillfallen är, vare Lag, som i 117 §. om undanskiftad egendom sägs.

Skilnaden ligger i Lagens och Förslagets olika grundsats om hustrus deltagande med enskild egendom i sådan under ägtenskapet gjord gäld, till hvars betalning hon, lika med mannen, sig förbundit.

Nya Stadganden *).

11 §.

Nu har Rätten till boskilnad för hustrun dömt; besörje då hennes gode man, att domen i förordsprotokollet införd varder: är förord bevakadt vid annan Rätt, än der domen gafs; då skall den till samma Rätt ingifvas och i dess protokoll införas.

Såsom motiv för detta stadgande är anfördt, att, i afseende å mannens målsmanskap och rättighet att öfver boet råda, uppkomme, när hustrun vunnit boskilnad, det förändrade förhållande, att allt hvad hustrun i boet ägde, af den för henne tillförordnade goda man förvaltades: ett förhållande, hvarom allmänheten borde sättas i tillfälle att taga kännedom, och man hade ansett tjenligast, att låta domen teknas i samma protokoll, som innefattade ägtenskapsförord.

Motiv. pag. 34.

---

13 §.

Ränta eller inkomst, som löper af egendom, den ene maken undanskifta får, så ock gröda, som å slik egendom bergas, sedan boskilnad sökt är, vare lika fri, som sjelfva egendomen, från betalning af andra makens skuld.

Uti motiverne är anmärkt, att om ränta eller inkomst af egendom, hvilken, i grund af boskilnad, blifvit undanskiftad, ej vore lika fri, som sjelfva egendomen, från gälds betalning, så utgjorde boskilnaden ett föga båtande räddningsmedel, emedan den, som boskilnad vunnit, blefve, med sin blotta ägande rätt till det undanskiftade, utsatt för fortfarande nöd.

Motiv. pag. 35 och 36.

---

14 §.

Af hustruns tillgångar låte gode mannen användas hvad till hushållskostnad för henne, man och barn fordras. Har äfven mannen tillgång, som användas kan; varde bidraget från hustruns sida derefter lämpadt.

---

15 §.

Vill hustrun ställa sin egendom under mannens förvaltning åter; hafve der rätt till. Ej äge hon sedan mot borgenärer värja giftorätt, som för henne förut

---

*) Stadgandet i 10 §. är redovist bland allmännare grundsatser.

afskild varit; njute dock sin fyllnad ur boet, der tillgång finnes, då makarnas inbördes rättigheter vid bodelning urskiljas, efter ty i 12 Cap. sägs.

Uti motiverna är anfördt, att samma frihet, som hustrun ägde före boskilnaden, att den söka eller icke, hade hon äfven efteråt, att ställa sin egendom ånyo under mannens förvaltning, om hon så för godt funne. Makarne trädde då tillbaka i sitt förra förhållande. Med mannens återstälda förvaltning återkomme också hans målsmanskap, inskränkt som förut, i hvad hustruns enskilda egendom rörde, men oinskränkt, i det som utgjorde hennes giftorätt. Hvad under denna sednare titel varit henne tillskiftadt, ginge således åter till den samfällighet, hvaröfver mannen ägde råda, utan att vidare, på grund af boskilnaden, kunna värjas, och utan att hustrun ägde, för hvad deraf till gälds betalning användes, eller eljest skingrades, påräkna annan ersättning, än den, boets tillgångar möjligtvis medgåfvo vid dess upplösning, då slutliga vidräkningen makarna emellan komme i fråga.

Motiv. pag. 36.

---

16 §.

Är ägtenskap genom skilnad upplöst, och vill ene maken egendom undanskifta; vare lag, som i 7 Cap. Ärfdabalken sägs, om egendoms undanskiftande vid dödsfall.

Uti motiverna anföres, att boskilnad ägde rum, endast under varande ägtenskap. Om någon af makarne ansåge sig befogad, att vid boets upplösning söka värja sig från gälds betalning, vore det således icke boskilnad, som skulle begäras. Den sökande måste då, äfven om upplösningen tillkommit genom ägtenskapsskilnad, rätta sig efter hvad i Ärfdabalken stadgas, om gälds betalning vid dödsfall, hvarföre ock hänvisning till denna Balk i förevarande §. blifvit lemnad.

Motiv. pag. 36.

---

12 CAP.

Om bodelning.

5 §.

Har ene maken under ägtenskapet guldit sin enskilda gäld af samfäld egendom, eller eljest den användt till sin enskilda nytta; då skall lika mycket, som ur boet sålunda gått, läggas andra maken till, af samfäld egendom, som qvar är, innan den delas: räcker den

11 Cap. G. B.

5 §.

Hafver endera, under ägtenskapet, guldit sin enskilda gäld med begges deras del i boet; då skall det vid arfskifte, eller delning, å dess egen lott räknas.

ej

ej till; fylle den make, för hvars gäld eller nytta samfälda egendomen använd blifvit, hälften i det som brister, med enskild egendom. Är gäld, som ene maken före giftermålet gjort, af samfäld egendom betald, och kan det visas, att den make infört egendom af samfäld natur, som till större eller mindre del mot gälden svarat; då ägen ej andre maken eller dess arfvingar rätt till ersättning för mera, än hvad med den införda egendomen ej betalas kunnat.

Väsendtliga skiljaktigheter äro: att Förslaget dels i första mom., fullständigare än Lagen, uttrycker dennes mening, dels, i det senare, upptager ett fall, som ej finnes i Lagen.

Förslagets stadganden hvilade på den grund, att ene makan icke borde vinna någon förmån på den andras bekostnad; och samma grund hade äfven tillämpning när samfälda egendomen ej räckte till gäldande af den ersättning, som, efter vidräkning, skall utgå: den skyldige maken borde då med sin till samfälligheten icke hörande egendom fylla bristen, för så stor del, som svarade mot andra makens förut tillgripna giftorätt, det vill säga: *till hälften.* Kunde det vid något tillfälle visas, att den make, hvars före giftermålet åsamkade skuld sedermera blifvit betald af samfälda egendomen, hade i boet infört egendom af samfäld natur, som för större eller mindre del svarat mot skulden, så vore det en orättvisa, om andre maken, utan afseende derå, skulle vid bodelningen erhålla full ersättning för hvad sålunda ur boet gått.

Motiv. pag. 37.

Sk. H.-R:n har på anförde skäl tillstyrkt, att förevarande §. må erhålla följande lydelse: "Har ene maken under ägtenskapet guldit sin enskilda gäld af samfäld egendom, eller eljest den användt till sin enskilda nytta; då skall lika mycket, som ur boet sålunda gått, af den makas enskilda egendom, för hvars gäld eller nytta samfälda egendomen använd blifvit, till samfälligheten läggas ut. Har den skyldige ej enskild egendom, som mot den använda samfälda svarar, vare då för den andra maken afsatt så mycket af den skyldigas giftorätt, att bristen fylles. Är gäld, som ene maken före giftermålet gjort, af samfäld egendom betald, och kan det visas, att den make infört egendom af samfäld natur, som till större eller mindre del mot gälden svarat; vare då ej skyldig, till samfälligheten utlägga eller med sin giftorätt fylla mera, än hvad med den införda egendomen ej betalas kunnat."

H.-R:ns Anm. pag. 6, 67, 68.

---

6 §.

Har ene maken till sin enskilda nytta användt den andras enskilda egendom: gifve vederlag derföre af sin giftorätt, eller fylle bristen med enskild egendom. Är eljest egendom, som ene maken enskildt tillhört, såld, annorledes använd, eller med gäld belastad; gånge vederlag derföre ur samfälda egendomen ut: räcker den ej till; fylle andre maken, med enskild egendom, hälften i det, som brister; dock hafve ej mannen rätt till fyllnad af hustruns enskilda egendom, för hvad af hans egendom ej i behåll finnes eller med gäld belastadt är, der hon ej erkänt, att egendomen blifvit för boets samfälda nytta använd eller med gäld belastad.

7 §.

Hafver man sålt sin hustrus, eller hustru sin mans odaljord, till sin enskilda nytta; gifve så mycket igen af odaljord sin. Är den jord till begges deras nytta såld; fylle då hvar af sin jord, mannen två delar, och hustrun tridiung. Är ej jord till; fylle då af lösören.

Skiljaktigheterne äro:

1:o att, i de tvenne första af omförmälda fall, Lagförslaget, i omvänd ordning mot Lagen, anser ifrågavarande ersättning böra utgå af den skyldigas giftorätt, eller af boets samfällighet, så långt den räcker, och bristen ur hans enskilda egendom.

Uti motiverna är anmärkt, att då enskild egendom blifvit försåld, annorledes använd, eller med gäld belastad, utan att det bevisligen skett för någonderas enskilda nytta, så borde vederlaget falla hela boet till last, emedan i sådant fall må antagas, att egendomens försäljning, användande eller skuldsättning gagnat den ena maken lika mycket, som den andra: att i denna händelse vederlaget följakteligen borde utgå, först af samfälligheten, så långt den räckte, och sedan, till hälften allenast, af den makes enskilda egendom, som ej haft del i den sålda, använda eller skuldsatta.

Motiv. pag. 37 och 38.

Af Sk. H.-R:n är anmärkt: att då skulden är den ene makens enskilda till den andra och ej till boet, borde hvad som tillhörde samfälligheten ej kunna användas förrän enskilda egendomen, så långt den räckte, tillgripits. I annat fall och om giftorätten skulle först användas, kunde det inträffa, att make, som både hade vederlagsrätt och äfven fått, efter Förslagets 13 Cap., giftorätt till sig förverkad, ginge förlustig af denna senare fordran.

På denna grund har H.-R:n föreslagit följande förändrade redaction af första momentet i förevarande §.: "Har ene maken till sin enskilda nytta användt den andres enskilda egendom; gifve vederlag derföre af enskild egendom, och fylle bristen med sin giftorätt."

H.-R:ns Anm. pag. 6 och 68.

2:o Att Lagförslaget i senare momentet af §. innefattar, till förmån för hustru, ett undantag från regeln, som ej finnes i Lagen.

Grunden för denna Lagförändring är, att om mannen ägde ovillkorlig rätt till vederlag ur hustruns egendom, så försvunne den säkerhet, Lagförslaget i 9 och 10 Cap. åsyftat med föreskrifterna, att hustrun ej må, genom mannens ensidiga åtgärder, bringas i ansvarighet, eller hennes enskilda egendom råka i äfventyr.

Motiv. pag. 38.

---

9 §.

Har skilnad i ägtenskap skett från make, som vansinnig är, och finnes, vid bodelning, den vansinnigas giftorätt och enskilda egendom ej mot kostnaden till dess underhåll svara; vare andre maken pligtig att dertill framgent bidraga.

Kongl. Förordningen den 27 April 1810 innefattar, i förenämda fall, alldeles enahanda stadgande.

Ehuru sålunda Lagförslaget öfverensstämmer med nu gällande Lag, har likväl H. D:n mot Förslaget anmärkt, att då förbindelsen till inbördes bistånd måste, i och med ägtenskapsskilnaden, anses hafva inför Lagen upphört, så utgjorde den vansinniga frånskilda makens behof icke tillräckligt skäl till understöd på andra makens, eller dess arfvingars bekostnad, utan vore föremål för den frivilliga välgörenheten, och, när så erfordrades, för det allmännas omsorg; i anseende hvartill och då stadgandet, genom dess obestämdhet, skulle gifva anledning till många tvistigheter och godtycklig tillämpning, H. D:n tillstyrkt, att det ej må antagas.

H. D:ns Prot. pag. 48 och 49.

Nya Stadganden *).

1 §.

Då någon af makarne död är eller ägtenskapet, genom skilnad, upplöst blifvit, skall boet delas.

H. D:n har ej funnit skäl, att tillstyrka detta ovillkorliga stadgande om boets delning, utan ansett det böra, när serskilda förhållanden icke lade hinder i vägen, få ankomma på delägarne sjelfva, att dela, eller bibehålla oskift bo.

H. D:ns Prot. pag. 48.

---

*) Lagförslagets stadganden uti 2, 8 och 10 §.§. af detta Cap. äro bland allmännare grundsatser redoviste.

3 §.

Vid bodelning varde för hvarje make afsatt hvad af dess enskilda egendom qvar är. Dernäst tage hvardera ur samfälda egendomen ut, efter lottning, sin giftorätt eller, i de fall, som i 13 Cap. sägas, den del deraf, som ej förverkad är.

---

4 §.

Nu har boskilnad under ägtenskapet skett, som i 11 Cap. sägs: står hustruns egendom under god mans förvaltning till dess bodelning inträffar, och finnes hos mannen egendom af samfäld natur, utöfver hvad honom i giftorätt tillfallit, då giftorätt för hustrun under boskilnaden afsatt blifvit; tage hvar sin giftorätt i det öfverskott: finnes ränta eller inkomst af hustruns egendom hos hennes goda man qvar; vare lag samma.

Stadgandet hvilar på den, i afseende på sjelfva boskilnaden, antagna grundsats, att den innebär ett säkerhetsmedel för boets framtida förvaltning, men att den inbördes giftorätt, som makarne från ägtenskapets början tillkommit, derigenom icke upphäfves eller rubbas.

Motiv. pag. 37.

---

7 §.

Ej stånde make i ansvar för ersättning eller vederlag, som efter 5 och 6 §.§. utgå bör, med annan egendom, än som i boet finnes, då bodelning sker.

Grunden för stadgandet är, att då ägtenskapet upplöses, måste upplösningen vara fullkomlig och ingen vidare efterräkning för de förut under sammanlefnaden inträffade förhållanden äga rum, än den, som kunde jemnkas efter boets vid upplösningen befintliga tillstånd. Man skulle eljest, der ägtenskapsskilnad vore beviljad, oftast få erfara, huru den ene maken förföljde den andra med lagsökningar för ersättnings- eller vederlagsbrister, som vid boutredning ej kunnat godtgöras; och då döden hade upplöst en lycklig sammanlefnad, blefve en efterlefvande man, som med mindre förmögenhet eller tillgång i samfäld egendom, varit föranlåten tillita hvad hustrun enskildt ägt, blottställd för arfvingars kraf, grundade å sådana uppoffringar af egendom, som hustrun af tillgifvenhet för mannen, med kännedom af boets behof, velat utan beräkning på något skadestånd göra.

Motiv. pag. 38.

---

8 §.

Vid bodelning, i de fall, som i 13 Cap. 3, 5, 6, 7 och 8 §.§. sägas, må ej förord till den brottsliga makens fördel gälla. — — —

---

11 §.

Make, som genom groft vållande dräpit den andra, hafve förverkat sin rätt till fördel och underhåll, som i 2 och 10 §.§. sägs.

---

12 §.

Har ägtenskapsskilnad skett, i de fall, som i 6 Cap. 6 och 7 §.§. sagde äro; då skall hvad vid bodelning den fråuvarande tillfaller under god mans vård sättas, till dess ägaren hemkommer eller derom lagligen förordnar.

---

13 §.

Vill någon klandra bodelning; stämme derom, inom år och dag sedan bodelningen skedde.

Uteslutne Stadganden.

12 Cap. G. B.

1 §.

— — — — Viger Prest enkling, eller enka, förr än afvittring lagliga skedd är; miste embete sitt.

Någon straffbestämmelse i detta fall finnes icke eller upptagen i Förslaget till Criminallag.

Kongl. Förklaringen den 15 Juni 1818, angående den bevisning om skedd afvittring, som skall för Prest företes, innan han äger att vigseln förrätta.

Vid detta Cap. har H. D:n i öfrigt anmärkt, att för de fall, då ägtenskap genom skilnad upplöses, borde föreskrifter, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med dem, som i Ärfdabalken komme att meddelas, äfven här äga rum, i afseende på boets uppteknande och vård, gälds betalning af boet, tiden och sättet att värja sig från sådan gäld, hvarföre någondera maken förmenar den andra ensam böra ansvara, samt sättet för skiftets förrättande.

H. D:ns Prot. pag. 49.

---

13 CAP.

Huru med boet förhålles, då giftermål återgår; så ock om de fall, då giftorätt förverkas.

13 Cap. G. B.

1 §.

Går giftermål åter, förty att mannen eller qvinnan gjort lägersmål eller är behäftad med vederstyggliga lyten; tage hvar tillbaka hvad han eller hon i boet infört eller efteråt, genom arf, gåfva eller testamente, erhållit: finnes

7 §.

Hafver man, eller hustru, sedan de fäste blifvit, haft lägersmål med någon annan, och det efter vigseln varder vetterligt; gånge då med — — — giftorätten, som i 1 §. sagdt är. Varder qvinna efter vigseln tillvunnen, att

ej allt i behåll; vare om ersättning för hvad skingradt är lag, som i 12 Cap. 5, 6 och 7 §.§. sägs. Är något qvar, sedan hvar sin egendom så uttagit; höre den förkofring den oskyldiga ensam till.

annan henne förr fästningen lägrat hafver, och vill ej mannen henne det förlåta, utan sker laga skilnad; tage då mannen allt det åter, han med sig i boet infört, så ock den kostnad, som han till fästning och bröllopp gjort hafver, med allt det, han henne gifvit; behålle ock hvad hon honom gifvit hafver.

Skiljaktigheterne äro följande:

Lagen upptager tvenne serskilda fall:

1:o då man eller hustru, sedan de fäste blifvit, haft lägersmål med annan. Sker skilnad i detta fall, har den brottslige maken förverkat hälften af sin giftorätt. Denna påföljd är i Lagförslaget utesluten.

2:o då qvinnan efter vigseln varder tillvunnen, att annan henne, före fästningen, lägrat. Vid skilnad, i detta fall, har mannen rätt: att återtaga hvad han i boet infört; att njuta ersättning för gjord kostnad till fästning och bröllopp; att återfå hvad han hustrun gifvit, och att behålla hvad han af henne erhållit. Deremot innefattar Lagförslaget, så väl i båda omförmälda, som i det fall, att giftermål går åter, för det ene maken är behäftad med vederstyggliga lyten, enahanda stadgande, angående dels makarnes rätt, att, hvar för sig, återtaga hvad de i boet infört eller efteråt erhållit, så ock, att njuta ersättning för hvad skingradt är, dels den oskyldigas rätt, att ensam behålla den förkofring boet vunnit. Lagens öfrige bestämmelser äro uteslutne.

Den för verkställigheten af föreslagna stadganden nödiga utredning kunde ej blifva underkastad svårighet, när, för åtal i dessa fall, en ganska kort præscriptionstid vore föreskrifven. Hvad under sammanlefnaden kunde vara förvärfvadt, är tillagdt den oskyldiga, såsom ett billigt skadestånd för dess lidande.

Motiv. pag. 40.

---

13 Cap. G. B.

2 §.

Går giftermål åter för olagligen tillkommen vigsel, eller sker återgång för laga hinder, eller för det endera varit vanför; då skall med bodelning och ersättning förhållas, som i 12 Cap. 3, 5, 6 och 7 §.§. sägs; och hafve ej den ene något till den andra förverkat.

8 §.

Är man eller qvinna af naturen vanför, och till ägtenskap alldeles obeqväm, eller drages han, eller hon med obotelig smittosam sjukdom, förtiger det, och svikeliga förleder annan till giftermål med sig; varder det fulltygadt; — njute den brottslige ej giftorätt i boet.

— — — —

3 §.

Var, i något af de fall, som i 2 §. sagde äro, den ene i god tro, men den andre ej; tage den i god tro var all den egendom, som efter lag skolat samfäld vara. Har endera tvungit eller, genom falsk uppgift af namn eller stånd eller med förtigande af vanfrägd eller sjukdom, bedragit den andra till giftermål, och återgår det förty; vare om den oskyldigas rätt lag samma.

Det skiljaktiga är, att Förslaget innefattar stadganden i följande fall, som ej finnas i Lagen upptagne:

1:o då giftermål går åter för olagligen tillkommen vigsel, eller för laga hinder;

2:o då, i något af de i 2 §. omförmälda fall, båda makarne eller ingendera varit i god tro;

3:o då endera tvungit eller, genom falsk uppgift af namn eller stånd, eller med förtigande af vanfrägd, bedragit den andra till giftermål.

Mot stadganderne uti Lagförslagets ofvannämnda trenne §.§. har H. D:n anmärkt, att uti alla de händelser, då ägtenskap återginge, beräkning af giftorätt i hvad någondera maken uti boet infört icke borde äga rum. Hela föreningen måste, så vidt ske kunde, betraktas såsom ogjord, med rättighet likväl för den bedragna, att af den andra njuta skälig ersättning. H. D:n har derföre, i detta ämne, föreslagit följande bestämmelser: att så ofta giftermål ginge åter, hvardera maken skulle äga att taga tillbaka hvad den i boet medfört eller sedermera genom arf, gåfva eller testamente erhållit; att, för hvad som icke funnes i behåll, ersättning borde gifvas enligt föregående 12 Capitels 5, 6 och 7 §.§.; att om något vore qvar, sedan hvar och en således uttagit sin egendom, denna förkofring skulle tillhöra den oskyldiga makan ensam, när den andra varit till giftermålets återgång, genom döljande af sitt vetterliga fel, vållande, eller eljest den ene varit i god tro och den andre icke; att om sådan förkofring ej funnes, eller vore för ringa att utgöra skälig ersättning för den oskyldigas lidande, annat skadestånd borde honom eller henne tillerkännas och af den felaktigas tillgångar utgå; men att, om begge eller ingendera vore i god tro, nämnde förkofring delades efter enahanda grunder, som i 12 Capitlets 3 och 5 §.§. blifvit föreslagne.

H. D:ns Prot. pag. 37.

---

5 §.

Sker skilnad i ägtenskap för skäl, som i 6 Cap. 1 §. sägs; vare den brottsligas giftorätt till den oskyldiga förver-

Kongl. Förordningen den 27 April 1810 föreskrifver, att då, för stämpling eller försåt mot andra makans lif, till

kad. Är ene maken af den andra med uppsåt eller genom groft vållande dräpen; gånge den brottsligas giftorätt till den dräpnas arfvingar.

skilnad dömes, den oskyldige maken äger rätt till egendomen i boet, som i 13 Cap. 4 och 5 §.§. sägs; men om den oskyldige går i annat gifte; då tillfaller barnen den egendom, som maken, enligt berörde 5 §., i detta fall bör från sig lemna.

6 Cap. Ä. B.

3 §.

Dräper man sin hustru med vilja, eller af groft vållande; då hafver han förverkat sin giftorätt, i allt det gods, som hon fört med sig i boet; och det tage hennes arfvingar, så ock dertill af det öfriga i boet, det hustrun var gift och gifven till, och morgongåfvan, om den i lösören utfäst är. — — —

Skiljaktigheten är: att Förslaget innefattar bestämdt stadgande om förverkande af den brottsliga makens giftorätt till den oskyldiga, eller dess arfvingar, utan villkor och inskränkning.

Sk. H.-R:n har tillstyrkt, att i 5 paragrafens senare moment orden "*med uppsåt*" må uteslutas, dels till vinnande af likhet med stadgandet i 12 Cap. 11 §., dels af det skäl, att i dråp med uppsåt ingår äfven groft vållande.

H.-R:ns Anm. pag. 6 och 69.

H. D:n har ansett nu gällande Lagbud uti 6 Cap. 3 §. Ärfdabalken hafva företräde framför det föreslagna, och således böra till dess grunder bibehållas för den händelse, att dråp å make skett af groft vållande utan uppsåt, i hvilket fall, der någon beräkning på förhand af följderna ej kunde antagas, förlusten för andra maken af sådan egendom, som denne sjelf i boet infört, eller bidragit att under ägtenskapet förvärfva, utgjorde en obillig och mindre ändamålsenlig bestraffning.

H. D:ns Prot. pag. 37 och 38.

---

6 §.

Skiljas makar, för det endera begått hor, eller för otukt, som mot na-

13 Cap. G. B.

1 §.

Gör mannen hor, och vill hustrun ej förlåta honom brott sitt, och hafver

turen stridande är; hafve den brottslige till den oskyldiga förverkat hälften af sin giftorätt.

hon ej haft sängelag med honom, sedan det henne kunnigt blef; då må skilnad i ägtenskapet ske, och hafve han till henne förverkat hälften af sin giftorätt i boet. Gör hustrun det; vare lag samma.

Det skiljaktiga är: att Förslaget tillägger ett nytt fall, med lika påföljd, eller då skilnaden sker för otukt, som mot naturen stridande är.

Sk. H.-R:n, som förut tillstyrkt, att detta brott må ur lagen alldeles utgå, har äfven här åberopat samma hemställan.

H.-R:ns Anm. pag. 6 och 69.

---

13 Cap. G. B.

7 §.

Då ägtenskapsskilnad sker i det fall, som i 6 Cap. 6 §. sägs, hafve ock make, som den andra öfvergifvit, till denna förverkat hälften af sin giftorätt.

4 §.

— — Kommer han ej inom föresattan tid; döme då Domaren till skilnad, och hafve mannen förverkat hela sin lott i boet. Samma lag vare, der hustru förlöper mannen.

5 §.

Hvad mannen förverkat hafver, som sin hustru öfvergifvit och förlupit, det njute hon, medan hon ogift är, så ock nyttan och räntan af hans fasta gods. Går hon i annat gifte; njute ej mer, än det hon var gift och gifven till, utan falle då mannens lott barnen till. Ägen ock de rätt, att nyttja hans enskilda fasta gods, medan han borta är. Äro ej barn; gifve hustrun ej något ut af lösören och aflingegodset. Bryter hustrun; gånge ock med hennes lott och gods, som sagdt är.

Skiljaktigheterne äro, att Förslaget:
1:o stadgar endast halfva giftorättens förverkande;
2:o utesluter Lagens villkor.

Uti motiverna är anmärkt, att lagens fördelning af den förverkade egendomen, emellan hustru och barn, med blott nyttjande rätt för den förra till ena hälften, så länge hon lefde ogift, syntes vara mindre lämplig. Vore mannen verkligen skyldig hustrun skadestånd i förevarande fall, så kunde ej hennes rättighet, att bibehålla hvad henne en gång under sådan egenskap blifvit tillerkändt, förändras af den tillfälligheten, att hon sedan trädde i nytt gifte; och för barnen, till hvilka fadren ingenting förverkat, vore det nog att få af hans egendom njuta nödigt underhåll under hans frånvaro, derom de ock försäkrades dymedelst, att egendomen ställdes under god mans förvaltning, efter hvad i 12 Cap. blifvit förordnadt.

Motiv. pag. 40 och 41.

Nya Stadganden.

4 §.

Då giftermål emellan man och qvinna återgår, lände den återgång ej till förfång för tredje man, som på god tro något med dem slutit, medan giftermålet varade.

Man har, i hänseende till tredje mans rätt, ansett verkan af makarnes förbindelser böra mätas efter de grunder, som i allmänhet gällde för ägta makars inbördes ansvarighet.

Motiv. pag. 41.

---

8 §.

Har skilnad skett efter 6 Cap. 9 §.; vare äfven hälften af dens giftorätt, som skilnaden vållat, till den andra förverkad. Dör man eller hustru, medan de till säng och säte skilde äro; äge ej den efterlefvande att fordra mer, än sin laga rätt i boet, ändå att den andra till skilnaden vållande varit.

Uteslutet Stadgande.

5 Cap. G. B.

3 §.

Kommer förre man, eller hustru åter; då brytes senare giftet, utan dem annorledes åsämjer: och den som vika måste, tage allt det åter utur boet, som han, eller hon, der hafver infört, så ock sin del i det, som de under ägtenska-

pet med egna slögder äflat. Är det hustru, som vika måste; tage ock dertill morgongåfva sin. — — — —

---

14 CAP.

Huru barn vårdas skola, då fästning brytes med lägrad fästeqvinna, eller makar till säng och säte skilde äro, eller giftermål återgår, eller skilnad sker i ägtenskap.

Nya Stadganden.

1 §.

Är barn afladt efter fästning, som bruten varder, och förklaras qvinnan för ägta hustru; äge hon rätt att barnet hos sig behålla.

G. H.-R:t har, under åberopande af sitt förslag till ny redaction af 1 och 3 Cap. i denna Balk, tillstyrkt, att förevarande §. må erhålla följande lydelse: I de fall qvinnan, enligt 3 Cap., för ägta hustru förklaras, äge hon rätt att barnet hos sig behålla.

H.-R:ns Anm. pag. 22.

---

5 §.

Har skilnad i ägtenskap skett i något af de fall, som i 6 Cap. 6 och 7 §.§. nämnas; då skall den gode man, som till vård af mannens egendom satt är, efter ty i 12 Cap. 12 §. sägs, af hans inkomst, medan han borta är, utgifva hvad till barnens föda och uppfostran tarfvas.

Useslutet Stadgande.

15 Cap. G. B.

2 §.

"Nu äro de begge till skilnaden vållande; då äge den — — — barnen förese, som bäst dertill fallen är, och den andre njute — — till nödigt uppehälle, efter ty boet tål, och Domaren pröfvar. Äro de lika dertill fallne; vare då mannen närmare. — — — —

Sk. H.-R:n har anmärkt, att genom uteslutande af denna §. saknades i Lagförslaget nödige bestämmelser hvilken af makarne skall behålla barnen i det fall, då båda voro till skilnaden vållande. H.-R:n har sålunda tillstyrkt, att Lagförslagets 2 §. må erhålla följande tillägg: "Äro de till skilnaden begge vållande; behålle den barnen, som dertill bäst fallen är: äro de lika dertill fallne; vare då mannen närmare.

H.-R:ns anm. pag. 6, 69 och 70.

H. D:n har framställt enahanda åsigt.

H. D:ns Prot. pag. 38.

ÄRFDA-BALKEN.

Plan.

Lagförslaget.

1 CAP.

Om arf i allmänhet.

1734 Års Lag.

1 CAP.

Om arf i gemen, och huru ätt räknas skall.

2 CAP.

Om bröstarf.

3 CAP.

Om bakarf och sidoarf.

4 CAP.

Huru ärfvas skall, när man ej vet hvilken af arfvingar annan öfverlefvat.

5 CAP.

1 §. om det barns arfsrätt, som är afladt, men ej födt, då arf faller: angående tvist, om barnet, vid födseln, hade lif eller ej.

8 CAP.

7 §. så vidt den angår oägta barns arfsrätt.

14 CAP.

Om jäf i arf.

15 CAP.

1 §. 3, 4 mom. angående dana-arf.

2 CAP.

Om ägta födsel.

5 CAP. G. B.

1 §. angående det barns ägta födsel, som man aflat med sin fästeqvinna, eller under ägtenskapslöfte, eller i lönskaläge, derå sedan fästning, eller ägtenskap följer.

2 §. om hustru, under mannens bortresa, lagligen går i annat gifte, och aflar barn, då är det barn ägta, ändå att senare ägtenskapet återgår.

5 CAP.

2 §. det barn är ägta, som hustru, efter mannens död, föder å sådan tid, att det för mannens arfvinge hållas må.

8 CAP.

Huruvida barn, som aflas i fästning, lönskaläge, hordom, eller förbudna leder, måge arf taga.

Alla §.§. utom den 7 och 8.

---

3 CAP.

Om utländsk, så ock om frånvarande inländsk arfvinge.

15 CAP.

Om — — — inländsk mans arfsrätt, der han frånvarande är.

Alla §.§. utom den 1, 3 och 4 mom.

---

4 CAP.

Huru arfsrätt förverkas.

6 CAP.

Att den ej ärfva må, som annan dräper.

Alla §.§. utom den 3, 1 och 5 mom.

---

5 CAP.

Om hemgift.

16 CAP. G. B.

Om medgift och hemföljd.

---

6 CAP.

Om vård och upptekning af död mans bo.

9 CAP.

Om egendomens laga upptekning efter den döda.

Alla §.§. utom den 6.

---

7 CAP.

Huru gäld vid dödsfall betalas skall.

9 CAP.

6 §. angående ansvar för försummad laga tid till upptekning af gäldbundet bo.

10 CAP.

Huru gäld vid dödsfall gäldas bör.

---

8 CAP.

Huru död mans bo skiftas skall.

5 CAP.

2 §. angående villkoren för hustrus rätt till underhåll af oskiftadt bo, då hon, vid mannens död, säger sig hafvande vara: hennes ansvar, om hon det svikliga föregifvit.

11 CAP.

Om arfvingar, som lefva samman i bo oskifto.

12 CAP.

Huru arf skiftas skall.

13 CAP.

1 §. om klander å skifte.

---

9 CAP,

Om testamente.

16 CAP.

Om mans, eller qvinnas, yttersta vilja och testamente.

---

10 CAP.

Hvad i testamente gifvas må.

17 CAP.

Hvad, och huru mycket, man må i testamente gifva.

Alla §.§. utom den 6 och 7, 2 mom.

6 CAP. G. B.

1 §. angående föräldrars rätt, att göra mö, som gifter sig mot deras vilja, arflös.

3 §. om annan giftomans rätt i dylikt fall.

---

11 CAP.

Om bevakning och klander af testamente.

17 CAP.

7 §. 2 mom. om ogiltighet af det villkor i testamente, att klander deraf medför arfsrättens förlust.

12 CAP.

Om verkställighet af testamente.

13 CAP.

Om den, som myndig vara må.

14 CAP.

Om förmyndare, och huru de förordnas skola.

15 CAP.

Om förmyndares pligt; så ock huru förmynderskap afträdas skall.

18 CAP.

Hvad den bör iakttaga, som testamente tillgodonjuta, eller derå tala vill; och om arfvinge, som det undandöljer.

Alla §.§. utom den 3, 2, 3 mom.

17 CAP.

6 §. att testamente utgår af dens del, som gifvit hafver.

18 CAP.

3 §. så vidt den angår testamentstagares rätt att, då testamente klandras, tillträda hvad gifvet är, mot borgen: egendomens vård, i annat fall, till dess dom fallit.

19 CAP.

Om den, som under förmyndare stå bör.

20 CAP.

Om förmyndare, och huru de förordnas skola.

21 CAP.

Om laga ursägt från förmynderskap.

22 CAP.

Hvad förmyndares pligt och skyldighet är.

23 CAP.

Huru förmyndare skall göra redo och räkning, och förmynderskap afträda.

4 CAP. J. B.

8 §. har förmyndare, med domarens samtycke, sålt omyndigs jord, det köp är fritt för klander af myndlingen då han myndig varder.

16 CAP.

16 CAP.

Om barns skyldighet att försörja föräldrar.

Dessa ämnen äro ej upptagne i 1734 års Lag.

17 CAP.

Om fosterföräldrar och fosterbarn.

---

18 CAP.

Om oägta barn och dess rätt.

8 CAP.

7 §. så vidt den angår föräldrars skyldighet att försörja och uppfostra oägta barn.
8 §. angående arfsrätt efter oägta barn.

---

19 CAP.

Om antekning af födelser och dödsfall.

Detta ämne förekommer ej i 1734 års Lag.

Motsvarande bestämmelser finnas ej i Förslagen till Civil och Criminallag.

7 CAP.

Om dem, som genom grofva missgerningar sin arfsrätt förverka, och om biltoger mans, och dess barns arf.

Allmännare Grundsatser.

Om utsträckning af sidoarfvingars istadarätt *).

Vid arftägt emellan sidoarfvingar, upphör, efter lag, istadarätten med syskons barn.

3 Cap. 2, 3 §.§. Ä. B.

Lagförslaget åter utsträcker istadarätten till syskons afkomlingar, utan inskränkning till viss led.

1 Cap. 6, 7 §.§.

Man har ansett det föga tänkbart, att en person, som, i saknad af egna bröstarfvingar, såge i sina bröder och systrar, eller deras afkomlingar, de närmaste föremålen för sin tillgifvenhet, skulle känna blodsbandet mindre starkt, i den mån lederne nedåt ökades, eller att den af föräldrarna, som ärfde ett aflidet barn, icke lika gerna skulle se sitt barnabarns barn, som barnet eller barnabarnet, med sig dela qvarlåtenskapen. Då nu arfsrätten borde utstakas och bestämmas efter presumtionen af ett närmare förhållande, som ägt rum emellan den aflidna och den person, åt hvilken hans egendom skall öfvergå, och genom istadarättens föreslagna utsträckning någon oreda vid tillämpningen ej kunde inträffa; har man ansett denna utsträckning hafva fulla skäl för sig och äfven gillas af allmänna omdömet, som ej sällan missbilligat de mindre rättvisa följder, hvilka af nu gällande inskränkning uppkommit.

Motiv. pag. 42.

Sk. H.-R:n har anmärkt, att den i motiverna tillkännagifne mening, att syskons afkomlingar skola åtnjuta istadarätt, utan inskränkning till viss led, ej vore bestämdt uttryckt genom stadgandet i 6 §.; *syskons afkomlingar njuten istadarätt:* H.-R:n har sålunda tillstyrkt denna redaction: *Syskons afkomlingar, i hvad led de vara må, njuten istadarätt.*

H.-R:ns Anm. pag. 7 och 70.

Då allmänna regeln för bakarf och sidoarf vore sådan, att de, som befunno sig närmast i skyldskap med den som ärfves, skulle, med uteslutande af fjermare släglingar, tillgodo-

*) För att uttrycka den rätt, då någon i fjermare led får i dens stad träda, som i närmare led varit, men död är, (jus repræsentationis) har Lagförslaget ur fornspråket upptagit ordet *istadarätt.*

njuta hela arfvet, och det äfven vore angeläget, att ett enkelt arfsystem uti lagstiftningen följdes, har H. D:n funnit, att, ehuru bibehållande af det i nu gällande lag befintliga undantag från berörde regel, medelst tillerkänd rätt för syskon till den som ärfves, och för aflidne syskons barn, att taga arf uti arflemnarens faders eller moders ställe, försvarades af stadgandets ålder och allmänhetens dervid vanda begrepp, samma undantag dock ej borde utsträckas, enligt Lagförslaget, jemväl till syskons barns afkomlingar, helst enahanda skäl, som kunde användas för dessas insättande i den arfsrätt, hvilken deras föräldrar eller förfäder skolat åtnjuta, om de lefvat, ej sällan inträffade i afseende på andra sidofränders afkomlingar, samt svårighsten för aflägsna slägtingar, att bevisa deras uteslutande arfsrätt, äfvensom osäkerheten i arfvets besittning skulle, genom de af representationsrättens utsträckning uppkommande invecklade förhållanden, betydligen ökas.

H. D:ns Prot. pag. 49 och 50.

Om lika arfsrätt emellan man och qvinna.

Lagen stadgar för arf följande delningsgrund:

Efter Landsrätt ärfver fsälsemans och bondes son dubbelt mot dotter: *efter Stadsrätt* borgares son och dotter lika lott hvardera: dock delas, efter landsrätt, den jord med boskap och åkerredskap, som borgare å landet efterlemnat, och, efter stadsrätt, frälsemans och bondes hus och tomt i staden.

Son och dotter af dem, som till Presteståndet höra, taga i arf lika lott, ehvad egendomen finnes å landet eller i stad.

En lika grund för arfs delning gäller äfven i aflägsnare leder *).

2. 3. Cap. Ä. B.

Lagförslaget åter stadgar lika arfsrätt för man och qvinna, utan skilnad å hvad ort arfvet faller, eller hvilket stånd den döde tillhört, eller ifrån hvad stam den egendom kommen är, som i arf går.

1. Cap. 19. §.

Såsom motiver för denna Lagförändring är anfördt, att för ett riktigt bedömmande af den länge omtvistade frågan om skilnad i arfsrätt emellan olika kön, måste man eftersinna upphofvet till en sådan skilnad. Tänkte man sig tillbaka till de tider, då äganderättens öfverflyttning genom arf först uppkom, kunde man utan svårighet finna, hvarföre qvinnan i denna del var vanlottad emot mannen. Hvarken erkändes då hos henne den sjelfständighet, som förutsattes för rättigheten att dela egendom med andra, eller var sjelfva egendomen hos de folkslag, som ännu icke hade fästat sig vid jordbruk, af sådan beskaffenhet, att den af qvinnan

---

*) Det förut omförmälde undantag, från allmänna grunderna för giftorätten, uti det gamla Wärendslandet i Småland, gäller äfven, i afseende på arfsrätten, så att, i denna ort, son och dotter i bondes bo njuta lika lott.

kunde begagnas. Hos dem åter, som hade jordbruket till hufvudnäring och hos hvilka äganderätt till fast egendom, i följd deraf, var införd, såge man den grundsats nästan allmänt antagen, att jorden borde inom slägterna bibehållas. Det var då nödigt, att endast sönerne ansågos för arfvingar till jorden, emedan, om den äfven hade tillfallit döttrarna, den skulle, genom deras giftermål, hafva öfvergått till andra slägter. Tvifvelsutan igenfunnes häruti hufvudskälet, hvarföre döttrarne voro så länge uteslutne från arfsrätt med sönerna här i Norden, der qvinnans värde eljest var mindre misskändt, än i många andra länder. Men i samma mån, som jordegendomarne blefvo, så till sägande, mer och mer rörlige, genom införandet af testamentsrätten och genom köp och andra afhandlingar, som voro oskiljaktige från en mera utbredd cultur: i samma mån förringades också vigten af det skäl, som utestängde döttrarna från deltagande i arf. Deras rättighet dertill erkändes redan af trettonde århundradets Lagstiftare. Sällan hade likväl någon stor förändring i lagstiftningen kunnat på en gång helt och hållet genomföras; och man hade gått redan långt nog för den tiden, då man berättigade qvinnan till hälften i arf emot mannen. Sjelfva grundvalen hade härigenom blifvit lagd till lagens vidare fullkomnande i framtiden; ty sedan man erkänt qvinnans rätt till arf i allt slags egendom, och mannen ej längre hade uteslutande rätt att äga jord, var arfvejords- och odalsystemet redan brutet. Hvad deraf sedermera återstått, hade väl äfven haft för afsigt att inom slägterna bibehålla arfvejorden, men utan att den förra åtskilnaden emellan könen dervid blifvit gjord, enär rätt till arfvejord och börd varit gällande för begge.

I hvad samband den olika arfsrätten stått med det fordna odalsystemet å landet, kunde slutas äfven deraf, att i städerna en sådan olikhet icke ägt rum; och att man ej eller i senare tider ansett nödvändigt och gagneligt att bibehålla denna olikhet, funnes deraf att, enligt de för Presterskapet år 1569 utgifna artiklar, uppå dess egen anhållan blifvit stadgadt, det söner och döttrar skulle ärfva lika, ehvad egendomen vore belägen i stad eller å landet.

Då man, på föregående sätt, sökt göra sig reda för ursprunget till den olika arfsrätten könen emellan, och funnit denna olikhet härleda sig från seder och lagstiftningsgrunder, som längesedan försvunnit, hade man ej kunnat tveka att fullborda utvicklingen af den princip, som i den gällande lagstiftningen redan varit antagen, nemligen, att slägternas bestånd ej mera fordrade ett så ovillkorligt bibehållande af egendomar, att de ej till qvinnorna kunde gå i delning; utan trott sig böra till alla stånd och alla orter utsträcka, hvad förre lagarne endast för vissa stånd och vissa orter förordnat. De skäl, som man häremot sett hemtas från befarade olägenheter af en lika arfsrätt, i synnerhet hvad anginge hemmansklyfningen å landet, hade ej kunnat göra öfvertygelsen vacklande. Desse olägenheter voro ej öfverklagade i den ort, der man och qvinna redan njöto lika arfsrätt, nemligen i den bygd af Småland, som bär namn af gamla Värends Härad och hvars uråldriga arfdelningslag vore genom Kongl. Förordningen den 26 Juni 1772 befästad. Men om ock någon olägenhet skulle inträffa genom oftare förekommande frågor om obesutenhet, hade man förmodat den vara tillräckligen häfven, genom de stadganden, som blifvit, på sitt ställe, föreslagne i hänseende till lösen af arfslotter, och den vore, i allt fall, långt ifrån så betydlig, att man derföre borde uppoffra den klara och ovedersägliga rättvisan af en jemnlik egendomsfördelning emellan barn, som, med lika anspråk på föräldrars kärlek och omvårdnad, också måste vara lika berättigade till deras förmögenhet, då den ginge i arf.

Motiv. pag. 43 och 44.

H. D:n har, i öfverensstämmelse med sin yttrade åsigt, i fråga om makars giftorätt, jemväl tillstyrkt bibehållande af hvad nu gällande lag stadgar om skilnad i arfsrätten för olika kön; dock med det tillägg af en ledamot, att han ansåg egendom i samma bo böra delas efter lika grunder, så att arfsrätten i borgares och i stad bosatt ofrälsemans sterbhus, likasom i deras, hvilka till Prestestånd et hörde, skulle blifva lika för man och qvinna, antingen qvarlåtenskapen bestode af fast eller lös egendom, på landet eller i stad belägen, samt att i frälsemans och bondes sterbhus åter, arfvinge af mankönet alltid borde äga dubbel andel emot qvinna, jemväl utan afseende på egendomens natur.

H. D:ns Prot. pag. 50 — 53.

Om inskränkning i Kronans rätt till död mans egendom, eller dana-arf.

Efter lag har, der arfvinge ej finnes, Kronan rätt till den dödas egendom.

15 Cap. 1 §. Ä. B.

Lagförslaget åter tillägger, i detta fall, efterlefvande make rätt, framför Kronan.

1 Cap. 24 §.

Uti motiverna är anmärkt, att denna lagförändring öfverensstämde så väl med den allmänna arfsprincip, att qvarlåtenskapen borde öfvergå till den, som antoges vara närmaste föremålet för den aflidnas kärlek och välvilja, som ock med den grundsats, att enskild egendom ej borde tillfalla staten förr, än sådane samband emellan den döda och någon efterlefvande person saknades.

Motiv. pag. 44.

Då det i allmänhet syntes betänkligt att i Lagen, och således oberoende af makarnes inbördes välvilja, tillerkänna den ena rättigheten att blifva den andras arftagare, helst sådant understundom kunde gifva anledning, å ena sidan, till brottsliga eller oädla beräkningar och, på den andra, till grundade eller ogrundade misstankar, och härtill jemväl komme, att efterlefvande make, i hvars händer vanligen funnos de till boet hörande handlingar, som om den aflidnes härkomst och anförvandter lemnade upplysning, tilläfventyrs kunde, af utsigten till egen vinning, derest rätter arfvinge uteblefve eller vore urståndsatt bevisa sin rätt, förledas att motarbeta densamma; har H. D:n ansett sig ej böra godkänna det föreslagna stadgandet, att, när ej arfvinge vore till, men make lefde efter den döde, egendomen skulle maken tillhöra; utan tillstyrkt, att nu gällande lag i detta fall må bibehållas.

H. D:ns Prot. pag. 50.

Om rätt till klander å barns födsel.

Lagförslaget innefattar i detta ämne följande nya bestämmelser:

Har mannen, under de första etthundrade tjugu dagarne af de trehundrade, som gått näst före barns födsel, varit frånvarande så, att han med hustrun ej kunnat hafva samlag; då äger han det barn förneka, så framt ej deremot, genom undersökning om barnets och modrens beskaffenhet, ljusligen vises, att barnet kan vara af mannen afladt, ändå att det tidigare eller senare framkommit.

Medan mannen lefver, må ej annan å barns födsel tala. Vill mannen barn förneka; då skall han hos Rätten söka, att god man för barnet förordnas må, och stämma, inom år och dag, sedan barnets födsel honom kunnig blef, goda mannen, att barnets rätt värja; hustrun bör ock stämmas.

Då mannen död är, och ej försutit tid till talan å barns födsel, eller eljest sin rätt eftergifvit; må hans arfvingar genom stämning föra talan, inom år och dag från mannens dödsfall. Om denna tid försittes; äger sedan klander å barns födsel ej rum.

2 Cap. 1, 2, 3 §.§.

Motiverne i detta ämne innefatta: att ägtenskapet medförde, såsom en följd af dess grundvillkor, den föreställning, att deruti framfödde barn voro ägta; och kraften af denna föreställning finge ej gifva vika, utan för de uppenbaraste motskäl.

Bevis emot barns födsel, eller som detsamma är, för omöjligheten att mannen kunde vara fader till barnet, borde således ej kunna hemtas från hans förmenta oförmögenhet, enär kännetecknen derå voro i högsta måtto osäkre. Genom tillåtelsen af en dylik bevisning skulle dessutom föranledas skymfliga undersökningar, alltid menlige för ägtenskapets helgd och familjers lugn.

Skulle det åter påstås, att mannen omöjligen kunnat hafva samlag med hustrun å den tid, då barnet aflades, så blefve en sådan bevisning mindre vådlig och mera fullkomlig, i samma mån den kunde göras oberoende af skiljaktiga subjectiva omdömen.

Ehuru Läkare och Physiologer i allmänhet antogo, att vanliga tiden för en qvinnas hafvande tillstånd är 40 veckor, eller 280 dagar, samt att ett foster, som framföddes inom 6 månader eller 180 dagar efter aflelsen, icke vore så utvickladt, att det kunde blifva vid lif; hade likväl flere exempel blifvit uppgifne och till verkligheten erkände, att förlossningen kunnat fördröjas, såsom man någon gång velat erfara, ända till nära trenne veckor, utöfver den vanliga tiden.

Med afseende härå, hade man, såsom en allmänt gällande grund, i Lagförslaget antagit, att tiden för hafvande tillståndet skall räknas till 300 dagar eller 20 dagar utöfver den mest vanliga, samt i följd deraf tillåtit barns förnekande, i det fall, att mannen, för absolut frånvaro, icke kunnat hafva samlag med hustrun under de första etthundradetjugu dagarna af de trehundrade, som föregått barnets födelse.

Denna således antagna grund hade från äldre tider i Svenska lagstiftningen varit godkänd.

Uplands-Lagen stadgade i Ärfda-Balken, 10 Flucken 5 §. "Dör bonde, är barn änkti, "komber then till gardz arve wil skipta och allu radha: svarar husfru fore sitter: Jak är medh "barni ok byrdi bonda mins: Tha a thet godz synas ok seas, ok i iemnadha händer sättias, "ok tho radhi husfrun fori födho sinni, ok liggi tha stemnudagher fore hänni, manadha stemnu: "Thet äru manadha siu. Födhis thet barn ok i hem komber i manadhum siu, sidhän bondin "dödher är, Taki thet barn arf ok urf: Thet kaller skyndadhä manadh. Födhis thet barn ok i "hem komber atta manadhum äpti bondin dödhan; Taki thet barn arf ok urf: Thet kaller ytti-"ghiä manadh. Födhis thet barn ok i hem komber niu manadhum äptir, Taki thet barn arf ok "urf: Thet kallä lagha manadh. Födhis thet barn, ok i hem komber tiu manadhum äpti bondi "dödhan, Taki thet barn arf ok urf: Thet kallär senädhä manadh. Födhis ok thy sennä: Tha "ma ei horbarn arvi skipta" — Härmed instämde Westmanna-Lagen i 24 Flucken af Ärfda-Balken: "ok lägge tha stemno, thet är mana tio, födhis thet ok i hem komber innan tio ma-"nadha, äpter thet bondin är dödher, ok far döpilse, taki thet barn arff ok urff; är ok thy "sennä, tha ma äi thet barn arve skipta", — och Helsinge-Lagan Ärfda-Balken 10 Flucken 2 §: "Dör bonde barnlös, ok then kräver arf sum til bär, husfru sigher sik medh barni wara: "Födhis thet barnit i them tiu manadhum äpte thet bondin dödher är, Taki thet barn arf ok orf. "Thet kallar senadha arf: Födhis ok thy senär, Tha ma äi horbarn arvi skipta."

Lands- och Stadslagarne sammanstämde deri, att när hustrun sade sig vara hafvande efter mannen, skulle hon hafva *sex månadha dagh.* Syntes då å henne, att hon hafvande var, skulle *än henne fyra månadha dag läggias.* Föddes barnet inom tio månader och fick Christendom, då ägde det taga arf; men föddes det senare, så var det från arfsrätt uteslutet.

När likväl exempel, ehuru sällsynte och till sin trovärdighet af många misstänkte, funnos anförde på foster, som skola blifvit födde senare än 300 dagar efter aflelsen, eller kunnat blifva vid lif, oaktadt de varit framfödde före den 180:de dagen af deras tillvarelse, hade man måst anse betänkligt, att förklara mannens frånvaro under den uppgifna tiden för ett så ofelbart bevis på barnets oägta härkomst, att det uteslöte all motbevisning; men man hade antagit, att derest en klar och säker motbevisning ej åstadkommes, mannens frånvaro under den förut nämnda tid utgjorde fullt bevis på barnets oägta födsel.

Den motbevisning, som i detta fall kunde äga rum, måste grunda sig på de serskilda förhållanden, som genom undersökning om modrens och barnets beskaffenhet stodo att utröna, emedan det vore ovedersägligt, att en från naturens vanliga ordning afvikande födslotid icke kunde inträffa, utan att kännetecknen eller orsakerne dertill skulle igenfinnas uti modrens eller barnets ovanligt starka eller svaga kroppsbyggnad, eller kunde härledas från andra serskilda tillfälligheter, som ägt sådan inflytelse på deras physiska beskaffenhet, att förkortning eller förlängning af hafvande tillståndet deraf kunnat blifva en följd.

Den rätt till talan, som skulle grundas på presumtionen, att barnet vore i mannens frånvaro afladt, hade dock icke kunnat lemnas till tiden obegränsad. Ett vådligt tillstånd af osäkerhet om personers födsel och derå grundade förmåner, eller derifrån härledda rättigheter skulle eljest uppkomma.

Man hade i detta afseende inskränkt tiden för mannen till ett år, ifrån det han erhållit kunskap om barnets födsel, och derjemte ålagt honom, att hos Rätten söka förordnande för

god man, att emot klandret värja barnets rätt, så att densamma, utan våda af hustruns beroende utaf mannen och de medgifvanden, hvartill hon skulle kunna förledas, måtte i alla händelser blifva iakttagen och vårdad.

Fråga hade uppstått, om arfvingar borde äga rätt till talan, när det kunde göras bevisligt, att ett af hustrun framfödt barn blifvit i mannens frånvaro afladt, men mannen underlåtit att tala å barnets födsel, eller på annat sätt den godkänt, samt om, i fall denna fråga bejakades, en sådan talan borde äga rum i mannens och hustruns lifstid, eller först efter enderas eller begges död få väckas.

Å ena sidan, hade man ansett det ej vara förenligt med det skydd, som ordningen och sedligheten inom familjerna kräfde, att främmande barn i dem kunde införas och tillvälla sig ägta barns förmåner, äfven om mannen förlåtit hustrun.

Å andra sidan förekomme häremot, att det egentligen vore mannen, som genom hustruns otrohet är förnärmad, och att vådligare följder för familjernas lugn voro att befara, om andre, än mannen, ägde rätt att åtala födseln af barn, som hans hustru framfödt och han erkänt.

Om mannen ville förlåta hustruns otrohetsbrott, skulle en sådan arfvingarna tillkommande rätt till åtal, der den finge utöfvas i hans lifstid, blottställa honom för äfventyr att nödgas dela med hustrun de obehagliga följderna af den vanheder, som drabbade henne; och föreställningen deraf kunde ofta motverka en eljest möjlig försoning makarne emellan.

Skulle åter denna rätt ej få göras gällande förr, än efter mannens död, så komme väl vanhedern att endast drabba hustrun; men utom det afseende, man måtte göra äfven å hennes lugn, änskönt hon felat, borde äfven i öfvervägande tagas det lidande, som komme att öfvergå dem, hvilka af mannen blifvit för ägta barn ansedde och, såsom sådane, njutit uppfostran, men sedan, efter hans död, af arfvingar skulle afklädas alla de rättigheter och förmåner, de förut åtnjutit. Voro arfvingarne skylde med mannen eller hustrun i rätt nedstigande led och således, efter Lagförslaget, berättigade till viss laglott, hade man likväl trott omsorgen för bevarandet af denna arfvingars rättighet böra vika för det vigtigare ändamålet att förekomma den allmänna förargelse och de öfriga olägenheter, som skulle åstadkommas af en bevisning, hvarigenom barn sökte öfvertyga deras moder om brott eller ådagalade uppenbar sidovördnad för fadrens minne och handlingar: voro de åter icke bröstarfvingar, så enär all egendom kunde, efter Lagförslaget, genom testamente bortgifvas, då sådane ej funnos, borde mannens erkännande af ett barn, som hustrun framfödt, ännu mindre kunna genom arfvingarnas åtal upphäfvas.

På dessa skäl och då Lagstiftaren, ehuru han utsatt straff för svårare förbrytelser emot de pligter, ägtenskapet ålägger, likväl låtit ankomma på den make, som varit lidande, att eftergifva sin rätt och talan emot den brottsliga, så att makar kunnat förlåta den ene den andras bevista horsbrott och med lagens bifall fortsätta sin sammanlefnad; samt mannens underlåtenhet att inom stadgad prescriptionstid tala å barns födsel måste anses såsom en uttrycklig eftergift af hans rätt, eller med andra ord, såsom ett uttryckligt erkännande af barnet; hade man antagit, att någon annan, än mannen, ej må, under hans lifstid, åtala födseln af barn, som af hustrun vore under ägtenskapet framfödt, och att, efter hans död, sådan talan för

arfvingarne

arfvingarne icke eller ägde rum i annat fall, än då den för mannen utsatta tid att tala ej funnes vara försuten och han sin rätt eljest ej eftergifvit, i hvilket fall tiden för arfvingarne till talans anställande blifvit inskränkt till år och dag från mannens död.

Det vore ostridigt, att samma presumtion om ägta födsel, som gällde för ett under varande ägtenskap framfödt barn, äfven måste gälla för det, som framföddes efter ägtenskapets upplösning, inom den tid, att det kunde anses i ägtenskapet afladt, samt att, emot denna presumtion, annan eller vidsträcktare bevisning, än förr antagen är, ej eller kunde medgifvas.

Motiv. pag. 46—48.

Sk. H.-R:n, som ansett den föreslagna bevisningen, grundad på undersökning om barnets och modrens beskaffenhet, vara mindre lämplig och i de fleste fall ej tillförlitlig, har dels tillstyrkt att stadgandet derom må utgå, dels att tiden för mannens rätt att tala å barns födsel må inskränkas till sex månader.

H.-R:ns Anm. pag. 8. 71 72.

G. H.-R:t har förutsatt, att äfven efter den nya Criminallagen, hustrus otrohetsbrott i ägtenskapet skulle med ansvar beläggas och att således en hustru, hädanefter som hittills, måste på allmän sakförares kallelse, infinna sig vid Domstolen och, om hon der öfvertygades, att med annan hafva haft olofligt umgänge, ehvad mannen förlåter det eller icke, ändå för umgänget anses till ansvar skyldig *). Ett annat förhållande har H.-R:n ej ansett gerna tänkbart, i anseende till brottets beskaffenhet och den allmänna förargelse det skulle väcka. Den del af offentliga magten, som hade att vaka öfver sedernas helgd och renhet, kunde således ej anses skola tiga, så vida nemligen brottet tillika med skandalen voro gifna och uppenbara, utan man måste tvertom taga för gifvet, att en tystnad af den publika åklagaren ej vore annorlunda möjlig, än såsom en följd deraf, att bristande tillgång till full bevisning gjort åtalet betänkligt och således föranledt dess nedläggande.

Efter H.-R:ns åsigt borde det aldrig i förevarande fall bero af mannens välbehag, att med sin förlåtelse gifva barnet en ägta afkomlings rätt. Mannen ägde väl att tillgifva hustrun brottet och att, under ett med henne fortsatt ägtenskap, skänka barnet all den omvårdnad, han för godt funne; men dervid måste det ock stanna.

Då lagen utsagt sin dom öfver hustruns otrohetsbrott, och såmedelst constaterat barnets oägta födsel, vore det ej samma lag värdigt, att anvisa en utväg, hvarigenom nämnde barn kunde tilläggas ägta arfvingars förmåner. En sådan lag måste nödvändigt för den moraliska känslan blifva motbjudande. Under denna frihet att skaffa sig oägta barn, skulle det snart blifva likgiltigt, om man föddes i eller utom ägtenskapet. Qvinnan vore ej mera så nogräknad med sin ägtenskapstro, då antingen mannen, innan afresan, redan på förhand tillgaf brottet

*) Denna förutsättning har ej bekräftat sig. Uti Förslaget till Criminallag, 19 Cap. 3 §. Straff-Balken, är stadgadt: att horsbrott ej må till bestraffning åtalas, der ej till skilnad i ägtenskapet emellan makarne förut dömdt är: att om brottet emellan tvenne gifta är föröfvadt, äger åtal mot dem båda rum, ändå att blott en af de oskyldiga makarne skilnad sökt.

eller hon ägde anledning till hopp, att framdeles vinna hans förlåtelse; och hustrun, om hon än för sitt brott fälldes till laga ansvar, skulle lätt finna sin tröst i en lag, som blott för syn skull tycktes stadga det ådragna ansvaret, under det den i sjelfva verket med skonsamhet bedömde gerningens halt, och lugnade modren med utsigten att i sitt sköte få, såsom ägta, upptaga den menlösa panten af ett hordomsbrott.

H.-R:n har föreställt sig den anmärkning mot sitt förslag, att i följd deraf, mannens eller hustruns arfvingar icke skulle underlåta att, vid minsta anledning om hustruns brottslighet i förevarande fall, genast söka vända åklagaremagtens uppmärksamhet ditåt; och att således skulle hända, att, utom det hvarje så beskaffadt brott aldrig lemnades utan åtal, en ärbar hustrus heder och lugn kunde fläckas och störas i den mån åtal, utan skäl, möjligen anställdes. Men då, efter H.-R:ns åsigt, det måste vara för lagstiftningen af vigt, att söka befordra ordning och sedlighet inom familjerna, och denna sedlighet ej kunde vinnas eller underhållas, annorledes, än att hvarje afsteg derifrån beifrades i den ordning, lagen utstakade, borde anmärkningens förra del ej förtjena afseende; och då, hvad anginge de befarade missbruken, rätta correctivet mot ohemula angifvelser, så i detta som i andra fall, icke bereddes dermed, att man läte sjelfva brotten opåtalade föröfvas; vore ock anmärkningen i sistnämnde del af ringa betydelse.

Om man äfven i andra länder ägde att på det uppgifna sättet förskaffa sig en arfvinge, följde likväl icke deraf, att ett sådant bruk borde hit införas. Det öfverensstämde åtminstone icke med de begrepp om ägtenskapets helgd, som H.-R:n ansett böra än vidare hos Svenska folket underhållas; och det vore således högst betänkligt att i nu gällande lag, 8 Cap. 7 §. Ärfda-Balken, tillstyrka den modification, Förslaget anvisade.

H.-R:n har sålunda ansett det barn vara oägta, genom hvars födsel modren, på grund af mannens frånvaro, blifvit öfvertygad om hordomsbrott. Äfven under en sådan lag kunde väl hända, att verkligt oägta barn vunne ägta arfvinges förmåner. Men detta inträffade då endast såsom en följd af den offentliga åklagaremagtens försummelse att, inom laga tid, beifra brottet. Denna försummelse anginge ej sjelfva lagen, och måste, efter hvad förut blifvit anmärkt, anses äga sin grund i serskilda förhållanden, hvilka gjort åtalets utförande betänkligt. Att utöfver statens och mannens rätt till talan i förevarande fall, jemväl lemna mannens och hustruns arfvingar en allmän rättighet, att inom en viss tid klandra barnets födsel, skulle deremot, efter H.-R:ns tanke, leda till flere obehagligheter. Arfvingarnes rätt till försvar af enskilda fördelar borde ej skattas högre, än statens anspråk på en obrottslig ägtenskapstro; och när den åklagande magten ej tilltrott sig att mot hustrun föra talan, borde ock arfvingarne dermed åtnöjas, och, likasom staten, antaga barnet för ägta: den händelse likväl undantagen, att hustrun, under åtalanstiden, afled, utan att öfver hennes otrohetsbrott ännu ransakadt och dömdt blifvit.

På dessa grunder har H.-R:n uti förevarande stadgandeu föreslagit följande redactionsförändring:

1 §.

Barn, som i ägtenskap födes, vare ägta, utan så är, att modren genom barnets födsel och på grund af mannens frånvaro, blifvit om hordomsbrott öfvertygad.

2 §.

Har mannen under de första etthundradetjugu &c.

3 §.

Vill man barn förneka, som i 2 §. sägs; söke hos Rätten &c.

4 §.

Talan å barns födsel, må i nu nämnde fall, endast föras af mannen och den, som till allmän åklagare satt är; och vare för den senare, tid att stämma, som i brottmålslagen sägs. Dör hustrun under åtalanstiden och innan ännu öfver otrohetsbrottet dömdt är; då må skyldeman, som i arfled är, jemväl talan föra, och stämma, inom sex månader från hustruns dödsdag.

H.-R:ns Anm., pag. 23—26.

Efter H. D:ns åsigt borde det ej så uteslutande ankomma på mannen i hans lifstid att tala å det af hustrun i ägtenskapet framfödda barns födsel, att icke äfven derförutan, när hustrun, efter åtal af allmän åklagare, hvilken otvifvelaktigt borde äga att, utan mannens angifvelse, inom tid, som i Brottmålslagen föreskrifves, yrka ansvar å hustrun för begånget horsbrott, blifvit, genom barns födsel och på grund af mannens frånvaro, om brottet öfvertygad, detta barn måste för oägta betraktas; helst det innefattade en uppenbar motsägelse och förekom rättskänslan vidrigt att, oaktadt det sålunda utredda förhållandet med barnets oägta härkomst, likväl tillägga detsamma rättigheter såsom mannens arfvinge.

H. D:ns Prot. pag. 54.

Om inskränkning af hemgift, endast till lös egendom.

Efter nu gällande Lag hafva föräldrar frihet att åt sina barn i hemgift upplåta både fast och lös egendom.

16 Cap. 1 §. G. B.

Lagförslaget åter inskränker rättigheten att i hemgift upplåta, endast till lös egendom.

5 Cap. 1 §.

Uti motiverna är anfördt, att vid hemgift, likasom vid annan upplåtelse af nyttjanderätt, hade gifvaren äganderätten qvar, och vore följaktligen oförhindrad att afhända sig egendomen, eller deri för fordran gifva intekning, när han så för godt funne. Med andra slag af nyttjanderätt kunde detta ganska väl stå tillsamman; ty om innehafvaren läte intekna nyttjanderätten, borde hans sakrätt i egendomen anses så förvarad, att den ej rubbades eller inskränk-

tes af någon åtgärd, som ägaren sedermera vidtoge. Men då hemgift vore af den serskilda natur, att den innefattade endast ett *förskott på arf*, eller en förläning, som vore gifven med det villkor, att egendomen skall till skifte återställas, syntes det vara oförenligt med begreppet af denna upplåtelse, att den skulle äga bestånd, sedan med äganderätten den förändring föregått, att någon *arfsrätt* i egendomen ej mera kunde komma i fråga. Om egendomen såldes, vare sig frivilligt, genom executionstvång, eller efter afträde till konkurs, vore det klart, att den ej mera utgjorde något föremål för skifte emellan förra ägarens arfvingar. Det vore således en orimlighet, om den efteråt skulle kunna innehafvas af en arfvinge, under titel af förskott på arfvet, eller om nyttjanderätten skulle kunna genom intekning försäkras i arfvingens hand, sedan äganderätten gått ur dens, som skolat ärfvas. När man följaktligen icke, emot sjelfva sakens natur, kunnat antaga en sådan intekningssäkerhet, och hemgift af fast egendom alltså till verkan och bestånd måste bero af gifvarens godtfinnande, hade man funnit det vara utan ändamål, att lagen med reglerandet deraf sig befattade. Den, som emottoge hemgift i fast egendom, borde veta, att hans besittning hvilade blott på föräldrarnas välvilja, och att den rubbades, om denna välvilja upphörde, eller behofvet föranläte föräldrarne, att med egendomen annorledes förfara. Hade de för afsigt, att göra honom mera oberoende af deras framtida åtgärder, så stode det dem fritt, efter den anvisning, som å andra ställen i Lagförslaget meddelades, att på sin lifstid eller vissa år, upplåta egendomen under vanlig förläning eller annan nyttjanderättstitel, som kunde i föreskrifven ordning befästas emot alla efteråt skeende förändringar i äganderätten.

På dessa skäl hade man i Förslaget omtalat hemgift blott i afseende på lös egendom, såsom ett medel i föräldrars hand att lemna barn det understöd, hvaraf de, vid tillfällen af giftermål eller annan bosättning, kunde vara i behof.

Motiv. pag. 50 och 51.

H. D:n, som ansett nu gällande lagbud, att äfven fast egendom må i hemgift upplåtas, icke hafva medfört någon olägenhet, har tillstyrkt lagbudets bibehållande, dock med tillägg af följande bestämmelser: att hemgiftstagaren, för att trygga sin besittningsrätt mot den eller dem, till hvilka ägande rätten kunde blifva öfverlåten, antingen frivilligt, eller i följd af förra ägarens gäld, äfvensom mot dem, hvilka i egendomen kunde erhålla panträtt, borde lemnas öppet att låta hemgiftsbrefvet i fastigheten intekna på det sätt och med den verkan, Förordningen den 13 Juni 1800 om Arrende-Contracts inteknande stadgade, samt att stadgandet härom borde blifva lika för hemgift i all fast egendom, vare sig i stad eller på landet; att, i öfrigt, hemgiftstagaren, dels i afseende på egendomens vård och underhåll, blefve förbunden till samma skyldigheter, som för brukare och hyresmän i lag stadgas, dels berättigad att, vid egendomens afträdande, njuta laga fardag.

H. D:ns Prot. pag. 63—65.

Om borgenärers rätt att återtaga hemgift.

Lagförslaget innefattar den nya bestämmelse, att, då gifvarens egendom till konkurs afträdes, Borgenärerne äga att återtaga den egendom, som i hemgift gifven är.

5 Cap. 5 §. 1 mom.

Då otvifvelaktigt vore att, när hemgift, vid gifvarens död, återbäres, och dennes bo befunnes vara i obestånd, densamma, likasom all öfrig egendom, borde användas till borgenärers betalning, borde ock förhållandet blifva enahanda om gifvaren i lifstiden gjorde konkurs. Enligt hvad ofvanföre i fråga om fastighet funnes anmärkt, kunde en egendom, hvilken vore upplåten endast såsom förskott på arf, och hvartill gifvaren följaktligen hade sin fulla äganderätt qvar, ej rimligen undanhållas hans borgenärer, sedan det visat sig, att den deri påräknade arfstillgång vore nödvändig, för att godtgöra hans skulder, hvilke måste vara guldne, innan något arf efter honom finge tagas. Och då man, jemte otillbörligheten af en sådan fortfarande nyttjanderätt, hvars egentliga titel redan upphört, tillika afsåge den följd, som skulle uppstå för borgenärerna, att under gifvarens lifstid sakna tillträde till egendomen, att icke under samma tid kunna begagna den till sin förmån, samt att, under uppmärksamhet på innehafvarens villkor, ständigt nödgas vara i beroende af de möjliga tillfälligheter, hvarföre egendomen i dennes hand kunde vara blottställd; hade man trott en hvar lätt kunna inse, att det föreslagna stadgandet, att hemgift skall, vid gifvarens konkurs, till borgenärer återgå, vore bygdt på rättvisa grunder.

Motiv. pag. 51 och 52.

Enär i allmänhet borgenär icke kunde äga vidsträcktare rättigheter, än gäldenären sjelf, och en afvikelse från denna grundsats på detta ställe syntes desto mindre af nödvändigheten påkallad, som gifvaren vore oförhindrad, att göra upplåtelsen till full ägo, utan återbärings-skyldighet, och således under villkor, som för gifvarens borgenärer voro mera ofördelaktiga, än de i hemföljdsaftalet grundade; har H. D:n ansett sig icke kunna det föreslagne stadgandet antaga, helst för den, som hemgiften erhållit, återbärandet deraf ofta kunde medföra ett ganska känbart lidande.

H. D:ns Prot. pag. 64.

Om bestämd tid, inom hvilken qvarstad eller utmätning för gäld i död mans bo ej verkställas, eller intekning i hans fasta egendom beviljas må.

Af den anledning, att Lagen lemnar sterbhusdelägare viss tid till upptekning af död mans bo, och ytterligare tid derefter för efterlefvande make att afträda enskild egendom eller giftorätt, och för arfvingar att göra sig urarfva, hafva, vid lagskipningen, delade meningar uppstått, om icke lagens mening vore, att,

under tiden, hvarken verkställighetsåtgärd, till utbekommande af fordran i sterbhuset, eller beviljande af intekning i dess fasta egendom kunde äga rum.

Lagförslaget innefattar i detta ämne följande bestämda stadgande:

I död mans bo må qvarstad eller utmätning för gäld ej verkställas, ej eller intekning i hans fasta egendom beviljas förr, än en månad framflutit från den dag, då upptekning af boet slutad var. Viser borgenär, att sterbhusdelägare under tiden förskingra boets tillgångar, och att hans rätt förty är i våda; då äge Konungens Befallningshafvande att bevilja förbud mot skingring af boet eller, der så omtränger, låta ställa det under säker vård. Har man försummat laga boupptekningstid; vare gälden genast utmätningsgild.

7 Cap. 2 §.

Uti motiverna är anfördt, att sterbhusdelägarnes och borgenärers gemensamma säkerhet fordrade, att boets egendom ej blefve tillgripen till gälds betalning, innan ordentlig upptekning derå skett: de förre kunde, utan en sådan grund för beräkningen af tillgångarnas förhållande till skulderna, hvarken ikläda eller frånsäga sig den dödas förbindelser: de senare voro i ovisshet, huruvida dem verkligen till godo komme allt hvad deras gäldenär vid dödsfallet lemnat efter sig, till förbindelsernas uppfyllande. Men äfven sedan boet blifvit upptecknadt, hade sterbhusdelägarne något rådrum af nöden, för att betänka sig, om de skola öfvertaga egendomen, med skyldighet att svara för gälden, eller afträda den till borgenärerna. Steget vore vigtigt och förutsatte en noggrannare undersökning om rätta värdet af boets tillgångar och om beskaffenheten af de anmälda krafven, än som vid sjelfva upptekningen kunnat äga rum. Man hade således föreslagit det stadgande, att utmätning eller qvarstad för gäld ej må verkställas, ej eller intekning beviljas, under första månaden efter boupptekningen: ett stadgande, hvars syftemål vore, att bibehålla boet i oförändradt skick, till dess sterbhusdelägarne hunnit fatta sitt beslut, om de ville afträda det, eller icke, samt att imedlertid, och så länge det vore osäkert, om icke borgenärerne borde i konkurs med hvarannan ingå, förekomma alla försök af en eller flera bland dem, att på de öfrigas bekostnad, förskaffa sig betalning eller förmånsrätt. Ingenting hindrade, att man under tiden utverkade sig beslut om utmätning eller qvarstad, eller sökte intekning; men huruvida företräde till egendomen derigenom må beredas, förblefve tills vidare oafgjordt. Som det likväl skulle kunna hända, att sterbhusdelägare missbrukade ett sådant rådrum och, genom skingring af boets tillgångar, satte borgenärers rätt i våda, hade man tillåtit de senare, om anledning dertill förefunnes, att vända sig till Konungens Befallningshafvande, som ägde utfärda vanligt skingringsförbud, på sätt i Utsöknings-Balken omförmäles, eller ock meddela den serskilda åtgärd till boets ställande under säker vård, som för tillfället kunde pröfvas nödig och lämplig. Hade åter sterbhusdelägarne försummat att låta boupptekning förrättas, inom den tid, som i föregående Capitel är utsatt, så voro de, efter hvad framdeles i detta Capitel förklaras, skyldige att svara för fulla gälden. Då stode det följaktligen borgenärerna fritt att den utsöka, ej mindre ur boet, än ur hvarje sterbhusdelägares egna tillgångar.

Motiv. pag. 55 och 56.

G. H.-R:t har ansett borgenär, äfven om han icke kunde visa, att boets tillgångar förskingrades, likväl, då anledning att sådant befara förekomme, berättigad att för sin säkerhet vidtaga de åtgärder, som blifvit föreslagne.

H.-R:ns Anm. pag. 28 och 29.

H. D:n har anfört, att å ena sidan väl förekomme, det en ovillkorlig rättighet för borgenärer att under bouptekningstiden eller genast derefter, ur sterbhus uttaga sina fordringar, eller för dem, genom utsöknings- eller intekningsåtgärder, bereda sig säkerhet, kunde vara af menliga påföljder för medborgenärers rätt och lemna oredliga sterbhusdelägare utväg att, i förening med en eller annan, verklig eller diktad borgenär, ansvarslöst undansnilla boets tillgångar, men, å andra sidan, skulle den föreslagne friheten för sterbhusdelägare att, intill en månad från bouptekningen förflutit, undandraga sig all betalningsskyldighet, kunna föranleda till de oblygaste missbruk i sådane sterbhus, der något rimligt tvifvel om boets vederhäftighet ej ägde rum, förlama executionsverket på en längre tid, så ofta någon gäldenärs dödsfall mellankomme, derigenom ytterligare försvaga den redan nog inskränkta crediten och förtroendet i penningeväg enskilde personer emellan, samt blottställa fordringsägare i allmänhet, men i synnerhet utgifvare eller innehafvare af vexelbref och invisningar samt de löftesmän, hvilka borgat såsom för egen skuld, för olägenheter och förluster, dem de, i och för ingåendet uti sådane penningeförhållanden med vederhäftige personer, ej ägt anledning befara.

I betraktande häraf, och då H. D:n ansett borgenär ej böra kunna genom åtgärder, efter gäldenärens död vidtagne, bereda sig, framför medborgenärer, förmånsrätt till qvarlåtenskapen, äro för lagstiftningen i detta ämne följande grunder föreslagne: att för gäld efter den som död är, intekning i hans fasta egendom ej finge beviljas förr, än en månad förflutit från den dag då uptekning af boet blifvit slutad; att borgenär, som inom nyssnämnde tid för dylik gäld vunne utmätning af qvarlåtenskapen, icke finge lyfta något af det utmätta, annorlunda, än emot ställd, af Konungens Befallningshafvande godkänd borgen för hvad samma fordringsägare, i händelse, före nämnde tids utgång, boskilnad söktes eller urarfvagörelse skedde, eller konkurs eljest uppstod, funnes hafva, i mån af tillgångarne, för mycket uppburit, eller på annan grund vara pligtig att återgälda, jemte ränta derå, efter sex för hundrade om året, ifrån lyftningsdagen; att då boet inom en månad efter bouptekningen till gälds betalande afträddes, slik borgenär borde, vid äfventyr att återbära hela det lyftade beloppet och räntan derå, i konkursen bevaka och beediga sin fordran, lika med annan borgenär, under iakttagande allenast af den förändring i formuläret för borgenärseden, som blefve en följd deraf, att betalningen på förenämnde sätt redan vore uppburen; att, om ej fordringsägaren gittade ställa borgen för lyftningen af hvad utmätt vore, detsamma då borde blifva, intill dess sig visade, huruvida konkurs inom sagde tid uppkom, under utmätningsmäns vård eller i allmänt förvar satt; att sådan utmätning, lyftning eller qvarstad, som nu omförmäld är, icke skulle i konkurs, vid fastställandet af borgenärernes anspråk på gäldenärs qvarlåtenskap, någon förmånsrätt medföra, och att sterbhusdelägare, inom meranämnde tid, ej ägde använda boets tillgångar till gälds betalande, utan att sådan borgen, som ofvan omförmäles, blifvit ställd, vid äfventyr, att, i händelse konkurs uppstod, ansvara såsom den, der egenvilligt användt eller

förskingrat boets egendom, med rättighet likväl att den betalda borgenärens fordran såsom sin egen i konkursen bevaka.

H. D:ns Prot. pag. 58 och 59.

Om testamente till förmån för fromma stiftelser, eller andra allmänna eller enskilda inrättningar.

I detta ämne innefattar Lagförslaget följande nya bestämmelse:

Gör någon testamente till fromma stiftelser eller andra allmänna eller enskilda inrättningar, eller förordnar testamentsgifvare sjelf någon sådan ny stiftelse eller inrättning; då äger Konungen pröfva, om det testamente antagas må, ändå att det eljest ståndande varder.

9 Cap. 21 §.

Motiverne för detta stadgande äro, att om testamente till förmån för redan varande stiftelser ovillkorligen finge gälla, kunde en vida större förmögenhet fästas vid dessa inrättningar, än deras föremål och behof fordrade; och om rättigheten för en hvar att göra nya stiftelser vore inskränkt, skulle betydlig egendom kunna skiljas från enskild äganderätt, blott för att tillfredsställa en personlig nyck eller fåfänga. Det måste således tillhöra statens styrelsemagt att pröfva, huru långt friheten i dessa fall kunde vara för det allmänna gagnelig, hvarförutan den icke borde kunna utöfvas.

Motiv. pag. 65.

På det den eller de, hvilka det tillhörde att bevaka testamente af ifrågavarande egenskap, ej måtte af stadgandet, sådant det vore föreslaget, taga sig anledning, att uppskjuta med bevakningsåtgärder, till dess Konungens föreskrift om testamentets antaglighet hunnit inhemtas, hvarunder tiden för denna bevakning kunde gå förlorad, har H. D:n ansett dessa personer böra få sig ålagdt, att derom i laglig ordning besörja, jemte skyndsam anmälan hos Konungen; och att i öfrigt åt Konungen borde öfverlemnas att pröfva, icke blott om, utan äfven i huru vidsträckt måtto, testamentet finge antagas, eller icke; hvaraf äfven ansågs böra följa, att testamentet till all verkan förfölle i hvad det af Konungen pröfvades oantagligt.

H. D:ns Prot. pag. 73.

Hvad i testamente gifvas må.

Nu gällande Lag innefattar härom följande stadganden:

Ingen har magt, att genom testamente bortgifva arfvejord å landet, eller annorledes derom förordna än Lag förmår. Ej eller må någon bortgifva från arfvejord den förbättring, som derå gjord är.

Har

Har man vid arfskifte tagit lösören, eller fast egendom i stad, för arfvejord å landet; eller har den eljest lagligen kommit i annans hand; då skall, efter hans död, sättas i stället så mycket af aflingejord å landet, eller, der sådan jord ej finnes, penningar, eller andra lösören, eller fast egendom i stad, som svarar mot det värde, hvartill arfvejorden, vid dess öfverlåtelse i annan hand, var skattad eller beräknad, och detta vederlag behålla arfvejords egenskap i hans hand, som det då ärfver; men sedan gå de penningar, lösören, och fast egendom i staden, i arf, som om lösören och fast egendom i stad stadgadt är.

Efter landsrätt må man genom testamente bortgifva all aflingejord, och ärfda eller förvärfda lösören, till hvem man vill, skyld eller oskyld, barn eller andra arfvingar.

17 Cap. 1, 2, 3 §.§. Ä. B. 5 punkten af Kongl. Förklaringen den 23 Mars 1807.

Efter stadsrätt må man i testamente gifva: om bröstarfvingar äro till, en sjettedel af all egendom *): om sådane ej finnas, all aflingejord samt ärfda och förvärfda lösören till hvem han vill: om man har andra inländska arfvingar, hälften af ärfd stadsfastighet: om inländske arfvingar ej finnas, utan utländske allena, både ärfd och förvärfd egendom till inländsk man.

17 Cap. 5 §. Ä. B. jemnförd med Kongl. Förordningen den 19 Augusti 1762.

Hvad Lagen sålunda stadgar, om *förbud mot bortgifvande af arfvejord å landet*, om *vederlag för afhänd arfvejord*, och om *olika testamentsrätt i öfrigt*, efter *lands-* och *stadsrätt*, är i Lagförslaget alldeles uteslutet. Förslaget, utgående från den grundsats, att testamentsrätten är fri, utan annan inskränkning, än till fördel för bröstarfvinge, innefattar derom följande bestämmelser:

Ej må någon, genom testamente, bortgifva mera, än hälften af sin qvarlåtenskap, der bröstarfvinge finnes. Andra hälften faller bröstarfvinge till. Denna senare hälft kallas bröstarfvinges *laglott*.

Ej eller må den, som har bröstarfvinge, upplåta åt annan nyttjanderätt till egendom, som i bröstarfvinges laglott beräknas bör.

Finnes ej bröstarfvinge; då har man rätt, att all sin egendom i testamente gifva.

10 Cap. 1, 2 §.§.

Motiverne till dessa Lagförändringar innefatta, att i Sverige, likasom hos de öfriga Nordiska folken, voro testamenten i äldsta tider okände. Stora capitaler eller andra lösöre-

---

*) Från denna allmänna regel gäller ett undantag: den rätt adelsman, ändå han har barn eller bröstarfvingar, efter 12 punkten af adeliga privilegierne den 16 Oct. 1723 äger, att, utan inskränkning, bort-testamentera förvärfd fastighet i stad.

tillgångar kunde icke finnas i länder med ringa odling och få näringsgrenar: egentliga förmögenheten bestod i jord, och denna var så fästad vid slägterna, att den ej, utan samtliga medlemmarnas bifall, kunde dem afhändas. När ändtligen, efter Christendomens antagande, läran om testamenten hit öfverfördes från Rom, måste den lämpas efter de hos folket rådande seder och lagar. Det blef således allmänna grundsatsen för testamentsrättens utöfning, att man ej ägde bortgifva slägtjorden eller, som det vanligen uttrycktes, *gamla börd sin.* Hade man åter sjelf förvärfvat eller, som det kallades, *aflat* någon jord, så ansågs man berättigad, att om denna jord disponera, emedan slägten derpå ej kunde göra något anspråk.

Århundraden hade förflutit, sedan de förhållanden upphörde, på hvilka det fordna sambandet emellan slägterna och deras jord egentligen hvilade; men ännu qvarstode i lagen för testamenten *efter landsrätt* den uråldriga princip, som på dessa förhållanden och detta samband grundades och som endast uti dem haft sin rätta betydelse. 1734 års lag förbjuder, lika med de föregående, allt bortgifvande af arfvejord å landet, men tillåter testamente af all aflingejord och all lös egendom, utan annat undantag, än att der omyndige barn äro, som icke äga något till föda och uppfostran, dem först efter stånd och värde så mycket skall lemnas, som Domaren pröfvar skäligt, till dess de sjelfve sig nära kunna.

För städerna deremot hade testamentsrätten blifvit i lagarna behandlad efter helt andra åsigter.

Enligt Wisby stadslag ägde hvarje fri man, att af sin lösa egendom och af fast arfvegods gifva i testamente hvad han ville, dock så, att det vore "måttligt för hans ägta barn."

Bjärköarätten, hvars stadganden i flera fall grundlagt den lag, som för städerna i allmänhet sedermera blifvit gällande, tillät ingen, som lemnade barn efter sig, att bortgifva mer, än en viss själafgift, och den, som dog barnlös, kunde endast bortgifva tredje penningen af sin egendom. Efter stadslagen, 19 Cap. Ärfda-Balken, ägde man att af all sin egendom bortgifva tionde penningen, då man hade barn, och tredje penningen, då ej barn, utan andre inländske arfvingar voro, samt hälften, om endast utländske arfvingar funnos.

Uti 1734 års lag utvidgades testamentsfriheten efter stadsrätt till en sjettedel af all egendom, om bröstarfvingar voro till, och till hälften, om man endast hade andra inländska arfvingar; men om blott utländske arfvingar funnos, kunde man bortgifva all sin egendom till inländsk man.

Genom Kongl. Förordningen den 19 Augusti 1762 beviljades frihet för den, som ej hade bröstarfvingar, att, i likhet med hvad lagen om testamente efter landsrätt stadgade, bortgifva all aflingejord samt ärfda och förvärfda lösören, till hvem han ville, hvaraf ansetts följa, att lagens förra förordnande fortfor att vara gällande, i afseende på ärfd stadsfastighet, så att ej mera, än hälften deraf, kunde borttestamenteras, då inländsk arfvinge fanns.

Man funne häraf, att städerne, som sjelfve haft att tacka en nyare cultur för sin uppkomst och utbildning, också tillegnat sig den främmande testamentsläran, ordnad efter de rättsbegrepp, som varit gällande i länder, från hvilka den härstammar och der den redan förut ernått en fullständigare utveckling.

Då nu, såsom ofvan vore anmärkt, de förhållanden längesedan försvunnit, hvilka utgjort hufvudsakliga grundvalen för det hitintill gällande förbud emot arfvejords bortgifvande i

testamente; och man således, på skäl, som i Lag-Commitens protokoll för den 16 Nov. 1816 voro närmare utförde, funnit sig böra, ur det Lagförslag, hvartill förevarande Capitel hörde, utesluta detta förbud; hade det återstått, att utstaka och bestämma testamentsfriheten, utan åtskilnad emellan lands- och stadsrätt, efter de principer, som lågo i sakens egen natur och med allmänt väl kunde anses öfverensstämmande.

Från lagens tillåtelse för skyldeman att taga arf efter död person, finge sådant ovillkorligt anspråk ej härledas, att hvilken skyldeman som helst skulle genom testamentsklander kunna vinna egendom från annan, åt hvilken den döde sjelf i lifstiden den gifvit. Det borde bero på en fjermare skyldeman, att söka förtjena och bibehålla dens välvilja, af hvilken han väntade sig något arf. Hade annan varit i tillfälle att deraf göra sig mera förtjent, borde det stå ägaren fritt, att skänka sin egendom åt honom. Slägtförbindelsen vore ej så stor, att den borde kunna bryta de vida heligare band, som af tacksamhet, tillgifvenhet och förtroende menniskor emellan knötos.

Någon inskränkning i testamentsfriheten till förmån för andra, än bröstarfvingar, hade man således icke ansett sig äga fog att antaga.

Motiv. pag. 66 och 67.

G. H.-R:t har anmärkt, att om än de förhållanden, hvarunder arfvejordssystemet, enligt motiverne, skall hafva uppkommit, förändrat sig, voro likväl de i detta hänseende antagne grundsatser, hvilka från en forntid genom slägterne oafbrutet fortgått, nu mera med nationens åsigter och tänkesätt så införlifvade och sammanvuxne, att en total reform af dem icke kunde af folket mötas med bifall. H.-R:n har sålunda icke ansett sig kunna tillstyrka det allmänna Lagförslaget i detta ämne, men deremot hemställt till antagande den serskilda, här nedan upptagne lag, man föreslagit för den händelse, att nuvarande arfvejordssystem skulle framgent bibehållas.

H.-R:ns Anm. pag. 17.

Sk. H.-R:n har, med hufvudsakligt gillande af grunderne i det allmänna förslaget, dervid endast anmärkt, dels att testamentsrätten borde vara fri, icke endast, då bröstarfvinge ej funnes, utan ock när denne sin arfsrätt förverkat, dels att, med vården af bröstarfvingars naturliga rätt ej vore förenligt, att då någon genom gåfva eller förläning afhändt sig en del af sin egendom, på sätt Lagförslagets 4 Cap. Jorda-Balk tillåter, han skulle äga frihet att i testamente bortgifva mera än återstoden af den hälft, som icke utgjorde bröstarfvinges laglott. I öfverensstämmelse med dessa anmärkningar är förändrad redaction till Lagtext föreslagen.

H.-R:ns Anm. pag. 12 och 83.

Vid öfverläggning inom H. D:n i detta ämne har, bland delade meningar, den åsigt gjort sig gällande, att nu varande inskränkning i testamentsfriheten efter landsrätt borde bibehållas och jemväl testamentsfriheten efter stadsrätt, i öfverensstämmelse dermed, förändras, så ock att öfrige, nu stadgade inskränkningar i rättigheten att råda öfver arfvejord borde hufvudsakligen varda bibehållne.

H. D:ns Prot. pag. 74—77.

I sammanhang med detta ämne bör ock anmärkas, att uti serskildt tryckt Lagtext, som skulle begagnas, i händelse nu gällande inskränkning i friheten att råda öfver arfvegjord äfven för framtiden kommer att bibehållas, äro, angående testaments- och vederlagsrätten, följande från allmänna Förslaget skiljaktiga stadganden föreslagne.

Ej må någon genom testamente bortgifva arfvefastighet *), der han lemnar arfvinge efter sig; hafve dock våld, att, der flere ärfda hemman äro, men ingen aflingefastighet, upplåta något hemman, på lifstid, åt den, som trogen tjenst gjort.

Har den döde lagligen afhändt sig arfvefastighet; då skall, förr än testamente tages, vederlag för arfvefastigheten sättas i penningar, till det belopp, hvartill den såldes, eller eljest vid öfverlåtelsen skattades. Var uppskattning ej skedd; då bör vederlaget bestämmas af mätismän i den ort, der arfvefastigheten belägen är, till det värde den hade, då den öfverläts, i jemnförelse med andra då gällande värden å egendom af lika förmåner och storlek.

Serskilda Texten pag. 281 och 282.

Äfven dessa stadganden äro, i vissa fall, skiljaktige från nu gällande Lag. Grunderne för de olika åsigterne utredas närmare i följande motiver:

Det vore förnämligast i afseende på rättigheten att göra testamente, som förbudet mot arfvefastighets bortgifvande ägde sin tillämpning, emedan detta sätt att disponera om egendom oftast begagnades. Man hade således i förevarande Capitel intagit berörda förbud; dock som, efter förslaget, arfsrätten upphörde vid en viss skyldskapsled, och man ej funnit samma förbud böra gälla till förmån för den dödas make eller för kronan, som, enär arfvingar saknades, ansetts berättigad till dess qvarlåtenskap; så vore härvid tydligen utmärkt, att verkan af förbudet icke ägde rum, i annat fall, än om gifvaren lemnade arfvinge efter sig.

Då den rättighet, som i 8 Cap. 1 §. Jorda-Balken af 1734 års Lag stadgas, att, der ingen aflingejord är, af arfvegods på lifstid förläna något hemman åt den, som gjort trogen tjenst, äfven borde få genom testamente begagnas, enär ägaren såmedelst sattes i tillfälle, att utan upphäfvande af den arfvingar förbehållna äganderätt, och utan serdeles känning för dem, belöna ådagalagda tjenster, hade en sådan rättighet jemväl blifvit här anvist.

Det kunde icke förmenas ägare af arfvefastighet, att densamma genom köp eller andra aftal, *titulo oneroso*, sig afhända. Förbudet emot dess bortgifvande skulle likväl oftast vara onyttigt, om, sedan ägaren sålunda förvandlat arfvefastigheten i penningar eller annan disponibel egendom, han kunda bortgifva värdet, utan rättighet för arfvingar att derföre njuta ersättning. Man hade derföre bibehållit den förut stadgade vederlagsrätten, men, i afseende på tillämpningen deraf, föreslagit tvenne hufvudsakliga förändringar.

---

*) Lagförslaget förstår med arfvefastighet: all fast egendom på landet, som man i arf fått, med den förbättring derå gjord är: den fasta egendom å landet, som någon genom gåfva eller testamente får från skyldeman, hvars arfvinge han är, till så stor del, som gåfvo- eller testamentstagaren i samma egendom haft arfsrätt: fast egendom, som man tillbytt sig mot arfvefastighet, eller, då mellangift i annan egendom eller penningar gifven är, så stor del, som mot värdet af den bortbytta, i förhållande till mellangiften, svarar.

Serskilda texten pag. 280 och 281.

I 17 Cap. 2 §. Ärfda-Balken af 1734 års lag vore nemligen stadgadt, att i afhänd arfvejords ställe skall till vederlag sättas jemngod aflingejord; eller, der ej fast gods funnes, penningar eller andre lösören, eller ock fast egendom i stad, samt att detta vederlag skall behålla arfvejords egenskap i hans hand, som det då ärfde.

Vid den således fastställda surrogering af jord emot jord in natura, mötte alltid den olägenhet, att då ägaren till arfvefastigheten densamma för ett visst penningevärde sig afhändt, och ersättningen skall bestämmas efter förhållandet af penningebeloppet till aflingejordens värde, en rättvis mätning blefve svår och underkastad stridigheter. Att åter lägga till grund arfvejordens värde och förhållande till aflingejorden vid öfverlåtarens död, blefve ett ej mindre osäkert rättesnöre, då arfvejorden i den nya ägarens hand kunde vara märkligen antingen förbättrad eller försämrad, och arfvingarne, i förra fallet, ernå en icke billig vinst, men, i det senare, lida en orättvis förlust. Sedan man, i denna Balks 5 Cap. af den serskilda texten, antagit, att då byte skett, den tillbytta jorden iklädde sig arfvefastighets natur, hvarigenom, i detta fall, arfvingars rätt till sjelfva fastigheten vore förvarad, hade man åter, då arfvefastigheten å annat sätt blifvit afhänd, med afseende å nu anförda betänkligheter, trott sig böra föreslå, att, ehvad aflingejord funnes, eller ej, vederlaget alltid skall beräknas i penningar, samt att, i likhet med hvad Kongl. Förklaringen den 23 Mars 1807 innehåller, till grund för ersättningen skall antagas det belopp, hvarföre arfvefastigheten såldes, eller hvartill den eljest vid öfverlåtelsen skattades; i öfverensstämmelse hvarmed jemväl vore föreslaget, att om uppskattning vid öfverlåtelsen ej skett, vederlagets belopp skall bestämmas af mätismän i den ort, der arfvefastigheten vore belägen, till det värde, den hade vid öfverlåtelsen, i jemnförelse med de värden, som den tiden varit gängse å annan lika beskaffad egendom i orten.

Enär arfvefastigheten genom afhändandet redan frångått slägten, hade man ansett det så mycket mindre vara lämpligt, att åt det i vederlag utsatta penningebeloppet förvara en fictiv egenskap af arfvefastighet, som detta endast skulle leda dertill, att åt närmare eller fjärmare arfvingar försäkra en ovillkorlig arfsrätt till lös egendom och att såmedelst lägga frö till framtida oredor och tvister; hvarförutan, om vederlaget i första innehafvarens hand skulle hafva egenskap af arfvefastighet, med lika skäl kunde påstås, att denna egenskap borde i everdliga tider fortfara.

Tillägg till Motiv. pag. 339—341.

Om testamentstagares skyldighet att, inom viss tid, tillställa arfvingar testamente.

Nu gällande Lag bestämmer ej någon viss tid för testamentes delgifvande.

18 Cap. 1 §. Ä. B.

Lagförslagets bestämmelser i detta ämne äro:

Sedan testamente bevakadt är, skall Rätten gifva testamentstagare föreskrift att, der han testamentet tillgodonjuta vill, inom år och dag tillställa en hvar af gifvarens arfvingar bevittnad afskrift deraf, eller, der testamente muntligen gjordt är, af det protokoll, som öfver vittnesförhöret hållit blifvit.

Om, i något af de fall, då arfvinge å kändt ställe utomlands vistas, eller inom Riket så fjerran boende är, att han kunskap om arfvet ej hafva kan, eller den döde haft arfvinge, som före honom ej vetterligen död är, och man ej vet, hvar han vistas, arfvingen, på Domarens kallelse, inom stadgad tid sig anmäler; då skall testamentstagaren låta tillställa arfvingen testamentet, inom år och dag, sedan han sig anmälde och testamentstagaren det veta fick: kommer han ej; vare testamentstagaren pliktig att, inom år och dag sedan arfvingen sin rätt till arfvet försutit, tillställa testamentet den, som efter honom närmaste arfvinge är. Finnes ej arfvinge; då bör testamentet tillställas gifvarens make, eller, der make ej är, kronan.

11 Cap. 9, 10 §.§.

Uti motiverna är anfördt, att ehuru i allmänhet kunde antagas, att en hvar, som fått testamente, skall finnas omtänksam att, ju förr, ju heldre, besörja om testamentets tillställelse, för att vinna säkerhet om sin rätt, saknades likväl icke exempel, att testamentstagare, af försummelse eller med afsigt, i längre tid denna åtgärd underlåtit, hvaraf händt, att när tvister om testamentens bestånd uppkommit, desse, i anseende till saknade bevisningsutvägar, med svårighet stått att utreda. Att förekomma en sådan, för äganderättens säkerhet menlig följd, hade man föreslagit det allmänna stadgande, att testamentstagare skall låta tillställa arfvingarna testamentet, inom år och dag sedan han derom erhållit Rättens föreskrift. Det kunde anmärkas, att denna tid vore nog lång; men då man betänkte svårigheten för testamentstagare, att säkert träffa arfvingar, som kunde vara månge och vida kringspridde, skulle man säkert finna äfventyrligt att stadga en kortare tid; och ifrån en alldeles obegränsad tidlängd, till blott ett år, vore inskränkningen redan ganska betydlig.

Motiv. pag. 69.

Häremot har H. D:n anmärkt, att om än testamentstagare någon gång kunde åsyfta fördel af dröjsmål med comunication af testamente, som han förutsåg komma att ogillas, vore dock olägenheterna hufvudsakligen förebygda, genom den i Lagförslagets 11 Cap. 12 §. sista mom. föreslagna tillåtelsen för arfvinge att tala å testamentet inan det blifvit honom tillställdt. Enär också i de flesta fall testamentstagaren måste finna dess eget bästa påkalla förordnandets skyndsamma tillställande åt arfvingen, vare sig för att få tillträda besittningen af gåfvan, eller för att trygga sig deruti, äfvensom i ändamål, att den bevisning, som ett möjligen blifvande klander kunde göra behöflig, ej måtte gå utur händerna, samt den ifrågavarande comunicationen inom ett års tid, stundom, och serdeles för personer af de folkklasser, hvilka sällan voro i brefvexling på aflägsna orter och således för detta ändamål måste hufvudsakligen anförtro sig åt andra, ansåges möta många svårigheter; och då härtill komme, dels att de åligganden, hvilkas försummelse skulle medföra hela testamentsrättighetens förlust, icke syntes böra utan verklig

nödvändighet till antalet ökas, dels att, om sådan vigt lades å en åtgärd, som icke vitsordades af Domstolsprotokoll eller af någon offentlig handling och hvarom bevisningen således, efter någon tids förlopp, möjligen kunde jäfvas, hafva gått förlorad, eller vara svår att anskaffa, sådant skulle föranleda mycken osäkerhet i besittningen af testamenterade rättigheter eller egendom; har H. D:n ansett det föreslagna stadgandet, angående skyldighet för testamentstagare att, inom den tid och vid det äfventyr ofvan förmäles, tillställa testamente åt arfvingen, icke böra antagas.

Beträffande åter förslaget, att, när om arf kungjordt varit, och arfvingen i rättan tid komme, han skulle hafva öppet att klander anställa inom ett år ifrån deruppå af testamentet erhållen del, har H. D:n anmärkt, att den tidrymd, hvarunder okänd arfvinge, eller arfvinge, som känd men frånvarande är, i allmänhet ansetts böra hafva öppet att anmäla sig till emottagande af arfvet, då, genom detta dröjsmål, ej någon kunde säga sin rätt förnärmas, ingalunda vore tillämplig i fråga om klander af testamente, hvilket för testamentstagaren medförde ett grundadt anspråk att ej allt för länge blottställas för olägenheterna af en osäker besittning. H. D:n har sålunda tillstyrkt, det testamentstagare måtte få sig medgifvet, att, när arfvinge vistades utomlands, eller dess vistelsecort vore obekant, eller man icke visste, om arfvinge funnes, låta, efter härom gjord anmälan hos Domaren och af honom erhållit tillstånd, införa testamentet ordagrant i allmänna tidningar 3:ne gånger, med den verkan, att, derest icke, inom ett halft år ifrån sista kungörandet, närmaste arfvinge, samt ej heller, inom 3:ne månader deruppå, antingen jemnskyld eller fjermare arfvinge, hvilka voro berättigade att, enligt Förslagets 3 Cap. 8 §. denna Balk, i den förres ställe träda, eller ock kronan, hvilken, då arfvinge ej funnes, borde, efter H. D:ns åsigt, hafva arfvinges rätt till qvarlåtenskapen, klander emot testamentet anställde, sådan talan sedermera icke finge äga rum.

H. D:ns Prot. pag. 79 och 80.

Om inskränkning i rättigheten att klandra testamente.

Lagförslaget innefattar i detta ämne följande nya bestämmelser:

Borgenär äger ej klandra testamente, derföre att gäldenärs laglott bortgifven blifvit, ändå att hans egendom till konkurs afträdd är.

11 Cap. 15 §. förra mom.

Man har väl ansett rättigheten för borgenärer att klandra testamente å gäldenärens vägnar ej kunna bestridas i allmänhet, och så vidt den stode att förena med deras behörighet i öfrigt, att genom talan inför Domstol göra de anspråk gällande, som tillkommo gäldenären: det vore således otvifvelaktigt, att borgenärer hade rätt till talan å testamente, i fall de ville föra det påstående, att testamentet, till sjelfva sin varelse och verklighet, vore ogildt; och det skulle icke eller skäligen kunna dem betagas, att genom klander vinna bortgifven arfvejord åt gäldenären, om man nemligen ansåge förbudet mot disposition af sådan jord böra bibehållas: i båda dessa fall ginge klandret ut på bevakandet af en rätt för gäldenären, som härledde sig,

icke från något personligt förhållande emellan honom och testamentsgifvaren, utan från de allmänna grundsatserna, att egendom ej må bortlåtas annorlunda, än genom lagligen kraftägande handling, och att arfvejord icke tillhörde innehafvaren med den fulla egendomsrätt, att han derom genom gåfva eller testamente kunde förordna. Helt annan sak vore det åter, om den i förslaget bestämda laglott för bröstarfvinge blifvit, genom ett eljest giltigt testamente, gäldenären afhänd. Stadgandet om laglotten grundade sig hvarken på arfsrätten i allmänhet, eller på någon inskränkning i friheten att disponera visst slag af egendom, utan endast och allenast på den personliga förbindelsen emellan föräldrar, å ena, och barn eller barnabarn, å andra sidan: en förbindelse, hvaruti borgenärer icke kunde träda i gäldenärens ställe, och från hvilken följaktligen något gällande anspråk på egendom för dem icke eller borde hemtas. Det vore med gäldenärens personliga förhållande i detta fall, som i åtskilliga andra, der hans rätt och talan ej kunde öfvergå till borgenärerna. Lika litet som de senare voro berättigade att å den förras vägnar utsöka skadestånd i mål, som rörde hans person allena, då han sjelf ej ville tala; lika litet kunde det tillhöra dem, att genom testamentsklander tillvinna honom den personliga förmånen, att, såsom bröstarfvinge, njuta laglott, om han sjelf eftergåfve sin rätt dertill.

Motiv. pag. 70.

G. H.-R:t har häremot anmärkt, att, enligt 20 Cap. 10 §. Handels-Balken i Lagförslaget, skall gäldenär svara till fulla gälden med den egendom han i framtiden kan ärfva och förvärfva; i följd hvaraf och då borgenärerne i främsta rummet borde få påräkna hans laglott, hvarpå han tilläfventyrs lemnat dem anvisning, H.-R:n ansett det föreslagne stadgandet oförenligt med borgenärers rätt i allmänhet, att, genom bevakande af gäldenärens till dem öfverlåtna rättigheter, få bereda sig full betalningstillgång.

H.-R:ns anm. pag. 31.

Mannen må ej eller klandra testamente, förty att deri förordnadt blifvit, det hustruns laglott henne enskildt tillhöra skall.

11 Cap. 15 §. senare mom.

Då egentliga ändamålet med stadgandet om laglott vore, att den skall komma bröstarfvingen till godo, och ett testamentsklander således ej borde kunna äga rum, hvarigenom mannen, under sken af att bibehålla laglotten åt hustrun, skulle tillvinna sig sjelf en del af den egendom, hennes föräldrar eller förfäder velat åt henne ensam förvara; har man funnit destomera skäl, att förklara mannen obehörig till ett sådant klander, som hustrun, stående under hans målsmanskap, ej kunde utöfva någon motsvarande rättighet, att klandra testamente, hvari mannens laglott blifvit honom till enskild ägo förbehållen.

Motiv. pag. 71.

G. H.-R:t har åberopat det yttrande, som en af förre Lag-Commiteens ledamöter Advocatfiskalen *Staaf*, vid öfverläggning af detta ämne inom Commiteen den 16 Nov. 1825 afgifvit, innefattande den åsigt, att, då hustrun icke genom förord bevarat sin enskilda rätt till

hvad

hvad under ägtenskapet honom tillfalla kunde, och det villkor för makarnes egendomsförhållanden således blifvit vid ägtenskapets ingående satt, att hvad från hennes sida i boet inflöte, tillhörde samfälligheten, vore ej eller något giltigt skäl, hvarföre mannen borde förmenas, att för bevarande af sin giftorätt i den egendom, hvartill lagen gifvit hustrun ovillkorlig rätt, väcka klander af ett testamente, som uppenbarligen ledde till hans förfång.

H.-R:ns Anm. pag. 31.

H. D:n har, efter de åsigter, dess pluralité förut yttrat, angående inskränkning i rättigheten att råda öfver ärfd fastighet, ansett förevarande stadgande komma att förfalla.

H. D:ns Prot. pag. 82.

Om ogift qvinnas myndighetsålder.

Till ytterligare redovisning upptages här den förut, i fråga om giftomannavårdens upphörande vid viss ålder för ogift qvinna, antydda grundsats, som Lagförslaget, i stridighet med Lagen, innefattar:

Att ogift qvinna är myndig, då hon fyllt tjugufem år.

13 Cap. 2 §. första mom.

Uti motiverna är anfördt, att om det icke kunde nekas, att qvinnan, genom sin uppfostran inom en trångare huslig krets, måste längre, än mannen, sakna den erfarenhet, som fordrades för att sköta yttre angelägenheter och sjelf förestå sin egendom, följde deraf likväl icke, att denna erfarenhet alltid skall brista henne. Man kunde, utan fara att särdeles fela, antaga en viss ålder, då den för sådana angelägenheter nödiga mognad hos qvinnan måste anses hafva infunnit sig; och man skulle göra henne orätt, om man vägrade henne att, efter den tiden, råda öfver sig och sitt gods. Visserligen kunde det anmärkas, att qvinnan föddes till ett slags beroende af mannen, och att det borde räcka hela hennes lefnad igenom; men man finge ej förgäta, att detta beroende, om det ej skall förlora sitt syftemål, måste vara sjelfvaldt hos qvinnan, ifrån den ålder, då hennes bildning blifvit fulländad; och det tillhörde ej lagen, att, i stället för detta frivilliga beroende, sätta ett ovillkorligt tvång.

Man hade således föreslagit, att qvinna, ehuru hon ej varit gift, må vid viss ålder blifva myndig. Med afseende å hvad anfördt vore, om den längre tid qvinna tarfvade för att vinna behöflig erfarenhet, och på det nödig varsamhet vid införandet af en så hufvudsaklig lagförändring ej måtte åsidosättas, hade man likväl velat bestämma den ålder, då ogift qvinna skulle vara myndig, till tjugufem år.

Motiv. pag. 74.

H.-R:ne och H. D:n hafva, för sitt ogillande af ifrågavarande lagförändring, hufvudsakligen utgått från följande åsigter: att qvinnans bestämmelse för det husliga lifvet påkallade en derefter inrättad uppfostran, som icke lemnade henne tillfälle att, såsom mannen, reflectera

på de större tilldragelserna i allmänna lefvernet, eller förskaffa sig den verldserfarenhet och menniskokännedom, att en ovillkorlig rättighet att råda sig och sitt gods kunde, utan fara, henne anförtros; att Lagstiftningen icke borde sätta qvinnan i behof af en, åt yttre omsorger riktad och med hennes naturanlag och ursprungliga bestämmelse oförenlig, bildning, som ofta skulle afleda hennes håg och verksamhet från deras rätta och vigtigaste föremål; att qvinnan lemnade, efter den nu rådande ordning, sitt beroende under föräldrarne, för att träda under mannens målsmanskap, utan uppoffring eller försakelse, men hon skulle ej göra det, om hon de jure förut varit sjelfrådande och sedermera genom giftermålet återginge under beroendet; att den fråga sjelfmant framställde sig: huru principen af mannens ovillkorliga målsmansrätt för hustrnn stode tillsamman med den af qvinnans rättighet att vid viss ålder vara sjelfmyndig; att likväl denna målsmansrätt med skäl, som ej tålde motsägelse, vore motiverad, och man tvekade ej antaga den såsom tillfyllestgörande för qvinnans bibehållande under förmyndareinseende, så länge hon förblefve ogift; att om den motsatta principen antoges, måste den, hvad qvinnan anginge, vara lika obegränsad som i afseende på mannen, och i sådant fall fordrade consequensen, att den af makarne borde råda öfver boet, som dertill vore skickligast; äfvensom qvinnans uteslutande från Embetsmanna-classen, från deltagande i allmänna ärenden och deras styrelse vore då en uppenbar orättvisa; att af alla nyheter, den föreslagna lagstiftningen innefattade, det ej gåfves någon, mera genomgripande de husliga förhållandena, än ifrågavarande, och att de olyckligaste följder med säkerhet kunde förutses, om lagen undandroge den ogifta qvinnan, vid en viss ålder, samma omvårdnad, som hitintill, mera såsom en förmån och ett nödigt skydd, än såsom ett tryckande tvång för henne, varit lagd i förmyndarens hand.

H.-R:ne och H. D:n hafva på dessa skäl tillstyrkt, att Lagens bud om ogift qvinnas fortfarande omyndighetstillstånd må bibehållas, dock med bestämdt tillägg, att, såsom hittills skett, Konungen i serskilda fall må äga, att bevilja undantag, då anmälan derom skedde samt personens stadga och skicklighet, att sig och sitt gods förestå, blifvit behörigen vitsordad.

G. H.-R:ns Anm. pag. 33 och 34. Sk. H.-R:ns Anm. pag. 85 och 86. H. D:ns Prot. pag. 86 och 87.

Om flere förmyndares ansvarighet för odelad vård och förvaltning.

Nu gällande Lag stadgar: att om förmyndare äro flere, och hafva barnagodset under samnad hand; då skola de svara lika för förvaltningen, och uppfylla all skada, der den omyndige något derigenom lider; dock så, att den ene ej är skyldig, att umgälla den andras brott eller förseelse, som han icke förekomma kunnat, eller att betala den del i skadan, *som hos den andra kan brista.*

23 Cap. 5 §. i. B.

Lagförslaget åter anser förmyndare, då de äro flere och hafva vården odelad, skyldiga att, *en för alla och alla för en*, för förvaltningen svara, endast med

den inskränkning, att den ene ej är pligtig att umgälla den andras vårdslöshet eller förseelse, deri han ej sjelf skuld äger.

15 Cap. 3 §. 2, 3 mom.

Genom den föreslagna Lagbestämmelsen har man ansett, å ena sidan, nödig omsorg för den omyndiges fördel vara iakttagen, med bibehållande likväl å andra sidan, af den allmänna rättsgrund, att den ene ej är skyldig umgälla den andras vårdslöshet eller förseelse, deri han ej sjelf äger skuld.

Motiv. pag. 76.

G. H.-R:t, som ej funnit hvarken Lagens eller Förslagets redaction nog bestämda, för att utgöra en i allmänhet tillförlitlig pröfningsgrund, har föreslagit, att från den skyldighet, der förmyndare äro flere och hafva odelad vård, att för förvaltningen svara, en för alla och alla för en, annat undantag ej må äga rum, än att den ene ej umgäller den andras vårdlöshet eller förseelse, *deri han sjelf ej tagit del, eller den han ej, genom nödig tillsyn, kunnat förekomma.*

I öfrigt har H.-R:n, genom framställdt exempel, sökt visa, huru oredliga förmyndare kunna, under skydd af lagens frikallelse för den ena att svara för skade-ersättning, hvartill hos den andra tillgång brister, efter öfverenskommelse försnilla den omyndigas egendom. För att, i detta vigtiga och grannlaga ämne, få mera bestämda och ändamålsenliga föreskrifter, är sålunda tillstyrkt, att, ju förr desto heldre, en förklaring öfver 23 Cap. 5 §. Ä. B.. må utfärdas, i öfverensstämmelse med de grunder, H.-R:n föreslagit.

H.-R:ns Anm. pag. 35—37.

H. D:n har, i afseende å det föreslagne stadgandet, att, när flere förmyndare hade förvaltningen odelad, de borde derföre svara, en för alla och alla för en, funnit, att då, vid sådant förhållande, den ene förmyndaren alltid, i flere afseenden, måste vara beroende af den andra, det icke vore öfverensstämmande med billighet, och ej eller enligt med den grundsats, som följdes i fråga om gäldenärers och löftesmäns betalningsskyldighet, när desse ej uttryckligen iklädt sig ansvar, en för alla och alla för en, att ålägga förmyndare annan ansvarighet för deras gemensamma förvaltning, än i mon af den andel deri, efter förmyndarnes antal, hvardera ägde. H. D:n har derföre tillstyrkt bibehållande af nu gällande lag i detta ämne; så ock att förmyndare, som hade annan jemte sig, borde uttryckligen medgifvas att, när han det åstundade, få förvaltningen dem emellan af Rätten delad, till vinnande af befrielse från all ansvarighet för mera, än honom sjelf ålåge att vårda och besörja.

H. D:ns Prot. pag. 91 och 92.

Om bestämd tid, efter hvilken, förmyndare är skyldig, att svara för ränta å omyndigs medel.

Lagen innefattar i detta ämne ej annan föreskrift, än den allmänna, att förmyndaren skall så förränta och förkofra den omyndigas redbara penningar, som bäst och säkrast pröfvas.

22 Cap. 4 §. Ä. B.

Lagförslaget utveklar och bestämmer närmare denna grundsats i följande stadgande:

Hvad af den omyndigas penningar och inkomster till dess underhåll och uppfostran ej tarfvas, skall förmyndaren så förränta och förkofra, som bäst och säkrast pröfvas. Förmyndaren är dock ej skyldig, att förr svara för ränta, än efter tre månader från den dag, medlen i hans händer kommit eller komma kunnat, der ej vises, att han dem dessförinnan utlånt eller annorledes fruktbara gjort.

15 Cap. 5 §.

Uti motiverna anföres, att då det vore förmyndarens pligt, att söka utlåna den omyndigas medel för den ränta, som allmänneligen betalas, och att å bestämda tider infordra den, likasom alla andra den omyndigas inkomster, kunde det ej bestridas, att, om han derigenom finge ett öfverskott, som för den omyndigas behof ej fordrades, detsamma äfven borde förräntas; hvaraf följde, att om förmyndaren sjelf till eget bruk och gagn innehölle medel, han ställde sig i samma förbindelse, som en annan gäldenär. Att antaga motsatsen skulle leda till den följd, att omyndigas arfscapital och tillgångar, utan ansvar, kunde hållas ofruktbare, eller åtminstone, att omyndigas egendom, ehuru betydlig den än vore, aldrig skulle lemna annan inkomst, än en för hvarje år beräknad enkel ränta af capitalsumman, då deremot förmyndare kommo i tillfälle att, på omyndigas bekostnad, draga en betydlig och med hvarje år förökad vinst. Men det vore äfven ofta svårt för förmyndaren, att i den mån räntebelopp småningom inflöto, genast utsätta dem till vinnande af ny ränta. Han skulle ej alltid äga tillfälle dertill. Summornas mindre betydlighet, aflägsen vistelseort eller andra omständigheter kunde sätta honom ur belägenhet, att, äfven om godkändt penningeverk funnes, der penningar för ränta emottogos, dit inlefverera dem, till dess förmånligare användningssätt hunnit sökas. Någon regel vore likväl nödvändig, för att bestämma pröfningen af de flera skiljaktigheter, som i detta ämne alltid skola uppkomma; och man hade härvid sökt en medelväg. Förmyndaren vore icke befriad från sin skyldighet att utlåna den omyndigas inflytande ränte- och inkomstbelopp, eller att, när han dertill funnit utväg, godtgöra sin pupill ny ränta, men han vore ej ansedd ovillkorligen pligtig, att genast betala den: en tid af trenne månader vore för honom utstakad, såsom ett i allmänhet tillräckligt rådrum, att göra sig betänkt på säker utväg att använda öfverskottet. En samvetsgrann förmyndare skulle visserligen ej begagna denna rättighet till den omyndigas skada, och vådan deraf vore vida min-

dre, än af saknad föreskrift, hvarigenom icke blott sorglöshet gynnades, utan ock den omyndigas rätt i denna del skulle, i stället för att vara gifven, blifva underkastad stridigheter och olika omdömen.

Motiv. pag. 77.

H. D:n har, så vidt frågan anginge den omyndigas tillgångar i hufvudstol, icke funnit annat mot Lagförslaget att erinra, än att, då understundom tillfälle kunde saknas att inom berörde tid af tre månader få penningarne emot erforderlig säkerhet utlånte, förmyndaren icke borde göras ovillkorligen ansvarig för räntan efter denna tid, utan vara derifrån frikallad, om han anmälde ett slikt förhållande hos Rätten, i staden inom samma tids utgång, och på landet inom det allmänna Ting, som näst deruppå infölle, då Rätten ägde, om så nödigt pröfvades, meddela tjenliga föreskrifter. Hvad åter beträffade myndlingens årliga inkomster; så enär förmyndaren icke borde anses skyldig att förränta desamma utan afseende på de utgifter, han, under årets lopp, för myndlingen kunde få att bestrida, och, för öfrigt, de sålunda efter hand inflytande medlens mindre belopp ofta skulle öka svårigheten att, inom den tid Lagförslaget bestämde, göra dem fruktbara, har H. D:n ansett ränta derå ej skäligen kunna beräknas förmyndaren till last, förr än sex månader efter hvarje års slut förflutit, till det belopp, uppgjord sluträkning utvisade såsom öfverskott utöfver hvad till utgifter för myndlingen erfordrades, med rättighet för förmyndaren att, om tillfälle till dessa medels utlåning ditintill icke yppats, än vidare njuta befrielse ifrån skyldighet att å dem godtgöra ränta, derest han sådant hos Rätten, i stad inom de omförmälde sex månadernes slut, och på landet vid det näst derefter infallande allmänna Ting, tillkännagaf, samt iakttog hvad honom i anledning deraf kunde åläggas; härifrån likväl alltid undantagne de händelser, då det visades, att förmyndaren tidigare utlånt medlen, eller dem annorledes fruktbara gjort, eller att tjenligt tillfälle dertill varit honom erbjudet och blifvit försummadt.

H. D:ns Prot. pag. 93 och 94.

Om bestämd tid, efter hvilken, myndlings förmånsrätt för fordran hos förmyndare upphör.

I detta ämne, hvarom nu gällande Lag icke innefattar något bestämdt stadgande, föreskrifver Lagförslaget: att om den, som myndig blifvit, låtit sin fordran hos förmyndaren innestå längre tid, än ett år, sedan den, genom oklandrad eller eljest godkänd räkning, eller genom dom, stadgad blifvit; då upphör den förmånsrätt, som Lagförslagets 22 Cap. Handels-Balken stadgar. Lag samma är, om ej tillträdande förmyndare eller målsman, inom lika tid, utsökt den omyndigas fordran hos den, som förut förmyndare varit.

15 Cap. 18 §.

Utur stånd att utstaka de åtgerder, hvarigenom förmyndaren skulle kunna i förvaltningen steg från steg följas, och då en sådan strängare tillsyn, om än för någon del verkställ-

bar, icke blott tillförde förmyndaren ett oberäkneligt besvär, utan också merendels motarbetade den omyndigas bästa, hade Lagstiftaren måst stadga någon utväg att förminska eller undanrödja den våda, som den omyndigas egendom under förmyndarens förvaltning kunde vara underkastad. Härifrån härleddes den för barna-arf och pupillmedel utmärkta, och i förslaget till Handels-Balken bestämda förmånsrätt i förmyndares egendom.

Denna rättighet borde likväl vara inskränkt inom vissa gränser och förenad med sådana villkor, att den ej åstadkomme ett vådligt inflytande på de aftal och förbindelser, förmyndaren kunde vara föranlåten att för sin egen del ingå.

Erfarenheten vittnade, att vid yppade konkurser fordringar blifvit bevakade af personer, som i flera år varit myndige och hvilke, på den grund att de låtit sina medel stå inne hos förmyndaren, under påräknadt fortfarande af deras till någon viss tid af lagen icke inskränkta företrädesrätt, yrkat att densamma tillgodonjuta. De skiljaktiga omdömen, som blifvit öfver sådana anspråk fällde, ådagalade nödvändigheten af närmare bestämmelser i detta ämne.

Man hade således föreslagit det stadgande, att om den, som blifvit myndig, låter sin fordran innestå öfver år och dag, sedan den genom oklandrad eller eljest godkänd räkning utredd är, skall den beviljade förmånsrätten upphöra, och att, i fall räkningen klandrades, och rättegång derom uppkomme, prescriptionstiden borde räknas ifrån det fordringen genom Domarens utslag vore fastställd. Den myndigblifne personen, af lagen satt i utöfning af alla sina borgerliga rättigheter, borde rättvisligen dela lika öde med andra förmyndarens borgenärer, i fall han för bibehållandet af sin serskilda rätt icke iakttagit den föreskrifna tiden, utan, af förtroende till förmyndaren, medgifvit honom att ännu längre innehafva sin egendom.

På förut uppgifna grunder, hade äfven detta stadgande blifvit sträckt till förmyndare, som efterträdde en afgående, och hvars pligt det vore, att genast emottaga vården af den omyndigas egendom och sörja för hans säkerhet.

Motiv. pag. 79 och 80.

H. D:n har gillat det föreslagna stadgandet, men derjemte anmärkt, att om den, som blifvit myndig, eller en senare förmyndare kunde, med bibehållande af förmånsrätt hos den afgångne förmyndaren, huru länge som helst dröja att affordra honom räkning, skulle det ej sällan hända, att, efter många års förlopp, vid yppad konkurs, förmånsrättsanspråk väcktes, dem andre, under tiden tillkomne borgenärer, icke kunde förutse, och hvarigenom desses rätt således blefve i hög grad förnärmad; äfvensom det då berodde af förstnämnda fordringsägare, att, i samråd med gäldenären, ehuru räkning blifvit gifven för längre tid än ett år tillbaka, medelst fördöljande deraf, omintetgöra verkan af den prescription, som blifvit föreslagen.

På desse skäl är det tillägg, i förevarande fall, af H. D:n tillstyrkt, att den, som blifvit myndig, eller till förmyndare i annans ställe förordnad, men försummat att, inom ett år derefter, taga, eller genom laga rättegång fordra fullständig räkning, måtte, för hvad af fordringen kunde komma att hos den afgångne förmyndaren, eller i dess bo, innestå längre än ett år efter denna tids förlopp, anses ifrågavarande förmånsrätt förlustig, likasom vore den försummelse, Lagförslaget upptager, begången.

H. D:ns Prot. pag. 95.

Speciel Jemnförelse.

Lagförslaget. **Nu gällande Lag.**

1 CAP.

Om arf i allmänhet *).

Vid bestämmande af ordningen för arfsrätten, uttrycker sig 1734 års Lag nästan endast genom exempel; men Lagförslaget framställer allmänna grunder för utredningen af personers skyldskap och deraf härledda arfsrätt, med bibehållande tillika af de exempel, som i Lagen förekomma.

3 Cap. Ä. B.

14 §.

— — — — Äro både bakarfvinge och sidoarfvinge i lika led; gånge sidoarfvinge till, och bakarfvinge ifrån. Äro sidoarfvingar i lika led, men olika gren; tage då den arfvet, som är af närmare stamfader eller stammoder med den döda: äro de af samma stamfader eller stammoder; varen samarfva.

18 §.

Bakarfvingar och sidoarfvingar ärfven, till och med nionde led: den i fjermare skyldskap är, vare ej arfvinge.

10 §.

Efter denna §. upphör förfäders arfsrätt med fjerde led.

11 §.

Tvista fjermare sidoarfvingar sig emellan, och äro de i lika led, men olika gren; tage då den arfvet, som är af närmare stamfader med den döda. Äro de både till gren och led jemnskylde; vare då samarfva.

Det skiljaktiga är: att Förslaget dels bestämmer en viss gräns för sidoarfvingars rätt, dels utsträcker arfsrättens gräns för bakarfvingar, och dels innefattar stadgande om inbördes företrädesrätt emellan desse och sidoarfvingar.

Uti motiverna är anfördt, att arfsrätten i staten, såsom hvilande på positiv Lag, borde upphöra, när staten funne dess utöfning medföra större olägenheter, än det gagn, som deraf kunde vinnas. Detta vore att befara, om arfsrätten utsträcktes ända till oändlighet. Följden skulle blifva, att äganderätten gjordes osäker, genom långvariga tvister, hvilkas utgång komme att bero på en bevisning om aflägsna slägtskaper, som oftast ej med säkerhet kunde ernås.

Motiv. pag. 42.

Sedan uti motiverna för Lagförändringen i 6 och 7 §.§. af detta Cap. den mening blifvit uttryckt, att syskons afkomlingar skola njuta istadarätt, *utan inskränkning till viss led*,

*) Lagförslagets stadganden uti 6, 7, 19 och 24 §.§. af detta Cap. äro bland allmännare grundsatser redoviste.

har Sk. H.-R:n trott, att i öfverensstämmelse med denna mening, sidoarfvingar, som njuta istadarätt, borde från det allmänna stadgandet i förevarande 18 §. uttryckligen undantagas.

H.-R:ns Anm. pag. 7 och 71.

H. D:n har ej funnit skäl, att den föreslagna bestämmelsen af en viss gräns för arfsrätten tillstyrka.

H. D:ns Prot. pag. 50.

---

5 Cap. Ä. B.

22 §.

Nu tvistas, om barn vid födslen lif hade: har bevis derom förekommit, dock ej sådant, att det för fullt gälla må; då äge Rätten tillåta modren, eller någon af dess fränder, som vid födseln när varit, att bevisningen med ed fylla.

1 §.

— — — Nu säga barnets fädernes fränder, att det var dödt födt, och moder, eller hennes arfvingar, att det var qvickt födt; är dertill ej mer än ett vittne, qvinna eller man, som när var, och modren eller hennes fränder, som vid födslen varit, kunna det vittnets ed med ed sin fylla, att barnet var qvickt födt; ärfve då barn fader sin, moder barn sitt, och hennes arfvingar henne. Faller annat arf medan barnet ännu i moderlifvet är, och födes det med lif fram; vare lag samma. Hafver ingen, utan modrens fränder, när varit; då äger hvarken hon, eller de vitsord. Dör modren i födslen, och barnet lefver efter henne; ärfve då det sin moder, och barnets arfvingar barnet.

Det skiljaktiga är: att Lagförslaget tillåter modren, eller någon af dess fränder, att gå fyllnadsed, antingen den bevisning om barnets födsel med lif, som sålunda fyllas skall, genom vittne *eller annorledes* förekommit.

---

25 §.

Är någor intagen å hospital, fattighus eller annan sådan inrättning till nödlidandes vård och försörjning, att, på inrättningens kostnad, för lifstid njuta skötsel och underhåll, och dör han, medan den försörjning varar; då höre all den egendom, i persedlar eller reda penningar, som han å stället efter sig lemnar, inrättningen till.

Genom 1686 års Kyrkolag, 28 Cap. 13 §. jemnförd med Kongl. Brefvet den 13 Mars 1751 och Kongl. Instructionen för Seraphimer-Gillet den 28 April 1791, berättigas fattighus och hospitaler, att taga arf efter en der afliden person, likväl med förbehållen rätt för arfvingar, att inlösa hans arfvejord.

Annan

Annan skiljaktighet förekommer ej, än att denna, åt allmänna barmhertighetsstiftelser i Lagen medgifne rätt är i Förslaget inskränkt endast till sådan egendom, i persedlar eller reda penningar, som den vid inrättningen aflidne, å stället efter sig lemnar.

Man har ansett ifrågavarande stiftelser vara ämnade att genom det allmänna välgörandet bereda en fristad åt den enskilda nöden. Det låge således i deras natur, att de måste äga en egen bestämd, af tillfälligheter oberoende fond, lämpad efter hvarje inrättnings ändamål och vidd. Under denna förutsättning skulle en större tillvext i capitalförmögenhet, enär inrättningen icke behöfde eller kanske icke ens borde utvidgas, blifva, antingen för det med ifrågavarande arfsrätt åsyftade ändamål, öfverflödig eller rent af skadlig. Afsigten med hvarje barmhertighetsstiftelse tillät icke eller denna, att, vid meddelandet af understöd åt behöfvande, beräkna möjligheten af en fördel, vunnen på andra, må hända lika behöfvandes, bekostnad. Hoppet om ernående af en sådan vinst kunde ock sällan vara beledsagadt med något slags sannolikhet, helst den, som, efter det han blifvit intagen i en barmhertighetsinrättning, genom någon lycklig händelse funne utväg att annorlunda sörja för sin bergning, icke borde kunna hindras att inrättningen öfvergifva. Exempel saknades dock icke, att den oinskränkta arfsrätt, som ifrågavarande inrättningar nu ägde, blifvit begagnad till arfvingars förfång. Med fästad uppmärksamhet härå, och i sammanstämmelse med det i testamentslagen föreslagna stadgande, att testamenten ad pios usus ej finge emottagas, utan Konungens tillstånd, har man inskränkt barmhertighetsinrättningars arfsrätt till der intagna personers vid dödstiman å stället varande persedlar och reda penningar, hvilkas belopp i de flesta fall icke kunde vara särdeles betydligt, men hvarom redovisning eljest kunde medföra tvister emellan inrättningarna och de deri intagna personers arfvingar.

Motiv. pag. 45.

Af H. D:n är anmärkt, att föreskriften i detta ämne, såsom varande af en mindre vidsträckt omfattning och ägande gemenskap med stadgandena, rörande allmän fattigvård, borde, i likhet med hvad nu ägde rum, upptagas i Kyrkolagen, dit sålunda endast hänvisning i Lagförslaget erfordrades.

H. D:ns Prot. pag. 53.

---

14 Cap. Ä. B.

26 §.

Träder den till arf, som dertill oberättigad är; bäre åter till rätta arfvingen allt hvad han njutit; hafve dock rätt till skälig ersättning för den nödiga och nyttiga kostnad, han å arfvet gjort: tillträdde han arfvet på god tro; vare då ej skyldig gälda ränta eller afkomst

2 §.

Träder oskyld man till arfvet, och säger, att han skylder är; eller är han den dödas skyldeman, och vet annan närmare arfvinge vara; blifver det sedan kunnigt, och hafver rätter arfvinge, utan laga förfall sin talan försummat; då falle det arf till Konungen, der andre

för längre tid, än sedan talan anställdes, eller han eljest annans bättre rätt veta feck. Den, som i ägtenskap född är, men för oägta förklaras, efter ty i 2 Cap. skils, varde alltid ansedd hafva i god tro varit, till dess talan anställdes.

arfvingar ej till äro efter den döda; och den som falskeliga arfvet tog, gälde åter allt, det han uppburit hafver, och plikte som för annat bedrägeri.

Skiljaktigheterne äro, att Förslaget utesluter Lagens anvisning till straffbestämmelse *) och tillägger stadganden angående:

1:o dens rätt, som tillträder arfvet, mala fide, att vid återbäringen njuta ersättning för den nödiga och nyttiga kostnad, han å arfvet gjort;

Sk. H.-R:n, som anmärkt, att Lagförslagets redaction ej bestämdt uttryckte, att oberättigad innehafvare af arf, hvilken det tillträdt, mala fide, vore skyldig gifva ut den ränta eller afgäld, som af arfvet rätteligen gå bordt från den tid han det emottagit, har sålunda tillstyrkt, att uttryckligt stadgande härom må i §. införas.

H.-R:ns Anm. pag. 7 och 71.

H. D:n har ansett stadgandet om kostnadsersättning för arfvinge, som, mala fide, arfvet innehaft, icke böra antagas.

H. D:ns Prot. pag. 54.

2:o befrielse för den, som vid tillträdet varit i god tro, från ersättning af ränta eller afkomst för längre tid, än sedan talan anställdes, eller han eljest annans bättre rätt veta feck;

3:o det barns rätt i detta fall, som, född i ägtenskap, sedan för oägta förklaras.

Motivet för sistnämnde undantag från regeln är, att om än en i ägtenskap född, men för oägta sedan förklarad person kunde hafva, innan klander å hans födsel anställdes, känt det förhållande, hvarpå klandret skulle grundas, borde det likväl ej skäligen fordras, att han sjelf skulle göra uppmaningen till detta förklarande, helst han möjligen ägde anledning att hoppas, det all fråga om hans börd kunde, genom försummadt eller eftergifvet klander, försvinna.

Motiv. pag. 45.

Vid uppställningen af detta Capitel har Sk. H.-R:n anmärkt, att då rätta ordningen för begreppet om arfsläran vore 1:o *hvilken*, 2:o *huru*, och 3:o *af hvilken* ärfves, borde ock 19 §. i Lagförslaget, som innefattar bestämmelse om arfvets fördelning könen emellan, i ordningen blifva den andra. Dessutom har H.-R:n ansett Lagförslagets stadgande uti 1 Cap. 10 §.

---

*) Uti förslaget till Criminallag 24 Cap. 19 §. Straff-Balken, belägges det brott att genom antagande af falskt namn eller stånd, hafva beredt sig arf, eller andra familjerättigheter, med straffarbete uti fjerde grad.

Handels-Balken, angående förbud mot öfverlåtelse af arf efter lefvande person, rätteligen höra till förevarande Cap., och sålunda tillstyrkt, att stadgandet må hitflyttas.

H.-R:ns Anm. pag. 8 och 71.

---

2 CAP.

Om ägta födsel *).

4 §.

Säger hustru sig hafvande vara, då mannen dör eller ägtenskapet eljest upplöses, och föder hon barn å sådan tid, att det för mannens afkomling hållas må; vare ock den födsel ägta.

5 Cap. 2 §.

Nu dör mannen — — — —. Säger hustru sig hafvande vara, och synes det ej å henne; ställe då borgen, om hon uppehälle af boet njuta vill. — — — —

Det skiljaktiga är:

1:o att Lagförslagets bestämmelse angår tvenne fall: då mannen dör, eller då ägtenskapet eljest upplöses;

2:o att Lagens föreskrift, angående hustruns pligt att ställa borgen för sitt underhåll af boet, då hafvande tillståndet å henne ej synes, är i Förslaget utesluten.

Sk. H.-R:n har ansett nödigt, att samma tid här utsättes, som 1 §. för barns ägta födsel bestämmer, och sålunda föreslagit följande redaction: "Säger hustru sig hafvande vara, då mannen dör, eller ägtenskapet eljest upplöses, och föder hon barn inom trehundrade dagar efter mannens död, eller efter det hon upphörde med honom sammanlefva; vare ock den födsel ägta.

H.-R:ns Anm. pag. 8 och 72.

---

5 §.

Barn är ägta, som man, efter fästning, aflat med fästeqvinna. Yppas hinder, hvarföre giftermålet efter lag ej fullbordas må, och äro begge eller endera i god tro; vare ändå barnet ägta. — — — —

5 Cap. G. B.

1 §.

Aflar man barn med sin fästeqvinna, eller under ägtenskapslöfte, eller i lönskaläge, derå sedan fästning, eller ägtenskap följer; de barn äro ägta barn. — — — —

Det skiljaktiga är, att Lagförslaget:

1:o icke, såsom Lagen, anser det barn vara ägta, som man aflat i lönskaläge, derå sedan fästning, men ej ägtenskap, följer;

---

*) 1, 2, 3 §.§. i detta Cap. äro bland allmännare grundsatser redoviste.

2:o tillägger det nya stadgande, som §:ens 2 mom. innefattar.

H. D:n har tillstyrkt, att nu gällande Lag i detta ämne må bibehållas.

H. D:ns Prot. pag. 54.

---

8 Cap. Ä. B.

6 §.

Gifta sig man och qvinna, som i lönskaläge sammanaflat barn, och hafva de, vid fästningen eller vigseln, eller förut inför Domstol, erkänt barnet; då njute det ägta barns rätt. Är fästning skedd och barnet erkändt, men dör endera, förr än vigsel åkommer; vare lag samma.

1 §.

Aflar man barn i lönskaläge och tager sedan qvinnan till ägta, eller henne ägtenskap tillsäger, men endera dör, förr än vigsel åkommer; då tage barnet arf, som barn af laggiftosäng.

Skiljaktigheten är: det i Lagförslaget för barnets ägta födsel stadgade villkor, att föräldrarne skola vid fästningen eller vigseln, eller förut inför Domstol, hafva barnet erkänt.

Uti motiverna är anmärkt, att om blotta förklarandet af mannen och hustrun, när som helst afgifvet, att ett barn vore af dem i lönskaläge afladt, kunde legitimera barnets börd, skulle de vådligaste missbruk uppkomma och i synnerhet blifva att befara i ett barnlöst ägtenskap. Makarne skulle kunna upptaga främmande barn, för att tillegna dem förmåner, som lagen velat förbehålla endast åt rätta arfvingar.

Motiv. pag. 49.

Äfven i detta ämne har H. D:n tillstyrkt bibehållande af nu gällande Lag.

H. D:ns Prot. pag. 54.

Nytt Stadgande.

7 §.

Går giftermål åter för laga skäl, och hafva mannen och qvinnan, eller endera, i god tro varit; då äro barn ägta, som de sammanaflat.

Uteslutne Stadganden.

5 Cap. G. B.

2 §.

Nu går någon i annat gifte, som sägs i 13 Cap. 6 §. och aflar barn; finnes sedan, att förre maken lefver; då äro ock de barn ägta; och tagen arf, som i Ärfda-Balken sägs.

---

8 Cap. Ä. B.

5 §.

Hafver någon gått i annat gifte, då ingendera viste, att förre man eller hustru lefde, och fått der lof till, som lag säger; tagen de barn, som i det ägtenskap aflade äro, fullt arf efter fader och moder, ändock sedan finnes, det förre maken lefvat.

---

3 CAP.

Om utländsk, så ock om frånvarande inländsk arfvinge.

1 §.

Är utländsk arfvinge å den ort boende, der Svensk man har rätt till arf; njute ock han lika rätt i Sverige.

15 Cap. Ä. B.

2 §.

Bor utländsk arfvinge å den ort, der Svensk man arf njuter; då njute ock han samma rätt i Sverige: vill han det arf utur Riket föra; gifve då sjette penningen deraf till Konungen, eller den han sin rätt förlänt hafver, der ej annorlunda mellan begge Riken slutit är. Kommer han ej inom natt och år, och med fulla skäl visar, att han är rätter arfvinge; tage då närmaste inländsk arfvinge samma arf, om den inom tre månader, efter natt och år, sin rätt lagliga bevakar. — — —

Skiljaktigheterne äro, att Lagförslaget utesluter:
1:o föreskrifterna, angående jus detractus;

Man har ansett bestämmelserna härom ej tillhöra Civillagen, såsom beroende af de öfverenskommelser och fördrag, som voro eller kunna blifva gällande staterne emellan.

Motiv. pag. 50.

2:o Lagens bestämmelse, angående prescriptionstid af trenne månader för nästa inländske arfvinge att sin rätt bevaka, då utländsk arfvinge talan försutit.

---

15 Cap. Ä. B.

2 §.

Är utländsk arfvinge å den ort boende, der Svensk man ej njuter arf; hafve ej arfsrätt i Sverige, utan han, med Konungens tillstånd, till Riket flytter, att der bygga och bo.

3 §.

Har Svensk man öfvergifvit fäderneslandet och satt sig neder att bygga och bo utrikes; njute ej annan rätt till arf, än utländsk man. Äro barn efter honom i landet qvar, och njuter han ej sjelf arfsrätt; då ärfven de, som om fadren död vore.

7 §.

Har arfvinge, som i 2 och 3 §§. sägs, i rätt tid sig anmält, men flytter ej till Riket, inom år och dag sedan den tid ute var; hafve då sin rätt till arfvet förlorat.

1 §.

Nu dör den man, som hafver arfvingar utrikes, å den ort boende, der Svensk man ej arf njuter; tagen då de ej något arf i Sverige, utan de äro den dödas barn eller bröstarfvingar, och vilja sätta sig neder här i landet att bygga och bo, så ock borgen derföre ställa inom natt och år. — — — —

7 §.

Öfvergifver någon sitt fädernesland och sätter sig alldeles neder att bygga och bo under främmande Herrskap; njute ej större rätt till det arf, som sedan här i Riket falla kan, än andre utländske å samma ort. Flytter han hit i landet igen; tage det arf, som sedan faller. Hafver han barn, och lemnar dem i landet qvar; vare deras rätt dem förbehållen. Tager han dem med sig utländes, medan de omyndige äro, och flytta de, inom natt och år, sedan de myndige varda, in i landet igen; då äga de samma rätt, som de hemmavarande barn. Aflar man barn utländes; då följa de sin faders villkor.

Det skiljaktiga är, att Förslaget:

1:o i det fall, som 2 §. innefattar, dels utsträcker arfsrätten till hvilken arfvinge som helst, dels utesluter Lagens föreskrift om borgens ställande;

2:o föreskrifver, bestämdare än Lagen, huru barn skola ärfva, då fadren öfvergifvit fäderneslandet och sjelf ej njuter arfsrätt, men utesluter Lagens öfriga stadganden i detta fall.

Man har funnit nödigt bestämdt uttrycka, att, i förevarande fall, barnen borde ärfva, såsom om fadren vore död, på det ovisshet ej må uppstå vid bedömandet af barnens rätt. Om fadren, jemte flera jemnskylda, voro i sådan arfsled från den döda, att de utestängde fjermare skyldemän, kunde eljest sättas i fråga, om icke barnen, då fadren bevisligen lefde, borde inträda i hans rätt och således dela arfvet med hans jemnskylda. Nu åter, då det vore gifvet, att barnen ej ärfde annorlunda, än såsom om fadren död vore, kunde denna fråga ej väckas.

Motiv. pag. 49.

---

15 Cap. Ä. B.

4 §.

Faller arf för den, som å kändt ställe utomlands vistas eller inom Riket så fjerran boende är, att han kunskap om arfvet ej hafva kan; låte Domaren honom det veta. Kommer han ej och ställer ej eller för sig ombud, om han utrikes vistas, inom tu år, och der han i Riket är, inom sex månader, sedan han arfvet veta feck; hafve ej rätt dertill.

4 §.

Är rätter inländsk arfvinge inrikes, dock så fjerran boende, att han om arfvet ej kunskap hafva kan; eller är han utrikes, och kunnigt hvar han är; då skall Domaren honom det veta låta. Kommer han ej inom natt och år, sedan han det veta feck; hafve der å ingen talan, utan han viser laga förfall.

Skiljaktigheten är: att Förslaget förändrar den i Lagen bestämda prescriptionstid.

---

15 Cap. Ä. B.

5 §.

Har den döde haft arfvinge, som före honom ej vetterligen död är, och är ej kunnigt, hvar han vistas; låte då Domaren i allmänna tidningarne, tre gånger, minst en månad emellan hvarje gång, kungöras, att arf fallit honom till.

5 §.

sådan den lyder i Kongl. Förordningen den 30 Maji 1835.

Nu vet man hans inländske arfvinge, men ej hvar han är, låte då Domaren i allmänna tidningarne tre gånger, minst en månad emellan hvarje gång, och första gången sist inom tre månader från den dag, då boupptecknigen

Kommer han ej, eller ställer för sig ombud, inom fem år från den dag sista kungörelsen skedde; hafve sedan ej rätt till arfvet.

6 §.

Vet man ej, om den döde haft arfvinge; varde om arfvet kungjordt, som i 5 §. sägs. Kommer ej arfvinge eller ställer för sig ombud, inom tid, som der stadgas; hafve sedan ej rätt till arfvet.

9 §.

Faller arf för den, som frånvarande är; då skall Rätten låta sätta det i säkert förvar eller under god mans vård, till dess den frånvarande sin rätt bevakat eller tiden dertill ute är, efter ty i 4, 5 och 6 §.§. skils. Ej må andre arfvingar dessförinnan dela frånvarandes lott, der ej hans vistande okändt är, och de, i ty fall, för arfvets lyftning borgen ställa, som af Rätten godkännes. till Rätten ingifven är, kungöras, att arf fallit honom till. Vilja fjermare det arf lyfta, vare det tillåtet, der de för arfvet och dess afkomst ställa borgen, som af Rätten godkännes. Begagna de ej lyftningsrätten, förordne Domaren god man, som arfvet vårdar och förvaltar, till dess den frånvarande arfvingen sin rätt bevakar eller tiden dertill ute är. Kommer ej den frånvarande arfvingen inom tio år från den dag, då kungörelsen tredje gången i tidningarne infördes, vare från arfvet skild, der han ej laga förfall visar.

15 Cap. Å. B.

6 §.

Vet man ej hans arfvinge, och kommer ej bud af honom, eller viss kunskap hvar han är, eller kommer han ej sjelf, inom natt och år; då falle arfvet Konungen till, der ej arfvingen sedan laga förfall viser.

Skiljaktigheterne äro, att Förslaget:

1:o bestämmer annan prescriptionstid än Lagen;

2:o stadgar dels om arfvets kungörande, äfven i det fall, som 6 §. innefattar, dels om arfvets vård och borgens ställande, då det lyftes, i alla de fall, der arfvinge frånvarande är;

3:o utesluter Lagens stadgande i 6 §. om Konungens rätt till arfvet.

H. D:n har vid 5 och 6 §.§. tillstyrkt, att, i öfverensstämmelse med de, för bevakande af fordringsanspråk i allmänhet, nu gällande stadganden om præscriptionstid, den i berörde §.§. föreslagne tid för arfsrätts iakttagande borde förlängas från 5 till 10 år, räknade från den dag förslaget omförmälde.

H. D:ns Prot. pag. 54.

G. H.-R:t har ansett stadgandet i 9 §. förtydligas, om 7 §. jemväl åberopas, och redactionen blifver, att hvarken arfvet får lyftas, eller andra arfvingar dela den frånvarandes lott, utan att de villkor inträffa, som §. omförmäler.

H.-R:ns Anm. pag. 27.

Nytt

Nytt Stadgande.

10 §.

Har rätter arfvinge sin talan förlorat, men vill förfall visa; äge då att söka försuten tid åter, som i 35 Cap. Rättegångs-Balken sägs. Ej må förfall för arfvinge gälla, sedan tjugu år framflutit ifrån dens dödsdag, efter hvilken arfvet föll.

Uteslutet Stadgande.

15 Cap. Ä. B.

3 §.

Nu hafver den döde skyldemän inrikes; skifta de arfvet, och kommer ej skyldare utländsk arfvinge, inom natt och år efter dödsfallet, eller viser laga förfall; behålle då den arfvet, som i handom hafver, och gifve ej något ut.

---

4 CAP.

Huru arfsrätt förverkas.

1 §.

Ej må någon taga arf efter den, han med uppsåt eller genom groft vållande dräpit, ej eller efter den, mot hvars lif han brott anstiftat, eller till hvars afdagatagande han hulpit, försök gjort, eller i stämpling deltagit; varen ock alle från arfvet skilde, som genom honom kunde komma att ärfva.

6 Cap. Ä. B.

1 §.

Ej må någon arf taga efter den, som han med vilja dräpit, utan vare han och alle derifrån skilde, som genom honom kunde komma att ärfva.

Skiljaktigheterne äro: de i Förslaget tillagde nya fall, der arfsrätt förverkas.

I fråga om förlust af arfsrätt efter skyldeman, som man genom groft vållande dräpit, har H. D:n, enär öfverläggning och beräkning ansåges vid sådane tillfällen icke hafva ägt rum, trott den föreslagna påföljden innefatta en skärpning af den för sådant dråp i allmänhet stadgade bestraffning, som icke vore af behofvet påkallad och följaktligen ej eller med rättvisa förenlig, i andra fall, än då dråparen, i följd af det förhållande, hvari han stått till den dräp-

na, haft någon serdeles förbindelse att honom vårda och bistå, och för hvilka fall Förslaget serskildt i 3 och 4 §.§. likasom nu gällande lag i 6 Cap. 3 och 5 §.§. Ärfda-Balken, en så beskaffad påföljd innehåller.

H. D:ns Prot. pag. 55 och 56.

---

6 Cap. Ä. B.

2 §.

Dör man och lemnar hustru efter sig hafvande: varder hon med fostret af mannens arfvingar dräpen, eller så illa handterad, att fostret deraf förgås; ärfven då barnet sin fader, modren sitt barn och hennes arfvingar henne: dör modren, men ej barnet, af den handaverkan; vare ändå fäderneslägten från arf efter det barn och dess afkomlingar skild.

2 §.

Dör mannen, och lemnar hustru efter sig hafvande, varder hon, eller fostret, eller både, af mannens arfvingar dräpne, eller varder hon så illa hamlad och handterad, att fostret deraf förgås; ärfve då barnet fader sin, och moder barn sitt, och hennes arfvingar henne. — — —

Annan skiljaktighet förekommer ej, än Förslagets förtydligande att, äfven i det fall modren, men ej barnet, dör af mannens arfvingars handaverkan, fäderneslägten från arf är utesluten.

Sk. H.-R:n har anmärkt, att ehuru Lagstiftarens mening icke kunde vara annan, än att den eller de af fäderneslägten, som misshandlingen utöfvat eller i någon måtto dertill medverkat, och dens eller deras afkomma, skulle härigenom hafva arfsrätten förverkat, kunde likväl stadgandet efter ordalydelsen erhålla en sådan, mot rätt och billighet stridande tillämpning, att äfven oskyldige, om brottet okunnige arfvingar af fäderneslägten gingo förlustige sin arfsrätt. H.-R:n har sålunda, till lagbudets förtydligande, föreslagit följande redaction: "Dör man och lemnar hustru efter sig hafvande: varder hon med fostret af mannens arfvingar dräpen, eller så illa handterad, att fostret deraf förgås; varen då de, som misshandlingen föröfvat, dertill medverkat, eller den afvetat, men icke afvärja sökt, och deras afkomma, från arfsrätt skilde; och gånge hvad dem tillfalla bordt till möderneslägten. Lag samma vare om modren, men ej barnet, af den handaverkan dör.

H.-R:ns Anm. pag. 8 och 72.

I denna H.-R:ns åsigt har äfven H. D:n instämt.

H. D:ns Prot. pag 56.

---

6 Cap. Ä. B.

4 §.

5 §.

Dessa §.§. innefatta enahanda stadgande, att fader eller moder, som agar sitt barn så, att det dör deraf, har för sig och sina fränder förverkat allt, det han eller hon ärfva borde; men Förslaget utesluter Lagens följande tillägg:

Ligger moder ihjäl barn sitt emot sin vilja, miste då ej arf.

Uteslutet Stadgande.

6 Cap. Ä. B.

6 §.

Äro tvenne hvars annars arfvingar, och dräpa de hvarannan i vredes mode; ärfve då ingendera den andra, ändå att den ene lefver längre än den andra, utan tage närmaste fränder arf, hvar efter sin skyldeman. Nu kan det pröfvas, att endera hafver dräpit den andra i rätta lifsnöd; då ärfve den saklöse, och sedan hans arfvingar, det den brottslige ägde.

---

5 CAP.

Om hemgift *).

1 §.

Vill fader eller moder i hemgift upplåta penningar eller annan lös egendom åt barn, vid giftermål, eller eljest då det bo sätter, eller vid annat tillfälle; göre det skriftligen och sätte i hemgiftsbrefvet ut beloppet af penningarna och värdet af lösören. Hemgiftstagaren skrifve qvitto derå, med vittnen under.

4 §.

Då gifvaren dör, skall hemgift till skifte återbäras.

7 §.

Äro lösören ej i behåll, då hemgift återbäras skall; gälde hemgiftstaga-

16 Cap. G. B.

1 §.

Gifver fader, eller moder, åt son, eller dotter, hemföljd i — — — lösören, vid deras giftermål; tekne det upp, och sätte å lösören skäligt värde; tage ock qvittobref derå. Sedan behålle den hemföljd, som den fått, så länge fader och moder både lefva, — — — — — — — — — — — — Dör endera, och skall arf delas, gånge då alltsammans åter till skiftes; dock räknas ej den ränta, eller nytta, han eller hon deraf haft. Samma lag vare, der man gifver hemföljd med, då barn utur hus och bo skiljas, eller vid annat tillfälle. Vill man till full ägo gifva dem penningar, eller andra lösören; — — — — — — —

*) Stadgandet i Lagförslagets 1 §. angående inskränkning af hemgift endast till lös egendom, och den bestämmelse 5 §. 1 mom. innefattar, äro bland allmännare grundsatser redoviste.

ren det värde, som å dem i hemgiftsbrefvet satt är.

8 §.

I de fall, då hemgift går åter, varde ej den nytta räknad, som hemgiftstagaren deraf haft; och svare han ej eller till den försämring, som å lösören, genom deras vanliga bruk, kommit.

9 §.

Hafva föräldrar gifvit barn lös egendom, utan att hemgiftsbref så upprättadt och lagföljdt är, som i 1 och 2 §.§. sägs; varde den egendom ansedd såsom till full ägo gifven.

hafve der fri magt till: ej må det till skiftes återbäras, som så gifvet är.

2 §.

Nu finnes hvarken upptekning, eller qvittobref, ej eller annat bevis, och är likväl hemföljd gifven; bäre då åter till skiftes, med svornom ed. Är husgeråd borta, eller kan det ej återbäras så godt, som det gafs; gälde efter ty, som det värdt var, då det gafs.

Skiljaktigheterne äro, att Förslaget:

1:o bestämmer, att qvittobref å hemgift skall med vittnen vara försedt.

Sk. H.-R:n har tillstyrkt, att dag och årtal äfven skall i qvittobrefvet bestämdt utsättas.

H.-R:ns Anm. pag. 9, 72, 73.

2:o Befriar hemgiftstagaren vid återbäringen af lösören från ansvar för den försämring, som de, genom vanligt bruk, undergått.

H. D:n har afstyrkt denna Lagförändring, såsom stridande mot ej mindre den hittills antagne och jemväl i Lagförslaget uttryckta grundsats, att hemgift i lösören borde betraktas, såsom förskott på blifvande arf, än äfven Förslagets stadgande, att, när samma lösören ej äro i behåll, de skola vid återbäringen beräknas till det värde, som vid öfverlemnandet varit åsatt.

I öfrigt har H. D:n, vid Lagförslagets stadgande uti 4 §. att hemgift skall, då gifvaren dör, till skifte återbäras, ehuru öfverensstämmande med nu gällande Lag uti ofvanåberopade Cap. och §., föreslagit det tillägg. att arfvinge, hvilken undfått hemgift i lös egendom, borde berättigas att, om han det åstundade, i afräkning å sin lott, behålla densamma efter det i hemgiftsbrefvet stadgade värde, och att, om hans arfslott ej motsvarade värdet, han skulle hafva rätt att fylla bristen med penningar.

H. D:ns Prot. pag. 63 och 65.

3:o Föreskrifver, att lös egendom, gifven af föräldrar åt barn, utan att hemgiftsbref i föreskrifven ordning vore upprättadt och lagföljdt, skall anses såsom till full ägo gifven.

Man presumerade, att gifvaren, genom sjelfva underlåtenheten, ådagalagt en sådan afsigt. Härigenom vunnes ock säkerhet emot det ej sällan inträffade missbruk, att man, under titel af hemgift, sökt undandraga en gäldbunden mans borgenärer sådan i boet befintlig egendom, som antingen varit till makarne gemensamt, utan villkor, gifven, eller eljest att anse såsom boets verkliga tillhörighet, i följd af köp eller annat laga fång.

Motiv. pag. 52.

---

16 Cap. G. B.

3 §.

Dör hemgiftstagare, utan bröstarfvinge; gånge hemgiften till gifvaren åter: är bröstarfvinge till; behålle han hemgiften, der ej gifvaren i hemgiftsbrefvet annorlunda förordnat

3 §.

Dör son eller dotter barnlös; gånge då hemföljd åter. Lefva barn efter; behållen de med samma villkor, som deras fader, eller moder den haft. Dö de barn förr än någondera af dem, som hemföljd gifvit; gånge den åter.

Det skiljaktiga är: att Förslaget utsträcker rättigheten att under gifvarens lifstid behålla hemgiften, till emottagarens bröstarfvingar i allmänhet, der ej i hemgiftsbrefvet annorlunda förordnadt är.

---

17 Cap. H. B.

5 §.

— — — Varder hemgiftstagarens egendom afträdd; äge ock gifvaren att taga hemgiften åter, der han ej vill låta hemgiftstagaren den behålla.

2 §.

Enligt detta lagens rum anses äfven hemgift höra annan till, och böra ur gäldenärens bo uttagas och gifvaren återställas.

Skilnaden är: den i Lagförslaget tillagde bestämmelse, att gifvaren äger låta gäldenären hemgiften behålla.

Häremot har Sk. H.-R:n anmärkt, att i Lagförslagets 21 Cap. 4 §. Handels-Balken vore den grundsats antagen, att allt hvad i gäldenärs bo funnes, och ej hörde annan till, skulle anses såsom boets tillhörighet; men med denna regel öfverensstämde ej det nu föreslagna stadgande, hvarigenom det blifvit lemnadt i gifvarens välbehag att låta hemgiftstagaren behålla hemgiften, den der, i sådant fall, ej komme att ingå i massans tillgångar. H.-R:n har, på anförde skäl, ansett denna afvikelse från regeln olämplig och sålunda föreslagit följande redaction af senare momentet:

"Varder hemgiftstagarens egendom afträdd; äge ock gifvaren taga hemgiften åter, på sätt i 21 Cap. 4 §. Handels-Balken skils."

H.-R:ns Anm., pag. 9 och 74.

Nya Stadganden.

2 §.

Hemgiftsbref inlemne gifvaren till Rätten i den ort, der han sitt hemvist hafver, i stad inom en månad, och å landet sist å andra allmänna rättegångsdagen, sedan det upprättadt var.

Motivet för detta stadgande är, att förekomma alla stridigheter, dels om verkligheten af hemgift, dels om beloppet af den öfverlåtna egendomen, och sålunda på en gång försäkra både gifvarens och emottagarens bestämda rätt vid de serskilda händelser, då fråga om återbäring kunde komma att väckas.

Motiv. pag. 51.

Sk. H.-R:n har, till bevarande af tredje mans rätt, ansett nödigt, att vid hemgiftsbref iaktlagas samma formaliteter, som lagstiftningen, i afseende på ägtenskaps förord, föreslagit, och sålunda tillstyrkt, att denna §. må erhålla följande redaction: "Hemgiftsbref inlemne gifvaren öppet till Rätten i den ort, der han sitt hemvist hafver, i stad inom två månader, och å landet sist å andra allmänna rättegångsdagen, som infaller näst efter en månad, sedan det upprättadt var; och varde hemgiftsbrefvet med emottagarens derå teknade och bevitjnade qvitto i Rättens förordsprotocoll ordagrant infördt.

H.-R:ns Anm. pag. 9 och 75.

H. D:n har ansett sig icke kunna tillstyrka hemgiftsbrefvets ingifvande till Domstol, såsom medförande dels onödig kostnad och tidsspillan, dels den påföljd, att, när bevakningen försummades, den ene arfvingen tillskyndades obehörig vinst på den andras bekostnad.

H. D:ns Prot. pag. 63.

---

6 §.

Gör hemgiftstagaren gifvaren orätt eller skada; stånde gifvaren fritt, att hemgiften återkalla, inom år och dag, sedan den orätt eller skada skedde.

Stadgandet vore grundadt på det naturliga förhållandet emellan föräldrar och barn, och det skydd, föräldramagten hade rätt att af lagarne påkalla

Motiv. pag. 52.

G. H.-R:t har ansett detta stadgande innetatta en betänklig anledning till obehagliga rättegångar i förening med missämja och split emellan de närmaste skyldemän, helst hemgifts-

tagaren, äfven genom den minsta förseelse, kunde sägas hafva tillskyndat gifvaren orätt eller skada. På desse, med flere skäl, har H.-R:n tillstyrkt, att förevarande §. må från Förslaget uteslutas.

H.-R:ns Anm. pag. 27.

H. D:n har äfven instämt i G. H.-R:ts tillstyrkan.

H. D:ns Prot. pag. 64 och 65.

---

6 CAP.

Om vård och upptekning af död mans bo.

G. H.-R:t har föreslagit följande förändring af detta Capitels öfverskrift: *Om vård och upptekning af bo efter död person.*

H.-R:ns Anm. pag. 27.

1 §

När dödsfall timar, ligge vårdnaden om boet å efterlefvande make eller närmaste arfvinge. Är ej någon af dem när, och finnes ej annan person, som af den döda till syssloman satt varit; då skall det af husfolk eller af husvärd hos Rätten genast anmälas; och hafven de vård om boet, till dess Rätten derom förordnat.

3 §.

Så å landet, som i stad, skola kunnige och redlige män tillsatte vara, att boutredningar inom domsagan hålla. Af dessa kallen sterbhusdelägare en, att boupptekning förrätta. Åsämjas sterbhusdelägare, att låta boupptekning förrättas af annan person, den de hafva förtroende till; anmälen det hos Rätten; och varde han förordnad, der ej Rätten pröfvar honom till den befattning ej skick-

9 Cap. Ä. B.

1 §.

När dödsfall timar, då skall man eller hustru, som lefver efter, ehvad förord gjorde äro, riktigt uppgifva och låta noga upptekna alltsammans i boet, så löst som fast, sådant, som det vid dödstiman var, med alla skrifter och handlingar, fordringar och gäld, i arfvingarnes, eller deras förmyndares, eller ombudsmäns närvaro: skrifve ock samma upptekning under, der den gälla skall, med edelig förpliktelse, att ej något med vilja och vettskap är döljdt och utlemnadt, utan allt riktigt uppgifvit; och vare ändå pliktig, der så fordras, att den med liflig ed besanna. Lefver ej man eller hustru; gifve då arfvingarne up egendomen till upptekning, eller de, som den vid dödsfallet om händer haft, och skrifve upptekningen under, som nu är sagdt. Är egendomen å landet, eller sådan, som ärfves efter

lig vara. Den, som boupptekning förrättar, tage sig till biträde tvenne andra män, som ojäfvige äro.

4 §.

Boupptekningsman utsätte dag, då boupptekning hållas skall, och låte, sjelf eller genom den, som boet i vård hafver, sterbhusdelägarna derom kunskap få. Är sterbhusdelägare i så god tid kallad, att han kunnat sig infinna, men kommer ej, sjelf eller genom ombud; gånge ändå boupptekning för sig.

5 §.

Är någon sterbhusdelägares vistande okändt eller så fjerran, att säkert bud ej kan, inom boupptekningstiden, till och ifrån honom komma; då skall det af boupptekningsman, eller af den, som boet i vård hafver, hos Rätten anmälas; och nämne Rätten god man, att vårda den frånvarandes rätt, till dess han sjelf kommer eller annorlunda förordnar.

6 §.

Nu kan så hända, att å tid, då rättegångsdag å landet ej inträffar, föreskrift tarfvas, huru bo vårdas skall, eller att sterbhusdelägare begära, det boupptekning må förrättas af person, den de sjelfve nämna; då äge Domaren, med tvenne af Nämnden, i dessa delar förordna; varde det dock af Domaren å nästa allmänna rättegångsdag tillkännagifvet och i protokollet anmärkt. Tarfvas för frånvarande sterbhusdelägare god man, eller för omyndig förmyndare, och går boupptekningstid till ända, innan Rätten derom förordna kan; då äge ock Domaren, med tvenne af Nämnden, landsrätt; kalle då goda män, som efter bästa förstånd den värdera, och skrifva upptekningen jemväl under. Lyder arfvet under stadsrätt; då skola Borgmästare och Råd nämna tvenne, eller flera redliga män, som det förrätta. I prestahus måge arfvingar kalla och bruka dertill, den de helst sjelfve vilja.

2 §.

— — — — — — — —

Kan ej något uppskof tålas; varde då allt, efter ty, som nu sagdt är, genast uppteknadt, eller förseglad, och i säkert förvar satt.

Enligt Ridderskapets och Adelns privilegier af år 1723 jemnförde med Kongl. Resolutionen den 3 Oct. 1675 och Kongl. Förordningen den 1 Mars 1749, hafva delägare i adeligt sterbhus, så väl å landet, som i stad, rätt att till boupptekningsoch skiftesman välja den, till hvilken de äga förtroende.

Kongl. Förordningen den 31 Maj 1793, jemnförd med Kongl. Brefvet den 27 Maj 1801, tillåter sterbhusdelägare å landet, att till boupptekning förrättande kalla och bruka den de helst sjelfve vilja; dock är, i afseende på allmogen, Domaren föreskrifvit att, vid boupptekningars och skiftesinstrumenters emottagande, noga tillse, att icke okunnige och oskicklige personer få med sådane förrättningar sig befatta.

tillsätta ombud, att å den frånvarandes eller omyndigas vägnar boupptekningen bevista; och varde sedan af Rätten god man eller förmyndare förordnad.

7 §.

I boupptekning skola alla arfvingars namn och vistelseort, så ock omyndigas ålder införas; och varde sedan upptaget allt hvad till boet hörer, löst och fast, så ock hvad i hemgift åt barn gifvet varit, hvarje egendom eller persedel för sig, med skäligt värde derå: fordringar hos arfvingar eller andra: skrifter och handlingar, de der gifva upplysning om boet eller eljest af vigt äro; och slutligen boets gäld. Hvad som påstås höra efterlefvande make enskildt till, skall särskildt anteknas, med värde derå. Angifves egendom höra annan person till; varde ock den särskildt uppteknad, dock utan värde, der äganderätten dertill ej stridig är.

8 §.

Har emellan makar boskilnad till den enas död fortfarit, och hafver efterlefvande make egendom under särskild förvaltning; varde ock den till boupptekning uppgifven.

9 §.

Anmäler efterlefvande make förord, eller angifves testamente, eller finnes sådant i boet; då skall det i boupptekningen anmärkas. Finnes egendom, hvarå upptekning å andra ställen hållen är; varde ock det anmärkt i boupptekningen å den ort, der den döde sitt hemvist hade.

11 §.

Boupptekningsman och de, som honom biträda, skola skrifva upptekningen under; och gifve boupptekningsmannen till sterbhusdelägarna tvenne exemplar deraf, inom fjorton dagar, sedan förrättningen slutad var. Den boet uppgifvit, vare pligtig å de exemplar tekna, att ej något af egendomen, eller af boets gäld, med vilja eller vettskap blifvit doldt eller utelemnadt: fordras sedan, att uppgiften med ed sannas må; då skall det ske.

Förslaget skiljer sig från Lagen i följande fall:

1:o i bestämd föreskrift för husfolk eller husvärd, när dödsfall timar och efterlefvande make eller närmaste arfvinge ej när är, eller syssloman af den döde blifvit tillsatt, att dödsfallet genast anmäla hos Rätten, som äger förordna om boets vård:

Sk. H.-R:n har anmärkt, att Lagförslaget ej innefattar det egentliga säkerhetsmått, som andra länders lagstiftning föreskrifvit mot förskingring af död mans qvarlåtenskap, under tiden emellan dödstiman till dess medhinnas kunde, att boupptekning lagligen förrätta, — eller försegling; äfvensom H.-R:n ansett nödigt, att de personer, hvilka borde taga vård om boet, och ordningen dem emellan, närmare bestämdes, samt att, då Rätten ej alltid vore i tillfälle att mottaga anmälan om dödsfall, och om boets vård förordna, Domaren borde i detta fall besörja nödiga åtgärder. H.-R:n har sålunda, i enlighet med dessa anmärkningar, föreslagit ny redaction af förevarande §.

H.-R:ns Anm. pag. 9 och 74.

G. H.-R:t har äfven delat den åsigt, att förordnande om vården af död mans bo borde, då Ting ej hölles, af Rättens Ordförande meddelas.

H.-R:ns Anm. pag. 28.

Af H. D:n är tillstyrkt, att nu gällande Lags stadgande, angående försegling af död mans bo, eller qvarlåtenskapens sättande under allmänt förvar, borde bibehållas.

H. D:ns Prot. pag. 56.

2:o angående serskilda boutredningsmäns tillsättande så i stad, som på landet, och om sterbhusdelägares skyldighet, då annan förrättningsman väljes, att för honom utverka Rättens förordnande:

Motiverne för denna Lagförändring äro: att när upptekning af död mans bo icke förrättades med urskilning, förfelades dess ändamål, att, så vidt ske kunde, grundlägga en säker

kännedom om sterbhusets tillhörigheter, samt dessas beskaffenhet och värde; och de, som hade del eller anspråk i boet, saknade den nödiga vägledning, hvarigenom oredor och tvister för framtiden kunde förekommas: att erfarenheten vittnade, det ganska många bland de vid Domstolarne å landet förekomne rättegångar ledt sitt ursprung från felaktiga boupptekningar och derpå grundade oriktiga arfskiften, samt att det ofta varit svårt, att, efter längre tids förlopp, erhålla tillförlitliga upplysningar om boets tillstånd vid dödsfallet. I öfrigt är anfördt, att de föreslagne föreskrifterne, såsom åsyftande allmän nytta, borde ock blifva allmänt gällande: att lagskipningens enhet skulle utan nödvändighet störas, om man för serskilda samfundsklasser medgåfve undantag från den allmänna regeln: att den säkerhet, som för städernes innevånare varit åsyftad med stadgandet, att Borgmästare och Råd borde för hvarje tillfälle nämna boupptekningsmän, vunnes sannolikt i större mån, då sterbhusdelägarne hade alternativet, att kunna vända sig till sådana personer, som voro en gång för alla förordnade, eller att andra skicklige förrättningsmän sjelfve utse.

Motiv. pag. 52 och 53.

G. H.-R:t har gillat stadgandet om särskilda boutredningsmäns tillsättande, men föreslagit det tillägg, att desse utredningsmän borde förordnas af Rätten, såsom bäst i tillfälle att välja kunniga och redliga män.

H.-R:ns anm. pag. 28.

Sk. H.-R:n, som ansett de anförda motiverna innefatta öfvertygande skäl för den tanke, att boupptekning alltid skulle förrättas af dertill behörigen förordnad Embetsman, har tillstyrkt, att stadgandet härom må blifva ovillkorligt och sålunda den i Förslaget sterbhusdelägarne medgifne rättighet, att om annan förrättningsman åsämjas, alldeles utgå.

H.-R:ns Anm. pag. 9, 74, 75.

Deremot är af H. D:n tillstyrkt, att nu gällande Lag i detta ämne må bibehållas.

H. D:ns Prot. pag. 57.

3:o att Förslaget stadgar, dels fullständigare än Lagen, om sterbhusdelägares kallelse till boupptekning, dels att Rätten skall förordna god man för frånvarande delägare, som med kallelsen ej kunnat anträffas:

4:o att Förslaget, angående vården af död mans bo, förordnande för utredningsman, förmyndare för omyndig och ombud för frånvarande sterbhusdelägare, berättigar Domaren, med tvenne af Nämnden, der ärendet fordrar åtgärd å tid, då Rättegångsdag på landet ej inträffar, att derom besörja:

Uti motiverna är anmärkt, att en hvar borde finna nödvändigheten och nyttan af den föreslagna provisoriska anstalt, i det fall, då boet tarfvade vårdnad eller sterbhusdelägarne åstundade förordnande för af dem vald förrättningsman. Då förmyndares befattning och god mans vård af frånvarandes rätt medförde ett vidsträcktare ansvar, åtföljdt af förmånsrätt i dens egendom, som sådana uppdrag erhölle, borde ock rättigheten att derom förordna ej tillkomma Domaren, utom fullsuten Rätt; men på det en omyndigs eller frånvarandes förmån icke måtte vid boupptekningen blifva obevakad, fastän förmyndare eller god man ej nog tidigt kunnat af

Rätten nämnas, hade man ansett förenämnda provisoriska pröfningsrätt äfven böra sträckas till utnämnande af ombud, att boupptekning för sådane personer öfvervara.

Motiv. pag. 53.

G. H.-R:t har ansett ifrågavarande provisoriska anstalt öfverflödig, så vida, på sätt H.-R:n här ofvan tillstyrkt, Rättens Ordförande, emellan Tingen, lemnades rätt, att om de till vård och utredning af ett sterbhus hörande ärender förordna; men, i händelse de föreslagne bestämmelserne skola bibehållas, vore det ock, efter H.-R:ns tanke, nödigt, att anvisning meddeltes, huru klagan må af den missnöjda föras. Om t. ex. sterbhusdelägarne icke voro nöjde dermed, att Domaren med de tvenne Nämndemännen afsloge deras anhållan om annan boupptekningsman, än de i Häradet tillsatta, borde Domaren ej stanna i villrådighet, huruvida besvärshänvisning skulle lemnas eller icke.

H.-R:ns Anm. pag. 28.

Sk. H.R:n, som anmärkt, att Domaren, emellan Tingen, ägde, utan controll af Nämnd, meddela mången annan åtgärd af lika stor vigt som ifrågavarande, har sålunda ansett det föreslagna biträdet af tvenne Nämndemän vara olämpligt och förnärmande den rätt till förtroende hos folket, som Domaren borde äga.

På desse skäl är föreslaget, att så väl om vård och försegling af död mans bo, som uti öfrige i 6 §. omförmälde fall, Domaren må äga, då Rättegångsdag å landet ej inträffar, att ensam förordna.

H.-R:ns Anm. pag. 9 och 75.

5:o att, i afseende å innehållet af boupptekning, Förslagets redaction är mera bestämd och fullständig än Lagens:

Såsom motiv för stadgandet, angående införande i boupptekning af efterlefvande makes enskilda egendom, är anmärkt, att ehuru i Giftermåls-Balken vore beskrifvet, hvad med enskild egendom förstås, rättigheten dertill ändock stundom kunde göras stridig och frågor yppas, antingen om åtagen enskild ansvarighet för boets gäld, eller om ersättningsförbindelser till den döda makens arfvingar, för den efterlefvandes tilläfventyrs af boet guldna enskilda skuld; samt den härom, för ordentlig bodelning och arfsutredning erforderliga kännedom, icke stode att vinna, derest ej den efterlefvandes påstådde enskilde tillhörigheter blefvo i boupptekningen upptagne.

Motiv. pag. 54.

6:o att Förslaget stadgar viss tid, inom hvilken förrättningsmannen skall boupptekning till sterbhusdelägarne utgifva.

I öfrigt ålägger väl Förslaget, lika med Lagen, den, som boet uppgifvit, att å boupptekningen intyga, att ej något af egendomen eller af boets gäld med vilja eller vettskap blifvit doldt eller utlemnadt, med skyldighet sedan, om det fordras, att uppgifterna edeligen sanna; men Lagens stadgande, att påskriften skall ske *under edelig förpligtelse*, är i Förslaget utesluten.

H. D:n har ansett sistnämnda stadgande böra bibehållas, såsom en erinran att vid boets uppgifvande samvetsgrant förfara och om åliggandet att, der så fordrades, uppgiftens riktighet med ed fästa.

H. D:ns Prot. pag. 57.

---

9 Cap. Ä. B.

2 §.

Upptekning å boet skall utan uppskof företagas och, inom tre månader från dödsfallet, slutad vara. Har den döde lemnat efter sig egendom å flera orter; varde upptekning å hvarje ställe hållen.

15 §.

Nu är boupptekning ej hållen inom tid, som i 2 §. sägs, och finnes den, som boet i vård hafver, dertill vållande: är det efterlefvande make; miste fjerdedelen af hvad han eller hon äger i samfäld egendom; och den del tagen arfvingarne: är det någon af arfvingarna; hafve till sterbhusdelägare, som saklöse äro, förverkat fjerdedelen af sin arfslott i lös egendom: är det annan person; ansvare, som om syssloman i 14 Cap. 1 §. Handels-Balken sägs.

16 §.

Är boupptekningsman till dröjsmål med upptekning vållande; åligge den, som boet i vård hafver, att det hos Rätten anmäla: i ty fall, eller der Rätten eljest finner, att i något bo med upptekning fördröjes, foge Rätten anstalt, att boet uppteknadt varder. Dröja sterbhusdelägare att boupptekning, inom rätt tid, sedan den förrättad var, ingifva; hålle Rätten dem ock dertill. Tarfvas å landet åtgärd i något af de fall,

2 §.

Med upptekning må ej längre uppskjutas, än högst tre månader efter dödsfallet, och ligge der Domarens vårdnader å. — — — — — — —

3 §.

Är bo vidlyftigt, eller så beskaffadt, att det ej genast, eller inom föreskrifna tid kan uppteknas, och sådant i Rätten angifves; lägge då Domaren viss dag före.

5 §.

Försummar den make, som efterlefver, utan laga förfall, att i rättan tid låta upptekna egendomen, som nu är sagdt; miste fjerdung af allt hvad den i samfäldt bo äger, och den tage arfvingarne. Äro de tillika vållande till den försummelse, då bötes af hela egendomen tre daler för hvarje hundrade, de fattigas ensak. Varder det försummadt af någon annan, som egendomen uppgifva borde, böte efter ty, som boet är förmöget till, ifrån tio, till hundrade daler; Domaren sätte ock godset i qvarstad, och låte laga upptekning derå ske.

nu sagde äro, innan rättegångsdag infaller; då må Domaren derom förordna, som i 6 §. sägs.

Skiljaktigheterne äro, att Förslaget:

1:o bestämdt föreskrifver, då den döde har qvarlåtenskap å flere orter, upptekning å hvarje ställe;

2:o utesluter Lagens stadgande om Domarens rätt att förlänga tiden, inom hvilken boupptekning skall ske;

Uti motiverna är anmärkt, att om för boupptekning ovillkorligen fordrades ett sådant bestämmande af alla förhållanden i ett bo, att ej i ett eller annat afseende ytterligare utredningar ägde rum, skulle ofta, i synnerhet i sterbhus efter personer, som haft vidsträckt rörelse, eller der tillståndets noggranna uppgörande berodde på vidlyftiga bokslut, en tid, någon gång af flere år, behöfvas, innan boupptekningen kunde tillvägabringas. Med förutsättning af en så beskaffad boupptekningens fullständighet, skulle det följakteligen ej blifva möjligt att bestämma viss tid för dess afslutande. Men då i allmänhet för gifvet kunde antagas, att längre tid än tre månader icke vore af nöden, för att få tillgångar och skulder i ett bo så kände och uppteknade, att till dess verkliga tillstånd i det hela deraf kunde slutas, och i ett eller annat sällsynt fall af motsatt förhållande, hädanefter, såsom hitintill, ändamålet borde anses vunnet, när i boupptekningen villkorligen eller under förbehåll af närmare utredning, anmärktes, hvad möjligen kunde erfordra vidare upplysningar; hade man ansett nu gällande stadgande om Domarens rätt att boupptekningstiden förlänga, ej vara grundad på så vigtiga skäl, att den borde för framtiden fortfara. Stora vådor och olägenheter kunde deraf uppkomma. Frånvarande eller omyndig sterbhusdelägares rätt vore illa bevakad, om det finge bero af tillfälliga omständigheter och af en pröfning, som ej kunde med bestämda föreskrifter regleras, huruvida tillgångarne i ett bo skulle uppteknas några månader förr eller några månader, kanske hela året, senare; och då man ansett sig ej kunna undgå att i nästföljande Capitel, till viss tid efter boupptekningens afslutande, inskränka borgenärers frihet att utsöka sina fordringar i död mans bo, skulle man, genom tillåtelsen att med boupptekningen bevilja anstånd, lägga i Domarens magt att utfärda ett moratorium, hvaraf de skadligaste följder för borgenärernas rättigheter och välfärd kunde vara att befara.

Motiv. pag. 54 och 55.

Då erfarenheten ofta visat, att, i anseende till boets vidlyftighet eller arfvinges frånvaro eller sjukdom, med flere orsaker, ordentlig boupptekning ej kunnat inom den föreskrifna tiden medhinnas, samt några olägenheter sällan försports af den rättighet, Domaren hittills ägt att, i sådant fall, uppå skedd anmälan, bevilja anstånd, hvarigenom annans rätt icke borde kunna förnärmas, enär Domaren hade sig ålagdt, att tillse, det nödig skyndsamhet alltid iakttoges, har H. D:n icke funnit skäl, att i denna del tillstyrka förändring af nu gällande Lag.

H. D:ns Prot. pag. 56 och 57.

3:o med uteslutande af Lagens bestämmelser om böter i de fall, att arfvinge eller annan, som boet uppgifva borde, försummar boupptekning inom laga tid,

stadgar, i förra fallet, arfslottens förverkande till en fjerdedel i lös egendom, och i senare, det ansvar, som om syssloman i Handels-Balken sägs;

4:o innefattar äfven bestämmelser i det fall, att boupptekningsman vållar dröjsmål med upptekningen.

---

9 Cap. Ä. B.

10 §.

Döljer sterbhusdelägare egendom uppsåtligen undan; hafve sin del deri till de öfriga förverkat.

18 §.

Förfares egendom eller tager skada, genom vållande eller försummelse af den, å hvilken boets vård ligger; gälde denne allt åter.

7 §.

Hvar som döljer något uppsåteliga undan, eller falskeliga uppgifver; hafve förbrutit sin andel deri, och betale ändå till arfvingarne så mycket, som undandöljdt är; böte ock för mened, som i Rättegångs-Balken sägs. Är det betjente i huset, som borde egendomen uppgifva; stånde tjufsrätt.

Väsendtliga skiljaktigheten är, att, utom den för sterbhusdelägare, som egendom uppsåtligen döljer, stadgade påföljd, att hafva sin lott deri förverkat, Lagens öfrige straffbestämmelser äro uteslutne.

Härvid anmärkes dock, att i Förslaget till Criminallag, 24 Cap. 16 §. Straff-Balken, är straffbestämmelse utsatt för sterbhusdelägare eller andre, som i samfäldt bo äro och draga något lönligen undan hvarandra.

---

9 Cap. Ä. B.

12 §.

Sedan boupptekningsexemplaren sterbhusdelägarna tillställde äro, skola de, i stad inom fjorton dagar, och å landet sist å den allmänna rättegångsdag, som näst efter en månad infaller, ingifva dem öppna till Rätten i den ort, der boupptekningen skett; och varde ena exemplaret bland Rättens handlingar förvaradt, och det andra till sterbhusdelägarna återställdt, med bevis derå, att det ingifvet varit.

4 §.

Nu är boet uppteknadt; då bör en afskrift af upptekningen, antingen öppen, eller förseglad, hos Domaren ingifvas inom en månad derefter; men i Härads-Rätten vid nästa Ting. Är någor af arfvingarna omyndig, eller utrikes stadd; varde ock den rätt hos Domaren inteknad, som omyndig eller utrikes vistande i arfvet äger.

13 §.

Vill sterbhusdelägare, att det exemplar af boupptekning, som i Rättens vård förblifver, skall förseglad vara; gifve det Rätten tillkänna; och låte Rätten det under sitt insegel förvaras. Ej må det sedan öppnas, der ej Rätten finner för sig nödigt att upplysning deraf söka, eller sådan upplysning äskas af annan, hvars rätt derå beror: öppnas i dessa fall boupptekning; varde den, då upplysningen inhemtad är, genast åter förseglad.

Skiljaktigheterne äro, att Förslaget:

1:o bestämdt föreskrifver, att boupptekningsexemplaren skola öppna till Rätten ingifvas;

2:o stadgar annan tid än Lagen, för bouppteknings ingifvande till Rätten;

3:o utesluter Lagens stadgande, angående intekning af omyndigs eller utrikes stadd arfvinges rätt.

Nytt Stadgande.

14 §.

Ej må Rätten i pröfning af bouppteknings beskaffenhet ingå, utan att klander derå göres.

H. D:n har, i följd af anmärkningen vid 3 §. ansett förevarande stadgande böra utgå.
H. D:ns Prot. pag. 57.

---

7 CAP.

Huru gäld vid dödsfall betalas skall.

5 §.

Nu äro arfvingar flere: gör en sig urarfva, och bestrider annan egendomens afträde; då hafve denne rätt att den emottaga, der han full borgen för vetterlig gäld ställer.

Enahanda stadgande innefattas uti 121 §. af nu gällande Konkurs-Lag den 12 Mars 1830.

6 §.

Lefver man eller hustru efter den, som död är, och vill den make afträda enskild egendom eller giftorätt, för att vinna befrielse från gäld; hafve tid dertill, som i 4 §. sägs.

Med afseende derå, att afträdande af boet å arfvinges sida äfven kunde inverka på efterlefvande makes och testamentstagares fördelar, har H. D:n vid 5 §. föreslagit det tillägg, att, när arfvingarne gjort sig urarfva, rättigheten till boets öfvertagande emot ansvarighet för gälden, jemväl borde utsträckas till efterlefvande maka och testamentstagare.

H. D:ns Prot. pag. 60.

G. H.-R:t har ansett redactionen af 6 §. blifva mera enkel och tydlig, om den erhölle följande lydelse: "Vill efterlefvande make afträda enskild egendom eller giftorätt, för att vinna befrielse från gäld; hafve tid dertill, som i 4 §. sägs.

H.-R:ns Anm. pag. 29.

Konkurs-Lagen.

8 §.

Vill den, som afträder giftorätt, undanskifta enskild egendom; gifve det tillkänna, då afträdet sker. Lag samma vare, om man vill undanskifta giftorätt, då enskild egendom afträdes.

110 §.

Afträda efterlefvande make eller arfvingar giftorätt, men vilja enskild egendom undanskifta; gifven det ock tillkänna, då giftorätten afträdes. — —

Det skiljaktiga är: Förslagets tillägg, angående undanskiftande af giftorätt, då enskild egendom afträdes.

Konkurs-Lagen.

10 §.

Sökes urarfva förmån, eller afträdes efterlefvande makes egendom för gäld, som efter boupptekningen sig yppat; varen sterbhusdelägarne pligtige med ed fästa, det de om den gäld ej förr

123 §.

Sökes urarfva förmån eller afträdes efterlefvande makes egendom för gäld, som efter boupptekningen sig yppat, då skola sterbhusdelägare svärja, att de om den gäld ej förr kunskap haft. — —

kunskap haft. Söker sterbhusdelägare att få egendom undanskifta för sådan gäld; gånge ock sökanden den ed, nu sagd är.

Skilnaden är: det i Förslaget tillagde stadgande, angående skyldighet för sterbhusdelägare, som vill undanskifta egendom för ifrågavarande gäld, att äfven gå eden.

---

10 Cap. Ä. B.

11 §.

Varder egendom, som skiftad är, afträdd förty att ny gäld sig yppat; bäre hvarje sterbhusdelägare åter hvad han i skifte feck eller, der det ej finnes i behåll, dess värde, så ock laga ränta eller annan afkomst, som under tiden fallit; njute dock skälig vedergällning för all nödig och nyttig kostnad, som han å egendomen gjort.

12 §.

Är gäld, som efter skifte yppas, ej större, än att den af boets tillgångar gäldas kan; bäre hvar af sterbhusdelägarna åter, i det förhållande han mera njutit, än å hans lott falla bordt, om den gäld vid skiftet i beräkning gått. Har någon sin lott förskingrat; fyllen de öfrige bristen, med hvad de ur boet njutit.

13 §.

Testamentstagare vare skyldig att till gälds betalning återbära hvad han mera njutit, än honom tillfalla bordt, der gälden förut beräknad varit.

3 §.

Är gäld okunnig, och yppar sig sedan arf skiftadt är; då skola arfvingarne med svornom ed bära det arf åter, eller dess värde, om det förskingradt är; gifve ock de räntor ut, som de deraf uppburit, dock ej ränta på ränta, eller hvad de med försigtighet och flit hafva förtjent, och vare sedan saklöse; njute ock skälig vedergällning för all nödig och nyttig kostnad, den de å arfvet gjort. Hafver någon af arfvingarna sin lott förskingrat; betalen ändå de öfrige gälden, så långt arf deras räcker; men försummar borgenär, att efter dödsfallet, inom tu år, der han utrikes vistas, eller ett år, om han i Riket är, gifva sin fordran tillkänna, der den honom vetterlig var; gälde ej arfvinge mer af sin lott, än på dess del i gälden löper.

Skiljaktigheterne äro:

1:o att Lagens föreskrift om arfvets återbärande *med svornom ede* ej finnes i Förslaget upptagen;

2:o förslagets tillagde stadgande, för det fall, att gäld, som efter skifte yppas, ej är större, än att den af boets tillgångar gäldas kan;

I sammanhang med det stadgande, 12 §. innefattade, att, om en sterbhusdelägare sin lott förskingrat och okänd gäld yppades, som af den delade egendomen betalas borde, de öfrige sterbhusdelägarne voro pligtige att fylla bristen med hvad de ur bo njutit, har H. D:n ansett den föreskrift böra meddelas, att hvar och en af dem, för att undgå en sådan ansvarighet, vore berättigad att få uppskof med all delning i boet, till dess, efter årsstämning, visshet om sterbhusets verkliga gäld vunnits, med mindre den sterbhusdelägare, som dessförinnan ville tillträda sin lott, ställde fullgod säkerhet för den återbäring, som kunde honom sedan åligga.

H. D:ns Prot. pag. 61.

3:o att Förslaget, bestämdare än Lagen, uttrycker dess mening om testamentstagares skyldighet, att i betalning af gälden deltaga;

Vid detta stadgande har H. D:n föreslagit det tillägg, att för hvad annan testamentstagare eller sterbhusdelägare af sin uppburna lott förskingrat, äfven testamentstagare skulle stå i så beskaffadt ansvar, som i 12 §. senare mom. omförmältes, och denne således, i öfverensstämmelse med hvad H. D:n dervid anmärkt, jemväl vara berättigad att vinna uppskof med skiftet eller säkerhet för möjlig återbäring.

H. D:ns Prot. pag. 61.

4:o att Lagens stadgande om borgenärs betalningsrätt, då han ej inom föreskrifven tid gifver sin fordran tillkänna, är från Förslaget uteslutet.

Konkurs-Lagen.

15 §.

Nu har efterlefvande make egendom rätteligen afträdt: är det mannen; vare fri från den gäld, hvarföre hustrun ensam svara bordt, efter ty i 10 Cap. Giftermåls-Balken skils: är det hustrun; svare ej sedan för gäld, som under ägtenskapet tillkommit, ändå att hon och mannen, en för begge och begge för en, sig till gäldens betalning förbundit. Har hustru blifvit fälld till böter eller skadestånd i brottmål; vare ej från framtida ansvar derföre fri.

125 §.

Efterlefvande make, som egendomen rätteligen afträdt, vare fri från all gäld, hvarföre den andra maken ensam svara bordt. Har enka afträdt äfven sin lott i boet och enskild egendom, så långt de förslå, till betalning af den del i gälden, som å henne belupit, efter ty i 11 Cap. Giftermåls-Balken skils, njute ock hon för framtiden befrielse från all gäld, som under ägtenskapet tillkommit, ändå att hon och mannen, en för begge och begge för en, sig till

gäldens betalning förskrifvit hafva, eller hon för den gäld i borgen gått. Har hon åsamkat sig gäld i och för köpenskap eller annan näring, den hon, efter serskildt tillstånd, idkat, vare Lag, som i 118 §. om hustru sägs. — —

Det skiljaktiga är: att Förslaget befriar enka från framtida ansvarighet för sådan gäld, som hon, under ägtenskapet, åsamkat sig i och för köpenskap eller annan näring, den hon, efter serskildt tillstånd, idkat.

Uti motiverna är anmärkt, att boets borgenärer ej kunde sägas hafva ägt anspråk på egendom, som i boet alldrig ingått: de voro lika litet bedragne i någon rättmätig väntan, derigenom, att de ej åtkommo hvad hustrun ärfde eller förvärfvade efter ägtenskapets slut, som derigenom, att de ej fingo tillgripa ett arf, hvilket för deras hufvudgäldenär, mannen, varit att påräkna, om han lefvat, men som faller först efter hans död. Att frikalla hustrun från skyldigheten att, efter ägtenskapets upplösning, svara för gäld, som hon under mannens målsmanskap gjort, vore således mot rättsbegrepp ej stridande; och när man betänkte sjelfva målsmanskapets natur, det beroende af mannen, hvari hustrun under ägtenskapet sig befunne, hans dermed förenade pligt att sjelf styra och råda öfver boet och att sörja för dess förnödenheter, det verkliga trångmål, hvarförutan skuld icke kunde af hustrun göras i hans frånvaro, och slutligen lättheten för honom att förmå henne, vare sig för näring, som i hennes eget namn drifves, eller för annat behof, till ingående i förbindelser, hvilkas betydelse hon icke alltid torde tillfyllest inse och hvilkas gagnelighet för boet det oftast vore mannen allena förbehållet att bedöma; skulle man finna, huru vådligt det vore, att tillägga hustruns under ägtenskapet tillkomna förbindelser en verkan, hvarigenom hon, äfven efter ägtenskapets upplösning och i hela sin framtid, för dem gjordes ansvarig. Rätta tydningen af dessa förbindelser vore ofelbart den, att hustrun för dem äfventyrade all den rätt, hon i boet ägde, men ej mera, ehvad de till formen voro vidsträcktare eller inskränktare, ehvad hon och mannen för dem stodo i ansvar, en för begge och begge för en, eller icke: de blefvo följaktligen uppfyllde, så vidt den kraft, som dem skäligen kunde tillerkännas, det medgåfve, då hustrun måste, om det fordras, för dem uppoffra all den egendom, henne vid ägtenskapets upplösning tillhörde. Denna slutliga uppoffring borde således utgöra gränsen för den ansvarighet, hon ådragit sig under sina ägtenskapliga förhållanden; och genom öfverlåtande till borgenärerna af hvad hon, efter sådan tolkning af förbindelsernas sanna förstånd och mening, vore skyldig från sig lemna, må hon anses hafva *rätteligen* afträdt hvad dem från hennes sida tillkomme.

Motiv. pag. 58 och 59.

H. D:n har funnit det förtydligande nödigt, att enka, som egendom rätteligen afträdt, jemväl vore utan ansvar för all af mannen enskildt före ägtenskapet åsamkad gäld. I öfrigt är anmärkt, att enka som under ägtenskapet gjort gäld i och för köpenskap eller annan näring, den hon efter serskildt tillstånd idkat, borde hädanefter såsom hittills, för betalningen deraf stanna i fortfarande ansvar, enär så beskaffad gäld, mera än någon annan under ägtenskapet åsamkad, ålåge hustrun personligen, och hennes undandragande från ansvaret derföre

syntes innefatta ett gäckeri af de borgenärers rätt, hvilkas förtroende hon förstått att tillvinna sig.

H. D:ns Prot. pag. 61.

Konkurs-Lagen.

19 §.

Försummar förmyndare eller god man att omyndigs eller frånvarandes rätt till befrielse från gäld i död mans bo bevaka; svare sjelf för den gäld, som vetterlig varit och ej utgå kan af hvad den omyndige eller frånvarande i boet äger.

130 §.

Försummar förmyndare, att omyndigs rätt till befrielse ifrån boets gäld bevaka; svare sjelf för den gäld, som ej utgå kan af hvad den omyndige i boet äger.

Det skiljaktiga är: att Förslaget stadgar enahanda ansvar äfven för god man, som försummar frånvarande arfvinges ifrågavarande rätt.

Konkurs-Lagen.

20 §.

Försummas laga tid till boupptekenings förrättande, och pröfvas den försummelse ligga arfvinge eller efterlefvande make till last, eller undansticker någon af dem egendom från boupptekningen; svare för all boets gäld. Förskingrar man något af den dödas qvarlåtenskap; svare derföre med det värde, hvartill det skingrade högst skattas.

129 §.

Har arfvinge eller efterlefvande maka försummat laga tid till boupptekenings hållande; svare för all boets gäld.

130 §.

Arfvinge eller efterlefvande make, som förskingrar eller försätter något af boets egendom, svare för all gäld, som förut vetterlig var, der ej den, som boskilnad sökt, sådan förmån vinner, och det skingrade eller försatte till den egendom hört, som undanskiftas får.

9 Cap. Ä. B.

6 §.

— — — — Bryter förmyndare; vare arfvinge saklös, då han med svornom ede uppgifver allt, det han af

arfvet njutit, och förmyndaren betale de föresatta böter af sitt eget gods.

Skiljaktigheterne äro, att Förslaget:

1:o föreskrifver bestämdt, att pröfning skall föregå, hvilken till försummelsen med boets upptekning är vållande;

Uti motiverna är anmärkt, att försummelse med upptekning i laga tid af död mans bo borde visserligen leda till ansvarighet för gälden; men denna påföljd kunde ej med rättvisa drabba någon, som ej till försummelsen varit vållande; och då det läte tänka sig, att arfvinge eller efterlefvande make, genom frånvaro eller af annan orsak, funnits ur stånd att bouppteknigen ombestyra, vid hvilken händelse dröjsmålet ej finge arfvingen eller maken tillräknas; hade man trott sig böra i förslaget utmärka, att den oinskränkta ansvarigheten faller allenast på den eller dem af sterbhusdelägarna, hvilka försummelsen pröfvades ligga till last. Annorlunda borde väl icke eller den nu gällande lag kunna tillämpas; men erfarenheten visade, huru angeläget det vore, att genom de uttryckligaste bestämmelser afböja misstydningar.

Motiv. pag. 59.

2:o stadgar olika påföljd för egendomens undanstickande från boupptekning, och för qvarlåtenskapens förskingring;

Att undansticka egendom från boupptekningen, vore ett förfarande af vida svårare art, än att blott förskingra något, som till boet hörde, utan att dölja det vid beräkningen af dess tillgångar. Det förra vore en oredlighet, uppenbart syftande till förlust för borgenärerna: det senare kunde ske af tillfälliga orsaker och utan ringaste afsigt att någon förfördela: det ena innebar ett svek, som borde straffas efter brottmålslagen: det andra kunde, åtminstone i vanliga fall, ej underkastas bestraffning. Man hade således gjort skilnad äfven i de civila ansvarighetsföljderna för dessa olika förhållanden: vid undanstickandet vore det äfventyr fästadt, att den, som dermed beträdes, skall svara för all boets skuld: skingringen åter hade man trott lämpligast umgäldas dymedelst, att det skingrade ersättes efter det värde, hvartill det högst kunde skattas.

Motiv. pag. 59 och 60.

Då stadgandet, att förskingrad egendom skulle ersättas med det värde, hvartill den högst skattades, kunde föranleda den orättvisa påföljd, att en orimligt hög värdering, änskönt felaktigheten deri vore uppenbar, måste läggas till grund för ersättningens utgörande; har H. D:n ansett föreskriften i detta afseende i stället böra utmärka, att ersättningen skulle efter det förskingrades fulla värde gäldas.

H. D:ns Prot. pag. 65 och 66.

3:o utesluter Lagens stadgande, angående förmyndares ansvar för uraktlåten boupptekning.

---

26 §.

Yppas, inom den tid, som i årsstämning utsatt är, förut okänd gäld; då må efterlefvande make eller arfvingar egendomen afträda eller sig urarfva göra, efter ty i detta Cap. skils.

Konkurs-Lagen innefattar uti 138 §. enahanda stadgande.

Då meningen af detta stadgande utan tvifvel vore, att arfvingar skulle äga lika tid att söka urarfva förmån efter inställelsedagen, i följd af årsstämning, som efter det bouppteckningen afslutades; har Sk. H.-R:n ansett denna mening bestämdare uttryckas genom följande redaction: "Yppas inom den tid, som i årsstämning utsatt är, förut okänd gäld, då må efterlefvande make eller arfvingar, inom en månad efter inställelsedagen, egendomen afträda eller sig urarfva göra, efter ty i detta Capitel skils.

H.-R:ns Anm. pag. 10 och 77.

Nya Stadganden *).

3 §.

Är gäld ej förfallen, då den tid ute är, som i 2 §. sägs; hafven arfvingar rätt att förfallotid till godo njuta, der de säkerhet för betalningen ställa, om borgenär det äskar: har borgenär pant eller intekning, men säger, att den ej tillräcklig är, och vill förty större säkerhet hafva; pröfve det Rätten.

Uti motiverna är anfördt: att af den allmänna satsen, det bo ej må skiftas eller testamente tagas, innan gäld är gulden, kunde väl synas följa, att all gäld efter död person skulle vara förfallen, oansedt den betalningstid, som den döde i lifstiden sig betingat, ej vore inne. Detta inträffade otvifvelaktigt, när sterbhusdelägarne ville afträda boet till borgenärerna; men annan sak vore det, om boet funnes i den belägenhet, att de sjelfve med fördel kunde det tillträda. Skulle äfven den oförfallna gälden ovillkorligen betalas, så torde ej sällan hända, att ett bo, som eljest ganska väl, och till stor förmån för delägarna, kunnat utredas, måste upplåtas till borgenärerna, utan att någon egentligen kunde sägas hafva rättighet att äska ett sådant upplåtande. Den, hvars fordran ej vore förfallen, kunde ej skäligen begära mera, än full säkerhet derföre. Den säkerhet, som förut hvilat på hela boet, vore ej längre densamma, sedan det ombytt ägare och blifvit emellan flera fördeladt. Det blefve således nödvändigt, att den ytterligare befästades, innan boet skiftades. Hade åter säkerheten häftat vid en viss fast eller lös egendom, så berodde det på pröfning, huruvida denna bestämda säkerhet må vara

---

*) Det nya stadgandet i 2 §. är bland allmännare grundsatser redovist.

tillräcklig, eller om den rätt, borgenären haft till öfriga boet, i fall den serskilda egendomen ej förslog, behöfde med tillökning i förra säkerheten förvaras.

Motiv. pag. 56.

Af H. D:n är anmärkt, att då faran för minskad säkerhet i följd af egendomens fördelning emellan flere personer vore förebygd derigenom, att boet ej finge skiftas eller testamente tagas, förr än all vetterlig gäld gulden blifvit, derest nemligen ej sterbhusdelägarne kunde med borgenären annorlunda öfverenskomma, samt, vid detta förhållande, skäl ej syntes vara för handen, att tillägga borgenären annan rätt att fordra betalning eller säkerhet af gäldenärens sterbhusdelägare, än han haft emot denne sjelf, helst sådant ofelbart ofta skulle medföra hinder för boets fördelaktiga utredning och derigenom tillskynda delägarna lidande; borde, efter H. D:ns åsigt, förslaget om säkerhets ställande för icke förfallen gäld, såsom villkor för sterbhusets rättighet att tillgodonjuta den förfallotid, som af gäldenären i lifstiden varit betingad, icke antagas.

H. D:ns Prot. pag. 60.

---

21 §.

Nu kan så hända, att vid utredning af det afträdda boet öfverskott finnes, sedan bevakad gäld betald är; det höre arfvinge, make eller testamentstagare till.

Motiverne för detta stadgande innefatta, att af arfvingars urarfvagörelse anledning möjligtvis kunde hemtas till den tanke, att egendomen vore på vinst och förlust afträdd till borgenärerna, och att desse således ägde rätt, utan redovisning, den behålla. Då afsigten likväl vore, att egendomen skall af borgenärerna disponeras, endast till deras fordringars godtgörande, borde någon vinst derutöfver ej kunna dem tillfalla. Man hade, på sådan grund, intagit i förslaget, att om något öfverskott funnes, sedan gälden blifvit betald, det skall komma sterbhusdelägarna till godo. Detta stode ej i strid med hvad uti påföljande §., likasom i Konkurslagen, stadgas i hänsigt till den öfverlåtelse, efter hvilken en arfvinge tillträder en annans lott, då den senare gör sig urarfva. Den förre emottoge denna arfslott, för att verkligen behålla den, och för att förekomma dess skingring. Han kunde följaktligen ej redovisa något derföre inflytande försäljningsvärde, utan måste anses hafva tagit egendomen jemngod för den skuld, han sig iklädt. Detta öfvertagande hade alltså skett på vinst och förlust; och ingen efterräkning borde äga rum, derest icke boet, efter urarfvagörelsen, skulle vinna förut okända tillgångar, hvilka ej kunnat vara inbegripne i förra öfverlåtelsen, och om hvilka således vore föreskrifvet, att de skola gå i delning mellan arfvingarna.

Motiv. pag. 60.

Uteslutet

Uteslutet Stadgande.

10 Cap. Ä. B.

2 §.

Skiftar man arf utan laga upptekning, och förr än all vetterlig gäld gulden är; svare då till fulla gälden, som förr är sagdt, och hafve den fordrande magt att söka alla arfvingarna, eller hvilkendera han helst vill.

H. D:n har tillstyrkt, att detta stadgande må bibehållas.

H. D:ns Prot. pag. 62.

---

8 CAP.

Huru död mans bo skiftas skall.

G. H.-R:t har ansett lydelsen af Capitlets öfverskrift rättast böra vara: *Huru död persons bo skiftas skall.*

H.-R:ns Anm. pag. 29.

12 Cap. Ä. B.

1 §.

Nu vilja sterbhusdelägare bo skifta; kallen då den, som boupptekning hållit, eller annan boutredningsman i den ort, der den döde hemvist haft; eller begären förordnande för serskild utredningsman, som i 6 Cap. 3 §. sägs. Utredningsmannen sätte ut dag till skiftet och kungöre det sterbhusdelägarna eller deras målsmän; tage ock sig till biträde vid skiftet tvenne ojäfviga män, som om boupptekning sagdt är. Ej må, för någon rättägandes frånvaro, skifte uppehållas, der han dertill kallad varit i så god tid, att han kunnat, sjelf eller genom ombud, sig infinna. — — —

2 §.

Är någon del af boets egendom å annan ort; varde ändå skifte öfver allt af samma utredningsman förrättadt.

1 §.

När arf skiftas skall; då böra arfvingarne viss dag dertill utsätta, och till den ort sammankomma, der skiftet ske skall. Kunna de sig derom ej förena; lägge då Domaren arfvingarna tid och ort före till det skifte. Är någon af dem så fjerran stadd, att ej säkert bud kan till eller ifrån honom komma; förordne Domaren någon, som den frånvarandes rätt iakttager.

11 §.

Äro arfvingar alle myndige, och vilja de förena sig utan skifte; hafven der lof till; dock skall föreningen af tvenne vittnen underskrifvas.

Väsendtliga skiljaktigheter äro, att Förslaget:

1:o bestämdt föreskrifver, dels att skifte skall förrättas af den i orten tillsatte boutredningsman, eller den Rätten, efter anmälan af sterbhusdelägare, dertill förordnar, dels att boets egendom, å serskilde orter, skall af samma förrättningsman skiftas;

Uti motiverna är anmärkt, att då grunderne för skifte icke kunde med säkerhet bestämmas, utan någon lagkunskap och förmåga att tillämpa de stadganden, som, efter förhållandet af boet och deri interesserade personers anspråk, kommo i fråga, vore det för sterbhusdelägare af största nödvändighet, att skifte af kunniga personer förrättades.

Motiv. pag. 60.

Sk. H.-R:n, som ansett angeläget, att skifte, likasom boupptekning, förrättades af dertill behörigen förordnad tjensteman, har sålunda tillstyrkt, att det i 1 §. föreslagne alternativ: *"eller begären förordnande för serskild utredningsman, som i 6 Cap. 3 §. sägs,"* må aldeles utgå.

H.-R:ns Anm. pag. 10 och 77.

I likhet med anmärkningen mot Förslaget om boutredningsmäns förordnande, och enär det icke borde betagas arfvingarna att sjelfva, med laga verkan, förrätta skifte, endast tvenne vittnen dervid voro tillstädes, har H. D:n tillstyrkt, att äfven i förevarande fall, nu gällande Lag må bibehållas.

H. D:ns Prot. pag. 66.

2:o utesluter Lagens stadgande, angående Domarens pligt att förordna någon, som frånvarande sterbhusdelägares rätt iakttager;

3:o tillåter bestämdt det undantag från stadgandet om skifte, som 11 §. innefattar.

---

12 Cap. Ä. B.

5 §.

Sämjas sterbhusdelägare, der alle myndige och sjelfve tillstädes äro, att dela utan lottning; vare det gildt. Är

4 §.

— — — — Åsämjas arfvingar, der de alle myndige äro, att dela arfvet utan lottning; vare det så gildt,

någon omyndig, eller har frånvarande ej satt ombud med lof att arf utan lottning skifta; då skall lottning ske.

12 §.

— — — Är skifte skedt utan lottning, der omyndig sterbhusdelägare varit eller ombud för frånvarande ej haft lof, som i 5 §. sägs, och kommer ej klander inom tid, som nu utsatt är; stånde skiftet fast; och hålle den omyndige sig till förmyndaren, och frånvarande till den, som hans rätt bevaka bordt.

som hade hvar sitt med lott fångit. Äro arfvingar omyndige; då skall ej arf utan lottning skiftas. Sker annorlunda; vare ogildt, om omyndig klandrar det i laga tid, sedan han myndig varder.

Det skiljaktiga är, att Förslaget:

1:o anser lottning böra ske, äfven i det fall, då frånvarande arfvinge ej gifvit sitt ombud lof att arfvet utan lottning skifta;

2:o bestämmer annan tid, än Lagen, för klander af skifte utan lottning.

Man har funnit betänkligt, att i förevarande fall utstaka annan och längre tid för klander af skifte, än den i allmänhet föreskrifna, emedan skiftet såmedelst skulle blifva, under en obestämd tid, till dess bestånd vacklande och äganderätten till den i skifte gångna egendomen osäker.

Motiv. pag. 62.

G. H.-R:t har ansett det vara af yttersta vigt, att söka förekomma de underslef, som myndige arfvingar, till omyndigas förfång, möjligen kunde vilja tillvägabringa, synnerligast då, när förmyndaren, mindre sorgfällig om de omyndigas väl, visade sig benägen att gå de myndige arfvingarnes önskan till mötes. H.-R:n har sålunda, för att gifva åt Lagbudet större helgd och sätta ej mindre förmyndaren än de myndiga arfvingarna i nödvändighet att ställa sig föreskriften i 5 §. till efterrättelse, föreslagit följande förändrade redaction af 12 §. 3 mom.: "Är skifte skedt utan lottning, der omyndig sterbhusdelägare varit, eller ombud för frånvarande ej haft lof, som i 5 §. sägs; stånde det ej fast, om klander sker af den frånvarande, inom den tid, nu nämnd är, och af omyndig inom natt och år, sedan han myndig blifvit; ägen ock begge talan föra mot arfvingarne, samt att derförutan hålla sig, den omyndige till förmyndaren, och den frånvarande till den, som vid skiftet hans rätt bevaka bordt."

H.-R:ns Anm. pag. 29 och 30.

6 §.

Nu få flere lott i fast egendom, och kan den ej väl delas eller klyfvas; äge den, som största lotten får, att lösa de andra ut, efter värdering: hafva alle lika del, och sämjas de ej, hvilkendera lösa skall; då skola de derom sig emellan lotta.

7 §.

Kunna, af dem, som hvardera lika lott äga, tvenne eller flere, fast ej alle, å egendomen besutne blifva; då skall den läggas i så många delar, som hvar för sig besutenhet göra, der sterbhusdelägarne det äska. Sedan skiljen de, genom lottning, sig emellan, hvilke af dem de besutna delar taga må; och löse hvar, som lotten faller på, efter ty i 6 §. sägs.

8 §.

Vill ej den lösa, som dertill berättigad är, efter ty i 6 och 7 §§. skils; vare han skyldig att, emot lösen, sin lott afstå till annan sterbhusdelägare, som lösa vill: vill ingendera lösa; då skall egendomen säljas. Är omyndig delägare; varde, innan försäljning sker, iakttaget hvad i 15 Cap. sägs.

5 §.

När faste gods å landet äro lagde i jemngoda delar, som nu sagdt är; då äge broder, eller der flere bröder äro, de alle, taga deras delar först ut, ehvem arfvet faller efter, och lotte sedan sig emellan, hvilken del hvardera få skall. Om de öfriga delarna lotte systrarna sig emellan. Broders barn äge ock lika tagelott som broder. Delen ock alltid andre arfvingar fasta gods å landet så sig emellan, att den, som större del ärfver, njuter tagelott för den, som mindre får, och lotten skilje dem emellan, som lika del hafva.

7 §.

Nu få flere del i sätesgård, eller annan jord; kan den ej väl delas, eller klyfvas; hafve då den rätt, som större delen äger, att efter laga värdering lösa de andra ut, antingen med penningar, eller jemngod ränta, hvilketdera den helst vill, som lösen taga skall.

8 §.

Allt det gods, som man i staden ärfver, ehvad det är fast eller löst, gånge till skiftes, efter ty som lotten faller. Ej hafve der någon tagelott, hvarken broder eller syster.

Kongl. Förordningen, angående hemmans klyfning, af den 19 December 1827, stadgar uti 2 Cap. 9 §., att om någon genom arf erhållit lott i hemmansdel af frälse, frälse eller Kronoskatte natur, och samma lott är så ringa, att den ej, efter grunderna i 1 Cap. af samma förordning, uppgår till full besuten-

het, må arfvingen ändå vara berättigad att vinna utbrytning af sin lott, under full äganderätt, der hinder ej möta; dock så, att den utbrutne jordadelen ej öfverstiger en tiondedel af det arffallna hemmanets jordrymd, inberäknadt hvad förut derifrån kan vara afsöndradt.

Skiljaktigheterne äro, att Förslaget:

1:o utesluter Lagens stadgande, då fastighetsarf delas efter landsrätt, om broders och hans barns rätt till tagelott;

2:o bestämmer, då flere arfvingar hafva lott i fast egendom, som ej väl delas kan, och de ej sämjas hvilkendera lösa må, att äfven derom skall lottas;

3:o stadgar, att, vid arfskifte, mindre jordadel, än full besutenhet, ej får utbrytas;

4:o innefattar föreskrifter äfven i de fall, dels att den arfvinge ej vill lösa, som dertill berättigad är, dels att, då arfvingar äro flere, ingendera lösa vill.

Sk. H.-R:n har, på anförde skäl, tillstyrkt, att början af Lagförslagets 7 §. må erhålla följande redaction: "Kan egendom delas, så att två eller flere, men ej alle, kunna derå besutne blifva; då skall &c.

H.-R:ns Anm. pag. 11 och 78.

H. D:ns pluralite, hvilken ej godkänt Lagförslagets stadgande om lika arfsrätt, utan åtskilnad af kön, har tillstyrkt, att föreskriften i nu gällande Lag, angående rättighet till tagelott i landfastighet för broder och den som större andel deri ärfver, må bibehållas.

H. D:ns Prot. pag 66.

---

12 Cap. Ä. B.

9 §.

Utredningsman och de, som honom biträda, skrifven skiftet under; och gifve utredningsmannen till sterbhusdelägarna tvenne exemplar deraf, inom fjorton dagar, sedan skiftet slutadt var. Sterbhusdelägare, så ock förmyndare och gode män, skola jemväl skiftet undertekna. Sedan gifven de till Rätten in båda exemplaren, å tid, som i 6 Cap. 12 §. utsatt är; och förfare Rätten, som om boupptekning der stadgas.

11 §.

Alle arfskiften skola underskrifvas af arfvingarna, eller deras ombudsmän, så ock af de goda män, som delningen bevistat hafva.

Det skiljaktiga är, att Förslaget stadgar bestämd tid, inom hvilken utredningsmannen skall:

1:o lemna sterbhusdelägare del af skiftet;

2:o gifva det till Rätten in.

H. D:n, som, på sätt förut redovist är, afstyrkt Förslaget om boutredningsmäns förordnande, har, i grund deraf, äfven ansett stadgandena i förevarande §., angående utredningsmans befattning med skiftet, böra förfalla.

H. D:ns Prot. pag. 67.

---

13 Cap. Ä. B.

12 §.

Vill man klandra skifte, eller finner någon sin lott sämre vara och vill jemnkning hafva; stämme derom, inom år och dag, sedan skiftet skedde. Pröfvas fel vara vid skifte begånget, att det förty ogillas må; förordne Rätten nytt skifte: tarfvas endast jemnkning; då må ej nytt skifte ske, utan behålle hvar sin hufvudlott; och lägge Rätten, af de andras delar, den klagande till, hvad för honom brister — — — —

1 §.

Finner någon sin lott sämre vara, och vill jemnkning hafva; söke den hos Domaren, å landet inom natt och år, och i staden inom tre månader, sedan skiftet skedde; och nämne Domaren tvenne goda män, som lotterna öfverse och jemnka, om något deri brister, dock så, att hvar sin hufvudlott behåller, och ej ånyo skiftas. Låta arfvingarne sig med den jemnkning nöja; behålle då hvar det han fått, och hafve ej magt annan jemnkning der å söka. Åtnöjer dem ej; tage då Domarens utslag.

Skiljaktigheterne äro, att Förslaget:

1:o bestämmer lika tid, å landet och i stad, för klander af skifte;

2:o uttrycker, i öfrigt, fullständigare än Lagen, dennes mening.

---

11 Cap. Ä. B.

13 §.

1 §.

Dessa §.§. innefatta, angående det fall, då arlvingar öfverenskomma att lefva i oskift bo, i öfrigt enahanda bestämmelser, utom Förslagets följande tillägg:

— — — Är sådan förening sluten af förmyndare; vare den omyndige deraf ej hindrad, att skifte söka, när han till myndiga år kommer.

---

5 Cap. Ä. B.

14 §.

Säger sig hustru efter mannen hafvande vara; då må boet ej skiftas förr, än hon barnet framfödt; utan stånde det under hennes och fäderne fränders vård. Finnes det, att hon ej hafvande varit, eller föder hon barnet å sådan tid, att det ej för mannens afkomling hållas må; ersätte hvad hon af mannens del under tiden njutit.

15 §.

Nu är arf skiftadt: finnes sedan, att hustrun efter mannen hafvande är, och födes barn med lif fram; då skall arfvet till nytt skifte återbäras.

2 §.

— — — Säger hustru sig hafvande vara, och synes det ej å henne; — — — Kan sedan pröfvas, att hon det svikliga föregifvit, eller föder hon barnet senare, än att det för mannens arfvinge hållas må; gälde då åter, hvad hon af mannens lott i boet till födo fått, eller försatt hafver.

Skiljaktigheterne äro, att Förslaget:

1:o förändrar Lagens redaction, angående hustrus svikliga föregifvande om sitt hafvande tillstånd;

Då i de flesta fall någon bevisning om svek förgäfves skulle sökas, har man ansett denna redactionsförändring nödvändig.

Motiv. pag. 62.

2:o innefattar uttryckligt stadgande i det fall, att hustru efter mannen föder barn med lif fram, sedan arf skiftadt är.

Nya Stadganden.

10 §.

Boutredningsmän varen skyldige, att hvar tredje månad, å landet till Domaren, och i stad till Rätten, ingifva förtekning å de skiften, de hållit hafva. Finnes deraf, att skifte ej inkommit, ändå att tiden dertill ute är; ligge å Domarens vård, att det ingifvet varder.

H. D:n har, i grund af anmärkningen vid 9 §. tillstyrkt, att äfven detta stadgande må utgå.

H. D:ns Prot. pag. 67.

Uteslutne Stadganden.

12 Cap. Ä. B.

6 §.

Faller ej mer än en sätesgård till arfs; äge då broder taga sin lott deri, och syster njute sin lott i strögods, med sådan förbättring, som emot sätesgården svarar.

---

9 §.

Hafver Fader eller Moder gifvit åt sina barn något förut; är det af värde, och hafver ej fader eller moder derom annorlunda stadgat; varde det då beräknadt, dock ej räntan eller nyttan deraf, som i Giftermåls-Balken om hemföljd sagdt är.

---

10 §.

Hvad föräldrar kostat på sina barn, till deras nödtorftiga föda, kläder, upptuktelse och bröllopskost, det må ej räknas; stånde dock föräldrarne fritt, om de vilja, der emot lägga de andra sina barn något till, som mindre njutit hafva.

---

9 CAP.

Om testamente.

16 Cap. Ä. B.

1 §.

Vill någon göra testamente; det skall skriftligen upprättas, med gifvarens namn under; varde ock testamentet bestyrkt af tvenne vittnen, som skola på en gång när vara och derå tekna skriftligt intyg, att gifvaren då, med sundt förstånd och af fri vilja, förklarat sig hafva det testamente gjort.

2 §.

Gifvare stånde fritt, att låta vittnen testamentes innehåll veta, eller ej.

1 §.

Genom Kongl. Förordningen den 27 April 1810 har denna §. erhållit följande lydelse: Vill någon, man eller qvinna, göra testamente, hafve vald göra det muntliga eller skriftliga, med eller utan villkor, och vittne tvenne gode män, att det testamente då var gjordt med sundt och fullt förstånd och af fri vilja; stånde ock honom fritt, att låta vittnen veta dess innehåll, eller ej. Äro ej vittnen att tillgå och utredt varder, att testator intill sin död varit utur

Har den, som ej kan läsa skrifvet, låtit författa testamente; då varde testamentet för honom uppläst; och lägge vittnena i deras intyg till, att så skett. Är testamentsgifvare stum; vare ändå testamente gildt, der han sin vilja för vittnen tydligt och säkert tillkännagifver.

3 §.

Äro ej vittnen att tillgå, då testamente författas, och har gifvaren ej eller, efter den tiden, haft lägenhet att vittnen anskaffa; äge testamentet kraft, der det finnes med hans egen hand skrifvet och underskrifvet.

4 §.

Hafva vittnen å testamente satt blott sina namn, eller är deras intyg ej i allo så inrättadt, som i 1 och 2 §.§. sägs; vare testamentet ej dessmindre gildt, der de, om det fordras, inför Rätten vittna, att så tillgått, som i hvarje fall föreskrifvet är.

5 §.

Har någon råkat uti svår sjukdom eller fara; då må han, i vittnens närvaro, testamente muntligen göra; och gälle det, der de vittnen intyga, att han, med sundt förstånd och af fri vilja, testamentet utsagt. Dör ej gifvaren i den sjukdom eller fara; vare hans muntliga testamente ej gällande.

stånd satt vittnen anskaffa, äge ock då testamentet laga kraft, så framt det finnes med egen hand skrifvet och underskrifvet. — — — — — — —

Väsendtliga skiljaktigheter äro, att Förslaget:

1:o innefattar stadganden äfven i de fall, då testamentsgifvare ej kan läsa skrifvet, eller är stum;

2:o föreskrifver, då testamentsvittnenas intyg å testamentshandlingen är ofullständigt, hvad verkan å testamentets bestånd deras edeliga hörande inför Rätten medföra må;

Uti motiverna är anmärkt, att ehuru en allmän regel blifvit lemnad för inrättningen af vittnespåskrift å testamente, skulle dock, genom vittnens okunnighet eller vårdslöshet, afvikelse från denna regel någon gång kunna äga rum; och då det vore en orättvisa att, för en sådan brist i formaliteten, uppoffra gifvarens vilja, enär full visshet derom å annat sätt kunde ernås, hade man tillåtit den bevisning inför Domstol, som förevarande stadgande omförmäler.

Motiv. pag. 62 och 63.

3:o bestämmer det fall, der muntligt testamente må gälla.

Motivet för den föreslagne inskränkningen i rättigheten att göra muntligt testamente, vore de många, öfverklagade olägenheter af en oinskränkt tillåtelse i detta afseende. Ej sällan hade tillfälliga och obestämda yttranden blifvit ansedde, eller åtminstone omtvistade, såsom verkliga förklaranden af en persons yttersta vilja; och så beskaffade testamenten hade i allmänhet kommit att bero, mindre af en klar visshet om gifvarens mening, än af närvarande vittnens minnes- och omdömesförmåga.

Motiv. pag. 63.

Sk. H.-R:n har föreslagit, att Lagförslagets ofvan intagne 1, 2, 3 och 5 §.§. må erhålla följande förändrade redaction:

1 §.

Vill någon göra testamente; det skall skrifteligen upprättas, med dag och årtal, och af två eller flere, som på en gång tillstädes äro, bevittnas: de vittnen fören i deras intyg in, att gifvaren i deras närvaro, med sundt förstånd och af fri vilja, sitt namn under testamentet satt, eller ock förklarat sig hafva det testamente gjort och underskrifvit. Gifvaren stånde fritt, att låta vittnet testamentets innehåll veta eller ej.

2 §.

Har den, som ej kan läsa skrifvet, låtit författa testamente, då varde det för honom uppläst och lägge vittnen i deras intyg till, att så skett. Är testamentsgifvaren stum; vare ändå testamentet gildt, der han sin vilja för vittnen tydligt och säkert tillkännagifver.

3 §.

Är testamentet med gifvarens egen hand skrifvet och underskrifvet; och kan det ej visas, att vittnen varit att tillgå vid dess författande eller efter den tiden, eller ock att gifvaren dervid saknat sundt förstånd och fri vilja; äge testamentet kraft.

5 §.

Har någon hastigt råkat uti svår sjukdom eller annan fara; då må &c.

H.-R:ns redaction pag. 11, och Motiverne dertill pag. 78—80.

H. D:n har anmärkt, att, å ena sidan, den händelse icke vore omöjlig, att en sjukdom, ehuru alfvarsam och slutligen dödande, lemnade många mellantider af lindring eller för-

bättring, hvarunder skriftligt testamente utan svårighet kunde upprättas, och, å andra sidan, jemväl kunde hända, att, under förtfarande hinder af en sjukdom, annat inträffadt olycksfall, men icke sjukdomen, eller den fara, som föranledde det muntliga testamentet, dödade, eller ock att samma sjukdom eller fara upphörde, men att genast derefter, eller innan tid varit till upprättande af skrifteligt testamente, en annan olyckshändelse, eller hastig sjukdom förorsakade döden. I anledning häraf är af H. D:n tillstyrkt, att i stället för Lagförslagets bestämmelse, att testamente icke vore gällande, om ej gifvaren dog i den sjukdom eller fara, hvarunder han samma testamente gjort, föreskriften borde blifva sådan, att omförmälde äfventyr ägde rum, derest visas kunde, att testamentsgifvaren, sedan det muntliga förordnandet skett, kommit i den förändrade belägenhet, att han varit i tillfälle få sitt förordnande skriftligen uppsatt. Denna pröfning borde, efter H. D:ns åsigt, icke blifva svår eller invecklad för samma Domare, som undersökt och granskat, huruvida testamentsgifvaren hade befunnit sig i det läge, att honom varit tillåtet om sin qvarlåtenskap muntligen förordna. För öfrigt och då, i händelse det nu gjorde tillstyrkande gillades, någon serskild beskrifning af sjukdomens mer eller mindre svåra beskaffenhet icke syntes erforderlig, samt de i första mom. af förevarande §. nyttjade ordalag: *"svår sjukdom"* kunde gifva anledning till missförstånd, har H. D:n ansett ordet *svår* böra utgå.

H. D:ns Prot. pag. 68 och 69.

Nya Stadganden *).

6 §.

Den, som testamente gjort, må ingifva det till Under-Rätt; och tekne Rätten bevis å testamentet, att det ingifvet är. Vill gifvaren, att dess innehåll skall okändt vara; varde omslag derå satt, under gifvarens och Rättens insegel: eljest låte Rätten det uppläsas och i protokollet införas. Har gifvare, som af Rätten känd är, med sundt förstånd förklarat, att han det testamente gjort, och är det förklarande af Rätten i protokollet vitsordadt; vare testamentet gildt, ändå att vittnen derå ej finnas. Vill gifvaren lemna testamentet i Rättens förvar; hafve ock der lof till.

Sk. H.-R:n har anmärkt, att testator borde vara berättigad ingifva sitt testamente till hvilken Domstol han helst ville, då med ingifvandet endast åsyftades att få ett authentikt intyg om testamentets verklighet, samt testators förstånd och fria vilja vid erkännandet. I enlighet med denna åsigt äro några rättelser vid redactionen af H.-R:n föreslagne.

H.-R:ns Anm. pag. 11 och 80.

H. D:n har icke eller ansett lämpligt, att testamentes ingifvande skall inskränkas endast till Under-Rätt.

H. D:ns Prot. pag. 69.

---

*) Det nya stadgande 21 §. innefattar, är redovist bland allmännare grundsatser.

7 §.

Nu är af gifvaren ej så förfaret, som i 6 §. sägs, och dö eller blifva jäfvige de, som testamentet bevittnat, så att tvenne ojäfvige vittnen ej qvar äro; då vare testamentet ogildt, der ej gifvaren låtit det å nyo bevittnas af två eller flera, som på en gång tillstädes varit. Var jäfvet eller dödsfallet gifvaren okändt, eller dö vittnen vid samma tid, som gifvaren, eller efter honom, innan de vid Rätten vittnesmål aflagt; stånde testamentet fast, der riktigheten af ett vittne intygas eller, i fall ej något vittne höras kan, vittnespåskriften å testamentet så beskaffad är, som i 1 eller 2 §.§. sägs, och omständigheter ej förekomma, som testamentets trovärdighet förringa.

I det fall, att testamentsvittnen dö eller blifva jäfvige, och testator ej låtit testamentet ånyo lagligen bevittnas, har Sk. H.-R:n äfven ansett det tillhöra den, som klandrar testamentet, att i bevis leda, att dödsfallet eller jäfvet varit testator kunnigt, men ej testamentstagaren att styrka motsatsen, såsom Lagförslagets redaction utmärkte. En förändring i detta afseende är sålunda föreslagen.

H.-R:ns Anm. pag. 11, 12 och 80.

---

9 §.

Andra, än ägta makar, vare ej tillåtet, att i en och samma handling inbördes testamente göra.

Uti motiverna är anmärkt, att skriftliga aftal någon gång uppgöras under namn af inbördes testamenten, hvarigenom tvenne eller flere personer försäkra förmåner åt den eller de bland dem längst lefvande. Då slike aftal blifvit, emellan personer, som varit behörige att ingå afhandlingar, upprättade genom en och samma skriftliga handling, hade fråga uppstått, om de icke borde anses för verkliga contracter, och om icke den ene således varit oberättigad att, utan den andre contrahentens samtycke, sitt förordnande återkalla. Men då en sådan rätt till återkallelse af testamentet borde vara öppen under gifvarens hela lifstid, hade man, med det uti förevarande §. föreslagna förbud åsyftat, att i denna omständighet förekomma stridigheter.

Motiv. pag. 64.

H. D:n har ansett ifrågavarande förbud, såsom skäl hvarföre i motiverna vore anfördt, att rättigheten till återkallelse af testamente borde vara öppen under gifvarens hela lifstid, icke vara af denna, fastän i sig sjelf riktiga, grundsats påkalladt, enär lagen, utan hinder af testamentets form, kunde uttryckligen medgifva en slik rättighet. Om dervid funnes behöfligt att ålägga den, som å sin sida ville återkalla det sålunda upprättade inbördes testamentet, att derom bevisligen den andra kungöra, så hade detta stadgande likväl icke ovillkorligen sin grund i den omständighet, att begge infört sina förordnanden i en och samma handling, utan härledde sig från Lagstiftarens afsigt att förebygga det svekfulla handlingssätt, som eljest kunde äga

rum, och hvartill de i serskilda handlingar upprättade inbördes testamenten oftare lemnade tillfälle, att endera hemligen upphäfde sitt förordnande, under uppsåt att ändå begagna sig af den andras gåfva. På dessa skäl har H. D:n tillstyrkt, att det föreslagne förbudet för andra, än ägta makar, att i en och samma handling, göra inbördes testamente, ej må antagas.

H. D:ns Prot. pag. 69 och 70.

---

10 §.

Utländsk man, som arfsrätt här i Riket ej njuter, må ej taga testamente.

Motivet för detta stadgande är, att den enskilda viljan, ehuru berättigad att ändra den i lagen föreskrifna ordning för öfverflyttning af en afliden persons qvarlåtenskap, måste dock vara undergifven lagens bud, der undantag i ett eller annat afseende uttryckligen blifvit gjordt; och grunden för de stadganden, hvarigenom arfsrätt under vissa förhållanden någon förmentes, vore densamma, ehvad arfvet skulle utgå efter lag, eller efter testamente.

Motiv. pag. 64.

Då Lagförslaget stadgade, att utländsk arfvinge, ehuru å den ort boende, der Svensk man ej njöte arf, dock ägde taga arf i Sverige, om han, med Konungens tillstånd, till Riket flyttade att här bygga och bo, har H. D:n ansett detta villkor äfven böra till utländsk testamentstagare tillämpas.

H. D:ns Prot. pag. 71.

---

11 §.

Har den, till hvilken testamente gjordt är, med uppsåt eller genom groft vållande, dräpit gifvaren; hafve, för sig och sina arfvingar, det testamente förverkat.

Motivet för stadgandet i nästföregående §. är äfven här gällande.

Motiv. pag. 64.

Sk. H.-R:n har anmärkt, dels att den, som stämplat mot testators lif, jemväl borde anses hafva testamente förverkat, dels att stadgande om lika påföljd borde tilläggas för det fall, då flere efter hvarannan skola taga testamente, men en senare testamentstagare, med uppsåt eller genom groft vållande, dräpit en förr tillträdande, eller stämplat mot dennes lif.

H.-R:ns Anm. pag. 12, 80 och 81.

---

13 §.

Ändring af testamente skall ske på lika sätt, som testamente göras må. Har gifvaren ej förstört testamentet eller det annorledes obrukbart gjort; vare ock lag om återkallelse, som nu sagdt är.

Uti motiverna anföres, att det låge i naturen af testamente och vore ett väsendtligt villkor derföre, att gifvaren ägde det ändra eller återkalla; men som ändringen eller återkallelsen innefattade ett nytt förordnande, eller uttrycket af en förändrad vilja; vore det klart, att derom fordrades lika visshet, som om sjelfva testamentet, så framt icke detta af gifvaren blifvit förstördt, eller annorledes försatt uti obrukbart skick, i hvilket fall till hans återkallelse deraf kunde slutas.

Motiv. pag. 64.

På de skäl, som finnas anförde uti Anmärkningarne pag. 81, har Sk. H.-R:n äfven föreslagit, att förevarande §. må erhålla följande lydelse: Ändring eller återkallelse af testamente skall ske på lika sätt, som testamente göras må, utom i de fall, som i 19 §. sägs.

H.-R:ns Anm. pag. 12.

---

14 §.

Hafva makar gjort inbördes testamente, och vill endera det återkalla eller ändra; låte då den andra sådant veta, med vittnen. Är ej återkallelse eller ändring så kungjord; vare ej gällande, der andre maken efterlefver och af testamentet sig begagna vill.

Man har i motiverna anfört, att, emellan ägta makar, kunde någon egentlig afhandling under ägtenskapet icke äga rum. Deras ömsesidiga rätt, att under bådas lifstid återkalla eller ändra de förordnanden, som de inbördes upprättat, vore således ostridig. Det vore först, sedan den ene inträdt i begagnande af de förmåner, den andre lemnat, som handlingen kunde blifva bindande och få egenskap af Contract. Men då fördelarne å ena sidan, äfven i detta fall, oftast grundade sig å den motsvariga båtnad, som å den andra kunde vara att vänta, hade rättvisan fordrat, att om återkallelse göres af ena maken, den ej må hållas hemlig för den andra, utan denne, med kännedom af återkallelsen, kunna sitt förordnande ändra eller upphäfva, om han dertill funne sig befogad. Hade sådant ej skett, så ankomme det på den efterlefvande, att af förordnandet sig begagna; ty, efter hvad nyss blifvit anmärkt, vore ej någon förbindelse börjad, innan testamentet begagnas. Det finge likväl ej ligga i den efterlefvandes behag, att, genom sitt frånträde af testamentets begagnande, tillintetgöra hvad den döde kunde hafva till förmån för en tredje person förordnat, emedan afsägelsen ej må verka vidsträcktare, än för den efterlefvandes egen del.

Motiv. pag. 64 och 65.

G. H.-R:t har anmärkt olämpligheten af den föreskrift, att endera maken, som ville ändra eller återkalla ett inbördes testamente, skulle vara skyldig att låta den andra, i vittnens närvaro, sådant veta. Ett inbördes testamente emellan ömma och rättsinniga makar skulle, efter H.-R:ns åsigt, alltid förblifva oförändradt, men om deremot en egennyttig man, genom hat eller hvarjehanda öfvertalande, nödgade sin äldre, rika hustru att med sig ingå inbördes testemente, och hustrun, på det högsta benägen att testamentet återkalla, men, befarande utbrotten af hans häftiga lynne, icke vågade att derom lemna honom underrättelse, så skulle

det inbördes testamentet för mannen utgöra fribref på en egendom, hvartill hans uppförande gjort honom alldeles oberättigad, och af hvilken han alldrig kommit i besittning, om den aflidne maken ägt obehindradt tillfälle, att, enligt känsla och böjelse, förklara sin yttersta vilja. På desse skäl, och då den mindre rättänkande maken icke borde från Lagens sida kunna påräkna något biträde, har H.-R:n föreslagit följande redaction af förevarande §: Hafva makar gjort inbördes testamente, och vill endera det återkalla eller ändra; hafve der våld till på sätt i 12 och 13 §.§. sägs.

H.-R:ns Anm. pag. 30.

I öfverensstämmelse med anmärkningen vid 9 §., har H. D:n äfven här tillstyrkt, att de föreslagne bestämmelserne må gälla för inbördes testamenten, äfven emellan andra personer, än ägta makar.

H. D:ns Prot. pag. 72.

---

15 §.

Efterlefvande make stånde fritt, att af inbördes testamente sig begagna, eller ej.

---

16 §.

Begagnar sig efterlefvande make af inbördes testamente; hafve ej våld att något förordnande, som till förmån för tredje man deri gjordt är, ändra eller upphäfva; utan så är, att denne gör efterlefvande maken märklig orätt eller skada: i ty fall äge den make att, för sin del i boet, testamentet häfva, i hvad det sådan testamentstagare rörer.

Man har förutsett den möjliga händelse, att en person, som visste sig hafva genom testamente erhållit någon fördel, hvaraf han dock icke kunde komma i åtnjutande förr, än efter begge makarnes död, någon gång skulle, i fall det till hans fördel gjorda förordnande vore alldeles orubbligt, icke draga i betänkande att förorätta den make, hvars lifstid utgjorde enda hindret för verkställigheten af förordnandet. I sådant fall borde det stå efterlefvande maken fritt, att för sin del återkalla en välvilja, hvars åtnjutande den utnämnde testamentstagaren med skäl må anses hafva förverkat.

Motiv. pag. 65.

---

17 §.

Vill efterlefvande make ej begagna inbördes testamente; njute sin rätt i boet, efter lag. Är något förordnande deri gjordt till förmån för tredje man; gälle ändå det, för den döda makens del.

Sk. H.-R:n har föreslagit följande redaction: Vill efterlefvande make ej begagna inbördes testamente; gånge som i 12 Cap. Giftermåls-Balken skils. Är något förordnande deri gjordt till förmån för tredje man; gälle ändå det för den döda makens del. Vill efterlefvande make gå i nytt gifte; vare lag samma, der ej annorledes i inbördes tastamentet förordnadt finnes, eller egendomen till full ägo gifven är.

H.-R:ns Anm. pag. 12, och motiverne till den nya redactionen pag. 81—83.

---

18 §.

Nu äro, efter den döda, flere testamenten, af hvilka ett motsäger eller upphäfver annat, ändå att det ena ej uttryckligen innehåller, att det andra ej gälla skall; då stånde det, som senast gjordt var: är ej ostridigt, hvilketdera äldre eller yngre är; varen alle ogilde. Finnas flere testamenten, som ej stridige äro; gälle hvart för sig.

Uti motiverna är anmärkt, att då testamente alltid borde betraktas såsom uttrycket af gifvarens *yttersta vilja*, följde ock deraf, att ibland flera efter honom befintliga testamenten, hvilke, ehuru ej med uttryckliga ord, likväl genom deras innehåll, upphäfde hvarandra, det som sist vore gjordt, måste äga bestånd, äfvensom att, då visshet saknades, hvilketdera vore äldre eller yngre, intetdera må blifva gällande. Innehöllo åter testamenten sig emellan ingen skiljaktighet, utan kunde på en gång verkställas, så borde lagen presumera gifvarens vilja vara uttryckt genom dem alla, och tillägga kraft åt hvart och ett för sig.

Motiv. pag. 65.

H. D:n har ansett senare mom. af förevarande §. icke böra tillämpas, när flere testamenten voro till lydelsen så lika hvarandra, att de måste betraktas såsom serskilda exemplar af samma handling, och det på flere ställen upprepade förordnandet således blott en gång kunde göras gällande.

H. D:ns Prot. pag. 72.

---

19 §.

Finnes i testamente utstrykning, öfverskrifning eller annat sådant fel; vare testamentet ogildt, der ej tydligen skönjas kan, att af det fel någon förändring i gifvarens mening ej skett. Är det i viss del otydligt; gälle ändå i öfriga delar, som bestämde och, till innehåll eller tillämpning, af den otydliga delen ej beroende äro.

Då saknad tydlighet i ordalydelsen eller uppställningen icke borde utgöra tillräckligt skäl för testamentets ogillande, utan, vid uppkommande fråga om rätta förståndet deraf, det måste åligga Domaren, att, så vidt ske kunde, meningen förklara; har H. D:n tillstyrkt, att

vid

vid stadgandet i senare mom. af förevarande §. borde utmärkas, att det ägde afseende endast på sådan otydlighet, som, lika med den i förra mom. omförmälda, från utstrykning, öfverskrifning eller annan maculering härrörde.

H. D:ns Prot. pag. 73.

---

20 §.

Kan någon visa, att testamente till honom gjordt varit, och att det, utan gifvarens åtgerd eller vettskap, förkommit eller fel fått, hvaraf det otydligt blifvit; njute det då till godo, så vidt innehållet finnes af Rättens protokoll eller intygas af de vittnen, som vid upprättandet när varit. Visste gifvaren, att testamentet förkommit eller fel fått, och hade han rådrum, före sin död, att det förnya, men gjorde det ej, eller hade testamentstagaren sjelf testamentet i sin värjo och gitter ej visa, att det af olyckshändelse, eller eljest utan hans uppsåt, förkommit eller fel fått; då gälle ej den bevisning om testamentets innehåll, som nu sagd är.

---

10 CAP.

Hvad i testamente gifvas må *).

5 §.

Har omyndig man eller qvinna gift sig, utan samtycke af giftoman, hvars bröstarfvinge han eller hon är, eller, der samtycke vägrats, utan Rättens tillstånd; då må giftomannen dess laglott bortgifva. Är någon dömd till straff för misshandel å skyldeman i rätt uppstigande led, efter ty i 16 Cap. Straff-Balken sägs, eller för det han mot sådan skyldeman gjort falsk angifvelse, efter 1, 2 eller 3 §., eller annan ärekränkning af arghet, efter 6 §, i 18 Cap. af samma Balk; vare ock om den skyldemans rätt lag som nu sagdt är.

6 Cap. G. B.

1 §.

Gifter sig mö mot faders vilja, eller moders; hafve fader, eller moder, våld att göra henne arflös.

3 §.

Gifter sig mö, efter faders och moders död, utan rätta giftomans ja och samtycke, och hafver hon rätt till arf efter honom; då äger han magt att göra henne arflös i aflingejord och lösören. Är hon ej hans arfvinge; böte då af egna lösören och aflinge tjugundedelen till de fattiga, om giftoman derå kärer.

---

*) 1 och 2 §,§. äro bland allmännare grundsatser redoviste.

Skiljaktigheterne äro, att Lagförslaget:

1:o lemnar giftoman, i det fall första momentet omförmäler, rättighet att bortgifva äfven omyndig mans laglott, men inskränker rättigheten endast mot bröstarfvinge;

2:o utesluter Lagens öfriga bestämmelser uti 3 §.;

3:o innefattar, uti senare mom., tvenne andra i Lagen ej upptagna fall, der bröstarfvinges laglott jemväl bortgifvas må.

Uti motiverna är anmärkt, att den, som kunde bortgifva sin egendom till hvem han ville, behöfde ej lagens tillåtelse att göra sina skyldemän arflösa: han ställde sitt förklarande i form af testamente; och dermed vore arflösgörelsen tillvägabragt på ett sätt, som innefattade ingenting sårande och som följaktligen icke eller föranledde till bevisning om förutgångna förolämpanden. För den åter, hvars testamentsfrihet vore inskränkt, fordrades lagens tillstånd till arflösgörelse, om den skall äga rum. Detta tillstånd vore i förslaget lemnadt, genom bestämmandet af vissa fall, i hvilka bröstarfvingars laglott må bortgifvas. Den uppenbara vanvördnad och det grofva okynne mot föräldrar eller förfäder, som genom de i dessa fall upptagna handlingar ådagalades, fordrade en motsvarande rätt för den förolämpade, att utesluta den brottsliga arfvingen från förmåner, till hvilkas åtnjutande han visat sig vara ovärdig. Då man utsatt så få och bestämda fall, hade man velat grunda rättigheten att bortgifva laglott, eller att göra barn arflösa, på klara och genom ostridig bevisning utom all fråga satta tilldragelser, för att förekomma de missbruk och det split emellan nära anhöriga, som en mindre begränsad frihet i denna del skulle kunna af sig föda.

Efter 6 Cap. 2 §. Giftermåls-Balken af 1734 års lag, kunde föräldrar från arfsrätt utesluta son, äfven om han är myndig, eller dotter, som är enka, i fall han eller hon vistas i deras hus och äter deras bröd, men likväl gifte sig mot deras vilja, så vida giftermålet skedde af förakt och sidvördnad, eller med den, som ej hade godt namn och rykte. Men då man ej gjort det till ovillkorlig skyldighet för myndig person, att förskaffa sig föräldrars bifall till giftermål, och blotta försummelsen att inhemta deras råd ej skäligen kunde medföra lika äfventyr, som giftermål af omyndig, utan giftomans samtycke; hade man ansett myndig son eller dotter, som gifter sig mot föräldrarnas vilja, blifva nog straffad, om de begagnade sin rätt att bortgifva hälften af det arf, sådan son eller dotter eljest haft att vänta.

Motiv. pag. 68.

Då arfvinges förverkande af sin rätt icke skäligen kunde för ifrågavarande giftoman eller skyldeman medföra större testamentsfrihet, än denne eljest ägt, har H. D:n ansett det icke böra tillåtas giftomannen eller skyldemannen att, för sådan orsak, genom testamente bortgifva den egendom, hvaröfver, till iakttagande af arfvingars rätt, i allmänhet ej finge genom testamente förordnas; utan att endast, i enlighet med hvad nu gällande lag i 6 Cap. Giftermåls-Balken innehåller, arfvingen borde kunna, i de fall Förslaget omförmäler, af giftomannen eller skyldemannen göras arflös, helt och hållet, eller till någon del, med den påföljd, att, hvad honom eljest lagligen skulle tillkommit, ginge i arf såsom om han utan bröstarfvinge död vore; dock att, till fördel för sådan arfvinges från arflemnaren härstammande afkomlingar, testamente af ifrågavarande arfslott borde vara tillåtet. För öfrigt trodde H. D:n stadgandet

jemväl böra utsträckas till den händelse, att arfvinge funnits skyldig till vanfrägdande brott, destoheldre, som större skäl till hans uteslutande från arfsrätten då syntes vara för handen, än om arfvingen endast felat genom ingående af ägtenskap emot gifvarens vilja.

H. D:ns Prot. pag. 77.

Nya Stadganden.

3 §

Lemnar testamentsgifvare efter sig omyndigt barn, och kan det ej af sitt arf njuta föda och uppfostran; då skall, af egendom, som i testamente gifven är, så mycket afsättas, som Rätten pröfvar barnet, efter stånd och villkor, nödigt hafva, till dess det sig sjelf nära kan, dock ej för längre tid, än till dess barnet uppnått tjuguett år. Är barn ofärdigt, med svår sjukdom behäftadt eller litet vetande; då skall ock afsättas, hvad till barnets underhåll tarfvas, der dess arf ej dertill förslår; och gånge det understöd ut, så länge behofvet fortfar: kommer barnet till helsan, eller varda dess villkor eljest så förbättrade, att det sig sjelf försörja kan; upphöre då understödet.

4 §.

Nu har man, genom testamente, anslagit viss årlig inkomst till omyndigt barns föda och uppfostran, eller till underhåll för ofärdigt, med svår sjukdom behäftadt eller litet vetande barn: kan ej det barn, som omyndigt är, af eget arf njuta föda och uppfostran, eller det, som ofärdigt, sjukt eller litet vetande är, med eget arf underhållas; då må det testamente gälla, för tid, som i 3 §. sägs, ändå att annan bröstarfvinges laglott dermed belastas skulle.

Då man, såsom villkor för hvad i dessa delar blifvit förordnadt, förutsatt, att barnet icke ägde tillräckligt understöd af dess egen arfslott, och jemväl sökt förekomma, att testamentstagare eller medarfvingar skulle kunna få vidkännas minskning i hvad dem borde tillfalla, annorlunda eller för längre tid, än ändamålet kräfde; har man ansett de här ofvan föreslagna stadganden, såsom byggde på fordringarna af billighet och menskligheit, ej kunna till rigtigheten ifrågasättas.

Motiv. pag. 68.

Sk. H.-R:n har vid detta Cap. anmärkt bristande öfverensstämmelse med de grundsatser, som Förslagets 4 Cap. Jorda-Balken innefattar. Efter detta sistnämnda kunde föräldrar, genom gåfva eller förläning, undandraga en eller flera af sina barn deras laglott i fast egendom och derigenom mot det eller dem indirecte visa den motvilja, eller förkärlek mot andra, som Lagstiftningen i förevarande Capitel velat undanrödja. Det syntes nog, att föräldrar ägde i deras lifstid fritt råda öfver och äfven bortskänka deras lösa egendom; men hvad fastighet anginge, borde, då fråga vore om collision af ömhet mot barn eller andra, lagen uttrycka, att den mera gynnade den förra, än den senare, och, i afseende på barnen inbördes, att den

antoge denna känsla vara lika för dem alla. På dessa skäl har H.-R:n föreslagit följande §. att i ordningen blifva den 6:te: Har någon genom gåfva eller förläning afhändt sig någon del af sin egendom; på sätt i 4 Cap. Jorda-Balken skils; äge då ej rätt genom testamente bortgifva mera än återstoden af den hälft, som icke utgör bröstarfvinges laglott.

H.-R:ns Anm. pag. 12, 83 och 84.

11 CAP.

Om bevakning och klander af testamente.

18 Cap. Ä. B.

1 §.

Den, som testamente fått, vare pligtig, der han det till godo njuta vill, att, inom sex månader sedan han gifvarens död veta feck, uppvisa det för Rätten i den ort, der den dödas hemvist varit; och låte Rätten det i protokollet införas. Vet han, att testamente till honom gjordt är, men har det ej i sin värjo; anmäle det hos Rätten, inom tid, som nu sagd är. Visste han ej, att testamente gjordt var; hafve lika tid till bevakning, från den dag, han om testamentet kunskap feck.

4 §.

Är muntligt testamente gjordt; anmäle det testamentstagaren hos Rätten, inom sex månader från den dag, han om gifvarens död och testamentet kunskap feck; och låte Rätten testamentsvittnen för dödsfall höras, der det ej förut skett.

7 §.

Huru testamente bevakas må i vissa landsorter, der ej allmän rättegångsdag på sex månader inträffar, är serskildt stadgadt.

1 §.

Genom Kongl. Förordningen den 12 Mars 1830 har denna §. erhållit följande lydelse: Hvar som något testamente fått hafver, vare skyldig, i staden inom sex månader, och å landet sist å det Ting, som infaller näst efter sex månader, sedan han gifvarens död och testamentet veta feck, det inför Domaren att uppvisa; och gifve in tillika en riktig afskrift, som arfvingarna tillställas skall. Hafver han det ej i handom, låte då Rätten veta, att testamente till honom gjordt är. Försummar han detta, utan laga förfall; vare testamentet ogildt. Är han utrikes; njute samma tid och rätt, som förr sagdt är om inländsk arfvinge, den utrikes vistas.

Skiljaktigheterne äro, att Förslaget:

1:o stadgar annan tid, än Lagen, för bevakning af testamente vid Domstol å landet;

2:o utesluter Lagens undantag, angående bevakningstiden för testamentstagare, som utrikes vistas.

H. D:n har vid 1 och 4 §.§. anmärkt, att, om Härads-Rätternes nu varande organisation komme att fortfara, vore ock lämpligast att bibehålla den nu stadgade tid för testamentsbevakning å landet; och i sådant fall, tillstyrkt, att det i 7 §. föreslagne stadgande må förfalla.

H. D:ns Prot. pag. 78.

---

18 Cap. Ä. B.

8 §.

Ej må arfvinge dölja eller undanhålla testamente, som han i sin värjo hafver, eller vet i boet finnas. Gör han det; gifve till testamentstagare ut allt det gods, han således sökt under sig draga, så ock fullt skadestånd.

2 §.

Nu kan så hända, att närmaste arfvinge hafver testamentet i sin gömmo, och döljer det undan; gifve då ut allt det gods, som han således sökt under sig draga, och skadan åter; böte ock tridiung af testamentets värde.

Det skiljaktiga är: att Förslaget utesluter Lagens bestämmelse af böter.

Anmärkningen vid 6 Cap. 10 §., angående straffbestämmelse i Förslaget till Criminallag för sterbhusdelägare eller andra, som i samfäldt bo äro och draga något lönligen undan hvarandra, gäller äfven i förevarande fall.

---

18 Cap. Ä. B.

12 §.

Vill någon klandra testamente; stemme inom sex månader, sedan det honom tillständt blef: försitter han den tid; hafve ej talan å testamentet. Ej vare arfvinge förment, att tala å testamente förr; än det honom tillständt är.

3 §.

Vill man klandra testamente; göre det inom natt och år, sedan han derom kunskap feck, som i 1 §. sagdt är, — — — — —

Skiljaktigheterne äro, att Förslaget:

1:o inskränker till hälften den i Lag utsatta tid för klander af testamente;

2:o uttrycker bestämdt arfvinges rätt att tala å testamente, innan det honom tillständt är.

G. H.-R:t har ansett den nu stadgade tid för klander af testamente böra bibehållas, helst om Härads-Rätterne ej blifva permanenta.

H.-R:ns anm. pag. 31.

Vid förevarande §. och Lagförslagets nästpåföljande, hvilken sistnämnde innefattar enahanda stadgande, som nu gällande Lag, 18 Cap. 4 §. Ärfda-Balken, angående närmaste arfvinges beslutande rätt att klandra eller godkänna testamente, har H. D:n, i sammanhang med dess vid 10 §. gjorda, bland allmännare grundsatser redovista, anmärkning, tillstyrkt det undantag, att, i händelse närmaste arfvinge vore utrikes och försute sin arfsrätt, annan inländsk arfvinge, som, enligt stadgandet i Lagförslagets 3 Cap. 8 §., ägde arfvet emottaga, äfvensom, i fall ingen arfvinge vore känd, Kronan borde hafva öppet att testamente klandra, derest ej, efter kungörande i allmänna tidningarna, på sätt H. D:n förut föreslagit, klandertiden derföre innan lupit till ända. I öfrigt är, till Lagbudets förtydligande, det tillägg nödigt ansedt, att, när arfvinge dött, medan klander ännu vore för honom öppet, hans rättsinnehafvare ägde tillgodonjuta den klandertid, som för arfvingen sjelf återsod.

H. D:ns Prot. pag. 80 och 81.

Nya Stadganden *).

2 §.

Är testamente till Rättens förvar ingifvet; låte Rätten, på anmälan, det framtagas och, der det förseglad är, öppnas och i protokollet införas. Är testamentstagaren när; varde det till honom utlemnadt: är han ej när; varde han kallad, att det emottaga. Var testamentet i förvar hos annan Rätt, än der det bevakas bör; fullgöre testamentstagaren den bevakning, som i 1 §. sägs.

3 §.

Nu varder hos Rätten anmäldt, att testamente finnes i annans förvar; ålägge då Rätten honom, att det genast ingifva.

5 §.

Varder testamente till Rätten ingifvet af arfvinge eller annan, som ej testamentstagare är; då skall Rätten låta kalla testamentstagaren och testamentet honom kunnigt göra.

---

*) De nya stadganden, som 9, 10 och 15 §§. innefatta, äro bland allmännare grundsatser redoviste.

6 §.

Äro flere testamentstagare, och bevakas testamentet af någondera; den bevakning gälle till förmån för en hvar, som ej försutit den bevakningstid, i 1 §. stadgad är.

11 §.

Är testamente tillsläldt arfvingar, af en bland testamentstagarna; den tillställelse gälle till förmån för alla, som tiden ej förut försummat.

14 §.

Äro flere samarfva, och klandras testamente af en eller några, men ej af alla; då gälle ej klandret, utan för den del, den eller de, som klandrat, i arfvet äga, der ej klandret sker af arfvinge, som tillträdt egendom, då annan sig urarfva gjort, efter ty i 7 Cap. 5 §. sägs.

16 §.

Har myndig arfvinge, i gifvarens lifstid, genom påskrift godkänt testamente; hafve ej våld att det klandra, der ej laglott bortgifven är. Lefver ej den arfvinge vid gifvarens död; äge påskriften ej kraft emot den, som då arfvinge är. Ej må förmyndare för omyndig sådant godkännande göra: sker det; vare ogildt. Har arfvinge skriftligen godkänt testamente, efter gifvarens död; äge testamentet emot honom kraft, ändå att bevakning ej sker.

Motiverne i detta ämne innehålla, att på samma grund, som i 1 Cap. Handels-Balken vore föreslaget, att arf ej må bortlåtas, medan den lefver, som skall ärfvas, hade man här antagit, att en person, som är att anse för arfvinge, då testamente upprättas, ej må, genom godkännande af testamentet, afstå arfsrätten. Det vore således klart, att om egendom, hvaröfver testamentsgifvaren ej haft rätt att genom testamente disponera, är bortgifven, arfvinges rättighet till klander ej förfölle genom ett sådant godkännande, och att, om andre personer i hans ställe äro arfvingar vid gifvarens död, desse icke eller deraf voro bundne; men sedan man föreslagit, att, med undantag af bröstarfvinges laglott, all öfrig egendom må i testamente bortgifvas, och klander å testamente således ej kunde grundas å annat skäl, än att testamentet till sjelfva sin varelse och verklighet vore ogiltigt; syntes detta klander ej med fog kunna väckas af en arfvinge, som genom egen påskrift erkänt testamentets verklighet; och härpå stödde sig stadgandet, att samma person, som genom påskrift i gifvarens lifstid godkänt testamente, ej har våld att derå tala, om ej laglott vore bortgifven. Att det likväl blifvit förmyndare förment, att uti någon måtto i förväg frånträda sin myndlings framtida klanderrättighet, rättvisades af den sorgfällighet, lagen borde iakttaga för omyndigas vård.

Motiv. pag. 70.

Hvad anginge det i första momentet föreslagna stadgande, att myndig arfvinge, som, i gifvarens lifstid, genom påskrift godkänt testamente, ej skulle hafva rätt att det klandra, der ej laglott vore bortgifven, har H. D:n ansett arfvingens godkännande vara lika bindande, i af-

seende på testamentets innehåll, som i fråga om handlingens giltiga tillkomst eller form, och sålunda tillstyrkt, att det i förra fallet föreslagne undantag måtte utgå, destoheldre som lagstiftaren icke borde gynna brytandet af ett gifvit löfte, och arfvingens påskrift, med kännedom om dess ogiltighet, kunde hafva det oädla syftemål att försåtligen förmå testamentsgifvaren att icke begagna de säkrare utvägar, som stodo honom öppna för betygande af sin välvilja.

Bestämmelsen i sista momentet, att testamente, som efter gifvarens död, blifvit af arfvinge skrifteligen godkändt, skulle emot honom äga kraft, *ändå att bevakning ej skedde*, är äfven af H. D:n ogillad. Efter dess åsigt borde bevakning af testamente vara för detsammas bestånd ett oeftergifligt villkor. Någon anmärkningsvärd svårighet kunde icke möta för iakttagande af denna åtgärd, hvars nytta vore, att i framtiden tjena till upplysning om ett från den allmänna arfföljden gjordt undantag.

H. D:ns Prot. pag. 83 och 84.

---

12 CAP.

Om verkställighet af testamente.

3 §.

Ej må testamente om nyttjanderätt till fast egendom gälla till förmån för någon, som vid gifvarens död ej till är.

4 §.

Har någon sträckt förordnande om nyttjanderätt längre, än i 3 §. sägs; hafve den, som rätter ägare är, våld att egendomen tillträda, när den tid ute är, för hvilken förordnandet om nyttjanderätten gälla må. Gifvarens arfvinge vare ägare, när annan af honom ej nämnd blifvit. Är någon nämnd, och finnes han till, då tiden för nyttjanderätten till ända går; träde till äganderätten, ändå att han ej var till vid gifvarens död: var han till vid gifvarens död, men ej, då tiden för nyttjanderätten till ända geck; tillfalle egendomen hans arfvinge.

Genom Kongl. Förordningen den 27 April 1810 är stadgadt, att den, som bortgifver fast egendom, icke äger magt att om villkoren för dess förvaltning sträcka förordnandet längre, än till första emottagarens och dess makas lifstid, eller om äganderätten vidare än till utnämnande af testaments- eller gåfvotagarens nästa efterträdare, uti hvilken sistnämndas hand fastigheten ikläder sig egenskap af arfvejord, hvarmed i allt efter allmän lag bör förhållas.

Annan skiljaktighet förekommer ej, än att Förslaget, genom närmare bestämmelser, än Lagens, åsyftar att befordra enahanda ändamål, eller att nyttjande-

rätten

rätten af fast egendom ej må skiljas från äganderätten, eller förvaltningen af sådan egendom ej bindas vid vissa af testamentsgifvaren föreskrifna villkor, för längre tid, än som svarar mot en menniskoålder.

Uti motiverna är anmärkt, att, utan afvikelse från berörde ändamål, kunde flera personer af en och samma generation efter hvarannan komma i åtnjutande af den inskränktare rättigheten, att egendomen begagna. Man hade derföre, utan att fästa förordnandet vid blott första emottagarens eller dess makes lifstid, ansett tillräckligt att föreslå, det testamente om nyttjanderätt af fastighet icke må gälla för någon, *som ej vore till vid gifvarens död.*

Motiv. pag. 72.

---

	17 Cap. Ä. B.
5 §.	6 §.
Testamente må ej tagas af oskift bo, utan af dens del, som gifvit. Har make genom testamente bortgifvit viss egendom, och faller den vid skifte på andra makens lott; gifven den dödas arfvingar testamentstagaren ersättning för värdet.	Testamente må ej tagas af bo oskifto, utan af dens del, som gifvit hafver.
6 §.	
Är död mans egendom, efter 1 Cap. 25 §., hemfallen till hospital, fattighus eller annan sådan inrättning; då gälle ej testamente, som, till förfång för inrättningen, af honom gjordt är.	

Det skiljaktiga är, att enahanda grundsats blifvit i Förslaget, fullständigare än i Lagen, uttryckt.

Motiverne i detta ämne innefatta, att af den grundsats, att ingen kan bortgifva annat, än hvad honom sjelf tillhörer, följde klart, att, efter hvad ock förut varit stadgadt, testamente måste tagas af dens del, som gifvit, men icke af oskift bo. Inträffade nu vid bodelning, att någon viss af den aflidna maken testamenterad egendom faller på den efterlefvandes lott, så vore väl testamentstagaren ej berättigad till sjelfva egendomen; men då gifvaren ej kunde sägas hafva bortgifvit något, som ej hörde honom till, i den stund testamentet gjordes, utan den bestämda egendomen kommit att frångå testamentstagaren, endast genom den tillfälliga lottningen efter dödsfallet, borde denne af arfvingarne njuta ersättning för värdet. Skulle

deremot, af någon å hospital eller annan barmhertighetsinrättning intagen person, testamente göras om egendom, hvilken efter lag vore till inrättningen hemfallen, måste det, såsom till rättägandes förfång ländande, anses utan verkan.

Motiv. pag. 72.

Sk. H.-R:n har uti sednare mom. af 5 §, föreslagit den förändring, att make, på hvars lott vid skifte testamenterad egendom faller, borde vara skyldig att afstå egendomen till testamentstagaren, emot ersättning af den dödas arfvingar i annan egendom, efter det värde, hvartill den i skifte ingått.

H.-R:ns Anm. pag. 12, och Motiv. pag. 84 och 85.

---

18 Cap. Ä. B.

16 §.

Testamentstagare äge rätt att tillträda hvad honom i testamente gifvet är, der han borgen derföre ställer. Gör han det ej; ställen arfvingarne borgen: eljest låte Rätten, der testamentstagaren det påstår, sätta godset i säker vård, till dess klandertid ute är eller dom fallit.

3 §.

Vill man klandra testamente; — — — — och den som testamente fått hafver, behålle ej dess mindre det honom derigenom gifvit är, der han borgen derföre ställer. Eljest stånde det i qvarstad, eller i goda mäns händer och vård, till laga utslag.

Skiljaktigheterne äro, att Förslaget:

1:o tillåter arfvinge, emot borgen, tillträda hvad i testamente gifvit är, der ej testamentstagare denna rätt begagnar;

2:o stadgar säkerhet för det testamenterade godsets tillträdande, till dess klandertid ute är, ändå att klander ej sker.

Nya Stadganden.

1 §.

Dör förr, än gifvaren, den, till hvilken testamente gjordt är; då må ej hans arfvingar njuta det testamente till godo, der ej så i testamentet förordnadt finnes.

2 §.

Är i testamente nyttjanderätt åt någon på viss tid upplåten, och dör han, innan den tid ute är; då ägen ej hans arfvingar att i hans rätt träda, der ej gif-

varen så förordnat; utan falle egendomen honom till, som efter den utsatta tidens förlopp, den eljest tillträda skulle. Äro flere nämnde, att hvar efter annan egendomen besitta, och komma de således tidigare dertill, än gifvaren förordnat; ägen ändå ej rätt till besittning i flera år, än gifvaren för en hvar af dem bestämt.

Uti motiverna är anmärkt, att om någon fått upplåtelse af nyttjanderätt till egendom på viss tid, men dör före den tidens förlopp, så kunde ej eller hans arfvingar, utan gifvarens uttryckliga föreskrift, äga rätt till egendomsbegagnandet för den återstående tiden, emedan denna förmån varit personlig för testamentarien. Och på det tvifvel ej måtte uppstå, huruvida, i det fall, då gifvaren nämnt flera, att hvar efter annan tillträda nyttjanderätten, egendomen, när någon innehafvare dör inom den tid, som för hans nyttjanderätt varit bestämd, borde få af ägaren begagnas, intill samma tids slut, då nyttjanderätten för nästa efterträdare skall vidtaga; hade man föreslagit, att denne genast ägde i den honom tillagda rätt inträda. Men då den, hvilken sålunda kommit i tidigare utöfning af sin rätt, än testamentet föreskrifvit, skulle kunna påstå, att likafullt få begagna egendomen, intill den tidpunkt, som gifvaren för honom bestämt, men hvilket destomindre borde äga rum, som, genom en föregående innehafvares dödsfall, efterträdarens i testamentet till viss tid inskränkta rätt icke kunde anses utvidgad; så hade man funnit nödigt att i förslaget härom gifva föreskrift.

Motiv. pag. 71.

---

7 §.

Har gifvaren vid rättigheten att njuta testamente fästat villkor, som strider emot lag eller goda seder, eller eljest otjenligt pröfvas; vare det villkor ogildt.

Då omöjligt vore, att förese och upptaga alla de mångfaldigt olika händelser, som kunde föranleda att pröfva ett vid testamentsrätten fästadt villkor otjenligt, hade man ansett sig böra låta denna pröfning ankomma på Domarens urskilning, efter omständigheterna i hvarje serskildt fall.

Motiv. pag. 72.

Enär det stadgande, att testamentsvillkor, som otjenligt pröfvades, skulle vara ogildt, lemnade åt Domaren en nog vidsträckt pröfningsrätt och åt testamentstagaren nog många anledningar, att söka undandraga sig fullgörande af gifvarens vilja, har H. D:n föreslagit, att i stället för orden: *eller eljest otjenligt pröfvades*, redactionen må blifva: *eller eljest pröfvas för samhället skadligt, eller ock overkställbart.*

H. D:ns Prot. pag. 85.

---

8 §.

Nu har gifvaren ej ägt, eller har han afhändt sig egendom, som han i testamente anslagit, eller finnes, vid hans död, gifven fast egendom inteknad eller

lös egendom pantsatt; då äge ej testamentstagare att derföre fordra ersättning, der sådant ej i testamentet stadgadt är; hafve ej eller rätt att erhålla egendom i bättre skick, än hvari gifvaren den efter sig lemnat.

Uti motiverna är anfördt, att om gifvaren i testamentet anslagit något, hvartill han ej haft äganderätt, då testamentet gjordes, borde testamentarien ej derföre fordra skadestånd eller vederlag, emedan det ej med visshet kunde antagas, att gifvaren, om han känt annans rätt till den testamenterade egendomen, velat i dess ställe af sin öfriga egendom tillägga testamentarien någon förmån företrädesvis, framför andra testamentarier eller arfvingar. Likaledes, och då testamentsgifvaren, i händelse han i lifstiden afhändt sig den testamenterade egendomen, eller densamma låtit intekna, eller pantsatt, derigenom i sjelfva verket upphäft förordnandet, i förstnämnde fall helt och hållet, och, i de senare, till så stor del af värdet, som mot intekningen eller pantskillingen svarade; deraf ock måste följa, att testamentarien icke vore, i något fall, till ersättning berättigad.

Motiv. pag. 72, 73.

---

9 §.

Varder egendom, lös eller fast, som i testamente gifven är, försämrad eller förgången, genom arfvingars vållande, eller deras, som boet i vård hafva; njute testamentstagare af dem skadestånd.

10 §.

Har man, genom testamente, gifvit bestämd egendom eller persedel, eller ock ränta eller afkomst med anvisning å viss egendom, hvaraf den utgå skall, och finnas i samma testamente penningar anslagne, som endast till belopp och slag bestämde äro; njute den, som egendomen, persedeln, räntan eller afkomsten fått, sitt ut, ändå att penningarne ej af qvarlåtenskapen gäldas kunna.

11 §.

Äro penningar anslagne åt flera, och räcker ej egendomen till för alla; briste då för hvar af dem, så af skilling, som af skilling, der ej gifvaren föreskrifvit, att den ene skall, framför den andra, sin rätt njuta. Har en fått hufvudstol i penningar, och annan fått bestämd ränta eller afkomst, utan anvisning å viss egendom, hvaraf den utgå skall; njute hvar sin rätt, i förhållande af laga ränta å hufvudstolen och af den anslagna räntans eller afkomstens belopp, till räntan eller afkomsten af hela den egendom, hvaraf de utgå skola.

Man har ansett, vid tillgångens otillräcklighet, annan grund icke äga rum för bestämmande af testamentstagares inbördes rätt i detta fall, än att en hvar borde njuta så mycket, som, efter förhållandet af tillgångens värde till alla penningebeloppen, å hans del fölle.

Motiv. pag. 73.

---

12 §.

Gifves, genom testamente, bestämd egendom eller persedel, eller ock ränta eller afkomst af viss egendom åt en, och viss andel i qvarlåtenskapen åt annan; varde denna andel beräknad endast af hvad som är i behåll, sedan den bestämda gåfvan utgått.

H. D:n har ansett någon allmän föreskrift destomindre böra, i förevarande fall, äga rum, som densammas tillämpning ändock komme att bero af testamentets ordalydelse och innehåll, bedömdt i dess hela sammanhang.

H. D:ns Prot. pag. 85.

---

13 §.

Finnas flere testamenten, som ej upphäfva hvartannat, men för egendomens otillräcklighet ej till fullo verkställas kunna; gången de i viss egendom och persedlar anslagne gåfvor, så ock ränta eller afkomst af viss egendom, till en hvar ut. Äro anslag i penningar gjorde; äge yngre testamente företräde för äldre.

Sedan man antagit, att flere testamenten, som ej upphäfde hvarandra, blifva på en gång gällande, följde deraf, att bestämde legater skola fullt utgå, ehvad de i äldre eller yngre testamente voro förordnade. Men då penningeanslag voro gjorde, som ej till fullo kunde utgå, hade man ansett äldre testamente böra vika för ett yngre, ur det skäl, att gifvaren måste presumeras i samma mån hafva ändrat sin vilja, som hans tillgångar, efter verkställighet af det senare förordnandet, icke förslogo att uppfylla det förra.

Motiv. pag. 73.

---

14 §.

Är genom testamente förordnadt, att, till gäldande af ränta eller afkomst, viss egendom afsättas skall; då må arfvinge eller annan, som äganderätten hafver, den egendom tillträda, der han för räntan eller afkomsten säkerhet ställer. Är ränta eller afkomst utan sådan föreskrift anslagen; då må testamentstagare ej fordra säkerhet af den, som räntan eller afkomsten gälda skall.

15 §.

Den, som fått nyttjanderätt till penningar eller annan lös egendom, vare ej skyldig ställa säkerhet emot förskingring, der ej så i testamentet förordnadt är.

De i sistberörda tvenne §.§. föreslagne stadganden vilade på den grund, att ingen testamentstagare borde, för åtnjutande af de honom tillagda förmåner, betungas med andra och

vidsträcktare skyldigheter, än som med sjelfva testamentet och gifvarens deri ådagalagda afsigter öfverensstämde.

Motiv. pag. 73.

---

17 §.

Är i testamente förordnadt, att testamentstagare ej skall njuta det till godo förr, än något deri föreskrifvet villkor inträffat eller uppfyldt blifvit; ägen, intill dess det skett, gifvarens arfvingar att behålla det testamenterade godset; ställen dock derföre borgen. Står det i testamentstagarens makt, att villkoret, när han vill, uppfylla; då må ej säkerhet fordras. Uppfyller ej testamentstagaren villkoret, när det i hans makt står, inom ett år; vare han testamentet qvitt.

G. H.-R:t har framställt följande exempel: att, sedan A i testamente förordnat, att efter hans död, hans hustru B vore berättigad i sin lifstid besitta hans fasta egendom, hvilken derefter borde tillfalla C, mot det han till D betalte en viss summa penningar, det hände, dels att C, som var till vid A:s död, afled under B:s lifstid och följakteligen ej ännu yttrat sig, huruvida han ville begagna testamentet, än mindre fullgjort de för äganderättens öfvergång föreskrifna villkor, dels att C:s närmare eller fjärmare arfvingar, detta oaktadt, vid B:s död, efter stämning yrkade få tillträda A:s fasta egendom, till hvilken åter dennes arfvingar ansågo sig, emot enahanda villkor, vara närmast berättigade.

Vid jemnförelse af 4 §. med förevarande 17:de har H.-R:n ansett slutmeningen i den förstnämnda icke kunna hänföras till den framställda händelsen, enär den C enskildt tillagda villkorliga rättighet icke kunde, om testamentet sådant ej föreskrifver, öfvergå till hans arfvingar, på samma sätt, som om villkoret redan varit uppfyldt, eller en full och ovillkorlig äganderätt genast vid A:s död tillfallit testamentarien. Till denna slutsats har H.-R:n hemtat ytterligare anledning af 17 §., enligt hvilken A:s arfvingar under tiden innehade äganderätten; och då denna ej kunde dem frångå på grund af C:s nämnde villkorliga rättighet, hvilken ensamt varit honom tillagd och sålunda vid hans död förfallit; borde, efter H.-R:ns åsigt, A:s arfvingar, om C afled innan testamentsvillkoret blifvit uppfyldt, få efter B:s död tillträda och behålla A:s fasta egendom, emot det de till D betalte den i testamentet bestämda summa.

Man gjorde sig lätt den föreställning, att A, änskönt han unnat C:s person den gifna rättigheten, likväl icke önskat att C:s arfvingar skulle, framför A:s egne, få sig deraf begagna H.-R:n har derföre, till lagbudets förtydligande i denna omständighet, tillstyrkt, att 17 §. måtte erhålla följande tilläg: Dör testamenstagaren, innan han uppfyllt villkoret, och innehåller testamentet ej, att hans arfvingar äga till hans rätt träda; behållen gifvarens arfvingar egendomen, och fullgören de det föreskrifna villkoret.

H.-R:ns Anm. pag. 31—33.

Då anledning ej vore att förmoda, det någon testamentstagare skulle egenvilligt dröja med uppfyllande af testamentsvillkor, enär detta dröjsmål hindrade honom att af gåfvan komma i åtnjutande, och skadan sålunda, åtminstone i de flesta fall, skulle drabba honom sjelf, samt

svårigheter mötte för bestämmande af en i alla händelser lämplig tidrymd, till fullgörande af ifrågavarande villkor, helst desamma möjligen kunde fordra längre eller kortare rådrum för verkställigheten, har H. D:n ansett det böra på Domaren få ankomma att, när så nödigt pröfvades, förelägga viss lämplig tid härföre, vid det äfventyr, sista mom. af denna §. innehåller.

H. D:ns Prot. pag. 85 och 86.

---

18 §.

Testamentstagare, som fått nyttjanderätt till fast egendom, vare pligtig den vårda och underhålla, som i 4 Cap. 11 §. Jorda-Balken om förläningstagare sägs. Då egendomen afträdas skall, njute testamentstagaren eller hans arfvingar laga fardag, der ej viss tid för afträdet utsatt varit.

19 §.

Har gifvare nämnt en eller flera personer, att testamente verkställa, och vilja de den befattning sig åtaga; vare, om deras rätt och pligt, lag, som om sysslomän i 14 Cap. Handels-Balken stadgas.

---

13 CAP.

Om den, som myndig vara må *).

1 §.

Man vare myndig, då han fyllt tjuguett år: är han gift, innan han den ålder uppnått; vare ock då myndig.

19 Cap. Ä. B.

1 §.

Den, som ej hafver fyllt tjuguett år, äge icke magt, att sjelf förestå sitt arf.

— — — —

Skilnaden är: att Lagens stadgande om mannens myndighetsålder är ovillkorligt, men Förslaget innefattar ett undantag från regeln, för gift man.

Såsom motiv för denna Lagförändring anföres, att, då, efter hvad uti 2 Cap. 1 §. Giftermåls-Balken vore föreslagit, mansperson, som omyndig är, äfven borde till ägtenskap taga giftomans bifall, man ej hade skäl befara, att den person, som det vunnit, skulle sakna nog stadga att vårda sina angelägenheter. Hade han funnits skicklig att blifva husfader, borde han ock anses berättigad att vara sin egen målsman. Dessa båda egenskaper kunde ej åtskiljas, utan verkliga olägenheter; och man hade derföre velat bibehålla dem förenade, så framt ej i något serskildt fall kunde visas, att en man, som trädt i gifte, än vidare behöfde förmyndarevård. Hvad om sådan vård för den, som uppnått myndig ålder, i allmänhet vore föreslaget, blefve äfven då gällande.

Motiv. pag. 73 och 74.

Häremot har H. D:n anmärkt, att mannens rättighet i vissa fall att ingå ägtenskap vid 17 och 18 års ålder ej vore beroende af hans skicklighet att såsom myndig person sjelf för-

---

*) Stadgandet uti Lagförslagets 2 §. 1 mom. är redovist bland allmännare grundsatser.

valta sin egendom, samt någon olägenhet ej visat sig af det förhållande, som, efter nu gällande lag, ansågs äga rum, att äfven den gifta mannen förblefve omyndig intill fyllda 21 år; H. D:n har sålunda ej funnit skäl att den föreslagne Lagförändringen tillstyrka.

H. D:ns Prot. pag. 86.

---

19 Cap. Ä. B.

4 §.

Den vanvettig är, stånde alltid under förmynderskap.

5 §.

Menar fader eller, der han död är, moder, att barn ej kan, innan det myndighetsålder uppnår, vinna den mognad i förstånd, att det, vid den ålder, må sig och sin egendom sjelf råda och förestå; äge hos Rätten det anmäla: äro föräldrarne döde; då må sådan anmälan af fränder eller förmyndare göras. Pröfvar Rätten skäl vara att omyndigheten förlänga; låte det i allmänna tidningarna tre gånger kungöras. Ej må den anmälan, nu sagd är, tidigare ske, än å sista året af omyndighetsåldern. Vill den, hvars omyndighet förlängd blifvit, sedan han eller hon till myndiga år kommit, från förmyndarevård fri vara; söke derom Rätten.

6 §.

Finnes myndig person för uppenbart slöseri, eller annan orsak, oförmögen att sin egendom vårda; då äge Rätten, på anmälan af föräldrar eller fränder, den person under förmyndare ställa; och låte det i allmänna tidningarna tre gånger kungöras. Har den, som under förmyndare så ställd är, något med annan slutit, innan första kungörelsen skedde; derå må förmyndaren ej tala, der ej visas kan, att den andre vetat, det anmälan om förmynderskapet då gjord var.

4 §.

Den för vanvett, slöseri, eller andra orsaker, ej kan vårda bo sitt; varde under förmyndare ställd.

Kongl. Förordningen den 7 Junii 1749 förklarar föräldrar, närmaste anhöriga eller förmyndare både berättigade och skyldiga att, då anledning dertill förekommer, hos Domaren söka, det deras barn, anhörige eller myndlingar måge, längre tid än lagen utsätter, för omyndiga förklaras, och deras egendom under Curatorers vård och förvaltning sättas, intill dess den omyndige visar säkra prof af försigtig hushållning. Kronans ombud äger ock hos Domaren göra anmälan härom, der närmaste skyldeman, eller förmyndare sådant försummar.

Kongl. Förordningen den 11 Maj 1774 stadgar, att då någon, efter lag myndig, åter varder ställd under förmyndare, bör sådant i allmänna tidningarna kungöras.

Skilj-

Skiljaktigheterne äro, att Lagförslaget:

1:o i följd af dess grundsats, att ogift qvinna vid tjugufem års ålder är myndig, utsträcker förevarande bestämmelser, äfven till sådan qvinna;

2:o innefattar bestämd föreskrift om tiden, då anmälan hos Rätten om omyndighetsålderns förlängande får ske;

3:o tillägger stadgande i det fall, att myndig person, som under förmyndare blifvit ställd, något med annan slutit, innan om hans omyndighetstillstånd kungjordt är.

Uti motiverna är anmärkt, att, enär den, som aldrig varit myndig, ej haft tillfälle att visa så tillförlitliga prof af större eller mindre skicklighet i egendomsförvaltning, att deraf med säkerhet kunde slutas till verklig nödvändighet att honom under förmynderskap, öfver den i lag utsatte ålder, qvarhålla; hade man ej ansett förlängande af omyndighetsåldern, för annan orsak, än bristande förståndsmognad, under en persons minderårighet, kunna äga rum.

Motiv. pag. 75.

Häremot har Sk. H.-R:n erinrat, att många andra orsaker, än bristande förståndsmognad, kunde finnas under en persons minderårighet, som vittnade om hans oskicklighet att vårda sin egendom. Dagliga erfarenheten vitsordade, att man kunde hafva de bästa intellectuela egenskaper och likväl sakna förmågan att sköta affairer, eller förvalta penningar. H.-R:n har sålunda ansett någon bestämd inskränkning i rättigheten att göra anmälan hos Rätten, i det fall 5 §:n afser, icke böra äga rum.

Vid 6 §. har H.-R:n tillstyrkt, att, då orsakerne till en persons ställande under förmyndarevård, såsom beroende af undersökning och pröfning vid Domstol, ej behöfde utmärkas, orden: *för uppenbart slöseri, eller annan orsak*, må utgå.

H.-R:ns Anm. pag. 13 och 86.

H. D:n har ansett de i 5 §. föreslagna stadganden jemväl vara lämpliga, då sådan person, som ännu ej kommit till myndig ålder, sjelf funne nödig den anmälan, som i §:n sägs. Derigenom förekommos de skadliga följderne af bedrägliga, postdaterade afhandlingar med omyndig person. Till stadgandet i förra mom. af 6 §. hafva G. H. R:t och H. D:n gemensamt föreslagit det tillägg, att jemväl hustru ägde, i afseende på sin man, göra sådan anmälan och med enahanda påföljd, som der omförmäles; äfvensom H. D:n särskildt tillstyrkt det stadgande, att myndig person, då han sjelf insåge sitt behof af förmyndarevård, vore behörig att derom hos Rätten göra ansökning.

H.-R:ns Anm. pag. 34 och 35. H. D:ns Prot. pag. 88 och 89.

Nytt Stadgande.

Bland öfriga, af förra LagCommitteen, efter utarbetande af Förslag till Criminal-Lag, föreslagna ändringar i Civil-Lagen, förekommer i detta Capitel följande §. i ordningen den 7:de.

För den, som till straffarbete i fjerde eller högre grad dömd är, skall ock förmyndare förordnas, att hans egendom förvalta medan han straffet undergår; och vare, i ty fall, lag som i 6 §. sägs.

---

14 CAP.

Om förmyndare och huru de förordnas skola.

2 §.

Dör fader; vare då moder förmyndare för sina barn, med nästa fäderne fränders råd: — — — — —

20 Cap. Ä. B.

2 §.

Dör fader; hafve då moder rätt att förestå sina barn och deras gods, med nästa fädernes fränders, eller förmyndares råd. — — — — — —

Det skiljagtiga är: att den förmyndarevård, Lagen anförtror moder, såsom rättighet, är henne i Lagförslaget ålagd, såsom pligt.

Då moder, om än sådane skäl, som, efter lag, gällde för personer af mankönet till befrielse från förmynderskap, icke visades, ändock kunde hafva många andra anledningar att ej vilja åtaga sig en så ansvarig befattning, och hon, i sådant fall, ej borde af lagen dertill bindas; hafva Sk. H.-R:n och H. D:n gemensamt tillstyrkt, att Lagens redaction i detta ämne må bibehållas; äfvensom H. D:n särskildt föreslagit, att, om moder åtoge sig förmynderskapet, men önskade, att medförmyndare till hennes biträde måtte förordnas, borde beviljande deraf ankomma på Domarens pröfning.

Sk. H.-R:ns Anm. pag. 13 och 86. H. D:ns Prot. pag. 89.

---

4 §.

Finnes af förtekning, som Kyrkoherde, efter 19 Kap. 2 §., aflemna skall, eller af boupptekning, att någon, som dött, lemnat efter sig omyndigt barn, och lefver en af föräldrarna; varde god man förordnad att barnets rätt vårda, till dess boet utredt blifvit emellan barnet och den af föräldrarna, som lefver.

20 Cap Ä. B.

7 §.

Nu kan så hända, att rätter förmyndare ej kan strax nämnas, eller lagliga träda till det förmynderskap; förordne då Domaren någon god man, som emellertid barnagodset vårda må.

Annan skiljagtighet förekommer ej, än att Lagens mening blifvit i Förslaget bestämdare uttryckt.

H. D:n har ansett stadgandet om god mans förordnande böra utsträckas till alla sådana fall, der Domaren funne föräldrar och barn hafva inbördes stridiga fördelar att bevaka.

H. D:ns Prot. pag. 90.

---

20 *Cap. Ä. B.*

5 §.

Nu äro båda föräldrarne döde, eller har den efterlefvande af dem förverkat rättigheten att för barnen förmyndare vara, som i 3 §. skils; då skall Rätten förmyndare förordna.

6 §.

Har fader, skriftligen eller muntligen, i vittnens närvaro, förmyndare nämnt; varde den af Rätten förordnad, då anmälan derom sker. Är af moder förmyndare nämnd, med skyldaste fäderne fränders råd; vare lag samma.

3 §.

Äro både fader och moder döde; vare då den barnens förmyndare, som de med tvägga manna vitne, eller skriftliga dertill nämnt hafva, och tage han Domarens bevis derå.

Skiljaktigheterne äro, att Förslaget:

1:o upptager ett nytt fall, då förmyndare förordnas skall: *att efterlefvande make förverkat rättigheten att vara barnens förmyndare;*

Sk. H.-R:n har, i följd af anmärkningen vid 2 §. föreslagit tillägg äfven af det fall: att moder afsagt sig rättigheten att vara förmyndare.

H.-R:ns Anm. pag. 13 och 86.

2:o anser moder, vid utnämnande af förmyndare, böra taga skyldaste fäderne fränders råd.

---

20 *Cap. Ä. B.*

7 §.

Finnes ej någon nämnd, på sätt i 6 §. sägs; varde då till förmyndare förordnad den, som med den omyndiga närmast skyld och, der flere jemnskylde äro, den, som ibland dem äldst är.

4 §.

Nu hafva de ej någon nämnt; vare då den förmyndare, som skyldast och dertill fallen är; — — — —

Det skiljaktiga är: Lagförslagets bestämmelse äfven i det fall, att flere jemnskylde äro.

H. D:n, som vid Lagförslagets 1 Cap. 3 §. Giftermåls-Balken anmärkt, att icke någon borde vara giftoman för den, från hvilken han härstammade, eller för den sidofrände, som vore närmare än han, den gemensamma stammen, har ansett enahanda grundsats äfven böra följas i fråga om förmyndare, dock så, att den skyldeman, som, i enlighet härmed, icke hade någon på slägtskapen grundad rätt att emottaga förmynderskapet, likväl ej vore, mera än oskyld person, hindrad att kunna dertill utväljas och förordnas.

H. D:ns Prot. pag. 90.

---

9 §.	*20 Cap. Ä. B.* 8 §.
Utländsk man må ej vara förmyndare: ej den, som litet vetande, gäldbunden, slösare, eller barnens vederdeloman, eller så gammal och vanför, eller så fattig är, att han förmynderskapet ej förestå kan; ej eller den, som efter dom är medborgerligt förtroende förlustig. Förekomma andre hinder; pröfve ock Rätten, om de af den vigt äro, att de gälla må.	Ej må den vara förmyndare, som litet vetande, gäldbunden, slösare, eller barnens vederdeloman är, eller den, som ej fyllt tjugu fem år, eller är så gammal och vanför, eller så fattig, att han förmynderskapet ej förestå kan: icke eller utländsk man, eller den af annan läro är, eller den, som hafver Kronones, eller andra sådana medel under händer.

Det skiljaktiga är, att Förslaget för emottagande af förmynderskap, dels tillägger det nya hinder: *om man efter dom är medborgerligt förtroende förlustig*, dels utesluter följande i Lagen upptagne: att man

1:o ej fyllt tjugufem år;

Denna föreskrift, som, vid svårigheten att finna skickliga förmyndare, varit för omyndiga snarare menlig, än gagnelig, har man ej ansett skäl att bibehålla, enär den i lagen antagna ålder för personers myndighet berättigade dem till alla de functioner, som i enskilda lifvet kunde förekomma.

Motiv. pag. 75.

H. D:n har ansett Lagens stadgande i detta fall dels vara föranledt af skyldig omtanka, att icke anförtro omyndigas välfärd åt den, som ännu ej haft tillfälle att visa, huruvida han ägde skicklighet att vårda sina egna angelägenheter, dels ock öfverensstämde med den grundsats, som, i afseende på åldern, iakttogs vid vissa allmänna uppdrag, såsom Domare-förordnanden och val till Riksdagsfullmägtig. På denna grund är tillstyrkt, att stadgandet må bibehållas.

H. D:ns Prot. pag. 90.

2:o bekänner sig till främmande lära;

Med afseende på förmyndarens vigtiga åliggande att vaka öfver myndlingens undervisning i Religionsämnen, har H. D:n ansett detta stadgande böra bibehållas, så vidt fråga vore om annan Gudalära, än den evangeliskt Lutherska eller Reformerta, och det fall ej inträffade, att myndlingen skall i annan bekännelse uppfostras.

H. D:ns Prot. pag. 90.

3:o har Kronans, eller andra allmänna medel om händer.

Uti motiverna är anmärkt, att då, efter hvad 22 Cap. i Förslaget till Handels-Balk visade, man satt omyndig persons förmånsrätt hos förmyndare framför den, som för Kronans eller andra allmänna medel ägde rum hos uppbördsmän, hade, i och med detsamma, den grund förfallit, hvarå det i nu gällande lag stadgade förbud för uppbördsman, att vara förmyndare, egentligen hvilade. Man hade länge, såsom brist i lagstiftningen, öfverklagat svårigheten att med säkerhet ernå underrättelse om tiden, hvarifrån omyndigs förmånsrätt hos förmyndare må räknas, och flere utvägar till undanrödjande af denna svårighet hade varit påtänkte. När nu, efter hvad i förenämnda Cap. af Handels-Balken blifvit föreslagit, tidpunkten af en förmyndares tillförordnande icke komme att i någon måtto äga inflytande på särskilda förmånsrätters reglering borgenärer emellan, hade man ej här behöft anvisa medel till den öfverklagade svårighetens undvikande.

Motiv. pag. 75 och 76,

Sk. H. R:n har tillstyrkt, att, utom de föreslagne hinder för emottagande af förmynderskap, äfven må tilläggas: om man blifvit dömd förlustig all medborgerlig rätt, eller till straff, medförande vanfrejd; så ock, att qvinna ej må vara förmyndare för andra än egna barn.

H.-R:ns Anm. pag. 13 och 87.

---

11 §.

Vill ej den, som bör eller af Rätten tillsatt är, förmyndare vara; vise då laga skäl, eller att annan till förmynderskapet närmare är. Gitter han ej det; äge Rätten honom förmynderskapet vid vite pålägga; och svare den, som treskas, till all skada.

Vid denna §., som innefattar enahanda stadgande med nu gällande Lag, 20 Cap. 5 §. Ärfda-Balken, har G. H. R:t tillstyrkt följande tillägg: Besvärar förmyndare sig öfver Rättens utslag; fortfare ändå hans ansvarighet för förmyndarevården, intill dess denna upphört, i följd af beslut, som vunnit laga kraft.

Till förekommande af det för omyndigs rätt vådliga förhållande, som man sett inträffa, att, sedan en vederhäftig förmyndare begärt och erhållit endtledigande från förmynderskapet,

och detta blifvit anförtrodt åt en annan, mindre säker man, barnens anhörige väl fått ändring i detta senare beslut, men förre förmyndaren blifvit befriad, på grund af sitt endtledigande, från ersättning för den förlust, som uppkommit, i följd af senare förmyndarens osäkerhet, har H. R:n derjemte föreslagit, att en ny §. må, i ordningen den 12:te, införas af följande lydelse: "Söker förmyndare, att från förmynderskapet endtledigas; höre Rätten medförmyndare och någon af den omyndigas fränder, om sådane finnas. Bifaller Rätten ansökningen; äge ändå ej förmyndaren afträda sin befattning, innan beslutet om hans endtledigande vunnit laga kraft."

H.-R:ns Anm. pag. 35.

---

21 Cap. Ä. B.

12 §. 1 §.

De i Lagen och Förslaget upptagne skäl för befrielse från förmynderskap äro enahanda; men Förslaget lemnar Domaren mera vidsträckt pröfningsrätt, än Lagen, genom följande tillägg:

— — — — Nu kunna andra skäl gifvas före; pröfve då Rätten, om de af den vigt äro, att de gälla må.

Nya Stadganden.

3 §.

Make, som den andra genom groft vållande dräpit, må ej förmyndare vara för de barn, han eller hon med den dräpna aflat.

10 §.

Nu är förmyndare tillsatt: kommer annan och viser sig till det förmynderskap närmare vara; varde då han af Rätten förordnad.

G. H.-R:t har ansett det kunna med skäl antagas, att, då förmynderskap alltid innefattar aliqvid onerosum, dels närmaste skyldemän i förmyndarefrågor först höras, dels att den, som, i det fall förevarande §. afsåge, anmälde sig, leddes mindre af välvilja för de omyndiga, än af enskilda afsigter och beräkningar, de der möjligen kunde för myndlingarna blifva af menlig följd. På denna grund och då en skyldeman, om han inför Rätten visade barnens väl fordra, att antingen han, eller annan person förordnades, att, i förra förmyndarens ställe, deras rätt iakttaga, troligen, utan bestämdt lagbud derom, skulle få sin begäran bifallen; har H.-R:n, som ansett frön till ofta obehöfliga Rättegångar ej böra i Lagen finnas, hemställt, om icke denna §. må från Förslaget uteslutas.

H.-R:ns Anm. pag. 35.

Denna H.-R:ns åsigt har H. D:n så mycket mera gillat, som, om den klandrande afvetat annan förmyndares förordnande, utan att deröfver inom laga tid klaga, han borde anses hafva dertill samtyckt, och åter, i fall han varit derom okunnig, han ägde att föra talan, såsom den der vore ohörd dömd.

H. D:ns Prot. pag. 91.

---

15 CAP *).

Om förmyndares pligt; så ock huru förmynderskap afträdas skall.

4 §.

Lösören, som för omyndig finnas umbärlige, låte förmyndaren å öppen auktion föryttras, dock med undantag af större boksamlingar, konststycken eller andra sällsamheter, dem förmyndaren skall åt den omyndiga bibehålla och vårda, der ej trångmål till deras försäljande sig företer. Ej må auktion å omyndigs lösa egendom förrättas, utan att derom minst tio dagar förut kungjordt blifvit från predikstolarna i häradet, eller i staden, om försäljningen der hålles; låte ock förmyndaren den omyndigas närmaste fränder, som när äro, det veta.

22 Cap. Ä. B.

4 §.

De lösören, som omyndig ej sjelf behöfver, böra till hans nytta föryttras — — — — —

Skilnaden är, att Förslaget tillägger bestämmelser, angående:
1:o hvad af lösören från försäljning undantagas bör;
2:o huru försäljningen bör ske.

Då, efter H. D:ns åsigt, de föreskrifter, som förevarande §. innefattar, dels icke rörde ämnen af den synnerliga vigt, att de företrädesvis, framför många andra den omyndiges angelägenheter, syntes böra särskildt upptagas, dels ej omfattade frågor af sådan beskaffenhet, att någon allmän bestämd föreskrift derföre kunde gifvas, har H. D:n tillstyrkt, att dessa Lagbestämmelser måtte utgå, och ansett i stället mera lämpligt erinra förmyndare om deras åligganden i allmänhet att, på bästa sätt, föryttra och till fruktbar egendom förvandla sådane lösören, som ej af ett eller annat skäl pröfvades för den omyndiga tjenligt att bibehålla.

H. D:ns Prot. pag. 92 och 93.

---

*) Lagförslagets stadganden uti 3, 5 och 18 §.§. är bland allmännare grundsater redoviste.

10 §.

— — — Äro ej fränder, eller vägra de att räkningen granska; då skall förmyndaren, hvart tredje år, sin räkning till Rätten inlemna; och förordne Rätten god man, att den genomse. Finna fränder eller god man, att förmyndaren den omyndigas egendom ej rätteligen förvaltat; anmälen det hos Rätten; och pröfve Rätten af omständigheterna, om annan förmyndare förordnas må.

23 Cap. Ä. B.

1 §.

— — — Äro ej fränder till, eller vilja de sig det ej åtaga; förordne Domaren någon i deras ställe. Finnes mot den räkning något att påminna; då bör Domaren tillse, att den omyndiga rätt sker. — — —

Det skiljaktiga är: Förslagets bestämda föreskrift, att, när fränder ej äro, eller de vägra att förmyndare-räkningen granska, förmyndaren skall, inom viss tid, sin räkning till Rätten ingifva.

Uti motiverna är anmärkt, att ändamålet med nu gällande Lags föreskrifter i detta ämne ofta förfelas, emedan, då fränder underlåtit att fordra redo, Domaren, i saknad af anmälan, icke haft anledning att utöfva den tillsyn, som på honom ankommit.

Af de föreslagna bestämmelser blefve det en klar följd, att de anmärkningar, som vid förvaltningen göras, icke kommo under behandling såsom formligt klander, och att således den provisoriska granskningen icke låge i vägen för talan, som den omyndige eller en efterträdande förmyndare kunde finna sig befogad att i framtiden utföra.

Motiv. pag. 79.

---

19 §.

Förmyndare äge rätt till arfvode för sin möda; dock må det arfvode i allmänhet ej högre tagas, än till sjettedelen af den omyndigas årliga räntor och inkomster. Har han ej haft ränta eller inkomst, eller finnes det arfvode, nu sagdt är, mot förmyndarens möda ej svara; sätte då Rätten arfvodet ut, efter ty som skäligt pröfvas, då tvist uppstår: samma lag vare, der det arfvode, förmyndare sig beräknat, större

23 Cap. Ä. B.

5 §.

— — — Den förmynderskap väl och troliga förestått; njute den lön och vedergällning, som Rätten pröfvar skälig, utan han sig annorledes åtnöja låter.

Kongl. Instructionen för Stockholms Stads Justitiæ-Collegium och Förmyndare-Kammare, den 12 December 1764, bestämmer i förmyndare-arfvode hvar tjugonde penning af den omyndigas årliga ränta och inkomst.

Skiljaktigheterne äro, att Förslaget:

1:o anser sjettedelen af den omyndigas räntor och inkomster, såsom det högsta förmyndare-arfvode, som i allmänhet beräknas må; men öfverlemnar åt Domaren, då tvist uppstår, att, efter omständigheterna, bestämma arfvodet högre eller lägre.

2:o innefattar, i öfrigt, fullständigare föreskrifter i detta ämne, än lagen.

Sk. H.-R:n har anmärkt, att förmyndare-arfvodet borde utgå af myndlingens *behållna* räntor, och denna beräkningsgrund bestämdt uttryckas. Den händelse skulle annars, efter H.-R:ns åsigt, kunna inträffa, att en myndling, som ägde fast egendom, behäftad med betydlig skuld, finge tåla beräkning af förmyndare-arfvode till högre summa, än myndlingen hade öfrig till underhåll och uppfostran.

H.-Rns Anm. pag. 14 och 87.

Nya Stadganden.

7 §.

Skall omyndigs fasta egendom å auktion säljas; varde derom kungjordt, på sätt om offentlig auktion i 4 Cap. Utsöknings-Balken sägs.

Till bevarande af omyndigs rätt och bästa, har H.-D:n ansett nödigt, att, i likhet med hvad om fastighet är föreslaget, enahanda kungörande, som i Utsöknings-Balken stadgas, i fråga om auction å utmätta lösören, äfven iakttages vid frivillig auktion af omyndigs lösa egendom. I följd häraf är tillstyrkt, att den i förevarande §. meddelade hänvisning borde jemväl till sådan egendom utsträckas.

H. D:ns Prot. pag. 94.

---

8 §.

Är den omyndige vanvettig, eller drages han med annan sjukdom, som obotlig är, eller med svåra kroppsliga fel eller lyten, så att han förty ur stånd finnes att för framtiden sig sjelf försörja, och är hans egendom så ringa, att inkomsten deraf till hans underhåll ej förslår; då må förmyndaren öfverlåta egendomen eller någon del deraf, emot lifstidsränta, som i 5 Cap. HandelsBalken sägs, der bättre utkomst för den omyndiga sålunda vinnes; söke dock frändernas råd och Rättens tillstånd.

9 §.

Har förmyndare bortlegt omyndigs egendom; då må den omyndige, när han myndig varder, legoaftalet uppsäga och egendomen å laga fardag tillträda. Är

legoaftal med närmaste fränders råd och Rättens tillstånd slutet; då må det gälla i fem år, räknade från nästa fardag sedan den omyndige myndig blifvit och låtit uppsägning ske, der så lång tid af utsatta legostemman återstår.

13 §.

Afträdes förmyndares egendom till konkurs, och uppgifves för Rätten, att han förmynderskap innehafver; åligge Rätten att tillse, det ny förmyndare förordnad varder, och nämne, der förordnandet af annan Rätt gifvas skall, god man, att den omyndigas rätt imedlertid bevaka.

Sk. H.-Rn har anmärkt, att samma ansvarighet för vården af omyndigs rätt, intill dess annan förmyndare blifvit tillsatt, som afliden förmyndares arfvingar, enligt nästföljande §, åliggа, borde ock föreskrifvas goda männen i förmyndares bo, då han sin egendom till konkurs afträder.

H.-R:ns Anm. pag. 87.

---

14 §.

Dör förmyndare; varen hans arfvingar eller andre, som boet i vård hafva, pligtige att dödsfallet, utan dröjsmål, hos Rätten anmäla; och vården de den omyndigas egendom och rätt, till dess annan förmyndare tillsatt varder.

Uti motiverna är anfördt, att exempel ej voro sällsynte, att då förmyndaren dött, myndlingen en längre tid blifvit för sin person och egendom utan all vårdnad. Orsaken härtill igenfunnes lätt i saknaden af bestämd anvisning, huru vid förmyndares dödsfall borde förhållas. Förmyndarebefattningen, såsom fästad vid personen, kunde ej öfverflyttas på en eller flera af arfvingarna, så framt ej Domaren det stadgar. Men då sterbhusdelägarne voro närmast i tillfälle att känna, och för sin egen säkerhet förbundne att undersöka, hans ställning, borde de ock anses pligtige, att draga försorg derom, att för den omyndiga ny målsman må blifva förordnad, med hvilken de kunde uppgöra reda och liqvid för den aflidnas befattning.

Mot. pag. 79.

---

20 §.

Är god man förordnad i de fall, som i 3 Cap. 9 §, 4 Cap. 6 §, 6 Cap. 5 §, 14 Cap. 4 §, och detta Capitels 13 § sägas; vårde hvad honom betrodt är; och äge den, för hvilken han god man är, förmånsrätt i hans gods, som i 17 §. om omyndigs rätt hos förmyndare stadgas; njute ock gode mannen arfvode, efter ty som mot hans besvär skäligen svara kan. Lag samma vare om god man, i de fall, som i 9 Cap. 8 §. och 11 Cap. 4 §. Giftermåls-Balken nämnas.

Enligt hvad i Lagförslaget är utmärkt, skall god man af Rätten förordnas i åtskilliga fall, der arfsrättigheter komma i fråga för personer, som för frånvaro eller andra orsaker ej kunna dem sjelfve bevaka. Af motivet till denna föreskrift följde, att sådane till vissa ärenden inskränkta befattningar borde utöfvas under enahanda ansvar, som åligger förmyndare, samt att, då egendom af goda mannen emottoges, ägaren borde hos honom finna en lika säkerhet. Enär vid skilnad till säng och säte, dertill mannen varit vållande, han skildes från boets förvaltning, så framt hustrun ej medgåfve honom att deröfver råda, och ett lika förhållande, hvad hustruns egendom angår, uppkomme genom boskilnad, vore det klart, att stadgandet äfven måste hafva tillämpning i afseende på goda män, till hvilka förvaltningsomsorgerne i dessa fall öfverflyttades.

Motiv. pag. 80.

Uteslutet Stadgande.

23 Cap. Ä. B.

6 §.

Besvärar någor sin förmyndare med onödig rättegång, sedan han myndig är, eller viser honom sidvördnad, eller gör honom orätt, med ord eller gerning; ligge det i tveböte, och gälde skadan åter.

---

16 CAP.

Om barns skyldighet att försörja föräldrar.

Detta Capitel innefattar endast följande nya stadgande:

1 §.

Komma föräldrar, genom ålderdom eller af annan orsak, i det tillstånd, att de ej kunna sig sjelfva vårda eller försörja; varen barnen pligtige dertill, så vidt de förmå. Vägrar barn den pligt fullgöra; sätte Rätten underhållet ut, efter dens villkor, som det gifva, och dens behof, som det njuta skall.

Uti motiverna är anmärkt, att den förbindelse, som Lagbudet innefattar, skulle tyckas, vid första påseendet, icke hafva behöft blifva föremål för den positiva lagstiftningen. Man borde kunna antaga, att det naturliga förhållandet emellan föräldrar och barn skulle kraftigare,

än något yttre tvång, förmå de senare, att efter sin yttersta förmåga återgälda den omsorg och ömhet, som åt dem blifvit egnade. Erfarenheten hade emedlertid visat, att föräldrars ömhet för sina barn vore i allmänhet vida större, än den, barn ådagalade mot sjuka, ålderstigna och oförmögna föräldrar, och att desse icke sällan, i synnerhet hos de lägre folkklasserna, blifvit ansedde såsom en tunga, från hvilken barnen önskade att snart se sig befriade.

Då man, på sådana grunder, icke tvekat att genom lagen gifva yttre sanction åt barns naturliga förbindelse att vårda och försörja sina föräldrar, enär de sjelfve sådant icke förmå; hade man dock trott sig böra inskränka denna förbindelse, inom det gemensamma måttet af de senares behof och de förras förmåga, och således stadgat ett förenadt afseende å begge dessa förhållanden, såsom regel för Domarens pröfning i de händelser, der densamma kunde komma att påkallas.

Motiv. pag. 80 och 81.

Sk. H.-R:n har ansett lagstiftningen, då den, genom positivt bud, ville gifva helgd åt föräldrars naturliga rättighet, att af barn, så vidt de förmådde, njuta vård och försörjning, hafva bordt utsträcka föreskriften derom till alla de fall, som kunde subsumeras den allmänna regel, derifrån samma föreskrift utgått.

Föreskriften borde sålunda, efter H.-R:ns åsigt, äfven lämpas till svärföräldrar och förfäder i rätt uppstigande led, hvilka senare deraf oftare voro i behof, än egna föräldrar och svärföräldrar. Vore detta en naturlig pligt, så borde, å andra sidan, äfven antagas, att barn hade samma rättighet mot svärföräldrar och förfäder. De band, hvarigenom de voro inbördes förenade, fordrade ömsesidig kärlek och benägenhet att göra lifvet så litet mödosamt som möjligt.

Denna känsla kunde dock i vissa fall rättmätigt anses försvagad eller utdöd, såsom: då den, till en annans närmare ömhet och omvårdnad betättigad, emot denne begått en handling, som visade uppenbar motsats af ömhet. Då bandet hvilade på ömsesidighet, måste en för uttryckt ansedd afsägelse, å ena sidan, medföra rätt till afsägelse, å den andra. Upplöstes bandet, genom dens eller deras död, som utgjort föreningslänken, vore förhållandet enahanda.

I öfverensstämmelse med dessa grundsatser har H.-R:n föreslagit, att detta Capitels öfverskrift må blifva: *om anförvandters rätt till försörjning*, och dess innehåll följande stadganden:

1 §.

Komma föräldrar, andre bakarfvingar, eller svärföräldrar, genom ålderdom eller af annan orsak, i det tillstånd, att de ej kunna sig sjelfva vårda eller försörja; varen barnen pligtige dertill, så vidt de förmå. Vägra barnen den pligt fullgöra; sätte Rätten underhållet ut, efter dens villkor, som det gifva, och dens behof, som det njuta skall. Har barn råkat i sådant tillstånd, vare om föräldrars, andre bakarfvingars eller svärföräldrars pligt emot det lag samma.

2 §.

Har man emot den, af hvilken underhåll fordras, begått sådan gerning, som efter lag antingen berättigar denna, i fall den underhållssökande vore bröstarfvinge, att bortgifva dess laglott, eller gör denna förlustig af arfsrätt efter den, som underhåll gifva bör; vare ock rätten till detsamma derigenom förlorad.

3 §.

Svärföräldrars, samt mågs och svärdotters ömsesidiga rätt till underhåll upphör, då den af makarna, genom hvilken svågerlaget uppkommit, och de i ägtenskapet af dem aflade barn, äro döde.

H.-R:ns Anm. pag. 14, 15, 87 och 88.

Enär det vore en naturlig förbindelse, icke allenast för barn, utan jemväl för andra bröstarfvingar, att, med erkänsla för den omvårdnad, de eller deras föräldrar åtnjutit af skyldemän i rätt uppstigande led, lemna dem bistånd, då deras nödställda belägenhet sådant påkallar; har äfven H. D:n tillstyrkt, att rättigheten till understöd i nämnda fall desto heldre borde af Lagen tillerkännas stamfäder i allmänhet, som behofvet deraf vanligen ökades, i den mon de voro tillbaka i ätten, och således uppnått en högre ålderdom.

H. D:ns Prot. pag. 95 och 96.

---

17 CAP.

Om fosterföräldrar och fosterbarn.

Motiverne i detta ämne innefatta, att flere folkslags lagstiftningar hade tillåtit adoption eller upptagande af andras barn, såsom egna. Merendels hade ändamålet varit, att derigenom bereda dem, hvilka naturen vägrat att åt bröstarfvingar få lemna sin omsorg, sin förmögenhet och sitt namn, den tillfredsställelse att, efter eget val, kunna göra andras barn delaktiga af en eller flera bland dessa fördelar, och således af dem tillvinna sig samma tillgifvenhet, som föräldrar ägde att påräkna af egna barn.

Då adoption i så vidsträckt hänseende icke hitintill varit känd och gällande i Sverige, och införandet deraf skulle åstadkomma för mycken rubbning i arfslagarna och de rättigheter, som deruti äro skyldemän förbehållne, hade man väl ansett sig icke kunna annorlunda genom lagen godkänna adoption, än såsom en välgörenhetsanstalt, men också, i följd deraf, förklarat utöfningen af en sådan välgörenhet kunna blifva allmän, utan afseende derpå, om den adopterande sjelf ägde bröstarfvingar, eller icke.

Detta mera inskränkta adoptionssätt, hvarigenom den adopterade endast hade att påräkna vård, föda och uppfostran, vore redan i särskilda författningar upptaget och godkändt; men man hade funnit nödigt att meddela närmare bestämmelser om de härvid interesserade personers ymsesidiga rättigheter och förhållanden, och om sättet att gifva öfverenskommelsen offentlighet.

Motiv. pag. 81.

De enda, nu gällande bestämmelser i detta ämne innefattas uti Kongl. Maj:ts förnyade Nådiga legostadga för husbönder och tjenstehjon, af den 23 November 1833.

Dessa stadganden komma sålunda att med Lagförslaget jemnföras.

1 §.

Vill någon upptaga fosterbarn; tage skriftligt lof dertill af barnets egna föräldrar eller, der ingen af föräldrarna lefver, af dess närmaste fränder och den, som till förmyndare satt är. Sämjas ej fränder och förmyndare att barn till fostran lemna; pröfve Rätten, om det ske må.

2 §.

Ej vare ena maken tillåtet att, utan den andras samtycke, fosterbarn upptaga: ej eller må till fosterbarn upptagas den, som äldre är, än tolf år.

3 §.

Nu är lof till fosterbarns upptagande lemnadt, som i 1 §. sägs; gifve då den, som barnet upptager, det an hos Rätten i den ort, der barnets hemvist är; och varde det i förmyndareprotokollet teknadt.

4 §.

Upptager någon hittebarn, eller annat barn, hvars föräldrar eller fränder okände äro; då skall det likaledes hos Rätten i den ort, der barnet taget är, angifvas och i protokollet teknas, som i 3 §. sägs; varde ock derom i allmänna tidningarna kungjordt. Gifva ej föräldrar sig tillkänna och fordra barnet tillbaka, inom år och dag sedan kungjordt var; äge den, som barnet upptagit, rätt att det, såsom fosterbarn, behålla.

3 Art.

19 §.

Upptager någon fattigt fader- och moderlöst barn och om dess föda, kläder och uppfostran drager behörig försorg, tillkomme honom deröfver samma tillsyn och rätt, som nästföregående §. omförmäler. Till förmån för dylika barn samt ytterligare uppmuntran för dem, som till deras uppfostran äga tillfälle, äro sådane barn, då de i fosterföräldrarnes hus och tjenst förblifva, befriade från Bevillningsafgifter sålunda, att om barnet, då det upptogs, var under trenne år, njutes sådan befrielse tilldess det fyllt tjugufyra år; om det var emellan trenne och åtta år, tilldess det fyllt tjuguett år, och om det var emellan åtta och tolf år, tilldess det fyllt aderton år. Dö fosterföräldrar innan barnet upphunnit tjuguett år, qvarstadne det då hos den arfvinge, som mot samma vård och enahanda villkor, här ofvan sagdt är, vill det behålla, eller, i fall af flera sådana arfvingar, hos den, barnet sjelf utväljer. I afseende på mottagna Barnhusbarn förhålles, såsom derom serskildt är förordnadt.

20 §.

Emottager någon barn af fattiga föräldrar till uppfostran, födande och klädande emot vissa års tjenst, upprätte aftal derom skriftligen i vittnens närvaro, och inträde den, som barn sålunda emottager, i föräldrars rätt. Äro föräldrarne genom långvarig sjukdom eller bräcklighet ur stånd, att sig och barnet

5 §.

Sedan fosterbarn upptaget är, varen fosterföräldrar pligtige att om dess föda och uppfostran draga försorg, till dess det sig sjelf nära kan. Dö fosterföräldrar före den tid, och äger ej barnet annan tillgång; då skall af deras qvarlåtenskap afsättas hvad till barnets föda och uppfostran skäligen tarfvas, efter boets tillstånd, dock så, att bröstarfvingar ej för sina behof nödig tillgång sakna: är testamente gjordt; gälle ock för fosterbarn, som omyndigt, sjukt eller litet vetande är, hvad i 10 Cap. 3 och 4 §.§. om bröstarfvinge stadgas.

6 §.

Fosterföräldrar ägen samma makt öfver det barn, de till fostran tagit, som föräldrar hafva öfver egna barn; vare ock om fosterbarns pligt att fosterföräldrar vårda och försörja lag, som i 16 Cap. sägs.

7 §.

Nu är lof till fosterbarns upptagande lemnadt af fränder och förmyndare, då föräldrar döde äro, som i 1 §. sägs: äger barnet arfsmedel eller andra tillgångar, och pröfvar Rätten, när anmälan sker efter ty i 3 §. stadgadt är, dem ej med säkerhet kunna åt fosterföräldrarna anförtros; förordne då, att de skola under förmyndarens vård förblifva.

försörja; då äga för sådant barn enahanda förmoner under dess tjenstetid rum, som för fader- och moderlöst barn i nästföregående §. stadgadt är.

Förslaget skiljer sig från Lagen i följande bestämmelser:

1:o att barn, hvars föräldrar äro döde, ej får till fosterbarn upptagas, utan skriftligt lof af barnets närmaste fränder, och den, som till förmyndare satt är: att, då fränder och förmyndare ej sämjas att barn till fostran lemna, Rätten äger pröfva, om det ske må;

Man har antagit, å ena sidan, att föräldrars vilja, äfven då den kunde stå i strid med barnets verkliga fördel, icke borde kunna underkastas tvång, men å den andra, att Domaren ägde afgöra frågan, då skiljaktige meningar uppstodo emellan barnets fränder och dess förmyndare. Det förra rättfärdigades af det välde, föräldrar måste äga öfver sina barn, och af den oegennyttiga ömhet, hvarmed de vanligen sörjde för deras bästa: det senare, af nödvändigheten att göra barnets öde oberoende af split emellan de personer, som voro skyldige att bevaka dess fördelar.

Motiv. pag. 81 och 82.

2:o att ene Maken ej får upptaga fosterbarn, utan den andras samtycke;
3:o att till fosterbarn ej må upptagas den, som äldre är, än tolf år;

Ändamålet med detta förbud, vore att förebygga, det en anstalt, som af Staten blifvit medgifven, äfven med beräkning att fattige barn kunde derigenom komma i åtnjutande af en mera vårdad uppfostran, må missbrukas till främjande af obehöriga och mot sedligheten stridande afsigter.

Motiv. pag. 82.

4:o att den, som upptager fosterbarn, skall gifva det an hos Rätten i den ort, der barnets hemvist är, och denna anmälan i förmyndare-protocollet teknas.

Motivet för detta stadgande är, att icke blott fosterföräldrarnas och fosterbarnets egen säkerhet påkallade denna offentlighet: i anseende till de närmare förhållanden, som dem emellan genom aftalet uppkommo, kunde den vid flera tillfällen äga inflytelse på tredje mans rätt, såsom ibland annat, då fråga uppstode om behörighet att aflägga vittnesmål.

Motiv. pag. 82.

5:o att upptagande af hittebarn, eller af barn, hvars föräldrar eller fränder okände äro, skall ock hos Rätten angifvas, såsom i 4 Punkten sägs; så ock derom i allmänna tidningarna kungöras: att der föräldrar ej inom viss tid efter denna kungörelse, gifva sig tillkänna och fordra barnet åter, den som barnet upptagit, äger rätt att det, såsom fosterbarn, behålla.

6:o angående fosterbarns rätt, då fosterföräldrarne dö, innan det sig sjelf nära kan, dels att njuta af deras qvarlåtenskap, hvad till barnets föda och uppfostran skäligen tarfvas, dels att, då testamente gjordt är, och barnet är omyndigt, sjukt eller litet vetande, bibehålla nödig tillgång till underhåll och uppfostran, som i 10 Cap. 3 och 4 §§., om bröstarfvinge sägs.

7:o om fosterbarns enahanda pligt, som egna barn, att fosterföräldrarna vårda och försörja, då de äro i behof.

8:o angående det fall, då fosterbarn hafva arfsmedel, eller andra tillgångar, som Rätten pröfvar ej med säkerhet kunna åt fosterföräldrarna anförtros.

Man

Man har ansett denna Rättens vårdnad nödig, till förekommande deraf, att ovederhäftige personer, under namn af fosterföräldrar, må åtkomma och förspilla omyndiga barns egendom.

Motiv. pag. 82.

I öfrigt anmärkes, att lagens stadgande om fosterbarns befrielse, under bestämd tid, från bevilningsafgift, är från Förslaget uteslutet.

H. D:n har vid detta Capitel gjort den allmänna anmärkning, att då meningen icke kunde vara, att förbjuda eller lägga hinder i vägen för fosterbarns upptagande på samma sätt och med lika vilkor, som det hitintill stått öppet att utöfva denna handling af välgörenhet och menniskokärlek, nemligen utan formaliteter och utan åtagande af andra förbindelser än dem, en fortfarande välvilja för barnet föreskref; borde det tydligen utmärkas, att hvad här blifvit till iakttagande föreslaget, icke fordrades i annat fall, än om fosterföräldrarne ville, emot åtagande af de förbindelser detta Cap. innehåller, betrygga sin rättighet att barnet hos sig behålla och öfver detsamma förvärfva sig föräldrars rätt och myndighet, på sätt i 4 och 6 §.§. sägs.

H. D:ns Prot. pag 96.

---

18 CAP.

Om oägta barn och dess rätt.

8 Cap. Ä. B.	
2 §.	7 §.
Dör man eller qvinna och lemnar oägta barn efter sig; svaren arfvingar eller testamentstagare, med qvarlåtenskapen, till det understöd, som i 1 §. sägs.	— — — Dör endera af föräldrarna, och lemnar ej gods efter sig; föde då den barnet, som efterlefver.

Det skiljaktiga är: Förslagets tillagde stadgande om skyldighet för arfvingar och testamentstagare efter oägta barns föräldrar, att med qvarlåtenskapen svara för barnets försörjning och uppfostran, så länge det ej sjelf sig nära kan.

---

19 CAP.

Om antekning af födelser och dödsfall.

2 §.	
— — — gifve ock särskildt för hvarje månad, till Domaren å lan-	Genom Kongl. Förordningen den 31 Maj 1793 och Kongl. Brefvet d. 11

det och Rätten i stad, utdrag ur boken öfver dödsfall, som timat, med uppgift, om omyndige barn efter den döda äro.

Julii 1806 är Presterskapet å landet ålagdt, att vid hvarje laga Härads-Ting, låta tillställa Häradshöfdingarna behöriga och till deras enlighet med Kyrkoböckerna, af Presterskapet bestyrkta förtekningar på alla inom Domsagan mellan Tingen timade dödsfall bland Presteståndet, ofrälse ståndspersoner och allmoge.

I städerna *) skola förtekningar å timade dödsfall bland ofrälse klassen inom församlingarna, af Presterskapet, hvarje halft år, till Magistraten ingifvas, enligt förut åberopade Kongl. Bref af år 1806.

Uti Kongl. Förklaringen den 23 Mars 1807 är föreskrifvet, att inom Januarii och Julii månaders utgång hvarje år, Kronofogdarne å landet och Magistraterne i städerna skola till Konungens Befallningshafvande insända förtekningar, till riktigheten bestyrkta af Prestebevis, å dem af frälseståndet, som under det sist förflutna halfva året med döden afgått i fögderiet eller staden.

Det skiljaktiga är, att Lagförslaget:

1:o innefattar ett allmänt stadgande om Kyrkoherdes skyldighet att, till Domaren å landet och Rätten i stad, ingifva utdrag ur kyrkoboken öfver dödsfall, som timat, med uppgift, om omyndige barn efter den döda äro;

2:o bestämmer annan tid, än lagen, för dessa uppgifters meddelande.

Nya Stadganden.

1 §.

— — — — Födes barn i annan församling, än der föräldrarnas hemvist är, eller dör någon i annan församling, än der han sitt hemvist hafver; lem-

*) Härifrån äro städerne Stockholm och Götheborg undantagne. Å förra stället böra Klockarne hvarje Lördag till Justitiæ-Collegium ingifva tillförlitliga förtekningar på alla dem, som i den veckan blifvit inom församlingen födde eller döde. Instructionen för Justitiæ-Collegium och Förmyndare-Kammaren den 12 December 1764.

Enligt särskild föreskrift, bör en lika förtekning, inom åtta dagar efter hvarje månads slut, af Klockaren vid Domkyrkan i Götheborg till dervarande Sterbhus-Kamererare ingifvas.

ne Kyrkoherden i församlingen, hvarest födelsen eller dödsfallet timade, underrättelse derom till Kyrkoherden i den församling, hvarest föräldrarnas hemvist är eller den döde sitt hemvist hade, att födelsen eller dödsfallet i kyrkans bok äfven å senare stället teknas må.

2 §.

Af kyrkans bok låte Kyrkoherden, inom tvenne månader efter årets slut, hos Domstolen i orten till förvar inlemna ett fullständigt exemplar, som med hans underskrift besannadt är, — — — — —

Uti motiverna är anmärkt, att, enligt förslaget till Giftermåls-Balk, skall Kyrkoherde i kyrkans bok antekna alla inom församlingen skeende fästningar och derpå grundade lysningar till giftermål, de vigselakter, med hvilka ägtenskap fullbordas, och de beslut, hvarigenom giftermål återgå eller ägtenskap medelst skilnad upplösas. Till förevarande Balk hörde det stadgande, att anteckningar i samma bok skola göras af alla födelser och dödsfall, som inom församlingen tima.

Inrättningen af en sådan kyrkobok vore väl redan uti ecklesiastika författningar påbuden; men då ifrån giftermålsförbindelser, födelser och dödsfall de vigtigaste civila rättigheter härledas, hade man ock ansett det vara ett angeläget föremål för allmänna lagen, att förordna om de åtgerder, genom hvilka desse rättigheter betryggas. Voro här, såsom i en del andra länder, särskilde tjenstemän tillsatte, att de ofvannämnda antekningar verkställa, så inskränkte sig Kyrkoherdarnes befattning med dessa ämnen till det rent ecklesiastika; men när nu slike tjenstemän här i landet hvarken funnos, eller lämpligen kunde tillförordnas, måste den dubbla egenskapen af ecklesiastik och civil embetsman tillkomma Kyrkoherden uti de ifrågavarande, så väl som i flera andra delar.

Den antekningsbok öfver giftermål, födelser och dödsfall, som vid kyrkan förvaras, må tillhöra den ecklesiastika embetsförvaltningen; men med den civila borde för Kyrkoherden det åliggande vara förenadt, att årligen ingifva ett lika lydande exemplar af boken till Domstolen i orten, såsom allmänna förvaringsstället för handlingar, ur hvilka bevis för civila rättigheter i en framtid skola hemtas. Äfven för vådliga händelser vore det af stor vigt, att sådane antekningar på mera, än ett ställe, funnos att tillgå.

Genom hvad i detta afseende blifvit föreslagit, kommo väl Kyrkoherdarnas göromål att i någon mån ökas; men om kyrkoboken, uti sina särskilda afdelningar för giftermål, födelser och dödsfall, efter enkelt formulair inrättades, och om hvarje antekning på en och samma gång i båda exemplaren gjordes, kunde föreskriften med måttlig möda och utan skadligt hinder för andra sysslor uppfyllas.

Motiv. pag. 83.

Rättelser:

I förordet pag. IV, raden 11 står: äfven Jorda-Balken — läs: öfver Jorda-Balken.

Pag. 95, raden 24 står: alla §.§. utom den 6 och 7, 2 mom. läs: alla §.§. utom den 5:te 4 5 mom. 6 och 7, 2 mom.

— 97, — 7 — Om ägta barn och dess rätt. — Om oägta barn och dess rätt.

I öfrigt behagade Läsaren sjelf rätta mindre bokstafsfel, deribland isynnerhet e såsom slutbokstaf i flera ord förekommer, i stället för a.